

*Redaktor gəşəsi***YOLA DAVAM****Beşinci ildə iyirmi beşinci addimla**

2020-də İLK ADDİM atdıq. AĞ SİÇAN ili hamiya düşərli olsun, "Xəzan" jurnalının redaksiya heyətinə, jurnalda əsərləri çap olunan müəlliflərə, oxucularına da, həmçinin.

2019-cu il üzrə jurnalda 144 qələm sahibinin əsərləri yer alıb.

Onlardan 35 nəfərin 48 nəşr (bir nəfərin bir romanı, 5 nəfərin 6 povesti, 25 nəfərin 34 hekayesi, bir nəfərin bir novellasi və 4 nəfərin 7 esesi) əsərləridir. Poeziya üzrə 68 nəfərin minden çox şeiri (2 şairin 2 poeması və şeirlər) çap olunmuşdur. Publisistika üzrə 41 nəfərin 68 yazısı yer almışdır.

Qeyd edək ki, ötən illərdə olduğu kimi 2019-cu ildə də jurnal davamlı olaraq nəşr olunmuş, hər iki aydan bir çıxmışla müntəzəmliyi davam etdirmiş, cəmi 6 nömrə (2016, 2017 və 2018-ci illərdə də 6 olmaqla, cəmi 24 nömrə) əsəryə götirmişdir. 2016-ci ildə 120, 2017-ci ildə 130, 2018-ci ildə 139 adamin qələm məhsulları jurnalda yer almışdır ki, onlardan 2016-ci ildə 34, 2017-də 43 nəfərin, 2018-ci ildə 42 adamin yazıları nəşr əsərləri olmuşdur. Poeziya sahəsində şairlər daha çox üstünlüye malik olmuşlar. 2016-ci ildə 69, 2017-ci ildə 67, 2018-ci ildə 66 nəfərin beş yüzdən çox şeiri jurnalda dərc edilmişdir. 2016-ci ildə 23, 2017-ci ildə 26, 2018-ci ildə 31 nəfərin müxtəlif səpkili sənədlərini jurnalda yer almışdır ki, onların da əksəriyyəti ədəbi proseslərlə bağlıdır.

Jurnalın bu nömrəsinin çapa hazırlıq dövrü Parlament seçkiləri ilə eyni vaxta düşdü. Ədəbiyyatın siyasetə dəxli olmasa da ədəbiyyatdan kənarda heç bir siyasətin olmadığı gün kimi bəlliidir. Müstəqil Azərbaycan 6-ci Parlament seçkisi ni həyata keçirir. Bu dönmədə ədəbiyyat üçün mövzu bolluğu həddindən çoxdur. Kimisi oğlunu, kimisi qızını öz yerinə secdirmək üçün ölkə başçısına müraciətlər ünvanlanmaqla gündəmi zəbt edir və təlxəkliyin tüğyan elədiyi efiri tutur. Sözsüz ki, ədəbiyyatda nə vaxtsa bunlar öz əksini tapacaqdır.

*"Bu dünyadan ən xoşbaxlı mənəmsə,
Gör bədbaxtı nə gündədir, İlahi!"*

Bu misralar Raqif Nazimoğluna məxsusdur. Çox güman ki, şair bu şeirini deputatlıqla namizəd olan vaxtlar qələmə almışdır. Camaatin problemlərini, yaşıyış tərzini, əhval-ruhiyyəsini artıq bir şair kimi yox, deputatlıqla namizəd olaraq yaxından izləmək məqsədilə el-obanı qarış-qarış dolaşan Raqif Nazimoğlu son noticədə şair qələminə üstünlük vermişdir. Cünki kostyum geyinib qalstuk bağlamağı hamidən yaxşı bacaran namizədlər ilk növbədə görünüşləri, sonra isə əlvən danışqları ilə əhəlini özlərinə heyran edə bilirlər. Şəxsiyyətindən, əqidəsindən asılı olmayaraq görən kimi camaat onları dönyanın ən xoşbaxlı insanları sanaraq yanına axışır, başına toplaşır, suda boğulan saman çöpündən ya-

pişan kimi həmin namizəddən pir deyibən yapışırlar. Bu qədərmi şirin vədlərə, yalanlara aludə olubsunuz ki, bir gün aldadılmayanda yaşaya bilmirsiniz, özünün müdafiəsini qura bilməyənin sizə vəkillik edəcəyinimni fərqindəsiniz?

Ölkə altıncı Parlament seçkisini seçilir, bizsə beşinci ildə iyirmi beşinci addimımızı atıraq. Addımlarımız həm ölkə üçün, həm də ədəbiyyat üçün sayılı olsun.

Böyük hörmət və ehtiramla:

Əli BƏY AZƏRİ,
baş redaktor

XƏZAN

Ədəbi-bədii jurnal

C5, N1, 2020

Yanvar - fevral, 2020

Baş REDAKTOR:

Əli BƏY AZƏRİ

Redaksiya heyəti:

Şahməmməd Dağlaroğlu, Xalıq Azadi, Məhəmməd Əli, Rəşid Bərgüşadlı, Camal Zeynalıoğlu, Həsən Bayramov, Damət Salmanoğlu, Budaq Təhməz, Hafiz Əlimərdanlı, Ələsgər Talıboğlu, Vaqif Osmanov, Rafiq Akif, Şiringül Musayeva, Məlahət Yusifqızı, Aynur Yasəmən Qarabağlı (Azərbaycan), Fəxrəddin Oruc Qəribəs (Rusiya, Dərbənd)

Baş redaktorun MÜAVİNİ:

Ramiz İSMAYIL

Dizayn: **Dönməz Abbasov**

Redaksiyanın ünvani:

Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "Azərbaycan" nəşriyyatı

Əlaqə telefonları: (070) 575 03 99

Email ünvani: xezan23@mail.ru, 5750399a@mail.ru

Çapa imzalanıb: 10 fevral 2020-cu il

Ədliyyə Nazirliyində 15 yanvar 2016-ci ildə qeydə alınmışdır: 5331

Jurnal aylıqdır, Azərbaycan dilində, iki aydan bir çıxır.

Materiallar elektron variantında, yaxud diskdə və on dörd şriftlə printerdən çıxmış çap variantında (bir nömrə üçün) poeziya və publisistika beş, nəşr on səhifədən çox olmamaq şərtiə qəbul olunur.

Jurnalda dərc olunmuş yazılar tam olaraq bədii təxəyyülün məhsuludur və müəlliflər məsuldur.

JURNALI Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin "Bayati" və KİTABEVİM.AZ kitab mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

FİRUAZƏ MƏMMƏDLİ - 80

Tanınmış şair, tərcüməçi, alim Firuzə Məmmədli 19 yanvar 1940-ci il tarixdə Xaçmaz rayonunun Canaxır kəndində anadan olub. Orada Hüləvlü kənd orta məktəbinin gümüş medalla bitirdikdən sonra 1963-cü ildə Quba şəhər tibb məktəbində təhsil alıb. 1964-68-ci illərdə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsini fərqləmə diplomu ilə başa vurub.

F.Məmmədli bir neçə il institutun Naxçıvan filialında, eyni zamanda Naxçıvan pedoqoji məktəbində çalışmışdır. 1970-ci ildə API-nin Azərbaycan dilçiliyi kafedrasına dəyişdirilmiş və həmin vaxtdan orada Azərbaycan dilini tədris edir. Firuzə xanım 1990-ci ildə "Yusif Vəzir Çəmənzəminlinin tarixi romanlarının dil və üslub xüsusiyyətləri" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etdikdən bəri İnstitutun "Müasir Azərbaycan dili" kafedrasının dosentidir. O, həmçinin 1983-cü ildən Azərbaycan Yəzicilər Birliyinin üzvü, 1995-ci ildən Birliyin Həmkarlar Komitəsinin sədridir.

Firuzə Məmmədli 1965-ci ildə tələbə ikən "Vahid Azərbaycan" uğrunda mübarizəyə qoşulduğuna görə 1969-cu ildə repressiya və təqiblərə məruz qalmışdır.

Ədəbi fəaliyyətə 1963-cü ildə Xaçmaz rayonunun "Dostluq" qəzetində çıxan "Ay həkim" adlı şeirlə başlamışdır. Bundan sonra dövri mətbuatda öz lirik şeirləri ilə vaxtaşırı çıxış etmişdir. 70-dən artıq elmi, tənqidi və publisist məqalə yazmışdır. "Bədii dilin mənbələri" monografiyasını başa çatdırıb dərs vəsaiti kimi nəşr etdirmişdir. Tərcümə etdiyi özbək uşaq hekayələri "Dost əlini uzatsa" (1990) kitabında çap olunmuşdur. Əsərləri bir neçə xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Onun "Oncildlik Seçilmiş əsərləri" və 10-dan çox kitabı nəşr edilmişdir. Firuzə Məmmədli 1992-ci ildə Türkiyənin Bursa şəhərində keçirilən Uluslararası şeir festivalının Əlişir Nəvai mükafatına layiq görülmüşdür. 2000-ci ildə isə Bakı şəhərində keçirilən şeir müsabiqəsində İsa İsləyizadə mükafatına layiq görülmüşdür.

80 illik yubileyilə bağlı təbrik edir, ona Allahdan can sağlığı və hüzurlu həyat diləyirik.

Quba-Dərbənd Gülüstani-İrəm məclisi və "Xəzan" jurnalı redaksiya heyəti

ILLƏRİN

Birdən-birə nə düşmüşdü yadına,
Vərəqlədin keçmişini illərin?!
Saydın, seçdin, seçmələdin nə yaxşı,
Əllisini, yetmişini illərin?!

Bu seçdiyin ürəyincə deyilsə,
Ələ galən gərəyincə deyilsə,
Donluq olub, çörəyincə deyilsə,
Nə gəzirən itmişini illərin?!

Nəyi vardı, xəlbirlədin, ələdin,
Acısını şirininə caladın.
Çağayıdim, - laylaladın, bələdin,
Daha vaxtı ötmüşünü illərin?

Sövgəlişi dedim bunu, incimə,
Hövüllənmə savaşına, dincinə.
At zamanın sənə düşən küncünə
Gəlmisini, getmişini illərin.

Nə qədər ki, yerisində dirisən,
Canım-gözüm, beş adamdan birisən.
Çəkmə, çəkmə... Çəkəmməzsən geri sən,
Ömrü talan etmişini illərin.

Eh, il vardı, vaxt əlində saz idin,
Bir sarışın, bir alagöz qız idin.
Gərək onda arayaydın, gəzəydin,
Düzü əyri bitmişini illərin.

Karvan gedib, izi qalib yollarda,
Zaman adda tozu qalib yollarda.
Qaytar geri, gözü qalib yollarda,
Qəfil yada düşmüşünü illərin.

GÖRÜŞ

Rastlaşdıq - diksindik, baxdıq - dolaşdıq,
Hər gözdə yüz ilin savaşı vardi...
Mənim baxışında bir udum acıq,
Sənin baxışının təlaşı vardi.

Duymazsan, soruşma sən əbəs yera, -
Nədir gözlərimdə bu düşməncilik.
Məndə - o günlərdən acı xatirə,
Səndəsə - bir dərin peşimançılıq.

Mən - itən ömrümün intiqamında,
Sən - öten səhvinin yalvarışında.
Mənim məsələm - sənin yanında,
Mənim ilk baharım - sənin qışında.

Yox, nə acıqlanar, nə saxlaram kin;
Vermərəm qəlbimdə sənə yer daha.
Sən də yoxluğununu qoru mənimcün,
İnanma - görəsən məni bir daha.

Yoxsan, yoxa çıxdın öz varlığında,
Bir duyum yoxluq var məhəbbətimdə.
Varsan duyğuların bezarlığında,
Varsan buza dönmüş hərarətimdə.

Telefon dilləndi könül simi tək,
Adını demədi telefondaşım.
Həsrətdən yun kimi didildi ürək,
Səsləndim - səsimdə - gözümün yaşı.

Axı, bilirəm ki, bu sənin səsin,
Axı, bilirəm ki, bu sən özünsən.
Sən necə dözərdin, - kimsə gözləsin?!
Sən necə qaçardin özün-özündən?!

Danış, ay küsənim, nədir günahım?
Səsin yene doğma, yenə istidir?
Telefon dəstəyi qəlbə nə yaxın!
Telefon dəstəyi qəlbə isidir.

O gün baxışların sərt idi yaman,
Varlığın hiddətdən tökülmüşdümü?
O gün ürəyimdə dərd idi yaman,
Getdin, əlin əldən üzülmüş kimi.

Daha nə danışım, nə deyim daha?!
Barışan da - özün, küsən də - özün.
Qəlbimiz bənzeyir körpə budaga,
Yaşadan da - özün, üzən də - özün.

Axı, bilirəm ki, bu - sənin səsin,
Axı, bilirəm ki, bu sən özünsən.
Sən necə dözərdin, - kimsə gözləsin?!
Sən necə qaçardin özün-özündən?!

YOLAYRICI

Yox, bu yolayıcı bizimlə deyil,
Bu yolqovuşanda ayrılrıq biz.
Niyə bu ayrılıq gözümüzə deyil?
Niyə qəlbimizdən qarıyırıq biz?

Açı görüşlərin sevinci - saxta,
Şirin ayrılıqlar uludur bəlkə.
Həsrətdən, xiffətdən gətirib baxtım,
Unudum bu baxtı, unudum bəlkə.

Yadımda uyusun bir isti duyuğu,
"Onu" uyğularda sevib oxşayım.
Gəzim, baxışında bir küslü duyuğu,
Soruşsun - necəsən?
Deyim - yaxşıyam.

Küsülü baxışım danlaşın məni, -
"Görmürmü necəyəm? Niyə soruşur?"
İsti duyguların anası - məni
Yandırsın yoluştü soyuq görüşü.

Sixılışın ovcumda ümidsizliyim,
İstək yarımcıqla, ümid ovunmur.
Mən bu yolayricada durub gözləyim,
Mən bu yolayricada qurum evimi.

Hər gün ümidiimdən durnalar köçür

Sənin dərgahına açılıb əlim,
İlahi, sınağa çəkmə əlimi.
Yazmaqdan savayı günahı yoxdur
Bu çörək əlimin, əkmək əlimin.

Bir kəsin yolunda tələ olmayıb
Rüşvətdən, qurğudan salamat əlim.
Ağa tanımayıb, kölə olmayıb
Pirə, peyğəmbərə salavat əlim.

Tale yoxusu heyimi kəsən,
Elə dırmanıram, vaxt qapısı yox.
Baxıram, hər yerdə qapılar - açıq,
Sənin dərgahının haqq qapısı yox.

Nə qədər dırmanım, dözüm nə qədər,
Tövşüyür ümidiim yol qanadında.
Xeyirxah mələyim çirpına qalıb
Sənin göylərinin qol-qanadında.

Gedir boşluqların səma yarışı,
Mənim o yarışa gümanım yetmir.
Hər gün ümidiimdən durnalar köçür,
Hər gün ümidiim ünvana yetmir.

NƏ VARDI

Bu dünyanın yalanı da düz idi,
Düzüb-qoşan, özümüzdüük, biz idik.
Aralıqda hər nə idi, söz idi,
Sözdən-sözə calanmağa nə vardi?!

Bir məhəbbət nəgməsiydi hər bulaq,
Ömür - nağıl, igidimiz - Nərbala.
Yolumuzun dərd satanı - dərd alan,
O vaxt dərdə qalanmağa nə vardi?!

Ürək dolu arzulara yar idik,
Abır idik, həya idik, ar idik.
Ağıl-kamal bağçasında bar idik,
Baxışlarda talamağa nə vardi?!

Ümidlərə yol kəsəydi yüz kərə,
Can-ciyyərdi əyri gedən, düz gələn.
Qəlbimizdə xəzinəydi söz-kəlam,
Bircə sözlə can almağa nə vardi?!

Sudur, elə şır-şır axır,
Quma, gilə qarışır, axır.
Ömür mənə qarşı axır,
Mən hara axıb gedirəm?

Başımda-pirlilik havası,
Yox ta "əl-ətək" həvəsi.
Gözümə eynək əvəzi,
Canımı taxıb gedirəm.

Səbrimdən düzümü sixib,
Şeirdən sözümü sixib,
Buluddan gözümü sixib,
Şimşəkdən çaxıb gedirəm.

Gün asılıb yaxasından,
Göylər gündüzə çəkilib.
Batıb gül-ciçək içində -
Dərələr düzə çəkilib.

Gənclik - anın gözəlliyi,
Ömür, həni gözəlliyi?
Düz dünyanın gözəlliyi
Bircə bu qızə çəkilib.

Sevmə ağılsız sevgini,
Ağla ağrısız sevgini.
Dilsiz-ağızsız sevginin
Ağrısı gözə çəkilir.

YAŞAR SÜLEYMANLI

ŞƏHƏRİN ƏN MƏŞHUR PİŞİYİ

(hekayə)

Yaranışda kimisi bu dünyaya insan cildində, amma heyvan ruhu ilə, kimisi isə heyvan cildində insan ruhu ilə gəlir. İnsanlıq tək xariçi görünüşlə əhatələnən bir məfhum deyil, həm də daxili təmizliyi, saflığı, xeyirxahlığı özündə birləşdirən bir anlamdır.

Canlıların bu dünyaya gələndə nə növlərini, nə də valideynlərini seçmək şansları olur. Amma yaxşı və ya pis olmaq, xeyirin və ya şərin yolunu tutmaq - hər kəsin öz seçimidir. Nəcə ki, bu dünyaya pişik cildində, amma əsl insan ruhu ilə gəlmış Maşa kimi...

Bina sakinlərindən heç kim bu pişiyin nə zaman və necə peyda olduğunu bilmirdilər. O, bəlkə qışın ölümcul soyuğundan qorunmaq üçün, bəlkə də soyuqda küçədə acıdan ölməmək üçün, ya da kiminsə onu bu binanın dəhlizinə atıb getdiyi üçün buranı özünə məskən eləmişdi.

Bina sakinlərinin Maşa adı verdiyi bu qonur rəngli, məxmər tüklü, mehriban pişik qısa bir zamanda hamının sevimlisinə çevrilmişdi.

Bu beşmərtəbəli binanın sakinləri ən yuxarı mərtəbədə, dama qalxan pilləkənin altında, karton qutudan ona yer də düzəltmişdilər. Burra həm isti, həm də gözdən-qulaqdan uzaq olduğu üçün, Maşa məmnuniyyətlə bu qutunu özünə yuva eləmişdi. Bina sakinlərinin onun

üçün gətirdiyi yeməklərlə qidalanar, təşəkkür əlaməti olaraq, ona yemək və su gətirənlərin gah əllərini yalayar, gah da ayaqlarına dolanıb miyoldayardı.

Maşa üçün yemək və soyuqdan qorunmaq çox vacib idi. Bu, tək onun özü üçün deyil, həm də qarnında daşıdığı balaları üçün lazımdı. Axı o, tezliklə ana olacaqdı.

Bəlkə də Maşanın aləmində bütün insanlar mərhəmətli, xeyirxah və pisliklərdən uzaq idilər. Axı insanlar onun üçün qida və su gətirir, isti yataq düzəldir, qayğısına qalırdılar. Elə buna görə də o, gördüyü hər bir insanın qabağına qaçırm, mehribancasına miyoldayırdı.

Bu gün nədənsə sakinlər onu unutmuşdular. Nə su, nə də yemək gətirən olmuşdu. Maşa ac olduğu üçün yazılıq-yazılıq miyoldayır, bəlkə də kiminsə onun səsini duyacağına, nəhayət ki, ac qarnını doyuracağına ümüd edirdi. Elə bil, qarnındakı balaları da acliği hiss etmişdilər. Maşaya rahatlıq vermir, qarnında o tərəf-bu tərəfə hərəkət edir, sanki, ondan yemək tələb edirdilər.

Gecədən xeyli keçmiş, binanın aşağı mərtəbələrindən insan səsləri eşidilməyə başladı. Maşa, bir tikə yemək ümidi ilə, yuvasından çıxıb aşağıya - səslərin gəldiyi tərəfə üz tutdu.

Binanın dəhlizində bir neçə gənc əllərində-

ki içki şüsələrini başına çəkir, siqaret püləyir və gülə-gülə öz aralarında nəyisə müzakirə edirdilər.

Qəfildən peydə olan Maşa gənclərin mübahisəsini yarıda kəsdi. Yaziq pişik doğmaliqla gənclərə yaxınlaşıb, onların gözlərinin içində baxaraq, yalvarış dolu səslə miyoldamağa başladı. Elə bil "acından ölürem, özüm üçün deyil, qarnımda daşıdığım balalarım üçün, lütfən, mənə yeməyə bir şey verin" deyirdi.

Gənclər bir müddət susub bir-birlərinə baxdılar... Aralarından kimsə "piş-piş-piş" deyərək Maşanı daha da yaxına səslədi. İnsanların xeyirxahlığına və nəvazişinə öyrəşmiş Maşa heç tərəddüb etmədən onu səsləyənə yaxınlaşdı. Az sonra, gənc oğlan Maşanı əlləri arasına alıb sığallamağa başladı. Belinə və başına çəkilən sığallardan xumarlanan Maşa oğlanın dizləri üstə yayxanaraq miyoldamağa başladı. Gənclər öz aralarında nə isə danışıb güldülər. Maşanı sığallayan oğlan qəflətən onun boyundan yapışaraq zorla ağızını açdı və əlindəki şüşədə olan içkidən pişiyin ağızına tökdü.

Maşa gözləmədiyi bu hərəkətdən donuxub qaldı, ağızı, burnu, boğazı od tutub yanındı. Gənclər gülüşərək onu top kimi bir-birlərinə atmağa başladılar. Yaziq pişik düşdüyü bu haldan özünə gələ bilmirdi. Birtəhər gücünü toplayıb özünü onların əlindən qurtardı, bütün sürüti ilə yuxarıya - yuvasına tərəf qaçmağa başladı. Gənclər hay-küylə onun arxasında qaçaraq qovsalar da, sonra ya yorulduqlarından, ya da fikirlərini dəyişdiklərindən geri qayıtdılar.

Maşa karton yeşiyin bir küncünə qısılıb qorxudan tir-tir əsirdi. Ürəyi elə sürətlə döyüñürdü ki, elə bil bu dəqiqə sinəsini yararaq bayırı çıxacaqdı. Hələ də içi od tutub yanındı. Ona zorla içirilən, zəhər kimi acı olan bu məyenin təsirindənmi, ya qorxudanmı başı bədəninin üstündə durmur, ayağa qalxmağa cəhd elədikcə aşırıdı.

Maşa üzünü pəncələri arasına alaraq özünü gizlətməyə çalışırdı. Gözlərindən gilə-gilə yaşalar yuvarlanırdı. Onun bu qorxusu, bu təlaşı və tir-tir əsməyi öz canına görə deyil, qarnında daşıdığının balalarına bir şey olacağından

olduğu üçün tez-tez dili ilə qarnını yalayır, elə bil hələ dünyaya gətirmədiyi balalarını bu yolla sakitləşdirir və "qorxmayın, təhlükə sovuşdu artıq" deməyə çalışırdı.

Axı o kimə nə pislik etmişdi?! Onun günahı ac qarnını doyurmaq istəyi idimi?! Axı insanlar onunla niyə belə qəddar rəftar etmişdilər?! Niyə insanların hamısı xeyirxah və mərhəmətli olmurlar?! Yəqin ki, o, gecəni səhərə kimi öz pişik aləmində bu suallara cavab axtaracaqdı...

Bu hadisədən bir neçə gün keçmişdi.

Maşa daha insanlara o qədər də çox güvənmir, onlarla arasında məsafə saxlayır, nədənsə ehtiyat edirdi. Hətta onun üçün gətirilmiş yeməyə və suya belə yaxınlıqda kimsə olmayanda yaxınlaşırırdı.

Həmin gün hava dəhşətli dərəcədə soyuq idi. Bütün günü şaxtalı külək viy-viy viyıldamış, axşama yaxın şaxta daha da amansızlaşmışdı. Dəhlizin simiq pəncərəsindən içəriyə dolan qar və sazaq Maşanı sanki qlinc kimi kəsirdi. O, karton qutunun bir küncünə sığınib yumaq kimi yumrulanmışdı.

Eşitdiyi ayaq səslərinə başını qaldırıb qu-laqlarını şəklədi. Addımlar get-gedə yaxınlaşıb onun qutusunun yanında dayandı. Başının üzərində üzünün yarısını şərflə bürümüş sarışın bir qadın dayanmışdı. Maşa qadına baxıb təəccüb dolu bir səs çıxardı. Elə bil "sən kim-sən, nə istəyirsən?" deyə soruşdu.

Qadının qucağında bağlamaya bənzəyən bir şey vardı. Bu çağırılmamış qonaq Maşanı qutudan çıxarıb bayırə atdı və əlindəkini qutuya qoyaraq sürətlə uzaqlaşdı.

Qorxmuş Maşa divarın bir küncünə qısılıraq sakitcə yuvasına boylandı. Bir müddət yaxınlaşmağa cürət etmədi. Karton qutunun özüzünə silkələnməsi onu qorxudurdu. O, yuvasından kənardə soyuğunu daha çox hiss edirdi. Külək qırıq pəncərədən qar dənələrini birbaşa onun üstünə çırkırdı.

Maşa cəsarətin toplayıb yuvasına yaxınlaşdı. Pəncələri üzərinə qalxaraq içəri boylandı. Gördüyü mənzərədən qorxub kənara sıçradı. Yenə bir müddət kənardan yuvasına baxdı,

sonra yenə yaxınlaşdı və pəncələri üzərinə qalxaraq bir də içəri boylandı. Karton qutunun içində bir insan yavrusu müşil-müşil yatırdı.

Körpəni bir xeyli seyr etdikdən sonra, pişik yenə də çəkilib bir küncdə qaldı. Son baş verən hadisələrdən sonra insanlara güvənini tamamı ilə itirmişdi.

Çox keçməmiş, qutunun içindən ağlamaq səsi gəldi. Maşa qulaqlarını şəkləyib dinlədi, qutuya yaxınlaşaraq təəccübə baxdı. İnsan yavrusu cır səsi ilə haray qoparırdı. Yəqin ki, soyuq hava onu şirin yuxusundan eləmişdi. Bəlkə də bu köməksiz körpə soyuqdan donmaq üzrə idi. Üzü, dodaqları gömgöy göyərmişdi.

Maşa tərəddüdlə də olsa qutuya girdi və bədənilə körpəni bürdü. Bir müddət sonra körpə ağlamığını kəsib topuş, balaca əlləri ilə Maşanı qucaqladı, ağızı ilə nəyi isə axtarmağa başladı. O, Maşanın tüklərini marçılı ilə surrdu. Maşa kimi onun da qarnı ac idi...

Maşa yumaq kimi ona bürünüb aramsız miyoldamağa başladı. Elə bil bina sakinlərini köməyə səsləyirdi.

Saatlar keçir, amma Maşanın harayına qulaq verən tapılmırıldı. Bir az da keçsə insan yavrusu donub öləcəkdi.

Maşa səsi yetdikcə miyoldamağına davam edir, arabir dayanaraq qulaqlarını şəkləyir və qulaq asırdı; dili ilə körpənin üzünü yalayıb, sanki onu oyaq tutmağa çalışır və sonra yenə yanıqlı səslə miyoldayırdı.

Körpənin nəfəsi kəsilmək üzrə idi. Soyuqdan göyərmiş əlləri ilə Maşaya daha da möhkəm sarılmış, elə bil anasının isti qucağını axtarırmış kimi üzünü o yan-bu yana gəzdirdi.

Bu soyuq qış gecəsində ölümə təhrik edilmiş bu yavrunun nə günahı var idi?! Belə köməksiz, çarəsiz bir varlığı qışın soyuğunda necə atıb getmək olardı?!

Maşa insan kimi danışa bilsəydi, yəqin ki, bu kəlmələri hayqırardı. Amma təəssüf ki, dil-siz-ağızsız bir pişik heç nə deyə bilmirdi. Lakin bir şeyi çox gözəl bilirdi - o, heç zaman öz balalarını belə alçaqcasına atıb getməzdidi! Belə çarəsiz, qismətin ümidi nə buraxıb getməz-

di! O, bu yavrunun anasından daha çox İnsan idi! Daha gözəl ana idi!

Maşa saatlarla, yorulmadan, usanmadan miyoldamağa davam etdi. Artıq onun da taqəti tükənir, səsi batırıldı. Bir tərəfdən iliyinə işləyən soyuq, bir tərəfdən də saatlarla miyoldamaq onu haldan salmışdı.

Nəhayət, Maşa kiminsə addım səslərini eşitdi və son gücünü toplayaraq, dəhşətli bir haray saldı... Başının üzərində doğma, tanış üzü görəndə sanki gözlərinə işiq gəldi. Bu o idi - hər gün onu yemləyən Nadejda nənə.

Nadejda adının mənası "ümid" demək idi. Deməli, hər şeyin yaxşı olacağına hələ də bir ümud vardı.

Maşanın yatdığı qutuya nəzər salan Nadejda nənə qorxmuş halda kənara atıldı və tez də qaçıb harasa getdi. Az sonra təcili yardım briqadası, polislər tökülsüz gəldilər. Maşanın yuvasının ətrafına onlarla adam yığılmışdı.

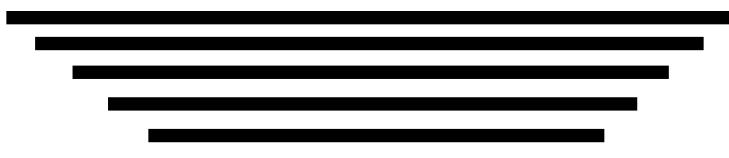
Həkim uşağı müayinə etdikdən sonra Maşanı sıggallayaraq üzünü camaata tutdu: "Bu pişiyin sayəsində uşaq sağ qalıb, yoxsa bu soyuqda çoxdan donub ölürdi. Yaxşı ki, belə mehriban və ağıllı bir pişiyiniz var. O, sözün əsl mənasında qəhrəmandır!"

Maşa özünə bir yer tapa bilmir, elə hey miyoldayaraq yavrunun başına dolanırdı. Nəhayət, həkimlər körpəni götürüb getdilər. Maşa eşik qapısına qədər onların arxasında düşərək öz narahatlılığını bildirir, sanki "yavru necədir, yaxşıdırımı?" deyə soruşurdu.

Nadejda nənə Maşanı qucağına alaraq sığalladı, öpüb bağrına basdı. "Sən çox ağıllı pişik sən... Bilirsənmi, sənin sayəndə o yavrunun həyatı qurtuldu... - deyərək ağlamağa başladı. - Bəlkə bizə köçəsən, bu gündən mənimlə birgə yaşıyanan, hə, Maşa, nə deyirsən?"

Səhərisi gün bütün qəzetlər Maşanın qəhrəmanlığından yazır, televiziyyada ondan danışırıdılardı.

Maşa ölkənin, bəlkə də dünyanın ən məşhur pişiyinə çevrilmişdi. İndi onun isti evi, yeməyə yeməyi, içməyə suyu var idi. O, daha dünyaya gətirəcəyi balalarını qorxu ilə gözləmirdi. Hər şey yaxşı olacaqdı...

AYNUR XƏLİLOVA,

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

"ÇÜN NƏSİMİDİR BU GÜN ƏYYAMI-EŞQİN SƏRVƏRİ"

İmadəddin Nəsimi Azərbaycan ədəbi-fəlsəfi düşüncə tarixində müstəsna xidmətləri olan, klassik yazılı ədəbiyyatımızın fərqli istiqamətdə inkişaf və zenginləşməsində böyük rol oynayan dahi filosof-şairdir. Hürufilik təriqətində ustası Fəzlullah Nəimidən sonra mürşid statusunda olan Nəsiminin müridləri, demək olar ki, bütün Şərq-İslam ölkələrində bərqərar olaraq onun ideyalarını və əşarini yaymış, bu böyük hürufi ideoloqu sözügedən təlimin ideya-fəlsəfi əsaslarını öz güclü bədii-estetik və ruhi-psixoloji təsir gücünə malik əsərlərində bəyan etmiş, fəlsəfi-ürfani baxışları, dərin semantik tutumu ilə yanaşı, poetik bənzərsizliyə malik ecazkar bədii yaradıcılığı onu ustادından daha geniş əhatədə tanıtmışdır:

*Bulmuşam Həqqi, Ənəlhəqq söylərəm,
Həqq mənəm, Həqq məndədir, Həqq söylərəm.*

Güclü əqidə və bədii-fəlsəfi düşüncə sahibi olan İmadəddin Nəsimi öz zamanından bu günə kimi böyük ehtiram və heyranlıqla anılmış, insanların qəlbində bu böyük şəxsiyyətə qarşı bənzərsiz rəğbət hissi formalashmışdır. Bu kontekstdə Nəsiminin ədəbi-fəlsəfi və ictimai fikir tariximizdə rolu və təsiri, əsasən, üç istiqamətdə gerəkləşmişdir:

1. Nəsimi Azərbaycan klassik yazılı ədəbiyyatının nəhəng simalarından biri kimi;

2. Nəsimi hürufizm təriqətinin böyük ideoloqu kimi;

3. Nəsimi, onu gözləyən əzablı və dəhşətli ölümə rəğmən, əqidə və idealları uğrunda sonadək dönməz mübarizə aparan və öz şərəfli ölümü ilə də bu ideallara xidmət edən möhkəm əqidə sahibi, fədakar və sadıq ilahi eşq aşığı kimi.

Nəsiminin şəxsiyyəti və irsi Azərbaycanda və digər Şərq-İslam ölkələrində özündən sonra gələn bir çox sənətkarlar üçün örnek və yaradıcılıq qaynağı olmuşdur ki, bunların da içərisində Şah İsmayıll Xətaini xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Hələ 1926-cı ildə fədakar alim Salman Mümtaz "Seyid İmadəddin Nəsimi" adlı araşdırmasında bu məsələ haqqında yazaraq Şah Xətainin Nəsiminin faciəsinin anıldığı bir şeirindən nümunə götirmişdir:

*"Mehrü vəfa biri-birindən azdı,
Bəhlul bayquşliyin viranda gəzdi.
Seyyid Nəsimini zahidlər üzdü,
İncinmədi Haqdan gələn cəfayət".*

Ümumiyyətlə, professor Məhərrəm Qasımlının da qeyd etdiyi kimi, "Xətainin klassik üslublu şeirlərinin uğurlu poetik istiqamət götürməsində və dolğun fəlsəfi məzmun kəsb etməsində Nəsimi ədəbi ənənələrinin əvəzsiz rolü olmuşdur". Yuxarıda sözügedən amillərlə yanaşı, heç şübhəsiz ki, bu təsirin əsas səbəbləri sırasında, özündən əvvəl ana dilində əsərlər yazılmışına rəğmən, Nəsiminin yaradıcılığında doğma dilimizə xüsusi önəm verməsi, Azərbaycan dilini ədəbi dil sta-

tusunda kamil bir şəkildə təqdim etməsi, anadilli poeziyaya yeni siqlət, mübarizlik ruhu və ictimai-fəlsəfi tutum götirməsi də mühüm faktorlar olmuşdur.

Azərbaycan dilini dövlət dili elan edən qüdrətli hökmdar-sərkərdə, sufi şeyxi və klassik ədəbiyyatımızın görkəmli nümayəndəsi Şah İsmayıla bu amillər, təbii ki, təsirsiz ötüşməyə bilməzdı. Xətainin əsərlərində Nəsiminin və Həllac Mənsurun adlarına uyğun kontekstlərdə dəfələrlə müraciət olunmuş, hürufilik təriqətinin "Ənəlhəqq" fəlsəfi-ürfani ideyası səsləndirilmiş, Nəsimi yaradıcılığından çəşidli aspektlərdə bəhrələnmələr öz əksini tapmışdır. Bir sıra şeirlərini İmadəddin Nəsiminin şeirlərinə nəzirə olaraq qələmə alan Xətainin poeziyasında Nəsiminin təsiri, poetik ruhu o qədər güclü şəkildə diqqəti çəkir ki, ilk baxışdan onları bir-birindən ayırib fərqləndirmək bəzən qeyri-mümkün ola bilir.

Nəsiminin aşiq yaradıcılığına xüsusi təsiri olmuşdur ki, burada da xalq ədəbiyyatına böyük önəm verən, aşiq sənəti ilə qarşılıqlı bağlılığı olan Şah İsmayılin da ayrıca rolu vardır. Bu kontekstdə filosof-şairin məhz Xətaiyə təsirində bəhs etməyimiz təsadüfi deyildir.

Nəsiminin irsində səciyyəvi əlamətlərinə görə xalq yaradıcılığına yaxın bir sıra örnəklər mövcuddur ki, bu kontekstdə onun dörtlük biçimində yazdığı şeirləri, xüsusilə, fərqlənir:

*"Xeyli müddətdir ki, dərdin məndədir,
Dil sənə bir boynu bağlı bəndədir.
Saldı hicranın ayağımdan məni,
Sən bilirsən, indi mürvət səndədir".*

Nəsimi xalq yaradıcılığından bəhrələndiyi kimi, şifahi xalq ədəbiyyatında və onun xüsusi bir qolu olan aşiq yaradıcılığında da bu böyük sənətkardan zaman-zaman faydalananmalar olmuşdur. Aşiq yaradıcılığında Nəsiminin şəxsiyyəti, sənətkarlığı və fəlsəfi-ürfani bilim adımı olması amillərinə münasibət həm ayrı-ayrılıqda, həm də eyni müstəvidə gerçəkləşmişdir. Nəsiminin irsi mövzu, ideya-məzmun, poetik biçimlənmə, mənalandırma, səciyyəvi bədii ifadə vasitələri, rədif, xitab, cinas və s. baxımından aşiq yaradıcılığının daha da zənginləşməsində özünəməxsus rol oynamışdır. Sarı Aşiq, Xəstə Qasım, Hüseyin Şəmkirli, Aşiq Ələsgər, Molla Cuma, Növrəs İman kimi ustad aşıqların poeziyasında Nəsiminin təsiri daha aydın və çəşidli aspektlərdə müşahidə olunmaqdadır:

*"Mən aşiq soyilandır,
Şahmar da soy ilandır.
Nəsimi tək bu Aşiq
Yolunda soyulandır".*

Daha çox bayati ustası kimi tanınan, nakam məhbəti və faciəli həyatı rəvayətlərə, dastana çevrilən Sarı Aşığın sözügedən cinaslı bayatısında Aşiq məhz nakam sevgisinə işarə edərək, həm acı taleyin ona çəkdirdiyi ağrı və əzablara görə, həm də bunlara rəğmən, sevgisinə sədaqətinə görə özünü əqidəsi yolunda dərisi soyularaq edam olunan İmadəddin Nəsimiyə benzədir.

Maraqlıdır ki, Nəsimiyə və Həllac Mənsura müraciət təcnislərdə daha çox müşahidə olunur. Aşiq Ələsgərin rədiflə yanaşı, hər bəndinin özünün də ayrı-ayrılıqda daxili cinaslar əsasında qurulmuş "A yəməndədi" təcnisinin ikinci bəndində işlənilən "Nəsimi" adı özündən əvvəlki misralardakı ifadələrlə cinas yaratmışdır:

*"Bir sazım var, yox pardəsi, nə simi,
Onu çalıb kim tərpədər nə simi?
Firdovsi, Füzuli, Hafız, Nəsimi
Onlar da yazdığını, ayə, məndədi".*

Molla Cumanın sevgilisi İsmi-Pünhanə müraciət-lə söylediyi "Çıxart" rədifli təcnisində isə aşiq yaşadığı həsrətin, kədərin ağırlığından düşdüyü çarəsiz vəziyyəti Həllac Mənsurun dara çəkilmə məqamına benzədir:

*"Yay oldu qamətim əgilə-gilə,
Qatışdım torpağa a gilə-gilə.
Axitdin göz yaşılm a gilə-gilə,
Mənsurtək düşmüşəm, di dardan çıxart".*

Qeyd edək ki, aşiq yaradıcılığında Həllac Mənsurun xatırlanması, uyğun məqamlarda müəyyən müqəyisə və bənzətmələr aparılması bu şəxslə bağlı bəlli hadisə-əhvalatlarla yanaşı, həm də poeziyasında Həllac Mənsuru dəfələrlə yad edən ("Darə çıx, yan, ey "ənəlhəqq" söyləyən Mənsur, əgər // Axırət darindən istərsən səlamət darını"...") Nəsimidən gəlmə bir ənənədir. Bu isə nümunələrdən də gördüyü kimi, müxtəlif münasibətlərlə gerçəkləşmişdir. Məsələn, Molla Cuma İsmi-Pünhanı xatırladan yerleri nəzerdə tutaraq "Mənsur kimi qollarımı bağlayıb // Məni darə çəkən yerdə bu yerlər", - söyləməklə mətnədə daha emosional-ekspresiv təsir yaratmışdır. Başqa bir şeirində isə özü də daxil olmaqla nakam məhəbbətə tutuşan sevgililərin taleyi, müxtəlif dastan qəhrəmanla-

rı... haqqında bəhs edən Cuma Mənsuru uğrunda dara çəkiləcək dərəcədə eşqinə sadiq aşiq kimi təsvir edir:

*"Tutmuşdu eşqin bərkini,
Oxudu farsi, türkini.
Mənsur darda can tərkini
Qılı dolana-dolana".*

Ümumiyyətlə, aşiq ədəbiyyatında obrazın, xüsusən də aşiqin daxili-mənəvi, ruhsal və fizikal halının lirik-psixoloji və dramatik təsvirində təqdimatın daha güclü alınması üçün Həllac Mənsur və İmadəddin Nəsiminin mübarizliyi, dönməzliyi, sadiqliyi, İlahi eşq və əqidə uğrunda çəkdikləri əzablar, məhrumiyətlər və edam olunmaları diqqətə çatdırılır, müqayisə və bənzətmələr aparılmaqla obrazlı-poetik, emosional-ekspressiv təsir yaradılır. Xətai onların hər iki-sinin edam faktını eyni mətn daxilində anaraq yazılı ədəbiyyatımızda bu baxımdan maraqlı poetik nümunə yaratmışdır:

*"Şah Xətai, didarə bax,
Mənsur ipin boynuna tax.
Nəsimi oldu Haqla haqq,
Ol üzülən dərisidir".*

Numerologiya və hürufat elminə dərindən bələd olan İmadəddin Nəsimi əsərlərinin bir çoxunu həm də bu elmlərdən hasil etdiyi bilgi əsasında yaratmışdır. Söz, hadisə, fikir və mənanın hərf və rəqəmlərlə şifrlənmiş kodlar şəklində ifadəsi, müəmma, təriqət simvolikası, mücərrəd poetik mənalandırma və dərin fəlsəfi tutuma malik olmasından dolayı Nəsimi şeirinin, Nəsimi sözünün tam mənasında idrakı qeyri-mümkündür:

*Heç kimsə Nəsimi sözünü fəhm edə bilməz,
Bu, quş dilidir, bunu Süleyman bilir ancaq.*

Aşıq şeirinin böyük əksəriyyətlə dini-tarixi mövzuda olan müəmma, bağlama-qıfilbənd poetik biçimlərində Nəsimidən bəhrələnmə inkarunmazdır. Nəsimi yaradıcılığından gəlmə müəmma, bağlama-qıfilbənd poetik biçimləri zaman içərisində aşiq poeziyasında qərarlaşaraq mükəmməl nümunələrlə ortaya çıxmış, el arasında "deyişmə" adlanan saz-söz sınağının strukturunda ən çətin mərhələlərdən biri, bəlkə də birincisi kimi oturuşmuş və stabil mövqe qazanmışdır. Dərin fəlsəfi-ürfani semantik tutuma malik bu şeirlər müəllifdən varlıq və mövcudiyət, dini-tarixi hadisə-əhvalatlar, əfsanə və rəvayətlər, "Qurani-Kərim", tə-

səvvüf-təriqət simvolikası, "əlif-lam" və əbcəd hesab sistemi ilə bağlı əhatəli bilgi və dünyagörüş tələb edir. Çünkü bu qəbildən olan örnəklər mövzu, məzmun-mündəricə, struktur və poetik-funksional mahiyyyət etibarilə, demək olar ki, sözügedən istiqamətdə olan bilgilər üzərində qurulur:

*Hikmət məqamında əyləşən alim,
Əzəl mənə Yamənhudən xəbər ver.
Ərşin sütunundan, Mehrac evindən,
Söz nə keçdi, göfti-gudən xəbər ver. (Xəstə Qasım)*

Bu kontekstdə Nəsiminin aşiq poeziyasına təsiri aydın şəkildə müşahidə olunur. Təsadüfi deyil ki, professor Məhərrəm Qasımlı ustاد sənətkar Xəstə Qasım Tikmədaşının böyük əksəriyyəti indiyə qədər açılmış qalan müəmma, bağlama-qıfilbəndlərini, xüsusilə şərh olunması çətin olan işarəvi rəqəmlərin yaratdığı mənzərə baxımdan Nəsiminin sözügedən kontekstdə olan şeirlərilə müqayisə edir. Bu baxımdan hər iki sənətkarın yeddi rəqəmi üzərində qurulmuş poetik nümunələrinin tutuşdurması maraqlı doğurur. İmadəddin Nəsimi:

*Yedidir, dörd yedidən bir yedidir,
Yüz igirmi dörd yənə üç yedidir.
Evi bir, bacası yedi, bəbi üç,
Əhli-beyt ilə özü on yedidir.*

Xəstə Qasım:
*Oyandy sünbüllər, səcər gətirdi bar,
Orda min başər var, yeddi sin bilər.
Bu yazan ustadin nə xoş xətti var,
Yazıbdı mim üstə yeddi sin, bilər...*

*Mən Xəstə Qasımam, yeddi sin billəm,
Ayə oxuyuram, yeddi sin billəm.
Qəfi öyrənmişəm, yeddi sin billəm,
Söz odur, yeddinin yeddisin bilər.*

Yaradıcılığında, həmçinin, klassik yazılı poeziyanın bəhrələnən Növrəs İmanın da "şəir sistemi İmadəddin Nəsimi, Xəstə Qasım poeziyasındaki əbcəd hesabı, hürufat işarələri, rəqəmdə sözün, sözdə rəqəmin örtülü təqdimatı və s. manələrin mürəkkəb mənzərəsi kimi" görünür:

*Bir şəhərdə altı dərviş, onun pak əsası var,
Daş gətirib kərpic verən on nəfər bənnası var.
Qırx səkkiz min səkkiz yüz səksən səkkiz sərvəri,
On iki min iki yüz quldu, haqdan nişanəsi var.*

Yaxud:

*"Bir ağaçda üç budaq var, beş gilə,
Cəm eylədim, oldu tağı on yeddi.
On yeddi bəndi var, on yeddi camı,
Hərdən nuş eyləyir sağı on yeddi".*

Professor Qəzənfər Paşayevin qeyd etdiyi kimi, "Nəsiminin "bağlamalar"ına rübünlərində (dördlüklə birimində yazdığı şeirlərdə - Aynur Xəlilova) daha çox təsədűf edilir".

Nəsiminin aşiq yaradıcılığına təsirlərindən biri də "əlif-lam" şeir bicimidir ki, bu da xüsusi bir sistem əsasında qurulur və böyük əksəriyyətlə dini-tarixi mövzuda olur. Bəzən "hürufatnamə" də adlanan "əlif-lam" - ərəb əlifbasındaki hərfərin ardıcıl sıralanması və hər bir hərfin ayrı-ayrılıqda rəmzi-məcazi şəkildə mənalandırılması sistemi üzərində bicimlənir. Mənalandırılmada mütləq şəkildə eyni istiqamət olmayıb, hər bir sənətkarın fərdi və fərqli yanaşması əsas alınır. Nümunələrə diqqət yetirək. İmadəddin Nəsimi:

*"Əlif" - Allah, sidrə boyun münəhadir müntəha,
Çün cəmalindadir ərrəhman ələl-ərş istiva.
"Bey" - bilindi qəddinin həddi nə miqdar olduğu,
Bildilər kim, tuləhu sittun zərən fissəma.
"Tey" - Türəbilər əlində Zülfiqar şəmşirü tiğ,
Fəzrəbu buyruldu Həqđən, həm buyurdu Mustafa".*

Aşıq Ələsgərin "əlif-lam"ı dini-təsəvvüfi səciyyəli olub Allahan birliyinin, gözəl sıfətlərinin və islam dininin vacib məqamlarının ifadəsi ilə mənalandırılır:

*"İbtidada" "Əlif" - Allah,
"Be" - birliyə dəlalətdi.
"Te" - təkdi vahidi-yekta,
Arif bu elmə bələddi".*

Molla Cumanın "əlif-lam"ı isə aşığın sevdiyi qızın tərifinə və ona olan sevgisinin izharına həsr edilmişdir:

*"Əlif" - əlin ver əlimə,
Gedək bizim ellərə, qız.
"Bey" - baxıb güvənirəm
Üzündəki tellərə, qız.
"Tey" - təmamət tərifini,
Mən yayıram dillərə, qız.
"Sey" - saçın güləbatın,
Burub tökmüş dallara qız".*

Bu sistemin ərəb hərfərinin əksinə - axırdan əvvələ sıralanması üzərində qurulan "ters əlifba" ("Yey" -

yüzün mahiyyətidir aləmə nuri-nəcət, // "Lam-əlif" - lareybə illa vəchəhü ana cəhat. // "Hey" - hilalın qabü-qövseyn, qaşların mehrabdır, // "Vav" - vəhdət nuru üzün, saçların vəl-mürsəlat". (Nəsimi)) bicimi də aşiq poeziyasına məhz Nəsimi yaradıcılığından keçmişdir.

Aşıq poeziyası Nəsiminin təcnis sənətkarlığından da bəhrələnmiş, onun yüksək həssaslıq və bədiiliklə yaratdığı cinaslar ustad aşıqlar üçün sözdən istifadə və sözün mənalandırılma manerasının nümunəsi olmuşdur:

*"Bir xədəng atdıqda yara kirpiyin,
Min cigər dilər ki, yara kirpiyin.
Bağrıma çox vurdu yara kirpiyin,
Yaxındır kim, yara, yara kirpiyin".*

Gördüyüümüz kimi, böyük mütəfəkkir-şair İmadəddin Nəsimi aşiq ədəbiyyatına da təsir göstərmiş, onun daha da inkişaf edib zənginləşməsində özünəməxsus rol oynamışdır. Bütün bunların nəticəsidir ki, aşiq ədəbiyyatında hürufizm təliminə və Nəsimi yaradıcılığına məxsus söz-terminlər, poetik ifadələr, rəmzlər, hürufizmin ideya-fəlsəfi əsaslarını bəlləndirən sözlər də kifayət qədərdir.

Adını Azərbaycan ədəbi-fəlsəfi düşüncə tarixinə böyük hərflərlə yanan İmadəddin Nəsimi İnsanı yaradılmışların ən kamil nümunəsi kimi dəyərləndirdi. "Onun qəzəlinin lirik qəhrəmanı kainata sığmaz bir "Mən" in daşıyıcısı oldu" (professor Azadə Rüstəmov). Akademik İsa Həbibbəyli məhz bu önməli məqamla bağlı yazar: "Nəsimi yaradıcılığında ilhamla vəsf olunan kamil insan obrazı orta əsr Azərbaycan şeirində ən yüksək zirvəni fəth etmiş insan heykəlidir... İmadəddin Nəsimi özü də görkəmli bir şair-mütəfəkkir olaraq kamil insan obrazının qüdrətli yaradıcısı olan böyük sənətkar abidəsidir".

Bəzən bu dünyada verilən ölüm, edam fərmani Tanrı dərgahında təkcə ilahi aləmdə deyil, həmçinin, maddi aləm üçün də əbədi ruhi-mənəvi yaşam hökmü ilə əvəzlənir, həmin şəxs ruhsal ucalıqla, şəhidlik məqamı ilə mükafatlandırılır! Uca Tanrının seçilmiş bəndələrindən olan, "Dünya duracaq yer deyil, ey can, səfər eylə" deyərək Həqqi bulub "Vəhdətin şəhrində seyran eyləyən", "Əbədiyyət üfüqündə doğan Günəş" kimi parlayaraq yaddaşda milli-mənəvi dəyər statüsündə əbədiyyən qərarlaşan dahi İMADƏDDİN NƏSIMİ kimi!

*Vəhdətin şəhrində seyran eylərəm,
Mən səni cismimdə heyran eylərəm.
Sırrımı aləmdə pünhan eylərəm,
Adəmi həm Həqq, həm İnsan eylərəm!*

NƏSİMİDƏN NƏSİMLƏR

Nəsimi inikasında şəxsiyyət bütövlüyü

İnsan oğlu özünü tanıyandan bəri kimliyi ilə bağlı dərin duyğu və düşüncə burulğanına düşmüş, öz təbii fiziki vücudunda birləşən zəngindən-zəngin, geniş-dən-geniş, ruhi-mənəvi aləmi qavramağa can atmış və bu yöndə gərgin, yorucu fikir, təfəkkür var-gəlləri etmişdir. İrsi XIV əsr müsəlman-şərq mədəniyyətinin qopmaz-ayrılmaz parçası olaraq meydana çıxmış, Səyid İmadəddin Nəsimi də keşməkeşli ömrünün çoxunu məhz, belə ağır, çətin sorğu-sual üçbucağında keçirmiş, hər bir əsərində "bütöv şəxsiyyət" axtarışına çıxaraq insan kamalının əngin üfüqlərində bərq vuran şəfəqlərin parıltı və işıltılarını qələminin ucuna götürməklə, öncə çağdaşlarını, sonra isə bəşəriyyəti iman, əqidə, məslək işığına qovuşdurmağı özünün başlıca yaradıcılıq istəyinə çevirmişdir. Sənetkarın lirik rübabının sarı simindən soraq verən "Nə əcəb" rədifli qəzəl də belə yüksək estetik tələbatdan doğmuşdur:

1.Ey könül, hər bir vücuddan can umarsan, nə əcəb!

Bikərəmdən lütv ilə ehsan umarsan, nə əcəb!

(S.İ.Nəsimi, "Mən bu cahana sığmazam", Bakı, "Gənclik", 1991. səh.359).

(Ey könül, hər vücudu bir qara qəpiyə dəyməyən-dən sən arxa, direk, təsəlli və təskinlik gözləyirsən, bu qəribə deyilmə? Yoxsa, sən əliaçıqlığın nə olduğunu bilməyen kimsədən ən incə şəkildə ediləcək yaxşılıq umursan? Bunu səndən gözləməzdim!)

Göründüyü kimi burada "Bivücud"un qarşısında "can", "bikərəm"in qarşısında "lütv və ehsan" durur və hər iki şəxsiyyət tipini bir neçə baxımdan əsaslandırır. Bu əsaslandırma aydın biçimdə göstərir ki, təbii-fiziki varlığı ruh və ruhdan qaynaqlanan can, lütv və ehsan kimi ali keyfiyyətlər, qeyri-kamil insanı isə naqis əxlaqi cəhətlər (xəsislik, qədirbilməzlik, diqqətsizlik) şərtləndirir. Qəzelin sonrakı beytləri bu düzəni qoruyub saxlayaraq şəxsiyyət tiplərinin ən müxtəlif estetik baxış bucaqlarından səciyyələndirir.

2.Bişəriətlər nə bilsin, ənbiyanın şərtini,

Bitəriqətdən rəhi-ərkən umarsan, nə əcəb!

(şəriətə qail olmayanlar peyğəmbərlərin nə kimi şərtlərə və hansı aparıcı keyfiyyətlərə malik olduqlarını axı haradan bilə bilərlər. Sən heç bir əqidəyə qulluq etməyən vecsiz adamlardan mənzil başına getmə-

yi asanlaşdırın yol işarələrini tanımağı gözləyirsən, qəribədən də qəribə deyilmə?)

Ənənəvi təsəvvürlərə əsasən, hər peyğəmbərdə beş şərt olmalıdır: "İsmət, əmanət, fətanət(zəka), sidq və təbliğ".

Xırda məzhab və təriqət fərqləri nəzərə alınmasa, bu göstərici ümummüsəlman normatividir.

"İsmət" - məsumluq anlayışını bildirib peyğəmbələrin (ə) günahsızlığını etiqad-əqidə müstəvisində əsaslandırır. Bunun "Qurani-Kərim"dəki ən möhkəm istinadgahı "Allah səni insanlardan qoruyacaq" ayəsidir. ("Maidə"-67). Ayənin "Allah səni insanlardan qoruyacaq" cümləsi Peyğəmbərin(s) bu ayədə nazil olan və bəyan edilməsi əmr edilən hökmü çatdırmaqdandır ehtiyatlandığını, hökmü elan edəcəyi təqdirdə, Peyğəmbərin (s) canına təhlükə yaranacağı, və ya dinin natamam qalacağı ilə bağlı qorxu keçirdiyini ifadə edir. Məlumdur ki, Peyğəmbər(s) öldürülcəyindən əsla qorxmamışdır. Bütün ömrünü Allah yolunda çalışmağa sərf etməsi və bu yolda fədakarlıq göstərməsi də onun öz canından qorxmadığını deməyə əsas verir.

Peyğəmbərin(s) qorxusu bundan idi ki, bu hökmü elan etdikdən sonra insanlar Peyğəmbəri(s) elə şeylə ittihəm edərdilər ki, bu hökm uğursuzluğa düçər olardı. Allah-təala bu ayədə Peyğəmbərə(s) onu insanların təhlükəsindən qoruyacağı ilə bağlı zəmanət verir. ("Qurani-Kərim"in Azərbaycan dilinə tərcümə və izahı. Ayətullah-üzümə Nasir Məkarim Şirazi. Bakı-2017, səh.119).

Bu prinsip İslamda geniş yer tutub, "zəllə" - tərkövla kimi əlavə məvhümlərin yaranmasına yol açmışdır. Belə ki, ənənəvi düşüncədə "zəllə" dedikdə hər hansı bir nəbi və mürsəl peyğəmbərlərin yol verdiyi xırda yanlışlıq, "tərkövla" dedikdə isə mürsəl və ülüləzm peyğəmbərlərin indi çatdığı yüksək məqama daha öncə çatmadığına görə keçirdiyi iztirab nəzərdə tutulur.

"Fətanət" məvhumu daha çox iti zəkanı bildirən əqli-mənəvi əlamət kimi anlaşılır, sözlə işin vəhdətindən ibarət olan "sidq" və "əqidə" mübarizliyi anlamına gələn təbliğ məvhümları ilə üzvi uyarlıq içində bir şəbəkə təşkil etməkdədir.

Beytin ikinci misrası isə büssütün bir əqidə rəmzi-nə çevrilməkdədir. Belə ki, "bivücud", "bikərəm" və

"bişəriət" tipləri bitəriqətin hansı ölçüdə və nə dərəcədə qorxulu bir ictimai fiqura çevrilə biləcəyini yeterincə aydın göstərir.

3.Bibəsərdən məniyi-şövqü kamali-mərifət, Bixəbərdən söhbəti-irfan umarsan, nə əcəb!

(Qəlbi kor, vicdanı yatmış olan kimsədən yetkin və bitkin Allahtanıma ucalığına yüksəlməkdən duyulan əlçatmaz, ünyetməz eşqin dərindən-dərin anlamını, dünyanın get-gəlindən bùsbütün məlumatsız olan nadandan da, cahildən də ariflərə layiq fikir mübadiləsi ummağına axı nə ad verək?!)

Göründüyü kimi lirik mən burada şəxsiyyət bütövlüyü yönündəki dəruni axtarışlarını bir az da dərinləşdirir, genişləndirir. "Bibəsirət" və "bixəbər" səciyyələndirmələri naqis və natamam insan tipinin daha iki eybəcər keyfiyyətini önə çəkir. Bibəsər tipi "Qurani-Kərim"də əksini tapmışdır: "O gün bütün insanları öz rəhbərləri ilə birlikdə çağıracağıq. Əməl dəftəri sağ əlinə verilənlər onu(sevinə-sevinə) oxuyacaq və onlara xurma çeyirdəyinin kəsiyindəki tel qədər zülm edilməyəcəkdir; bu dünyada kor olan (haqqı görə bilməyən) kəs axırtıdə də kor və daha azgrün olacaq". ("İsra" 71-72.)

Ayənin başlangıcında rəhbərlik və onun insan həyatındaki roluna işarə edilmişdir. Bu ayəyə əsasən peyğəmbərlər və onların canişinlərinin rəhbərliyini qəbul edənlər öz rəhbərləri ilə, Şeytan və azgrün rəhbərləri özlərinə rəhbər seçənlər isə onlarla olacaqlar. Xülasə, bu dünyada olan rəhbərlik və ardıcılıq əlaqəsi o dünyada özünü tam şəkildə əks etdirəcək. Nicat tapanlar və əzaba düşər olanlar məhz, bu prinsip əsasında müəyyən ediləcək. Burada insanın kamilləşməsi üçün zəruri olan vasitələrdən birinə işarə edilməklə yanaşı, insanlara rəhbərlik seçimində çox diqqətli olmaq, öz fikir və idarəcilik programını hər adamın da əlinə verməmek xəbərdarlığı verilir. Hədislərin birində İmam Sadiq(ə) belə buyurmuşdur: "Siz Allaha təşəkkür etmirsiniz? Qiymət günü Allah hər bir dəstəni seçdiyi rəhbərlə çağıracaq. Bizi də Peyğəmbərlə çağıracaq. Həmin vaxt siz bizə pənah gətirəcəksiniz. Hara baxırsınız? And olsun Kəbənin Allahına, sizi Cənnətə doğru aparacaqlar (bu cümləni üç dəfə təkrar etdi)". ("Qurani-Kərim"in Azərbaycan dilinə tərcümə və izahı. Ayətullah -üzəhma Nasir Məkarim Şirazi. Bakı-2017.səh 289).

Ulu Yaradan bu şanlı, ilahi bəyanatda lider və ideologiya problemi, şəxsiyyət və məfkurə məsələsi yönündə rəhbərlik qurumunun cəmiyyətin ictimai həyatındaki danılmaz yeri ilə bağlı son dərəcə dəqiqlik hökm verir. Qətiyyən ötəri deyildir ki, məsələnin bu

tərəfi "Qurani-Kərim"də dəfələrlə vurgulanır. (bax. "Əraf-6", "Nəhl-93"). Bunu beytin ümumi məzmununa və fikri axarına qovuşdurduqda şairin bibəsər və bixəbər səciyyələndirmələrini yalnız ailə, məşət sferası və bəsit əxlaq dərsi ilə məhtudlaşdırıldığı aydın olur. Odur ki, Nəsimi dördüncü beysi çox sadə deyir:

4. Hər qayanın ləli olmaz, hər dənizin gövhəri, Hər sədəfdən lölöi-mərcan umarsan, nə əcəb!

(hər iri daş parçasının içinde ləl-cəvahirat, hər ucu-bucağı görünməyən dənizin dibində inci və hər balıqqlağında sədəflik nişanəsi və mirvari axtarmanın yeri yoxdur).

Burada Nəsiminin xələfi Füzulinin "Şikyətnamə"dəki:

*Bağlamaz hər sukuşə meyveyi-tər,
Əksəri bitdiyi yerində itər! - beysi yada düşür.*

Ancaq Xəqanının "Meratüs-səfa" (Təmiz güzgü) qəsidəsinin ilk beytleri Nəsiminin söyləmək istədiyi müləhizələri daha möhkəm əsaslandırmaqdadır:

*Mənim könlüm müəllimdir, dizim üstü dəbistanı,
O şagirdəm ki, öyrəndim sükut ilə əlisbəni.
Nə hər dizdən olar məktəb, nə hər şagird əzbərəxan,
Nə hər qətrə olar nisan, nə hər dərya sədəf kani.*

(X.Sirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı. "Yazıçı", 1987.səh.99).

Sırf sənətkarlıq baxımından isə diqqəti bu çəkir ki, Nəsimi beytde şeirin buraya dək olan bölümündə mürekkeb ərəb-fars izafətləri ilə verdiyi insan tiplərini "hər qaya", "hər dəniz", "hər sədəf" kimi folklor dənişiq üslublu obrazlı deyimlərlə ifadə etmişdir. Bu isə şairin xəlqi-mədəni köklərə bağlılığından, milli-mənvi dəyərləri sadə və səmimi el dilində xalq düşünüşünə yaxın bir şəkildə qələmə almaq istəyinin gücündən xəbər verir.

Qəzəlin orijinal cəhəti budur ki, Nəsimi şeirin qalan bölümünü ümumi sözlərlə, mücərrəd fikirlərlə yox, aydın və birmənalı ictimai-siyasi semistikə - işarələr düzümü və kodlaşdırılmış xüsusi isimlərlə davam etdirir:

Məsələn:

5. Çün əzazil əhsəni-təqvimə baş endirmədi, Ana sirri-Kəbəyi-Hənnan umarsan, nə əcəb!

(İblis, şeytan ən gözəl şəkildə yaradılışa - insana təzim etmədiyi üçün axı sən onda necə ulu Kəbə evinin mətləblərini axtara bilərsən?)

İlk baxışda beyt sırf İslami motivləşmə təsiri bağışlayır. Əlbəttə, bu vardır. Ancaq şeirin ümumi və fikir axarı göstərir ki, bu daha çox üst qat olub dərin düşüncə qatlarına enə bilməyə qulluq edən bir ədəbi priyomdur. Belə ki, Nəsimi burada "əzazil" dedikdə za-

hirən şeytanı, batinən isə Əmir Teymuru, "əhsəni-təqvim" dedikdə zahirən kamil insanı, batinən isə Fəzlullahı nəzərdə tutur. Bütünlükə Fəzlullahın şənində dediyi aşağıdakı qəzəl birmənalı surətdə burada söhbətin hürufizm banisindən getdiyini sübuta yetirir:

Ey camalin məzhəri zatü sifat,

Səndə zahir oldu rəsmi -feli - zat.

(İ.Nəsimi. Seçilmiş əsərləri. Bakı. "Azərnəşr", 1973. səh.504)

(sən ey mübarək üzü ilahizad və sifətlərin ortaya çıxdığı ulu yer olan kamillər-kamili şəxsiyyət, ilahi iradənin gerçəkləşmə üsulları məhz, sənin davranış və hərəkətlərində bütün aydınlığı və genişliyi ilə özünü göstərdi).

Ey üzündür həq təala güzgüsü,

Pərtövi-çöhrəndən oldu kainat.

(Ey üzü Ulu Yaradını eks etmə güzgüsünə çevrilən mürşüd. Kainat sənin mübarək camalının nurundan əmələ gəldi, o nurun Ulu Yaradının uca qatındaçı hörməti xatirinə yaradıldı).

Müşəfin -övraqü ayəti üzün,

Qaşların mehrabına qıldım salat.

("Quran"ın şanlı ayələri sənin üz kitabının vərəqlərində yazılmışdır. Odur ki, mən namaz qılarkən məhz, sənin qaşlarını özümə mehrab bildim).

Dilədim zər ləblərindən, ey nigar,

Şər də buyurmadı lələ zəkat.

(Ey nigar, ey Fəzlullah, sənin dodaqlarından qızıl tek sözlər eşitmək dilədim, ancaq, o sözləri nafəhməslərə deməyəcəyimə söz verirəm. Çünkü, şəriətdə (yerin təkindən tapılmış mədəndən) ələ gələn vari-datdan zəkat vermək buyrulmur).

Ey Nəsimi - "Cavidani-namə"dir,

Həlli -əşkali-cəmii müşkülat.

(Ey Nəsimi, hər cür çətinliyin həll yolu Fəzlullah Nəimi Astrabadının aparıcı məfkurəvi əsəri olan "Cavidannamə" adlı fəlsəfi traktatında əksini tapmışdır).

Göründüyü kimi, "Zatü sifat", "rəsmi-feli-zat", "həqq-təala güzgüsü", "müşəf", "mehrab", "səlat", "şər", "zəkat" kimi sırf dini-islami terminologiya Nəsiminin Nəimiyə ən uca İslami dəyərlərlə bağladığını, onun düşüncə, danışq və davranışlarını bəşəriyyətin yeganə çıxış yolu saydığını göstərir. Bütün bunlar "Qurani-Kərim" leksimi olan "Əhsənə-təqvim" i məhz, F.Nəimi kimi görməyi qaçılmaz edir. Mübarək "Tin" surəsinin 4-cü ayəsindən götürülmüş buna bənzər ifadələr müqəddəs kitabımızın başqa yerlərində də vardır. Məsələn, "Qurani-Kərim" in "İsra" (Gecə səfəri) adlı 17-ci surəsinin 70-ci ayəsində oxuyuruq: "Biz Adəm övladlarını hörmətli etdik, onları qu-

ruda və dənizdə (miniklərlə) daşıdıq, pak nemətlər-dən onlara ruzi verdik və onları yaratdıqlarımızın çoxundan üstün elədik".

Bu ayəyə əsasən insan yaranmışların çoxundan üstündür. Görəsən, insan mələklərdən də üstündür? Təfsirçilər bu suala müxtəlif cavablar vermişlər. Ancaq, böyük ehtimalla ayənin nəzər-nöqtəsi ümumiyyətlə, mələklərin insandan, və ya insanların mələk-dən üstün olması məsələsi deyil. Ayənin əsas məqsədi insanın heyvanlardan və cinlərdən üstün olduğunu çatdırmaqdır. "Mələk üstündür, yoxsa insan?" sualına gəldikdə isə deməliyik ki, məqamca mələk adı bir insandan üstündür. Çünkü, onlar paklıq, təmizlik və ixlasın yüksək zirvəsindədirler. Buna görə də özünü çirkin xüsusiyyətlərdən təmizləməmiş insandan üstündürler. Lakin, insan Allahın təyin etdiyi kamillik yolu ilə irəliləyərsə, hətta mələklərin belə çata bilmədiyi məqama yüksələ bilər. Belə ki, mələklərin kamil insan nümunəsi olan Adəmin(ə) qarşısında təzim edib təvazökarlıq göstərməsindən xəbər verən Quran ayəsi bu fikri açıq şəkildə təsdiq edir. İmam Əli(ə) hədilərinin birində belə buyurmuşdur: "Allah-təala mələklərə ağıl verib şəhvət vermədi, heyvanlara şəhvət verib ağıl vermədi, insanlara isə hər ikisini verdi. Ağlı şəhvətinə qalib gələn insan mələkdən üstün, şəhvəti ağlına qalib gələn isə heyvanlardan aşağı olar". ("Qurani-Kərim" in Azərbaycan dilinə tərcümə və izahı. Ayətullah-üzümə Nasir Məkarim Şirazi. Bakı. 2017. səh.289).

Lakin, beytı gərəyincə qavramaqdən ötrü istər-is-təməz İblis-Adəm qissəsinə də göz gəzdirməliyik. Müqəddəs kitabımızın bir neçə yerində ("Bəqərə".30-39; "Əraf" 11-26; "Sad" 71-78; və s) yer alan bu qissədən çıxan əsas hissə kamil insanın Allah-təaladan sonra bu böyüklükdəki kainatda ikinci böyük hikmət və qüdrət sahibi olması müddəasıdır. Belə olan surətdə beytin birinci misrası bu müddəənin bir ideya kimi, ikinci misrası isə bir yekun qənaəti kimi səslənməsi anlamına gəlir və "sirri-Kəbəyi-Hənnan" tərkibi kamil insan yerində çıxış etmiş olur. Bu isə şairin orta əsrlərin qaranlıq mühitində qazandığı olduqca dəyərli bir yaradıcılıq uğurudur.

**6. Divi-naməhrəm, ki, tutmaz ismi-əzəmdən xəbər,
Əhri-məndən rəhməti - rəhman umarsan, nə əcəb!**

(Allahın böyük adlarından ibarət olan ən təsirli duanı saya salmayan hər kəsə yad yabançı mövqədə duran divdən atəşpərəstlərin şər məbudu sayılı An-qramanyudan rəhman Allahın bitib tükənməz rəhmət, şəfqət, inayət, mərhəmət, məxfirət və rəğbətini ummaq özü özlüyündə tamamilə mənasız deyilmi?).

Nəsiminin Əmir Teymur rejimi ilə kəskin münasi-bətlərdə olması bəllidir. Ötəri deyildir ki, ictimai-siyasi fəallıq baxımından hürufiləri səfəvilərlə tutuşdururlar. Bir az da irəli gedərək hürufiləri səfəvilərin sə-ləfi sayanlar da vardır. Bu yönələr götürdükən ənənəvi qəzəl leksikonu üçün xarakterik olmayan divi-naməh-rəm izafəti istər-istəməz lirik mənzərəyə bir ağırlıq gətirir, yad cisim təsiri bağışlayır, qulağa yabançı gə-lir və səriştəli oxucu dərhal diksinir. Nəsimi kimi ustاد bir sənətkar isə durduğu yerdə belə etməzdə. De-məli, şair bu zaman gizli təriqət məqsədi güdürmüş. Digər tərəfdən ənənəyə nisbətən yaxın olmasına bax-mayaraq "Əhrimən" obrazı da bu kontekstdə divi-na-məhrəm qədər məqsədyönlülük qazanır. Bu isə bir daha göstərir ki, başqa ədiblərdən fərqli olaraq Nəsi-midən danışdıqda dövrün ictimai situasiyasından də-rindən xəbərdar olmaq qaćılmazdır. Şair şeirin növbəti beytlərində Əmir Teymur rejiminin ideoloji carçılara-na çevrilmiş ruhani silkini nəzərə alır:

**7. Hiç imiş zöhdüvü-zərqü, zahidin əfsanəsi,
Şol fəqihdən məniyi-Quran umarsan, nə əcəb!**

(Zahidin büsbütün əfsanədən, nağıldan ibarət olan öz puç mövqeyini təqvalılıq və möminlik nümunəsi kimi cəmiyyətə sırası heçə bərabərdir. Sən bunu bilə-bilə o əllaməci, din mübəlligindən Quranın həqiqi mənasını necə umursan axı?!).

"Qurani-Kərim"in möğzi Nəsimini həmişə dərin-dən düşündürmiş, bunun yetərincə üzə çıxarılmama-sı şairi daima narahat etmişdir. Keçən söhbətdə ilk iki beytini verib açıqladığımız "Oxu" rədifli qəzəl bunun bariz təzahürüdür.

**8. Umma hər qəlbə dəğoldən aşiqin əsrarını,
Kafirin könlündə sən iman umarsan, nə əcəb!**

(Qəlbə qarğı kimi qara olan hər ruhanidən əsl Allah bəndələrinin sırlarını umma, bu, sənin kafir könlündə iman nuru axtarmağın tək büsbütün mənasız bir iş olmazdım?)

İrfana görə, suçun, gündən rəngi qaradır.

"Dəftəri-əmalimin xətti xətadəndir siyah,

Qan tökər çeşmi-xəyal etdikcə hövi-məhşəri" - şəklindəki məşhur Füzuli beyti bu təsəvvürün orta yü-zilliklər poeziyasında necə möhkəm kök saldığını və nə qədər geniş yayıldığını göstərir. Bu, 5-ci İmamımız İmam Məhəmməd Baqırın(ə) bəlli hədisindən qaynaqlanır: "Hər bir qəlb bir ağ səhifə kimidir. İnsan günah etdikcə həmin səhifəyə bir qara nöqtə düşər".

Qarğanın istər folklor və xalq məişətində, istərsə də dini əsatirlərdə uğursuzluq rəmzi, günahkarlıq simvolu sayılması Nəsiminin bir daha xəlqi-mədəni

qaynaqlara həssas yanaşmasından soraq verir. Aşağı-dakı bayatılar qarğı ilə bağlı o anlayışın şifahi ədəbi-yatımızdakı güclü yerini göstərir:

*Bu dağlara qondu sar,
Əkdim ağaç, verdi bar.
Sırri dostuna demə,
Dostunun da dostu var.*

*Dağlarda qar qalandı,
Qar yağdı, qar qalandı.
Qargalar laçın oldu,
Laçınlar qarqalandı.*

*Cəfər Cabbarının "Bilənlərə" rədifli qəzəlini:
Ey dil, baxırmışan gölü dərya bilənlərə,*

Sağı-siyahi bülbüllü-şeyda bilənlərə. - deyə başla-ması göstərir ki, bu motiv XX əsrin əvvəllərinədək iş-lək olmuşdur. Bu isə o deməkdir ki, Nəsimi ırsı uzaq vuran top kimi öz bədii təsir gücünü hər zaman qoruya-b saxlamışdır.

**9. Ey Nəsimi, bivəfadan ummagil rəsmi-vəfa,
Bivəfadan əhd ilə peyman umarsan, nə əcəb!**

(Ey Nəsimi, vəfasızdan vəfalılıq gözləmə, axı, bu necə ola bilər ki, sən hələ də vəfasızın imana gəlib əhdinə əməl edəcəyini düşünürsən?).

Beləliklə, aydın olur ki, "Nə əcəb" rədifli bu qəzəl Nəsiminin bütöv şəxsiyyət sorağı ilə yola çıxıb, ən müxtəlif dini-fəlsəfi və estetik qaynaqlara üz tutduğunu bu yönələr var gücü ilə axtarış apardığını və bütün bunları yüksək bədiiliklə qələmə aldığı müasirləri və gələcək həmvətənləri üçün çox dərin məzmunlu bir fəlsəfi poeziya qoyub getdiyini danılmaz biçimdə göstərir və şairin zəngin mənəviyyatından, gözəl əx-laqından və böyük şəxsiyyətindən soraq verir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. S.İ.Nəsimi, "Mən bu cahana sığmazam", Bakı, "Gənclik", 1991

2. İ.Nəsimi, Seçilmiş əsərləri, Bakı, "Azərnəşr", 1973

3. X.Şirvani, Seçilmiş əsərləri, Bakı, "Yazıcı", 1987

4. "Qurani-Kərim"in Azərbaycan dilinə tərcümə və izahı, Ayətullah-üzma Nasir Məkarim Şirazi, Bakı, 2017

VƏRAGA ALMASOV,
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
HƏSƏN HÜSEYNİ,
təhqiqatçı

MƏHƏMMƏD ƏLİ POEZİYASI - SAF YAYLAQ HAVASI

(Şair Məhəmməd Əlinin 70 yaşına)

Azərbaycan Yaziçilar Birliyinin üzvü və bir çox ədəbi mükafatlar laureatı şair Məhəmməd Əlinin çoxşaxəli poeziyasının əsas qollarından biri, bəlkə də birincisi vətənpərvərlikdir. Başı müsibətlər çəkmiş Azərbaycan tarixinin son otuz ilinin sağalmaz yarası Qarabağ və ermənilər tərəfindən vəhşicəsinə işgal olunmuş ətraf ərazilər haqqında yazmayan şair tapmaq çətindir. Bu ağrını bütün acı və ağrılığı ilə duyub ürəyində gəzdirənlərdən biridir Məhəmməd Əli. O, qələmini şeirin müxtəlif formalarında sınayır. "Qarabağ" şeirində də şair ilhamını elə kökləyib ki, hər kəs bu ağrını hiss edir, bu açılmaz, çözülməz düyüünü açmağın yollarını düşünür.

*Qarabağ - cansız can,
sahibsiz bir məkan.*

*Qarabağ - qəlbimdə çarpaz dərd,
əlacı - mərd oğlu, mərddir, mərd.*

Şair qələbi neçə vaxtdır nigarançılıq çəkir. Hər gələn yaza ümid bəsləyə-bəsləyə qəlbimizdəki vətən yarasının sağalacağını gözləyir, amma "gözləməkdən kor olur gözümüzün qarası:

*Hər gələn yaza ümidlə baxırıq,
ümidlə veririk illəri bada.
Laçın, Kəlbəcər, Qubadlı, Qarabağ
silinir yaddaşlardan,
gedirik unuda-unuda,
ümidlə veririk illəri bada.
"Qarabağ dərdi nişan alıb ürəyimizi..."*

Məhəmməd Əli xalq folklorunu yaxşı bilən, eləbanın söz boxçasına mükəmməl bələd olan söz adamıdır. O, daima öyrənir, öyrədir, şeirlərindən hiss olunur ki, karşısındakını duymaq üçün onu səbrlə dinləmək mədəniyyətinə sahib olan söz zərgəridir. Onun üçün "sözün böyükü-kiçiyi olmur, söz söz-

dür!" Onun qənaətince, indi elə zəmanə yetişibdir ki, söz mənasına görə deyil, onu söyləyən şəxsə qiyamətləndirilir. Sözlə şəxsiyyətin bütövlüğünün vəhdətindən doğulan söz isə əbədi yaşayır. Söz əhli də bir fərd olmaqla yanaşı, həm də bir dünyadır.

Məhəmməd Əli də bir dünyadır - poeziyası saf yaylaq havasına bənzər bir söz dünyası...

Kim nə deyir desin, bu fani dünyada hər kəs öz taleyi yaşayır. Bu taleyi ona ulu yaradan, qocaman təbiət bəxş etsə belə, zaman-zaman ağılı, dərrakəsi və dünyagörüşü sayəsində öz həyatına insan özü istiqamət verə bilir. Burda mücərrəd bir məsələ var ki, o da insanın fitri istedadının üzə çıxma məsələsidir. Fitri istedadın üzə çıxdığı zamanda insanın bu qabiliyyəti cəmiyyət tərəfindən xoş qarşılanarsa, daha da pərvazlanar, xoş qarşılanmazsa, ya güclənər, ya da küsüb gizlənər. Çünkü insan enerjini həm nifrətdən, həm də sevgidən ala bilər. Xoş qarşılanmaya istedad əksər hallarda gizlənir.

Şair MƏHƏMMƏD ƏLİ qəribə taleli insanlardandır. O, öz taleyi yaşasa da gənc yaşlarında istedadının cəmiyyətdə birmənalı qarşılanmadığını, gənc istedadlara qarşı xüsusi qısqanlığın tügən etdiyi ədəbiyyatda nadürüst adamlarla qarşılaşdığını dan fitri qabiliyyətini bir müddət boğmaq, özünü başqa sahədə sınamaq qərarını verib. Mühəndis olub, əzmlə çalışıb, öz sahəsində ad-san qazanıb, mühüm mütəxəssis kimi şöhrətlənib, amma qəlbində vulkan kimi püskürən şairliyini cövlən etməyə buraxmasa belə bir an yaddan çıxartmayıb. Bunu şairin kitablarından birini nəşrə hazırlayan Mahmud Kaşqarı adına Beynəlxalq Fondun icraçı direktoru Azərbaycan Yaziçilar Birliyinin üzvü Elxan Zal Qaraxanlı belə qeyd edir: "Məhəmməd Əli qəribə taleyi olan şairlərdəndir. O, ədəbiyyata çox gec gəlib, amma güclü nəfəslə gəlib. Hələ ötən əsrin 60-cı illərində şeirləri Respublika mətbuatında çap olunub, lakin sonra uzun illər susqunluq dövrü başlayıb. Am-

ma şair olmaq, yəqin ki, onun alın yazısıymış, bu onun taleyinə yazılıbmış və o, artıq öz imzasını imzalar içində təsdiq edə biliib..."

Məhəmməd Əli Namət oğlu Hacıyev 1 mart 1950-ci ildə, dumanlı, çıskınlı bir yaz gündündə Qəbələ rayonunun Qəmərvan kəndində anadan olub. İxtisasca mühəndisdir, Azərbaycan İnşaat Mühəndisləri İnstututunu bitirib. Ali təhsilini başa vurduqdan sonra Bakı şəhərində yaşamağa qərar verib. Həzirdə paytaxtda yaşayır və öz ixtisası üzrə çalışır.

Cox gənc yaşlarından yaradıcılıqla məşğul olan Məhəmməd Əli "Dağlardan ayrı", "Sevincim acıdır, kədərim şirin", "Özümü axtarıram", "Söz sənindir", (eyni adlı kitab İranda da nəşr olunub) "Çörəyimin duzu yoxdur", "Gedirəm üzü gündoğana", "Duyğularımı səpdim dənizə", "Sovurur yellər məni" adlı şeirlər, "Etiraf" adlı hekayələr və digər kitabların müəllifidir.

Azərbaycan Dövlət Televiziyasında və radiosunda, eləcə də dövrü mətbuatda müntəzəm olaraq şeirləri və aktual mövzuları əhatə edən publisistik yazıları ilə çıxışlar edir.

Azərbaycan Yaziçilar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və "Dirili Qurbani" ədəbi məclisinin üzvü olan şair "Qızıl Qələm", "Məmməd Araz", "Həsən bəy Zərdabi", "Araz", "Yurd və vətən fədaisi" və sair ədəbi mükafat və diplomlara layiq görülüb.

Şair Məhəmməd Əli daima axtarışdadır. Onun yaradıcılığı çoxşaxəlidir. Şairin bir çox şeirləri vardır ki, indiyə kimi heç bir şair həmin mövzulara toxunmamışdır. Xüsusi duyumu olan şairin öz dəstixətti, öz üslubu, öz epiqrafi vardır. O, deyir:

*-Şeiri yazmadım ad-san üçün,
Yazdım duyan insan üçün.*

Əslində hər bir şairin öz üslubu, dəsti-xətti olduğu kimi həm də özünəməxsus söz boxçası var. Hətta yüz dəfələrlə işlənmiş bir sözü yeni bir şeirdə, yəni bir deyim tərzində görəndə heyrətlənirsən, o deyim tərtəzə görünür.

Bu sahədə Məhəmməd Əlinin bəxti gətirib. O, xoşbəxt şairlərdəndir. Bir də görürsən ki, üç ayla, beş ayla bir misra da olsun yazmayıb. Bir də görür-

sən bir gecədə üç şeir yazıb - özü də başdan-başa yeni deyimlər, yeni poetik ifadələr.

*"Mən sirli bir kitabam;
açın, oxuyun məni.
Hələ sıranızdayam,
yaxından duyun məni!"*

Kitabın sırrı nədədir? Hər hansı bir kitab oxumaşyanlar üçün həmişə sirli deyilmi?

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında xüsusi çəkisi olan Məmməd Araz da Məhəmməd Əlinin şeirlərinə münasibət bildirib. Belə ki, Məhəmməd Əlinin növbəti kitabını çapa hazırlayan kəlbəcərli şair Məhəmməd Ələkbərli onun şeirlərini Məmməd Araza verir. Bir neçə gündən sonra şeirləri götürəndə Məmməd Araz ona əlavə bir vərəq yazı da verir: "Şeirlər haqqında qeydlərimdi. Məhəmməd Əlinin şeirləri, xüsusən də təbiətlə bağlı şeirləri diqqətimi çəkdi" deyir. Həmin qeydlərdə Xalq şairi Məmməd Araz yazır: "Onun şeirlərində poetik təsvirin rəngarəngliyi, dərin məna tutumu, özünəməxsus deyim tərzi, ahəngdarlıq bir-birini tamamlayır. Hər şeydən əvvəl isə Məhəmməd Əlinin şeirlərində bir səmimiyyət duyulur. İstedad və ilhamına güvənərək söz və ifadələrini cilalayıb..."

Təbii təsvirlər bütün şairlərin yaradıcılığına təsadüf edir. Elə bir şair tapılmaz ki, təbiəti təsvir etməsin. Amma Məhəmməd Əlinin yaradıcılığında bir özünəməxsusluq var. O, "təpələrin dağa söykənib mürgü vurmasını", "dağ çayının qoç döyüşünə bənzər şaqqaşaraqla axmasını" elə təsvir edir ki, bunu nəinki göz önungdə canlandırmaq, hətta duymaq, səsini eşitmək mümkün olur. AMEA-nın müxbir üzvü, ədəbiyyatşunas, filologiya elmləri doktoru, professor Teymur Kərimli qeyd edir: "Məhəmməd Əlinin təbiət mövzusunda yazdığı şeirlərini oxuduqca hiss edirsin ki, bunlar dağda, daşda, təbiət qoynunda, düşüncələr qoynunda nəgmə kimi yaranmış, sonralar kağıza köçürülmüşdür".

Heç şübhəsiz ki, təbiətə bağlılıq vətənə, doğma yurda, el-obaya, soy-kökə bağlılıqla həməhəngdir. Məhəmməd Əlinin onlarla şeiri bu qəbildəndir. Yaradıcılığında xüsusi yer tutan həmin şeirlər diqqətini çəkdiyindən ədəbi tənqidçi filologiya elmləri dokto-

ru Vaqif Yusifli yazır: "...Məhəmməd Əli vətənpərvər şairdir... Ümumiyyətlə, yurd sevgisi Məhəmməd Əli şeirlərinin başlıca leymotivini təşkil edir. Bu yurd sevgisi Azərbaycanı, onun gözəl təbiət mənzərələrini mədh və tərənnüm edəndə də, Vətənin başına gələn müsibətlərdən söz açanda da eyni məhəbbətlə üzə çıxır".

Dünyanın əşrəfi sayılan insan Tanrıının son yaratdığı hesab olunur. Özünə oxşatmasa da təbiətin bir parçası olan insan Tanrı kimi YARADANDır. Təbiəti öyrənmədən yaratmaq, isti və məlhəm təmasda olmadan öyrənmək çətindir. Məhəmməd Əli yaradıcılığında əsas ciğirlərdən biri də təbiəti və onun sırlarını öyrənmək, nəzmə çəkməkdir. Bu əsas xüsusiyyət filologiya elmləri namizədi şair Adil Cəmilin də diqqətini cəlb etmişdir. "Onun şeirlərindəki sadə həyat həqiqətləri və bu həqiqətlərin fəlsəfi mahiyəti ciddi müşahidələrin məhsuludur. Şairin poetik tapıntıları daha çox təbiətlə təmasda üzə çıxır. İnsan-təbiət harmoniyasının ictimai motivlə sonuclanlığı bu şeirləri əslində söz firçası ilə çəkilmiş peyzajlara bənzətmək olur" - deyir Adil Cəmil.

Öz yaradıcılığında daim axtarışdadır, novatorluğu və orijinallığı ilə seçilir. Rəngarəng mövzuları əhatə edərək yaratdığı poeziya nümunələrində yeni fikir və yaddaqalan obrazlara üstünlük verir. "Məhəmməd Əlinin torpaqla, gözəlliklə, insanlıqla bağlı düşüncələri təkcə Azərbaycan dairəsində məhdudlaşdır. Yeri düşəndə planetimizlə əlaqədar səs-sədasi yayılır" - deyən şair Oqtay Rza Məhəmməd Əli yaradıcılığından çərçivələri ağızdolusu vurğulayır.

Şairə Fərqanə Mehdiyeva onu "Təbiət şairi" adlandırır: "Məhəmməd Əli ixtisasca mühəndisdir. Elə şeirə də ixtisasının gözü ilə baxır. Kərpic-kərpic ev tikir misrasıyla..."

Məhəmməd Əli yaradıcılığına münasibət bildirən elm adamlarının, ədəbi tənqidçilərin, şair və yazıçıların siyahısını artırmaq da mümkünündür. Bütün münasibətlər şairin ruhunun təbiətlə bağlılığı, təbiətdən güc və enerji, ilham aldığı üzərində köklənir.

"Təpələr dağa qıṣılıb mürgü vurur..." Bunu hamı görüb, uca dağların yamacları müxtəlif hündürlüklü təpələrlə doludur, sanki, şair dediyi kimi dağa qıṣılıb mürgü vururlar. Amma bu ifadəni kim işlədib? Kim poetikləşdirib?

"Dağlar utandığından çəkib başına duman - yaylığı..." Yaz - payız aylarında kim bilmir ki, dağların başını duman alır?

"Dağ çayı haray çəkib səsləyir elləri..."

Belədir. Dağ çayı səslə-küylə, sahilindəki daşları qaya parçalarını döyəcləyə-döyəcləyə axıb gedir, sanki camaatı haraylayır.

"Boynubükən bənövşə kol dibində durub yoldan keçənə naz edir..." Qurbanidən üzübəri boynubükən bənövşədən kimlər yazmayıb, kimlər söz açmayıb?

"Yalan deyil" adlı müniatür şeirində hamının adı yanaşlığı, lakin böyük məna ifadə edildiyi bir fikri qabardıb Məhəmməd Əli.

Dünyada qalsam mən,

dünya dolan deyil.

Dünyadan getsəm mən,

dünya boşalan deyil.

Bu bir həqiqətdir,

vallah, yalan deyil.

Dərələrin vahiməsi, təpələrin gülüşü hiss olunur şeirlərində. Dağ çayının daşlara çırpına-çırpına axmasına kəl döyüşü xatırlanır. Küleyin əsməsində sarı simin ecazkar nəgməsi səslənir göz öündə. Çoxşaxəli yaradıcılığında hansı hissələrə, duyğulara rast gəlmək olmur, hansı düşüncələr, xəyallar aləminə səyahətə çıxmırsan...

Məhəmməd Əli yaradıcılığı ədəbiyyat üçün maraqlı tapıntıdır. Poeziyası başdan-başa yeni deyimlərlə, yeni poetik ifadələrlə zəngindir. Yaşlı nəslin nümayəndəsi olsa da uzun müddət yazdıqlarını gizli saxlayıb. İyirmi ilə yaxındır ki, ara-sıra çap olunur. Bir neçə kitabı işıq üzü görüb, amma... özü dediyi kim... hələ də sirlə bir kitabdır.

Elə sirlə kitab olaraq YETMİŞ YAŞINA qədəm qoyub. Bu yaşda gənclik coşqusu ilə yazış yaradır. Bəlkə elə bunun özündədir sirlə kitab olması?

Yaradıcılığından daha geniş araştırma, tədqiqat materialları hazırlayıb təhlillər aparmaq arzusu ilə... YETMİŞ YAŞINIZ MÜBARƏK, ŞAİR MƏHƏMMƏD ƏLİ!

Böyük hörmətlə:
Əli BƏY AZƏRİ
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

MƏHƏMMƏD ƏLİ

DANIŞIR

Üzü dönüb zəmanənin, a qardaş,
Əyyaşa bax, məhəbbətdən danışır.
Gündə satır dostlarını, yox arı,
Kəlməbaşı sədaqətdən danışır.

Ürəyində yer ayırib şeytana,
Əməlləri oxşamayır insana.
Nə ad verək bu cahilə, nadana,
Haqq-həqiqət, ədalətdən danışır.

Bilinməyir peşəsi nə, işi nə,
Danışlığı cəfəngiyyat, əfsanə.
Çəkinməyib əməlindən o, yenə
Böyük-böyük siyasetdən danışır.

Seçəmməyir sözü-sözdən bu nadan,
Donos yazır Füzulidən, Vurğundan.
Sorur kimdir bu Vahidi-qəzəlxan,
Utanmayıb şer-sənətdən danışır.

Daşa dönüb köksündəki ürəyi,
Tapdalayıb qızılğülü, çıçəyi.
Dizi üstə imiş onun çörəyi,
Qara yaxıb Məhəmməddən danışır.

MƏNI

Gəldim görüşünə yenə dağların,
Coşub salamladı bulaqlar məni.
Keçdim dərələrdən, orman içindən,
Əsib salamladı yarpaqlar məni.

Hər yamacdan, yaldan gül yığa-yığa,
Dolanıb bərəni qalxdım yaylağa.
Qayalar bürünmiş duman - duvağa,
Çağırıdı qoynuna oylaqlar məni.

Al xalı sərilib irizə, yola,
Lalə əldə tutub şəhdən piyalə.
Dağlara səs salıb coşan şəlalə,
Sanki haraylayıb soraqlar məni.

Qalxdım zirvələrə, qalxdım, ucaldım,
Zirvədə elə bil, bir qara xaldım.
Birdən yorulsam mən, demə qocaldım,
Qoymaz qocalmağa bu dağlar məni.

Məhəmməd Əliyəm, dağlardı yurdum,
Dərələr səngərim, qayalar ordum.
Dağlar səcdəgahım, əzəli andım,
Bu inam yașadar, yașadar məni.

ÜMİD AZALIB SABAHA

Dirilərimiz canlı ölü,
ölülər ölmür, baba, ölmür.
Bu necə sirdir, bəlkə Tanrı
özü də bilmir, baba, bilmir.

Göy yerə möhtac, yer də göye,
Qalmışıq gözü döyə-döyə.
Tanrı unudub bizi. Niyə
köməyə gəlmir, baba, gəlmir.

Bəxti qaradır gələn yazın,
(bu bir tarixdir, bunu yazın).
Vətən həsrətli köckün qızın,
üzü bir gülmür, baba, gülmür.

Cahan bürünüb nalə-aha,
Ümid azalıb al sabaha.
Şair ürəyim dözmür daha,
Yazmasam olmur, baba, olmur,
Yazmasam olmur, baba, olmur.

05.12.2008

VƏTƏN

Nə qədər ki, bilmirik
qədrini, qiymətini,
gizlət qoynundakı
varını, sərvətini.
Ac qurd kimi ulaya-ulaya
yad elləri dolaşaq.
Qoynunda yer vermə bizə,
torpağına qovuşaq.
Bulaqların çağlamasın, axmasın,
suyundan içə bilməyək.
Ayağımızın altında şimşek çaxsın,
bizi yandırıb yaxsın,
yollarından keçə bilməyək.
Yuxumuz çəkilsin ərşə,
rahatlığımızı yox elə,
sancılmaq üçün ürəyimizə,
gülünü, çiçəyini, otunu az elə.
Dar, soyuq zindan kimi
isti, gen qucağını dar elə,
suyunu, çörəyini, duzunu haram,
şən günümüzzü xar elə.
Biz ki, duyamkıraq, görəmmirik,
sənin gözəlliyyini, yaraşığını,
kor olsun gözümüz,
al gözümüzün nurunu, işığını.
Səni ki, qorumağa çatmadı gücümüz, qüvvətimiz,
demirəm, Vətən, bağışla bizi.
Nə qədər ki, yatır, oyanmir qeyrətimiz,
götür bir qara daş, daşla bizi,
götür bir qara daş, daşla bizi.

02.12.2008

**TƏZƏDƏN
BİR DƏ ÖLÜMMÜ?**

Acmışam, yeməyə bir şey yox,
arzularımı yeyimmi?
Üşüyürəm, soyuqdan içim əsir,
kədərimi əynimə geyimmi?
Ümidlərim ölüb,
onlara layla deyimmi?
Əzrayıl durub başımın üstündə,
gəlişinə gülümmü?
Ölü onun nəyinə gərək?
Təzədən bir də ölümü?
Təzədən bir də ölümü?

18.12.2009

BELƏLƏRİ DƏ VAR

Dildə Allah kəlamı,
Qəlbində şeytan gəzir.
Şərləməkçün adamı,
Axtarib böhtan gəzir.

Üzdə sanki mələkdir,
(Bu da bir görəcəkdir!)
Qurd səpən kəpənəkdir,
Bağı-gülüstan gəzir.

Düz gəlmir işi-sözü,
Şörgözdür, acdır gözü.
Salib toruna yüzün,
Kəsməyə qurban gəzir.

Bilinmir heç nə zaddır,
Dost mudur, yoxsa yaddır.
Pusqudakı ac qurddur,
Fürsəti-zaman gəzir.

Düşmür beləsi ələ,
Axtarsan da yüz ilə.
Zəhəri, kərtənkələ,
Verməyə ilan gəzir.

Boyu boydur, başı baş,
Görsən qalarsan çاش-baş.
Gəzəndə, sanki, qardaş,
İgid-pəhləvan gəzir.

Dildə Allah kəlamı,
Qəlbində şeytan gəzir.
Şərləməkçün adamı,
Axtarib böhtan gəzir.

22.10.2008

**BAŞQA YOL
SEÇƏMMƏDİM**

Dağı aşmaq istədim,
təpəni keçənmədim.
Çağlayan bulaq gördüm,
suyundan içənmədim.

Atı dördnala səkdir,
boşuna cəfa çəkdir,
yer beləyib, dən ekdim,
zəmisin biçəmmədim.

Belə yazılıb qədər,
qismətimdir dərd, kədər.
Çalışsam da nə qədər,
başqa yol seçəmmədim.

09.04.2013

ÜMİD İŞİĞİ SÖNÜB

Ümidlərimi
payızda xəzan vurmuş
yarpaqlartək
zaman
bir-bir çırpır daşlara.
Qəlbimdə
ümid işığı sönüb,
cahan gözümdə bir rəngdədir: -
qara.

26.09.2010

MÖCÜZƏ

Möcüzəyə bax, möcüzəyə;
zibillikdə
bir topa çiçək bitmiş,
çiçəklər ləçəkləri ilə
onların üstünü örtmüş.
Zibillik olmuş
cənnətin bir guşəsi,
heyran etdi
buranı görən hər kəsi.
Qüdrətinə şükür, Yaradan.

21.08.2011

YALAN DEYİL

Dünyada qalsam mən,
dünya dolan deyil.
Dünyadan getsəm mən,
dünya boşalan deyil.
Bu bir həqiqətdir,
vallah, yalan deyil.

30.09.2011

ƏDALƏT ÖLƏCƏK

Günah işlətsəm,
yerim cəhənnəm olacaq,
ruhum

cəhənnəm odunda yanacaq.
Cənnəti, cəhənnəmi
Tanrı yaradıb,
hamı cənnətə getsə,
cəhənnəm boş qalacaq.
Ədalət ölü
bu zamanancaq.

30.09.2011

İKİLİ STANDART

Bir haram bugda dənini
yeşən Həvvə
Tanrı qəzəbinə gəlmış tuş,
cəzalandırılaraq
cənnətdən qovulmuş.
Yediyi haram,
içdiyi haram,
geydiyi haram,
hər nəyi varsa,
hamısı haram
olanlar bürüyüb cəmiyyəti,
nədənsə Tanrı susur
görüb bu həqiqəti.

02.10.2011

SATQINLIQ QORXUSU

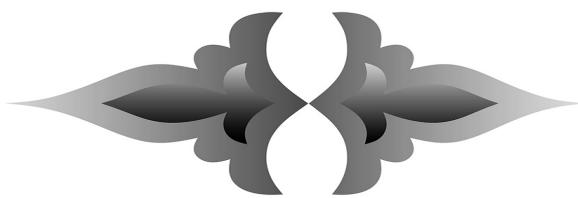
Qazımızı satırıq,
neftimizi satırıq,
yeraltı, yerüstü
sərvətimizi satırıq.
Sata-sata
olub öyrəncək,
qorxuram axırda
satqına dönək.

24.01.2013

RÜBAİ

Sünbüllə ağırlaşırsa, sünbüldə dən var,
Duman qaralıbdırsa, dumanda çən var.
İçimə daş vurdum ki, görüm mən kiməm,
Gördüm məndən irəli sırlı bir mən var.

20.05.2010

CAMAL ZEYNALOĞLU

(hekayələr)

ÖLÜM DOĞMALIĞI

Rahib taleyin vurduğu düyünləri açmaq üçün çox cəhdələr göstərmişdi: hər dəfə barmaqları ağırdıqından, - lənət şeytana, - deyib gözlərini yoxsulluq acısının təlatümlərinə zilləmiş, başını aşağı dikmişdi. Bu gün də eyni əhvalda idi; həmişəki kimi yolunu "qul bazarı"ndan salmış, lakin həm orada dayananların, həm də yoldan ötənlərin laqeyd baxışlarından utanıb yanaqlarındakı qızartıların soyuğunda "dona-dona" alət dolu taxta çantasını götürüb bir necə məhəllədən keçmiş, düşünmüşdü ki, bəlkə qarşısına bir rəhmdil Allah bəndəsi çıxar, ona hər hansı bir iş təklif edər. O, saydığını sayırdı, di gəl fələk onun kasıb duyğularının üstündən qara xətt çəkmişdi. Gözlərinin üstünə hopmuş ağırlığın sevdasında alışa-alışa "qul bazarı"na qayıtmışdı. Burda da işə canıslu adamları aparırdılar; bir adam demirdi ki, sən kim-sən... Yəni Abdul, eşşəyin harda qaldı? O da sıfətinin donqarlaşmış sümüklərini ovxalaya-ovxalaya ah çəkib, əli ətəyindən uzun geri dönmüşdü...

Çürük kötük kimi idi; düşünürdü, əslində, ah-vay edirdi: bu gün iş qabarı görməmiş əllərini qapının dəstəyinə necə uzadacaq? Uşaqlarının gözlərində qaynayan acliq təlatümünün tufanına necə dözəcək? Bu tərəfdən, yenə əlibos qayıtdığı üçün balaca Zəminənin bəbəklərində titreyən "nifrət" havasına necə oynayacaq, onun küskün, məsum baxışlarına necə tab gətirəcək? Axı, o, daş deyil. Hər gün eyni mənzərəni yorğun və utanc hissindən boğulan gözlərinə necə köçürsün?

Özünü o qədər danladı, qınadı ki, axırda gördü, ürəyi sıxlıır. Əvvəlcə avtobusun pəncərəsini bir az araladı. Üzünə dəyən sərin meh əhvalına əl sürtsə də, ürəyinin döyüntüləri artdı, bir azdan sinəsi can-

mağa başladı. Elə bil kimsə onun köksünün altını xəncərlə oyurdu. Nəfəs almağa da qorxdu. Boğulurdu. Başını pəncərədən bayıra çıxardı ki, küləyin soyuğundan canına bir rahatlıq gəlsin. Elə bu zaman çoxlarının "yekəxana" dediyi sürücünün kobud səsini eşitdi:

-Alə, başını içəri sal! Məni xataya salma!

Əhvali get-gedə pisləşdiyi üçün sürücünün kobudluğuna əhəmiyyət vermədi, içini deşən sancıdan oturduğu yerdəcə ilan kimi qırılırdı. Rəngi ağappaq idi. Yanında oturan onun özündə olmadığını görüb təlaşlandı:

-Qardaş, sənə nə olub?

Rahib bir əli ilə utanc hissindən qızarmış yanaqlarını ova-ova, bir əli ilə də sancıdan deşilən sinəsini ovxalaya-ovxalaya dedi:

-Ürəyim sıxlıır.

-Məndə "Validol" var... - Həmin adam cəld cibindən "validol"u çıxarıb ona uzatdı.

Rahib:

-Çox sağ ol, - deyib tələsik dərməni aldı, elə bildi, bir tikə çörək qırıntıdır, cəld ağızına atdı. Yanındaki adam sanki ah çəkdi:

-Eh, ay qardaş, indi ürəyi ağrımayan adam var ki?

Bəlkə də ona təskinlik vermək istədi. Lakin onun ağırdan qovrulduğunu görüb öz dediyinə özü də cavab verdi:

-Məncə, çətin. - Başını buladı. - Hamısı dərddən, fikirdəndi. Yumruq boyda ürək bu qədər yükə, ağrıya necə tab gətirsin? Doğrudan da düz deyiblər: "Ürək daş deyil ki, bir parça ətdir..."

Həmin adam xeyli danışdı. Əslində, onu dərd danışdırırdı. Arada Rahibə elə gəldi ki, onun səsini yu-

xuda eşidir. Ya da kimsə radioda danışır... Gözlərini havada pərvaz edən bir dəstə quşa zilləyib duruxdu.

Dərman handan-hana öz təsirini eləmişdi. O, ağrısı azalmış başını ehtiyatla qaldırıb, pəncərədən bayırə baxdı - evə çatırdı. Ehtiyatla ayağa qalxdı, qapıya yaxınlaşanda ürəyi yenə sancmağa başladı. Ağrıya dözməli idi. Bu an həmin adam:

-Elə mən də bu dayanacaqda düşürəm, - deyib onun qoluna girdi: - Görürəm, özünü pis hiss edirsən, qoy səni evinizə kimi aparım.

Rahib təkid etdi:

-Yox, yox, çox sağ ol, qardaş, əziyyət çəkmə, özüm gedərəm, artıq yaxşıyam. - İstədi çətinliklə də olsa, qəddini düzəltsin, sinəsindəki sancılar onu şid-dətlə ağrırlara mübtəla etdi.

Sanki həyatın utanmaq xofundan bezdi, özünü ələ alıb avtobusdan düşdü. Asta addımlarla evə gəldi. Payız yarpaqları kimi titrəyən əlləri ilə qapını döydü. Açılan olmadı... Bir də döydü. Yenə kimsədən səs-səmir çıxmadı. Sonra yumruqlarını düyünləyib, gözlük yerinə bir-iKİ qapaz iliştirdi. Bu dəfə də içəridən səs gəlmədi. Əvəzində qonşunun qapısı açıldı. Soyuq həniri bir səs qulaqlarının dibində avazdı:

-Rahib qardaş, Zəminə zəhərlənib. Təcili yardım çağırıdıq. Həkimlər xəstəxanaya apardı. Mən də getmək istədim, Gūlarə qoymadı. Dedi ki, Rahib qayıdanda deyərsən, xəstəxanaya gəlsin... - Qonşu adəti üzrə əsnəməsin deyə, bir əlini ağızına apardı: - Uşaqın vəziyyəti pis idi, lap haldan düşmüdü...

Rahib gözlərini tale buludunun cəngindən qurtarılıb təlaşla qonşusuna baxdı:

-Hansı xəstəxanaya?

Qonşu yenə də əli ağızında dedi:

-Deyəsən, "Semaşko"ya...

Rahib alət dolu taxta çantani qapının ağızına tulla-yıb iti addımlarla aşağı endi. Gəndən baxana ələ gə-lərdi ki, yüngül bir vücud iri bir qayadan aşağı yu-varlanır. Sinəsindəki sancılar onun övlad məhəbbətinə güc gələ bilmədi. Xəstəxanaya necə çatdı - xə-bəri olmadı. Qəbul şöbəsindən öyrəndi ki, zəhərlən-mə diaqnozu ilə xəstəxanaya gətirilən qızı doqqu-zuncu palatadadır. Dəhlizi öz kölgəsindən - özündən qaça-qaça getdi, palataya girəndə, ayağının altı sizildədi. Otağın bir küncündəki çarpayıda halsiz uzanmış qızını görən kimi özünü həyatın acı burulğanında gördü. Qızını hər gün olduğu kimi dərdlərsayağı qucaqladı, uşaq kimi acı göz yaşları axıtmağa başla-di, sanki bu hönkürtü ilə "Qul bazarı"nda çəkdiyi acıları tökmək istədi ayaqlarının altına.

Palatada balaca bir xəstə qız da vardı. Rahib ağlamaqdan doyanda, yanındakılardan onun adını eşit-

di. Palatadakılar Aytən adlı bu balaca qızın başına pərvanə kimi dolanırdı. Qohum-əqrəba, yaxınları, həkim-professorlar onun bütün istəklərini bir anda yerinə yetirirdilər. Rahibi təəccüb bürümüşdü. Elə bayaq qızını qucaqlayıb ağlayanda, ona da təəccüb-lə baxmışdı on yaşlı Aytənin başına yiğilanlar. Onlar həm də sanki indi göründülər ki, palatada ağır vəziyyətdə olan daha bir qız var...

-Bəsdir, ağladın. Qalx, get bu dərmanları al! - Rahib həyat yoldaşının acı səsindən diksindi. Gözlərinə ona dikəndə, daha acı bir səs onu gullə kimi vurdu: - Əlindən ağlamaqdan başqa bir şey gəlmir. Həkim dedi ki, uşağı təcili "Qemodez" köçürülməlidir.

Rahib gözlərini tavana dikib soruşdu:

-Uşaq nədən zəhərlənib?

Həyat yoldaşının kinayəli cavabı bütün otağı sar-dı:

-Nədən olacaq, o iyilənmiş kilkədən...

Rahib gözlərini bərəltdi:

-Sən, üç gündən qalmış kilkəni uşağı vermisən?!

-Bəs nə verməliydim? - Arvadın hiddəti tavani deşdi. - Kilkədən başqa evdə yeməyə nəsə var ki?

O, üzünü necə bozartıdisa, Rahib içindəki sancıları unutdu. Sakit səslə dedi:

-Bəs həkimlər bir şey eləməyiblər?

-Mədəsini yudular - vəssalam. - Yoldaşının hırsı etrafa sıçradı: - Burda kim-kimədi? Pulun var, yaxın gəlirlər, yoxdu, ölürsən...

Bayaqdan ağrı içində qovrulan Zəminə anasının hikkə ilə dediyi sözdən qorxdu, zariya-zariya üzünü atasına tutub yazıq görkəm aldı:

-Ata, məni ölməyə qoyma...

Rahib qızının yalvarış dolu sözlerini ağrı dolu cam kimi başına çəkdi, onu bərk-bərk qucaqlayıb bağrına basdı, gözlərini yoldaşından gizlədə-gizlədə dedi:

-Bu, nə sözdür, qızım?! Mən sənsiz nə edərəm?! Nə ölmək? Bir neçə günə ayağa durub evimizə gedəcəksən. - Yoldaşının tənəsindən qızarmış gözlərini ariq əllərinə dikdi. - Əzrayılın gözlərini deşərəm. Qorxma. İndi gedib bu dərmanları alıb gətirəcəyəm, - əlindəki kağıza işarə etdi, - içən kimi sağalacaqsan.

- Ancaq sonuncu cümləsinə nədənsə, özü də inanmadı. Çünkü bu qədər dərmanı almağa pulu yox idi. Qızı eşitməsin deyə, Gūlarəni kənara çəkib piçiltili səslə dedi:

-İndi mən nə edim? Bu gün də iş olmadı...

Yoldaşı telatüm dolu baxışlarla onu süzdü:

-"Qemodez" almağa da pulun yoxdur?!

Rahib sanki yoldaşının kinayəsindən qorxdu, iti addımlarla palatanı tərk etdi. Dəhlizdə əlini cibinə

saldı, gördü ki, nəinki dərman almağa, heç avtobusa verməyə belə pul yoxdur. Başı gicəlləndi, ürəyinin sancıları çoxaldı və küt bir ağrı onu ayaqlarının altına aldı.

Bayaqdan Rahiblə Gūlarə arasındaki söhbətə qu-laq kəsilən balaca Aytən ehmalca babasına qısqıldı, sonra onun qulağına piçıldadı:

-Baba, mənə pul ver...

Babası onun saçlarına sığal çəkdi, sonra cibindən bir az pul çıxardıb dedi:

-Al, nə qədər istəyirsən götür. Mənim pulum da, var-dövlətim də sənə qurbanı! - Amma soruşmadı ki, pul sənin nəyinə gərəkdir.

Aytən babasını öpdü, ovcundakı pulları yenicə götürdü ki, dəhlizdən qışkırtı səsləri eşidildi. Hami hadisə yerinə qaçıdı. Bir nəfər pilləkənlərdən aralıda, dəhlizdəcə yerə uzanmışdı. Ətrafına çoxlu adam toplaşmışdı. Gūlarə yerə yixılanın Rahib olduğunu görüb tükürpədici səslə qışkırdı:

-Vay!!! Evim yixıldı. Allahım, mən indi nə edəcəyəm?!

Qışkıraq səsinə gələn həkim pillekənin baş hissəsində yerə üzüqoylu yixılmış adamın reanimasiya otağına aparılmasını əmr etdi. Gūlarənin səsi xəstəxananı başına götürdü. Onu sakitləşdirməyə çalışır, məsləhət görürdülər ki, sussun, yoxsa, qızı xəbər tutar, halı daha da pisləşər.

Rahibi reanimasiyaya götürəndən sonra dəhlizdə sakitlik yarandı. Aytənin babası bu hadisədən çox sarsılmışdı. Gūlarə də nə edəcəyini bilmirdi; əri reanimasiyada, qızı palatada. Həyəcan və təlaş onu didib parçalayırdı.

Anlar keçidkə, Gūlarənin təlaşı artırdı. Reanimasiya otağının qapısı açıldı, Gūlarə özünü oradan çıxan tibb bacısının üstünə atdı:

-Bacı, ərimin vəziyyəti necədir?

Tibb bacısı əvvəlcə susmağa üstünlük verdi, ancaq qorxu içində qırırgan qadının həyəcanına dözmədi, həm də qadını sanki deyəcəyi xəbərə alışdırmaq istədi. Gūlarə onun üstünə qışkırdı:

-Deyin, ərimə nə olub?

Tibb bacısı onun qışkırtısından çəkindi, sakit səslə dedi:

-Əriniz geniş infarkt keçirib. Həkimlər əllərin-dən gələni edirlər.

Tibb bacısı iti addımlarla uzaqlaşdı, ancaq Gūlarənin içini didən təlatüm onu tərk etmirdi. Gözlərini bərəldib taleyi qınadı: - Necə?! İnfarkt! - Qoşa əllə-rini başına cirrdi, ümidsiz halda söyləndi: - Zavallı Rahib, bu vəfasız həyatda bir xoş gün görmədi. - Qəfildən ona acığını tutdu: - Bizi də bədbəxt elədi,

özünü də... - Sonra acı-acı ağlamsındı, hər şeydən əli üzülmüş halda, heç nədən xəbəri olmayan, ağır vəziyyətdə çarpayıda uzanan qızının yanına qayıtdı. Onu qucaqlayıb bağırna basdı.

Zəminə güclə eşidiləcək səslə soruşdu:

-Ana, atam gəlmədi?

Gūlarənin ürəyində sanki bomba partladı, hönkürtü ilə ağladı. Bu qorxunc mənzərəni seyr edən Aytənin anası ona yaxınlaşıp təskinlik verdi:

-Yaxşı deyil, uşağa pis təsir edər. Özünü təmkinli apar.

Zəminə ağrıdan bərəlmiş gözlərini anasına dikdi:

-Niyə ağlayırsan? Mən sağalmayacam? Axı, atam dedi ki, tezliklə sağalacam?!

Gūlarə kövrək gözlərində gilələnən yaş damlalarını ondan gizlətməyə cəhd etdi, başını sağa-sola çevirib dedi:

-Əziz balam, sənə görə ağlamıram, bundan sonrakı qara günlərim üçün ağlayıram.

Bayaqdan otağın ortasında püşkürən təlatümü yaşıla çalan gözlərindən kənar tutmağa çalışan Aytən çarpayısından durdu, Gūlarənin yanına gəldi və babasının verdiyi pulu onun ovcuna basdı.

-Bu, nədir, qızım? - Gūlarə təəccübə əvvəlcə Aytənə, sonra əlindəki pula baxdı.

-Xala, get bu pulla "Qemodez" al gətir. Qoy həkim Zəminəyə sistem qoşsun. - Aytən sanki baxışları ilə ona yalvardı.

-Yox, ay bala, bu, nə xəcalətdi bizə verirsən?! - Gūlarə etiraz etmək istədi.

-Siz Allah, uşağın qəlbini qırmayın, götürün. Düzü, səhərdən biz özümüz də çəşib qalmışq, - deyə Aytənin anası Xədicə xanım Gūlarədən pulu götürməsini xahiş etdi.

-Allah səni saxlasın, qızım!

Gūlarə balaca Aytənə minnətdarlığını bildirib tez palatadan çıxdı. Dəhlizdə yenidən bayaqqı tibb bacısı ilə qarşılaştı. Tibb bacısı Gūlarəni görçək soruşdu:

-Bacı, bu xəstənin qohumu-zadı yoxdur, bəyəm?

Gūlarə təngnəfəs cavab verdi:

-Niyə yoxdur? Amma hamısı rayondadır. Başımı itirmişəm, bilmirəm uşağın hayına qalı, yoxsa o bədbəxtin.

Sonra firtına qopan gözlərinə acı bir sarsıntı da qatıb dedi:

-Nə üçün soruşursan? - Ağrı sıçrayan gözlərini düz tibb bacısının gözlərinin içində zillədi: - Mən də onun adamıymam da...

Tibb bacısı guya heç nə anlamadı, üzünü ayrı bir səmtə tutub getdi. Əslində, anladı, ortada pul olma-

diğü üçün özünü belə göstərdi.

Balaca Zəminəyə sistem qoşuldu, bir azdan o, özünə gəldi. Gülarənin həyecanı isə sovuşmadı. Axşamüstü tibb bacısı onu dəhlizin bir küncünə çəkdi, bu dəfə elə bil başqa bir adam olmuşdu, kefini pozmadan: - Əriniz keçindi, - dedi və üzünə elə bir ifadə qondurdu ki, dəhlizin divarları xəcalət çəkdi, kənardan baxanlar tam əmin oldular ki, bu adamda insanlıq hissi yoxdur.

Gülarə qəfil eşitdiyi sözdən tutuldular, bərkdən ud-qundu, lakin qışqırı bilmədi. Qızına görə səsini içində boğdu.

Dünəndən anasına bu xəstəxanada gerçeyin təkcə puldan ibarət olduğunu anlatmağa çalışan axsaq Məmi əsasını tibb bacısının getdiyi səmtə uzadıb dedi:

-Gördün, ana?

Həkimlər Rahibi kimsəsiz sanıb meyitini yarmaq istədilər, amma Aytənin babası buna imkan vermədi. Həkimlərin qulağına nəsə piçildədi və çox keçmədi ki, həkimlər də, tibb bacıları da az qala çirtma vura-vura Zəminənin çarpayısı başında pərvənə kimini fırlanmağa başladılar. Sanki insan duyğularının, humanizmin nə olduğunu indi anladılar.

Axsaq Məmi palatanın qapısı ağızında əsasına səykənib, xəyalə dalaraq durmuşdu. Xəyaldan ayılaraq, bu acı mənzərəni də ürək ağrısı ilə seyr etdi, başını bulaya-bulaya dedi:

-Ay səni, pul, sən nələrə qadırsən?!.. - Anası onu yatdığı palataya sarı dartanda, Məmi sanki yaralı quş kimi çırpındı, yanpörtü anasına baxıb dedi:

ƏLİL SEVGİLİ

Beş-altı ayın söhbətidir. Bir oğlan Facebook səhifəsində qızla tanış olur, bu tanışlıq tezliklə mütəmadi yazışmalara yol açır. Bu yazılmalar bir ayın tamamında artıq dostluq sərhədlərini də aşaraq, əsl sevgi, məhəbbət macərasına doğru yönəlir...

İlkin adlı həmin oğlan tanış olduğu Tənziləyə hər dəfə mesaj yazanda əlləri titrəyir, qəlbini şiddətlə döyüñür, hər sözün üstündə əsim-əsim əsirdi ki, birdən yazdığı hər hansı bir söz, ya bir ifadə qarşı tərəfdən yanlış başa düşülər və arada inciklik yaranar. Tənzilə də İlkinə yazdıqları mesajlara çox həssaslıqla yanaşırırdı. Hər cümləni, işlətdiyi ifadələri dönə-dönə nəzərdən keçirirdi.

İstər İlkin, istərsə də Tənzilə bir-birini itirməkdən qorxurdular. Onlar yeni çəkdirdikləri şəkillərini tez-tez

-Gördün? Heç elə bil bir az öncə sifətinə zəhri-mar qonmuş adamlar indi o adamlar deyillər. Pul adı eşidən kimi gör, necə deyişdilər? Pul onları gör necə hərəkətə gətirdi - dingildətdi!

Zəminə indi xüsusi bir qayğı ilə əhatələnmişdi; gah həkimlərin, gah da tibb bacılarının nəvazışındən nə baş verdiyini anlamırdı. Gülarə isə bilmirdi onlara yoxsulluq acısı yaşatmış ərini qinasın, yoxsa kömək əlini uzadan cantaraq kişiyyə ehtiram göstərsin. Arada yüngül ah çəkirdi.

Rahibin meyitini "təcili yardım" maşını ilə evlərinə gətirdilər. Gülarə onun rayondakı qohum-əqrəbasına zəng vurdu və onların gelişini gözləməli oldu. Gördüyü yaxşılıqdan idimi, ya nədəndisə, daha ağlamırdı. Görünür, ərinin kasıb həyat tərzindən cana doymuşdu...

Köhnə qəbiristanlıq, qoynuna gətirilən hər kəmisi Rahibi də uddu. Onu urvatsız dəfn elədilər. Daha necə olmalı idi; kasıbin dəfnini ancaq bu cür olardı...

Üçgünlük dəfn xərcini də balaca Aytənin babası Ağabala kişi çəkdi... Dəfn günü Rahibin qohum-əqrəbəsi Gülarənin sifətində bu eyhamı da açıq-aydın hiss etdilər.

Eh, torpağın üzü soyuqdur; vaxt öz çuxasını bükküb aradan çəkildikcə, Rahib yarası da sağaldı. Zəminə və Gülarə artıq Aytəngilin ailə üzvlərinə çevrilmişdilər. Aytənin atası və babası onları korluq çəkməyə qoymurdular... Bayramlarda, əlamətdar günlərdə Ağabala babanın ailəsi Aytənin təkidilə Zəminəgilə toplaşırdı...

profilərinə qoyur, şəkiləti yazılarını da həmişə orijinal üslubda verməyə çalışırdılar. Şəkildə hər iki tərəf gözəl görünürdü. İlkən Tənziləyə şəklin həqiqətən də onun olduğuna şübhə etmirdi, Tənzilə də İlkinə. "İlk tanışlıqdan bir-birimizə nədən yalan deməyə məcburuq ki?" - deyə bəyan eləmişdilər bir-birinə. Daha sonra Tənzilə yazmışdı: "Mən yalanə və yalan söyləyənlərə həmişə nifrat eləmişəm. Yalan danişan həmişə narahat olar. Çünkü o, yalanının nə vaxtsa ifşa olunacağını gözləyə-gözləyə qalaraq narahatlıq keçirər. Amma doğru danişan insan daim rahat yaşıyar. İlkən, mən sizinlə daim səmimi olacağam, çalışın ki, siz də mənimlə səmimi olasınız". Bu mesajdan sonra "sevənlər" həqiqətən də bir-birinə hər cəhətdən səmimi olmağa başladılar...

Onlar bir-birini qiyabi olsa da daha yaxından tanımaq isteyirdilər. Mesajlar isə həm şəxsi baxımdan, həm də ailəvi tanışlıq baxımından maraqlı idi. Onlar bir-birindən heç nə gizlətmirdilər, Tənzilə İlkinin bütün suallarına ətraflı cavab verir, bir-birini daha yaxından tanımaq üçün heç nədə tərəddüd eləmirdi. Gənc sevgililərin bir-birinə yazdıqları sevgi, eşq və məhəbbətlə yoğrulmuş bəzi mesajlar təxminən belə idi.

İlkinin Tənziləyə yazdığı mesajlardan: "Düzü, həyatda gerçək eşq, məhəbbət olduğunu bilmirdim. Amma bu gün sənin vasitənə onların gerçək olduğunu inandım. Qəlbimə girdiyin andan bütün vücudumda sən oldun. İndi həyata yalnız sənin gözlərinlə baxmağa başlamışam. Sənin şəklinə baxanda, nə istədiyim danişmadan o qədər xoşuma gedir ki... Sənin varlığın həyatda ən böyük arzumdur... Hər kəsin həyatda bir dönüs nöqtəsi olur. Bu dönüs nöqtəsindən sonra daha önce etdiklərinin heç bir anlamı və mənası qalmır. Mən indi anlayıram ki, səninlə tanışlığıma qədər keçirdiyim illəri boş yerə xərcəmişəm. Artıq sən həyatimdə var olduqca edə bilməyəcəyim bir şeyin olmadığını inanmırıam. Həyatımın sonuna qədər gözlərinə baxmaqdan doymayağam. Sənin baxışların mənə yeni impuls - güc-qüvvə verir, mənə sarsılmaz, möglubedilməz edir..."

...Əzizim, bu gündən sən mənim alın yazım oldun. Etiraf edim ki, bu gündən etibarən sevgi qapının zəngini qorxa-qorxa çalıram. Ona görə qorxa-qorxa qapını çalıram ki, hələ bilimləm bu qapıları üzümə taybatay aqacaqsan, ya yox?!

...Eşq çox qəribə bir şəymış. Bunu sən həyatımı girincə anladım. Eşq insanı fərqli bir təlaşa sürükləyən, fərqli hissələr yaşıdan bir şəymış. Birinə divanə kimi bağlanmaq və ondan ayrılmamaq nə imişə bunu səndə gördüm. Anladım ki, eşq təsvirəgəlməz elə gözəl bir duyğu, hissdir ki... O gözəl duyğu və hissi mənə yaşatdıqın üçün Tanrıma şükürələr edirəm hər gün, hər saat, hər an... ...Mənə elə gəlir ki, səninlə yazışdırıq zaman yaşayıram. Etiraf edim ki, sənzisliyə alışa bilmərəm bundan sonra. Çünkü hər yerdə gözlərim səni görür. Yuxuya gedəndə də, zehnimdə sən durub-dayanırsan. Ağlim daim sənin yanında qalır...

...İndi anladım ki, mən bu günə qədər yarımcıq olmuşam. Mən tamamlayan parçam yanında olmadığı üçün daim bir tərəfim əskik qalıb. Həyatı əksik görmüş, əksik yaşamışam. Amma indi məni həyata bağlayan, həyatımı mənalandıran, məni mən edən sənin varlığındır. Sənin olmadığın hər anı yaşamamış qəbul edirəm. Bundan sonra bir ömür səninlə olmaq isteyirəm..."

Tənzilənin İlkinə yazdığı mesajlardan: "Bu gənc yaşında həyata inamım sönmüşdü. İnsanlara da həmçi-

nin. Amma sizin sözleriniz məni yenidən həyata və insanlara bağladı. İndi anladım ki, bundan sonra yaşamağa dəyər. Mesajların birində yazırsınız ki, mənimlə bir ömür olmaq isteyirsiniz. Deyin görüm, siz qəlbən sevdiyiniz insanı hər hansı qüsürü ilə də qəbul edirsinizmi? İlkin, bütün bunlara rəğmən sizdən bir xahiş olacaq. Siz söz verirsınız ki, bundan sonra məni tək buraxmayaqsınız? Amma verdiyiniz bu söz əsl kişi sözü olmalıdır!..."

İlkin də bu mesajdan sonra Tənziləni heç vaxt atmayağına, qəlbən sevdiyi insanı hər hansı qüsürü ilə qəbul edəcəyinə kişi sözü verir. Çünkü yaxşı bilir ki, Adəm övladı qüsursuz ola bilməz. Sonra gənclər bir-birinə mobil telefon nömrələrini verir. Bundan sonra onların arasında telefon danışqları başlayır...

Sevgili gənclər eşq, məhəbbət okeanında uzun müddət üzükdən, qiyabi tanışlıq, mesajlaşmalar və telefon danışqlarından sonra İlkin tərəfindən Tənziləyə görüşmək təklif olunur. Tənzilə də bu görüşü illərdir həsrətlə gözlədiyi dili gətirərək razılıq verir. Onlar adamların az olduğu bir yerdə - metronun "Nizami" stansiyasının qarşısında görüşməyi qərara aldılar. Həyəcan dolu görüş dəqiqləri gəlib yetişir. İlkin görüşə tez gələrək skamyada oturub, səbərsizliklə, qəlb çırpıntısı ilə sevgisi Tənziləni gözləməyə başlayır. Ona elə gəlir ki, vaxt keçmir, zaman sanki dayanıb. Nəhayət, bir taksi gəlir, İlkin görür ki, taksidəki Tənzilədir. O, oturduğu skamyadan cəld qalxıb, taksiyə doğru gedir. Taksinin qapısı açılır. Tənzilə taksidən düşmək üçün əvvəlcə qoltuq ağaclarını bayıra çıxarıb, sonra da özü qoltuq ağaclarına soykənərək, asta-asta taksidən düşür. Tənzilənin sağ ayağı dizdən aşağı yox idi - kəsilmişdi. Bu mənzərəni görən İlkin dəhşətdən yerindəcə donub qalır. Daha Tənziləyə doğru bir addım da ata bilmir. "Bu, nə işdir, İlahi?! Bu, nə müsibətdir mənə göstərir-sən?! Uzun zamandan bəri böyük intizar və həsrətlə gözlədiyim eşq, məhəbbətim bu imiş?! Bu necə sınaqdır məni imtahana çəkdi, Allahım? Nədən taleyimə əlil sevgili yazdın, İlahi?!" - deyə İlkin öz taleyini məzəmmət elədi. O, çəşqin halda bir müddət Tənziləyə baxır, baxır... Bu çəşqinliq qızın da nəzərindən qaçır. Tənzilə də oğlanın onu görəndən sonra əhvalının bir anda dəyişdiyini hiss edir, görür. Qız heç nə olmamış kimi, çöhrəsindəki təbii təbəssümlə oğlana tərəf addımlayır. İlkinin ayaqları isə sanki "yerə mixlanmışdı".

Bir an sonra Tənzilənin sarsılmadığını, gülə-gülə ona yaxınlaşdığını görüb, cəsarətini toplayaraq, qızı verdiyi "kişi sözü"nü tutaraq, heç nəyin fərqiñə varmadan, "Yox, artıq bu, mənim taleyimdir," - deyib, gülə-gülə qızı tərəf addımlayır...

ƏLƏDDİN ƏZİMLİ

AĞ GEYİMLİ BUDAQLAR

Bu ağaç
qışda da yaşıldır,
yayda,
payızda da.
Yaz isə öz yerində.
Yarpaqları soluxmur
istidə,
sərt ayazda da.
Qar yağış
bu gecə
bu ağacın üstünə.
Ağ geyimli budaqların
ağırlıqdan
əyilib beli.
Yarpaqlar
itirib şuxluğunu.
Göz oxşayan ağacsı,
sakit-sakit gözləyir
xoş gününü -
əsdirməkçün
təravətli donunu...

İKİ AN

Bu quşun
yarpaqların arasından süzülən
işiqli nəgməsinə xoşdur.
Yanımdan ötüb keçən
bu qadının baxışları
nədən mənə çox doğmadır, tanışdır?
Xəyallar
dumantək bürdü məni.
Qəfildən

quş da kəsdi
o Günəşli nəgməni.
Dikildi ağaça gözlərim.
Sonra da
qadını aradı hisslərim.
Artıq nə quş vardı,
nə də o qadın.
Həzinlik çökdü bağa,
başladım darixmağa...

TELEFON DANIŞIĞINDAN

Məndən
kömək gözləmə.
Özüm
ehtiyac içindəyəm
bu yad şəhərdə.
Hava soyuq,
gecə yarı olsa da,
hələ də küçədəyəm.
Evim yox, eşiym yox,
daimi işim yox.
Gündüzlər dona girib
dilənirəm.
Gecələr sərxoş olub,
küçə-küçə,
dalan-dalan
veyillənirəm...

PARKDA

Qətrə-qətrə
sızır qan,
ürəyimin çatından.

Amma nədənsə,
ölüm gecikir
nəvələrin bəxtindən.
Nəvələrim
tutub əllərimdən
məni
parka aparır.
Yaxınlıqda
üstü qara örtüklü
bir maşın
dayanır qəfildən.
Görəsən,
kimdir gələn?..

İNAM

Bu günə,
sabaha
inamını itirən
adamlar arasında
yaşamaq çətin.
Belələri
bilmirəm nə qədərdir
içində hər millətin.
Onların
hər sözü,
hər kəlməsi haqsız.
Düşüncələri belə
sərhədsiz -
pəncərəsiz, qapısız...

YAĞIŞLI GECƏ

Külək əsər
bir-birini
döyəcləyər budaqlar.

Çox darixar
ağacdan zorla qopub
ayrı duşən yarpaqlar.
Yağar
vədəsiz yağış,
külək qatar
bir-birinə dünyani.
Sən də gəl,
çox vurnuxma
nəm yarpaqlar içində,
soyuqlarsan heç nədən.
Axtardığın kağızı -
yağış yuyan
yazdığını o məktubu
külək
çoxdan aparıb.
...İlq Günəş
isitmək isteyir
sopsoyuq pəncərəni.
Səninsə,
xəbərin yox dünyadan.
Külək
yerli-dibli oğurlayıb
o yağışlı gecəni...

SEİR

Şair
sözdən asılıb,
şəir
sözdən asılı.
Vərəq boş,
qələm işsiz.
Sözsə qopmur,
qopmaq istəmir
yapışlığı dayaqdan.
Dirsəklənib masaya
seyr edirəm bayaqdan...

QÜRBƏT

Qürbətin
sonu yox.
Bəlkə d əqəriblərin
bundan
heç xəbəri yox.
Vətəni
tərk edəndə
minir
çiyninə qürbət.
Günü xoş keçə belə,
dəhşətdi,

inan dəhşət.
Söykənib
yad divara
boylanır ixtiyarsız.
Ovunmaqcun bir anlıq
nə doğma yuvası,
üz tutmaq üçün
qohumu-əqrəbəsi,
nə kəndi,
şəhəri yox...

Allah bilir
ahəngi neçə notda,
sözləri
neçə dildə imiş.
Oxudular,
getdilər.
bilmək olmaz,
bəlkə,
təzədən qayıtdılar...

SƏBİR

Səbrim
özümdən böyük,
boyumdan uca.
Səbrimin havasına
yaşayıram, gəzirəm,
hərdən
şəir yazıram.
Ağrımı-acımı,
dərdlərimi qovuram
yaza-yaza.
Hər səhər
səbrimlə tutub əl-ələ
çıxıram
sərhədsiz bir yola...

BULUDLAR

Göylər buludlu,
buludlar
tutqun və qəmli,
nəmlənib gözləri
Az keçmiş
təzədən baxıram.
Göylər
yenə də buludlu,
aşağı torpaq.
Görən,
kimin və nəyin
dərdini çekir
dolu buludlar
yağmazdan qabaq?..

EŞQ

Eşq
bir yuxu
büryüb dünyani.
Gözlər
görmür həqiqəti
qulaqlar
haqqı eşitmır.
Ayaqlar
gedir qarasına,
ilanlar
çəkinə-çəkinə
girir yuvasına.
Yağan
qardı, ya yağış,
bilinmir -
heç
ayağın altı belə
görünmür.
Eşq
hüdudsuz bulud
sarılıb göylərə
sixlaşır ağır-agır.
Kənarda duranlar
heç
özü də bilmir,
niyə darixir...

SAXTA NƏĞMƏ

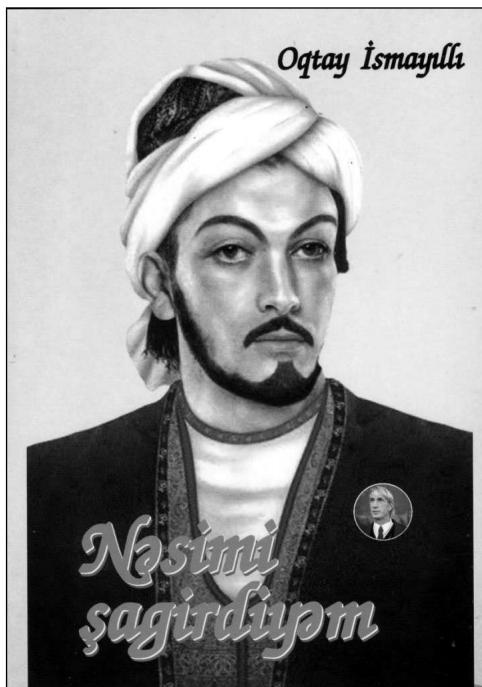
Sənə
oxunan nəğmə
bildinmi,
saxta imiş?

QAPISIZ EV

Evlər tikilir
qat-qat,
uca-yca.
Bəzəyir göyləri
ucaldıqca.
Yuxarı,
aşağı bax
ay zalim usta,
unutmusan, qisası.
Bu gözəlin -
gözəlliyyin
hardandır qapısı?..

"İNSANIN SURƏTİNDƏ RƏHMANIN HEYRANIYAM..."

Oqtay İsmayıllının "Nəsimi şagirdiyəm" kitabına dost baxışı

Oqtay İsmayıllının yaradıcılığında təxminən 5 il əvvəl yeni bir meyil - Nəsimi düşüncəsinə yaxınlıq özünü göstərməyə başladı. Mən onu, özü etiraz etsə də, "Nəsimi şagirdi" adlandırmayağa başladım. Getdikcə bu əhvali-rühriyyə güləndi və özünəməxsus şəkildə biçimləndi.

Budur, indi özünü "Allah bülbülü" adlandıran şair beşilik düşüncələrin toplusu olan 150-yə yaxın şeirini yenidən nəşr olunmuş "Nəsimi şagirdiyəm" kitabında öz oxucusuna təqdim edib. (Mən Oqtayın yazılarını müntəzəm şəkildə izlədiyim və onunla tez-tez həmsöhbət olduğum üçün bu topludakı şeirlər haqqında fikirlərimi qısaca bildirməyi lazımlı bildim).

Oqtay valeh olduğu Nəsimi fəlsəfəsinə tamamilə şərrik deyil, yəni sufi-hürfi ideologiyasını kor-koranə qəbul etmir. Altı yüz illik zaman fərqi insan düşüncəsində xeyli dəyişikliklər edib. Bütün fəlsəfi sistemlər kimi, bəzən Nəsiminin fərqli məqamlara görə öz adı ilə nəsimilik adlanan vəhdəti-vücad və hürufilik düşüncələri də az-çox dəyişikliklərə məruz qalıb. Üstəlik Nəsimi dühasının tamamilə qavranılması, demək olar ki, mümkün süzdür. Heç Oqtay da belə iddiada deyil. O, Nəsiminin poetik təlimindən əsasən insanı kamilləşdirən, ülviləşdirən, saflığı ilə Allaha yaxınlaşdırıran, ruhən ona qovuşdurən və "fə-nafillah" mənasında İlahidə əriyərək ayrıca fərd kimi yo-

xa çıxıb, Bütövün bir zərrəsitək əbədi var olmaq fikrini müdafiə edən cəhətləri seçib, onları inkişaf etdirməyə çalışır. Niyə? Çünkü çağdaş dünyamız cahillərin insanı alçaltmasından, qanını axıtmamasından, doyumsuz nəfsi üçün bütün fəziletləri tapdalayanlardan dözləməz əzab çəkir. Buna görə də müəllif İnsanı öz ilahi missiyasını dərk edərək, Şərə qəti müqavimət göstərməyə, həqiqətən "varlığın əşrəfi", "aləmlərin tək şöhrəti" olmağa səsləyir:

*Anla ki, sən böyük sən ilahi bir zərrətək,
Kafirdir, kim ki səni kiçik verir qələmə.*

Müasir sadə insanın düşüncə tərzinə uyğun olaraq, Oqtay Nəsiminin işlətdiyi mürəkkəb, arxaikləşmiş təriqət jarqonlarından istifadə etmir, hərf, rəqəm metaforlarından yalnız bəzi anlaşıqlı olanlarını dili gətirir, onun kimi "Quran"dakı söz, ifadə və hətta bütöv ayələri şeirdə işlətmir, düşüncələrinin aydın ifadəsinə çalışır. O, Nəsiminin dediyi kimi, "yalnız Süleymanın bildiyi quş dilində" dənişmişir.

Zənnimcə, bu kitabda verilmiş şeirlərin məzmun və forması ilə bağlı bəzi qənaətlərimi də bölüşdurməyim artıq olmaz. Oqtay da "mən" sözünü "özüm" mənasında yox, "insan" anlamında işlədir və Allahın insanı özünə bənzər surətdə yaratdığı, nəfəsilə öz ruhundan bir zərrəni verərək canlandırdığı fikrini əsas tutaraq, onu ən ülvı məqamda görür:

*Allah öz gözəlliyin bəndəyə bəxşis edib,
İnsan surəti verir "ənəlhəq" in isbatın.*

Ruhumuz onun zərrəsi olduğu üçün insana qarşı hər hansı haqsızlığı Oqtay Allaha qarşı üsyan kimi səciyyələndirir.

Oqtaya görə, insanın da əvvəli, axırı yoxdur, o da İlahi kimi əbədidir, çünkü Xalıq bütün varlığı məhz öz sevimlisinin xatirinə yaradıb. Deməli, insan onun fikrində kainatdan da əvvəl mövcud olub. Deməli, biz maddi varlıq kimi var olmazdan qabaq da Allahın fikrində var olmuşuq, başqa sözlə, hətta Kainatdan da yaşıyıq:

*Hələ "ol" sözüylə var olmamışdan
Allahın fikrində yaranmışam mən.*

Oqtay insanı öz ucalığını dərk etməyə, mənəvi təmizlənmə yolu ilə "ənəlhəq" məqamına yüksəlməyə səsləyir. Allahın bənzərinə Allahsız işlər yaraşmaz:

*Siyrl zülmət içindən, nura can at, ey insan,
Səni ərşə səsləyən yaniqli bir xitabam.*

Oqtay "Quran"dan, müsəlman olduğundan döñə-döñə söz açsa da, məhdud çərçivədə qalmır, bütün dini, milli, irqi, sosial fərqləri zahiri görüntüsü hesab edir. O da insanları iki yerə: kamillərə və cahillərə böölür. Onun fikrincə, günah Allahın bəxşisi olan ruhu çirkəndirmək, qəbahətlərə bulaşmaq, savab isə onun sevərək yaratdığı təmiz insanları sevmək, fəzilətləri həyat tərzinə çevirməkdir. Ümumiyyətlə, Oqtay son illər şəxsi səciyyəli məhəbbətdən yazdırır. Onun təbliğ etdiyi məhəbbət fəlsəfi: insana, təbiətə, İlahiyə məhəbbətdir:

*Məcnuntək özümü tapmiram məndə,
Candan ruha kimi yarla doluyam.*

Oqtayın bəzi düşüncələri mürəkkəb görünüşə də, əslində çox sadədir. Adəmin övladı kimi mənşeyimiz göylə, yerdə doğulduğumuz üçün yerlə bağlıdır. Deməli, həm göyün, həm də yerin sakiniyik:

*Bədənim yerdir, ruhən göyəm,
Rəbbin dostuyam, mərdanəyəm.*

Oqtay dünyanın, ömrün faniliyi fikrinə şərik olmur, çünki müdrik Yaradıcı hər şeyi ölçüb-biçib. O, səhvə yol verə bilməzdə ki, sonra hökmünü ləğv etsin. Hər şey Onun əvvəldən müəyyən etdiyi qanunlar əsasında təkmülə uğrayır. Ölüm də son deyil, mövcudluğun hələ də anlaya bilmədiyimiz daha təkmil bir formasıdır:

*Nə ilkim heç, nə sonum puç,
Mən həmişə var olmuşam.*

Oqtaya görə, Allahın zərrəsi də özü kimi kainatdan böyükür:

*Allahın zərrəsi Allahdır həm də,
Ocaq say-hesabsız közü deyilmi?*

Ona görə də İnsan sonsuzluğun özünə də sığa bilməz. Məncə, Oqtay Adəm övladının əzəmətini ən mübaliğəli şəkildə ifadə etməkdə haqlı və inandırıcı görünür:

*Aləmləri min qat böyüüt,
Yenə cəmdən böyüyəm mən.*

Nələri görürsə, gözündə, nələri anlaysa, düşüncəsindədir. Deməli, insanların gözü və ağılı görünənlərdən və zənn olunanlardan böyükür:

*Gördüyü nə varsa, gözündədir, bax,
Gözü həm bu Yerdir, həm kəhkaşandır.
Fani də, baqi də ondadır, demək,
Bir vücud içində iki məkandır.*

Sonsuzluğu, əbədiyyəti anlamağı elə sonsuzluq və əbədiyyət mənasında qəbul edən şair inamlı bildirir: "Əbədiyəm, zaman mehdirdir".

Oqtayın bəzi qənaətlərinə müəyyən elmi faktları nəzərə almaqla daha asan haqq qazandırmaq olar. Müasir nəzəriyyələrdən birinə görə, bütün kainat əvvəlcə bir nöqtə şəklində sonsuz sıxlığa və temperatura malik cisim şəklində olub. Sonra ağlaşılmaz bir partlayış nəticəsində genişlənməyə başlayıb. Zaman boyunca həmin cisim qəlpələrindən qalaktikalar, ulduzlar, planetlər və böyük-lü-kiçikli bütün varlıqlar yaranıb. Deməli, bütün cansız və canlı varlıqlar eyni maddədən yaranıb. Oqtay bu mənşə ümumiliyini, İnsanla Kainatın harmoniyasını özünəməxsus şəkildə belə ifadə edir:

*Məndə hər ulduzdan bir zərrə qalib,
Mənim də bir zərrəm hər ulduzda var.
Oqtayın İnsana sevgisi də heç bir sərhəd tanımır:
Yalnız sənsən, ey insan, tək Tanrının əzizi,
Surətində aşkardır Haqqın nurlu bənizi.*

"Nəsimi şagirdiyəm" kitabında müəllifin ən sevimli bədii ifadə vasitəsi olan təzadalar yenə diqqəti ilk baxışda cəlb edir. Məsələn:

*Könlüm necə sığır, ah, bir zərrəlik cahana?
Sonsuza bax, məhdudun içində məkan tutub.*

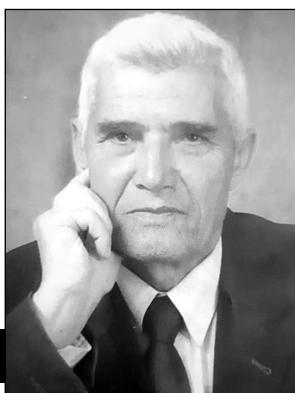
Oqtayın kədəri, mənəvi əzabı qətiyyən şəxsi səciyyə daşıdır. O, bəşərin bitməz dəndləri ilə göynəyir:

*Sənə görə yandırır yeri-göyü ah-naləm,
Öz əzabin kimi bax, insan, mənim naləmə.*

Bu kiçik qeydlərimə yekun kimi deyim ki, "Yalnız kamillə bilir, nə cür əzəmətliyəm", - deyən Oqtay İsləmili təbiətinə uyğun olaraq, yenə nəinkin təvazökarlığını saxlayır, hətta şair olmadığını, şeirlərinin qeybdən gələn piçiltələr olduğunu bildirir:

*Quluyam görünməz bir hökmdarin,
Yazıram qeybdən deyilənləri.*

Şahməmməd DAĞLAROĞLU

Naxçıvan Muxtar Respublika Ali Məclis sədrinin "Ordubad rayonundakı Gəmiqaya abidəsinin tədqiq olunması barədə" sərəncamını oxuduqdan sonra Ordubadın Bist kəndindən olan şair dostum Sadiq Xanəli ilə bu barədə geniş söhbət etdim. Xalqımızın qədim keçmişini əks etdirən Nuh peyğəmbərin ayağı dəymış bu müqəddəs torpaq haqqında çox düşündüm. Hələ uşaqlıqda eştidiyim "Nuhun gəmisinin bu yerdə torpağa oturması" haqqında olan fikirlər yenidən baş qaldıraraq, bu torpaq haqqında olan tarixi gerçəkliyə məndə bir daha inam yaratdı. Tanrıının mənə verdiyi istedad payımdan istifadə edərək müqəddəs Gəmiqaya haqqında poema yazmali oldum. Doğma yurdumda başı ağ buludlara dəyən Gəmiqayaya üz tutub yazmış olduğum poemamı oxucuların ixtiyarına verirəm.

Müəllif

BUDAQ TƏHMƏZ

GƏMIQAYAYA SALAM

(poema)

*Kim bilir neçədir dünyanın yaşı,
Tarixin nə qədər yazılı vardi.
Hər saxsı parçası, hər məzar daşı,
Nəsildən-nəsilə bir yadigardı.*

Səməd VURĞUN

Gəmiqaya, gəldim səni görməyə, Güllərindən dərib çələng hörməyə, Nuh babama gəldim salam verməyə, Nuha görə bu torpaqlar varlıdı, Hər qarışı bərəkətli, barlıdı.

Çox olubdu sənin dərdin, sərin də, Açılmamış sırların var dərində, Dayanmışan Nuh babamın yerində, Nuh babamı gözlərinlə görmüsən, Öz qoynunda sən ona yer vermisən.

Bu yerlərdə Nuh babamın izi var, "Nuh bulağı", Nuhun "Böyük düz"ü var. Bu torpaqda çıxlarının gözü var, Düşmənlərin burda burnun ovmuşuq, Əzişdirib yuvasına qovmuşuq.

Gəmiqaya, hər qarışın qızıldır, Keçmişlərin ürəyimə sızıbdı, Xəyalimdə karvan yola düzüldü, Bu yerlərdən karvan gəlib keçərmiş, Əylənərmiş bulaqlardan içərmiş.

"Böyük Kaha" Nuh babamdan qalıbdı, Nələr görüb, nələr yola salıbdı, "Lələ köçüb yurdunu viran qalıbdı", Əbədidi, yaşayacaq Nuh adı, Nuhdan gəlir insanların soyadı.

Oğuzların məskəniymiş bu yerlər, Burda gəzib neçə ərlər, ərənlər, Bəs necoldu bir vaxt dövran sürənlər. Ölüb gedib torpaq altında yatıblar, Bu yerləri, bu yurdları atıblar.

Gəmiqaya, nələr keçib başından, Qoy soruşum torpağından, daşından, Baş açmıram bu dünyanın işindən, Doğrudan da hamı gəlib köçəndi, Bu dünyanın şərbətindən içəndi.

Gözəl vaxtin, gözəl çağın olubdu, Gülcəçəkli solun, sağın olubdu, Ətrafında meşən, bağın olubdu, Bəzəyibdi dərələri, düzələri, İtib, batıb cığırları izləri.

Gəmiqaya, xəyal məni götürdü, Əsrlərdən-əsrlərə ötürdü. Tarixini unudanlar itirdi, Öyrənirik tarixini, yazırıq, Bu daşların sırlarını yozuruq.

Bu yerdədir qədim "Oğuz dərəsi", Dağlıbdır onun bəndi, bərəsi, Daha gəlmir igidlərin nərəsi. Dövran sürüb bir vaxt atın belində, Qılıncları parlayarmış əlində.

Burda bir vaxt Dədə Qorqud dolaşıb, Zaman-zaman dərə keçib, dağ aşıb. Qopuz çalıb, nəğmə deyib, söz qosub, Bu günlərə gəlib çıxıb sorağı, Muzeydədir onun döyüş yarağı.

İgidlərmiş Dədə Qorqud boyları,
İtə bilməz türk oğlunun soyları.
Çox olubdu dəliqanlı toyları,
At çapıblar güləş-küsgü tutublar,
Ömr eyləyib torpaq altda yatıblar.

Bir tarixdi, qaya üstü şəkillər,
Daşı yonub bunu necə çəkillər?
İnsan şəkli, başında da kəkillər,
Yarı çılpaq insanların izidi,
Nəsillərin-nəsillərə sözüdür.

Neçə igid burda şəsbər atıbdı,
Qız-gəlinlər neçə ocaq çatıbdı,
Bəlkə, burda Burlaxatun yatibdı,
Açılaceq bu yerlərin sirləri,
Tapılaceaq ərənləri-ərləri.

Salnamədi qayaların yaddaşı,
"Dəli çeşmə" buludların göz yaşı,
Bu torpağa atıllammas yad daşı,
Çünki bura Nuh peygəmbər yurdudu,
İgidləri basılmayan ordudu.

"Dəvədaşı" igidlərdən yaraqdı,
Bu qayalar oxunmamış varaqdı.
Babəkilər ötənlərdən soraqdı,
Düşündükcə boğur məni heyrətim,
Damarımda sizildayır qeyrətim.

"Nazığa"da, əsrlərdən nişana,
"Nəbi yurdu" nələr deyir insana.
"Qapıcıqdən" dönüb baxsan oyana,
"Sakkarsuyu", çürüklünü görərsən,
Ürəyini bu yerlərə verərsən.

Nə gözəldi "Qaranquş"lar yaylağı,
Ətəkləri qoyun-quzu oylağı,
Sel gələrmış, su basarmış çaylağı,
Qoyun-quzu səsə düşüb mələrmiş,
Çobanlar da tez bu səsə gələrmiş?

Qurumuşdu "Gözəllərin" çeşməsi,
Yığılmış ora qızlar seçməsi,
İgidlərin ordan gəlib keçməsi,
Ürəkləri yandırmış, yaxarmış
Xumar gözlər bir-birinə baxarmış.

O, görünən karvansara yeridi,
Göz öndənə sanki karvan yeridi,
"Hürküt qaya, sandım dəvə nərdi",
Əylənərmiş burda dəvə karvanı,
Hanı karvan, hanı onun sarvanı?

Döyüb səni əsrlərin yelləri,
Yola salıb nəsilləri, illəri,
Yox danişa qayaların dilləri,
Sinəsini kimlər gəlib oyubdu,
Qobustandan bir nişanə qoyubdu.

Hər məzarın üstə bir baş daşı var,
Böyük, kiçik, müxtəlifdir məzarlar,
Aman Allah, nələr deyir bu daşlar,
Neçə-neçə nəsil yola salıbdı,
Ağsaqqal tək xəyallara dalıbdı.

Gəmiqaya, ululardan ulusan,
Gah qarlısan, gah yağışlı sulusan,
Sən sirlərlə, möcüzəylə dolusan
Lazimdır ki, bu məzarlar qazila,
Tariximiz araşdırılıb yazila.

Nuhun oğlu Yafəz varmış bu yerdə,
Çox sirlər var açılır pərdə-pərdə,
Türk soyluyuq bunu bilir türklər də,
Qoy eşitsin bunu murdar hayıklar,
Bu barədə gecə-gündüz sayıqlar.

Gəmiqaya, sən hələ bir Hayka bax,
Haray təpir bizimkidir Qarabağ,
Hey bağırır, qabar olub dil, dodaq,
Utanmadan Nuhu çıxır özünə,
Bıçaq batsın bu gavurun gözünə.

Bir buna bax, de Nuh hara, sən hara,
Yalvarırsan ölkə-ölkə xalqlara,
Zaman gələr günün olar lap qara,
Yerdə qalmaz, bu hayatı çıxarıq,
El yanında sizi yerə soxarıq.

Sarılarla yanlar hiylə qurdular,
Utanmadan üzümüzə durdular,
Silahlanıb millətimi qırdılar,
Bu oyuna dünya baxıb gülürdü,
Erməninin kələyini bilirdi.

Gəmiqaya, qovduq sarı, yani da,
Gəlmə-gülmə sultani da, xani da,
Oğul gərək vətənini tanıda,
Heydər baba gəldi düşdü meydana,
Satqın, yaltaq, hərə qaçıb bir yana.

O, kəsdirdi tökülən qan izini,
Bəyan etdi dünyaya haqq sözünü,
Düşmənlərin açdı murdar üzünü,
Xilas etdi o, bələdan milləti,
Çünki fikri onun qətiydi-qəti.

Gəmiqaya, illərin də sərti var,
İnsanların namərdi var, mərdi var,
Hər bir kəsin öz içində dərdi var,
Bu dünyada dərdsiz insan olammaz,
Şeytan ölsə könüllər də bulanmaz.

Bu görkəmdə vüqarına qurbanam,
Zirvədəki o qarina qurbanam,
Dörd iqlimli baharına qurbanam,
Yazın, yayın, payızın var, qışın var,
Sinən üstə qızıl qayan, daşın var.

Gəmiqaya, söz əbədi qalandı,
Könlüm evi haqq yolunda talandı,
Dünya ki, var, doğrudan da yalandı,
Yaxşıların yaxşı adı qalacaq,
Dünya hər vaxt boşalacaq, dolacaq.

GƏMIQAYAYA AÇIQ MƏKTUB

Gəmiqaya, müstəqillik almışıq,
Neçə igid, şəhid yola salmışıq,
Zirvələrdən zirvəyə ucalmışıq,
Torpağımız çıçəklənir, güllənir,
Bayraqımız zirvələrdə yellənir.

Dağıtmışıq qayaları, salları,
Gözəlləşib Naxçıvanın yolları,
Hər tərəfə uzanıbdı qolları,
Yollar gedir Türkiyəyə, İrana,
Baş əyirik biz də hər gün Qurana.

Türkiyəyə hər gün gediş-goliş var,
Dodaqlarda xoş təbəssüm, gülüş var,
O tay-bu tay çoxlu tanış-biliş var,
İki dövlət, bir millətdi bu xalqlar,
Bu dostluğun ta qədimdən kökü var.

Yol açılıb biz gedirik Təbrizə,
Təbrizdən də qonaq gəlir hey bizə,
Söhbət edib çay içirik üz-üzə,
O tay-bu tay yeno qardaş-bacıdı,
Naxçıvanım şərqiñ qızıl tacıdı.

Əllərimiz zinət verir şəhərə,
Gecələri döndərmişik səhərə,
Heykəlləşib, Babək qalxıb yəhərə,
Ayağını üzəngiyə qoyubdu,
Düşmənlərin bir vaxt gözün oyubdu.

Gəmiqaya, Naxçıvanın gözüson,
Elimizin söhbətisən, sözüsən,
Sirlərinlə sevindirdin bizi sən,
Tariximiz üzə çıxıb oxunur,
Düşmənlərin ürəyinə toxunur.

Dəyişibdi "Böyük bağ"ın görkəmi,
Gül balalar olub hər gün həmdəmi,
Xatırladır bura özgə aləmi,
Hər baxanda mənim qanım qaynayırlar,
Misralıım ürəyimdə oynayırlar.

Əcəminin seyrangahı meşədi,
Ətrafi lalədi tər bənövşədi,
Yollar par-par yanır, sanki şüşədi,
Görünməyib belə gözəl bir məkan,
Görən deyir, nə gözəldi Naxçıvan.

Açıq muzey yaratmışıq burda biz,
Bilinir kim, əcdadımız, əslimiz,
Dünya bilir Nuhdan gəlir nəslimiz,
Gələn qonaq heyran qalır bu işə,
Ermənilər yaman düşür təşvişə.

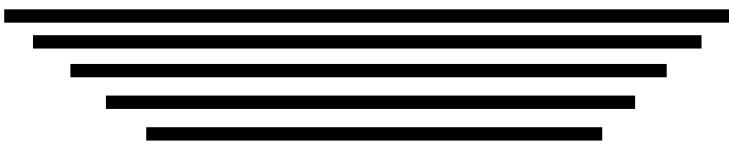
Əcəmi də əyləşibdi "taxtında",
Bu memarın bir şey varmış baxtında,
Heykəlləşib müstəqillik vaxtında,
Məqbərəsi, əllərinin şöhrəti,
Tanrı verib əllərinə qüdrəti.

Göz oxşayı Dədə Qorqud meydanı,
Gül çıçəkdir heykəlinin hər yanı,
Heyran edir hər baxanda insani,
Dədə Qorqud, qopuzu da əlində,
Nəğmə deyir əllərinə oğuz dilində.

Üzümüze gülür indi şən həyat,
Gözəlləşib Şərur, Culfa, Ordubad,
Qoruq olub, Şahbuz üstü Batabat,
Seyr etdikcə fərəh verir insana,
Səs-sədası yayılıbdı hər yana.

Gəmiqaya, fəsillerin seli var,
Boranı var, tufani var, yeli var,
Vayxır üstə "Naxçıvançay" gölü var,
Bəndimizi daha sellər sökəmməz,
Torpağımız sudan korruq çəkəmməz.

Gəmiqaya, mən də Vətən oğluyam,
Varlığımla bu torpağa bağlıyam,
Tarixini gərək yazıb saxlayam,
Səndən bizə bir nişanə ad qala,
Ağızlarda oxuyanda dad qala.

ƏLİ BƏY AZƏRİ

"NƏSİMİ İLİ"nin BAŞ MÖVZULU ƏSƏRİ - Şiringül Musayevanın "Mən Nəsimiyəm" romanı

Nədənsə, hər hansı bir nəsr əsəri haqqında fikir yürüdəndə, yaxud, mülahizə aparanda mütləqdir ki, Avropa və rus məşhurlarından sitat götürilir, ortaya müxtəlif ölkələrin yaradıcılıq nümunələri ilə paralellər qoyulur. Görünür, hələ də yaxşı öyrənilməyən, şəffaf təhlil aparılmayan 130 illik romançılıq tarixi olan Azərbaycan ədəbiyyatının tənqid və ədəbiyyatşunaslıq sahəsində külüng çalanlar elə özləri də Avropa və rus mütfəkkirlərinin sanballı hesab etdikləri fikirlərindən bolluca bəhrələniblər. Elə ona görə də hələ ki, bizə daha yaxın hesab olunan məşhur rus tənqidçisi V.Belinskinin tərifindən yan keçə bilmirik. O, yazıb: "Romanın məzmunu müasir cəmiyyətin bədii təhlilidir, cəmiyyətin görünməyən elə əsaslarını açıb göstərməkdir ki, adət edilmiş vərdişlər və düşüncəsizlik onları cəmiyyətin özündən də gizli saxlayır..."

Yalnız müasir cəmiyyətinmi? Bəs dünənin, keçmişin; yüz il, beş yüz il, min il əvvəlin ictimai, siyasi, hərbi, ədəbi, mədəni hadisələrini, insanların yaşam tərzini canlandırmaq necə? Bunlar da romanın yükünə, yazıçının missiyasına aid deyilmi? Şübhəsiz ki, Belinskinin dediklərin-

də də həqiqətlər var. Axı hər yazıçı köhnə mövzulara müraciət etmir. Keçmiş təkcə yazmaq yox, onu duymaq, o dövrə xəyalən səyahət etmək, yaşamaq sıradan çox da sadə bir məsələ deyil...

Yazıçı Şiringül Musayevanın "Mən Nəsimiyəm" romanı diqqətçəkən nəşr nümunələri sırasındadır. Rəsmən "Nəsimi ili" elan olunduğu 2019-cu ildə yazılan və son beş ildə davamlı olaraq mütəmadi nəşr edilən yeganə müstəqil ədəbi-bədii dərgi "Xəzən" jurnalında (noyabr-dekabr, N6(24), səh.8-26) çap olunan əsəri ilin ən yiğcam romanı hesab etmək mümkündür. Romanın müxtəlif süjetlər böyük Azərbaycan mütfəkkiri və şairi İmadəddin Nəsiminin keşməkeşli həyatını təsvir edir, indiyədək müəmmalı qalan və ziddiyyətli hesab olunan əsas məqamlara aydınlıq gətirir.

*Nəzmi Nəsiminin yəqin Allahu nurun şərhidir,
Ol nuru hər kim bilmədi, həqdən nəsibi nar imiş.*

Nəsiminin bu misraları ilə başlayan roman şairin monoloqunu açıqlayır. Təxminən bir neçə abzasdan sonra Bərzəx aləmindən səslənən həmin monoloq müdrik-fəlsəfi labirinti xatırladan

dünyalar aləminə qərq olur və müxtəlif fikirli zehinləri də yeni düşüncələrə qərq edir.

"İnsanlar kainatı anlamırlar.

Özlərini necə, anlayırlarmış?"

Qısa girişdən sonra yazıçı Nəsimini ustadı Nəimi ilə görüşdürür. Qarşılaşma səhnəsi bəzəksiz-düzəksiz, amma möhtəşəm təsvir olunub. Qarlı havada dağda gəzib-dolaşan Əli tanımadığı, görünüşünə görə Şamaxıdan olmayan orta yaşlarını geridə qoymuş bir insana rast gəlir. Böyüyə hörmət əlaməti olaraq onu salamlayır. "Bələ havada dağda gəzirənsə, əlində də heç bir ov-filan yoxsa... demək... hal əhlisən..." - ustad Nəimi onu dərhal bənzədir və tanış olurlar. Elə ilk tanışlıqdan da Nəimi vaxtin boş keçməsinə imkan vermir, təbiətdən, onun sırlarından, insanla təbiətin ağlagəlməz qarşılıqlı münasibətindən danışır, yeniyetmə yaşlarında təbiətdən ilham alan Əlinin zehnini "ovsunlayır", onu özünə bağlayır.

Həmin dövrdə Əlinin böyük qardaşı Şahi Xəndanın təşkil etdiyi şeir məclisinə qatılan Nəimi çox keçmir ki, əvvəlcə Şamaxı şairlərinin, sonra isə bütövlükdə şəhər əhlinin hörmət və rəğbətini qazanır.

Əli ustadının xatırınə Nəsimi təxəllüsü götürür.

Yazıçı eyni düşüncəli iki insanı niyə şəhərdə, şeir məclisində deyil, qarlı bir gündə, dağda, yaxud dağın qoynunda gəzişən vaxtı qarşılaşdırır? Əsər boyu müəllif bu hadisələrin fövqündə insan daima yenilənən, inkişaf edən, gözəlləşən qocaman təbiətin sırlarının öyrənilməsinə, təbiətin bir parçası olan insanın özünüdərkə diqqət çəkir.

Cox keçmir ki, Nəsimi ustadı Nəiminin qızı Aişə ilə tanış olur. "Aişə Allahı dərk etdiyimiz kimi dərk etmir. O, Tanrıni qəbul edir, amma çox uzaqda, bizdən kənardı, hardasa göylərdə əyləşmiş, - buludların ötəsində, - bizi eləcə seyr edir" - Nəimi kiçik qızı Aişəni Nəsimiyə belə təqdim edir.

Elə buradaca yazıçı diqqəti düşüncə tərzinə görə bir-birlərindən fərqlənən bu üç təbəqə insana yönəldir; kainatı dərk edən kamil insan, kainatı bütün varlığı ilə dərk etməyə çalışıb kamil-ləşən insan və tamamilə eks düşüncə tərzinə malik yeniyetmə insan. Bu insanlar fərqli görünüşlər də bir amal - dünyani olduğu kimi dərk etmək

uğrunda birləşirler və düşüncələri biri digərlərinə maraqlı görünür. Cəmiyyət elə bu üç təbəqə insandanmı ibarətdir? Xeyr! Bunlara bənzər insanlar az-az olsa da vardır, cahil, nadan insanlarla isə doludur. Yazıçı bu üç təbəqə insanı öne çəkməklə insan üçün, insaniyyət üçün maraqlı olan məqamlara, baş mövzuya diqqət yönəltməyi qarşısına məqsəd qoyub.

Nəimi ilə bərabər Nəsiminin də şöhrəti şəhəri məhəllə-məhəllə, dalan-dalan, təndir-təndir dolaşır və şairin yaşadığı məhəlləyə də gəlib çatır. Nənəsi, qonşuları biləndə ki, Nəsimi təxəllüsü ilə yazılan, yayılan və toylarda, məclislərdə oxunan şeirlərin müəllifi göz önündə böyükən ciyərparaları Əlidir həm sevinir, həm də təecübənlərilər.

Elə bu ərefədə Teymurləngin istila xəbəri, onun nəvəsi Miranşahın qoşunu-ləşgərlə gəlib Bakını tutması Şamaxıda ağız-ağız dolaşır, camaati vahiməyə salır. Ustad Nəimi həm Bakıda fəaliyyət göstərən müridlərlə görüşmək, həm də Miranşahın qəzəbini mümkün qədər sakitləşdirmək məqsədilə Şamaxını tərk edir. Nəsimi də onunla getmək istəyir. "Yox, Nəsimi, sən burada qal, vəziyyətə nəzarət et. Əgər mənim başıma bir iş gəlsə, taktikanı dəyişin, əsas odur sağ qalın, yoluñuzu davam etdirin. Bax, mən Təbrizdən gəldim, Şamaxıda öz görevimi davam etdirdim. Siz də belə!" - deyə Nəimi tövsiyyə verir. Əslində elə bu tövsiyyə onun vəsiyyəti olur və Nəsimi bu vəsiyyətə əməl etməyi özünə borc bilir, bir missiya kimi qəbul edir.

Bakıya çatan kimi hurifilik sorağını alıb qəzəblənmiş Miranşah başqalarına gözdağı olsun deyə Nəimini dinləmədən belə edam etdirir.

Bu acı xəbərdən sonra Nəsimi Şamaxını tərk etməkdən başqa çıxış yolunun qalmadığını görüb səfərə hazırlaşır.

Nənəsi Aişənin kəbinini kəsdirib Nəsimiyə əmanət edir. Onlar uzun yol qət edərək Hələb şəhərinə gəlib çıxırlar və burada Nəsimi geniş fəaliyyət sahəsi açır.

Yazıçı bütün detallarda ştrixlərlə də olsa öz məharətini göstərə bilmışdır.

"Aişə ilə tələsik kəbin kəsdirib yola düşmüşdür, lakin hələ də ər-arvad olmamışdıq..." Gör necə gözəl təsvir olunub! Azərbaycan ədəbiyyatı üçün, Azərbaycan əxlaqi naminə bundan gözəl

ailə qurmaq təsviri ilə qarşılaşmışınızmı? Bəzən açıq-saçıqlığı, ailə həyatının intim çılpallığı ilə təsvirlər sərgilənən, "böyük uğurlar" qazanmağa hesablanmış əsərlərdən fərqli olaraq görün bura-da necə incə məqam tutulub və ailə həyatı bü-növrəsinin dəyəri ucalıqlara qaldırılıb!

Nəsimi Hələbdə fəaliyyətini genişləndirəndən sonra orada da hər addımlıqda cahil insanların qəzebinə tuş gəlir. Zəlhani zorla özünə arvad etmək istəyən cahil molla öyrənəndə ki, onlar hurifilik öyrənir, dünyəvi elmlərdən təhsil alır, bəşərin gərdişi barədə maariflənlər, tez üz tutur şəhər valisinin, şeyxüslamın hüzuruna. Düz-dür, onun hürufiliklə heç bir işi yoxdur, onun məqsədi Zəlhani özünə tabe etdirmək, onunla evlənməkdir. Amma təhsil görmüş, dünyanın gərdişindən baş çıxartmağa, get-gedə kamilləş-məyə qədəm qoyan Zəliha savadsız, dünyagö-rüşsüz, hətta nəzakət qaydalarından xəbərsiz bri-ri ilə ömür çürütməyə razı olardımı? Əsla yox!

Nəhayət, məsələ gedib Misir sultani Əl-Müəyyədə çatır. O da cahil insan olan Miranşah kimi heç bir araştırma aparmadan Nəsiminin edam hökmünü verir.

Beləliklə, ömrünü insanları maarifləndirmə-yə, elmlə, təhsilli olmağa həsr edən böyük bir dü-ha sahibi cahil insanların ucbatından və elə onla-rın əlində dərisi soyularaq edam olunur.

Romançılığın tügyan etdiyi son iyirmi ildə nə qədər çox irihəcmli nəşr nümunələri yaradılsa da cəmiyyət böyük səbrsizliklə ədəbi hadisəyə çev-riləcək romanı gözləməkdədir. Bəlkə də belə bir əsər yazılıb, yazılır, yazılmışdır. Ancaq fakt ondan ibarətdir ki, hələ belə bir roman ortada yoxdur, təbliğatı aparılmır, istənilən halda cə-miyyətə aşılanır. Bəlkə elə həmin roman Şirin-gül Musayevanın "Mən Nəsimiyəm" yığcamhəcmli romanıdır? Niyə bu roman fəaliyyətdə olan ədəbi tənqidin, ədəbiyyatşunaslığın diqqətini çəkmir? Niyə ədəbi prosesləri izləməli olan, mü-nasibətini bildirərək düzgün yol göstərmək vəzi-fəsini daşıyan təsisatlar buna göz yumur?

Milli təfəkkürün tamlığı onun tarixi ilə ədə-biyyatının bir müstəvidə olmasına. İmadəddin Nəsimi dünyanın beş ən qədim xalqlarından olan Azərbaycan xalqının tarixi şəxsiyyətidir. Millətin öndə gedən siması kimi onun baş qəhrəman olaraq əsərdə canlandırılması yazıçıların peşə

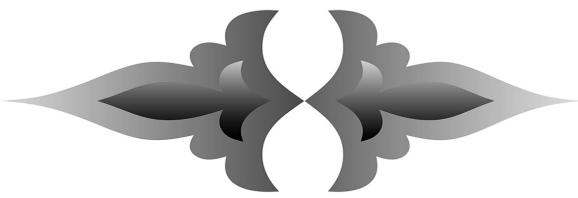
borclarından əlavə həm də bir missiyasıdır. An-caq bu missiyanı bu gün Azərbaycan ədəbiyya-tında imzasını tanıdan əlliyədək yazıçının içindən yalnız biri yerinə yetirdi - o xanım yazıçı Şi-ringül Musayevadır. İlimizin, günümüzün baş mövzusunu seçməyi, əsər yaratmağı yalnız o, ba-cardı, bu, təkcə bir istedad məsələsi deyil, həm də ruh məsələsidir.

Xeyli vaxtdır yaradıcılığını diqqətlə izlədiyim bir mükəmməl qələm sahibi kimi bəzən Şirin-gül Musayevanı yazıçı Əzizə Cəfərzadə ilə müqaisə edir, müəyyən oxşarlıqlar axtarır və əsərləri ara-sında paralellər aparır. Şirin-gül Musayevanın "Mən Nəsimiyəm" romanı ilə Əzizə Cəfərzadənin "Eşqin sultani" romanı arasında müəyyən ox-şarlıqlar mövcuddur. Hər iki romanda kamil insan mövzusu əsas götürülüb. Birində Nəsiminin ali varlığa olan eşqi, ülviiyati, digərində Füzulinin ulu yaradana olan eşqi ilə müqaisə oluna bilər.

Şirin-gül Musayeva yaradıcılığına olduqca cid-di və məsuliyyətlə yanaşan yazıçıdır. Qəhrəma-nına insan-zaman-məkan üçbuğanından yanaş-mağı bacarıır. Çünkü hər bir insanın bu, və ya di-gər hərəkətində yaşadığı dövrün və təbii ki, mə-kanın mühüm rol oynadığı gün kimi aydınır. Təbiətlə temas isə qaçırlırmaz bir faktordur. Bu üç nəsnənin özü də təbiətin bir parçasıdır.

Romançılıqda bu janrin tələblərinə cavab ve-rən bütün parametrlərlə bərabər mövzu seçimi, bəlkə də, ən əsas məsələdir. Zənnimcə, kamil insan mövzusu hər zaman nəsrimizin baş mövzu-su olub.

XXI əsrde beş yüz il əvvəl yaşayıb fəaliyyət göstərmiş, millətin öndə gedən filosofu olmuş, dünyanın yarısını; şahları, xaqanları qarşısında diz çökdürən Əmir Teymurun qabağında əyil-məz insanını, özünü ulu yaradının bir parçası sa-yan kamil insanını obrazlaşdırmaq qədər müşkül və mühüm missiyani şərəflə yerinə yetirən yazıçı Şirin-gül Musayeva "Mən Nəsimiyəm" romanı ilə ədəbiyyatda Əzizə Cəfərzadənin "Eşqin sultani" romanı ilə başlanmış yetgin bir yoluñ davamçısı kimi adını Ədəbiyyat tarixinə həkk et-dirdi. Roman yığcamlığı, milliliyi, tarixiliyi, yüksək fəlsəfi düşüncə tərziliyi və bir çox digər üstünlükləri ilə ədəbi tənqidin diqqətini mütləq cəlb edəcək.

ŞİRİNGÜL MUSAYEVA

BU NECƏ SEVDA?

(povest)

*Ey, Füzuli, eşq mənin qılma nasehdən qəbul,
Əql tədbiridir ol, sanma ki, bir bünyədi var.*

Külək yarpaqları süpürləyə-süpürləyə səki boyu qovurdu və adama elə gəlirdi; yarpaqlar zar-zar ağlaşır; küləyin haqsızlığından artıq təngə gəldiklərin kiməsə, nə-yəsə eşitdirmek isteyir. Elə bil, yarpaqlar azacıq dincəlmək, elə dünəndə qalan öz yaşıł, - tumurcuq ömürlərin heç olmasa xəyallarında yenidən canlandırmaq isteyir, küləksə buna aman vermir, taleyin hökmü kimi əsirdi. Sanki, külək də əsməkdən cana doymuşdu, elə bil, onu da məcbur etmişdilər və o da yarpaqları hirsindən, hikkəsindən qovurdu.

Küçənin yuxarı başında cavan, qəşəng bir qadın gördü; külək onun saçlarını qarışdırır, yarpaqları ayağına çırkırdı.

Qadın nə küləyə, nə də ayağı altında çırpinan yarpaqlara məhəl qoymadan, yolu adlayıb sağ tərəfdəki binanın qarşısında bir anlıq ayaq saxladı; yəqin nəyisə özü üçün aydınlaşdırıldı, sonra arxayın addımlarla üçüncü mərtəbəyə qalxdı və sağ tərəfdəki mənzilin zəngini basdı.

Qapını on-on beş yaşlarında bir qız açdı, Güləri içəri dəvət etdi:

-Buyurun, doktor, atam bu otaqda yatır.

Gülər otağa keçdi, çarpayıda uzanmış gözəl, qaraşın kişiyyə yaxınlaşdı.

-Bunlar bir kişi tapmadılar göndərməyə, bu qızı göndəriblər, adam ona xəstə olduğunu deməyə də utanır. - Kişi qalxb yatağında oturdu.

Gülər gülümşünərək dedi:

-Sizin sahənizə mən baxıram.

-Bəs sən işləmirdin axı, - Tağıyev işləyirdi.

-Mən məzuniyyətdə idim, - o, məni əvəz edirdi.

-Yaxşı, gəl görək, xanım qız, görək mənə nə divan tutacaqsan.

Gülər heç nə başa düşməyərək ona baxdı.

Kişi gülümşünərək dedi:

-Deyirəm, yəni necə müalicə edəcəksən?

-Xəstəliyiniz nədir?

-Sətəlcəm olmuşdum. Bu Tağıyev nə etdisə xəstəlik keçib getmək bilmir, nəfəs ala bilmirəm. İndi də məni xəstəxanaya göndərmək isteyir. Deyirəm; ay kişi, 5-10 günlük xəstəliyi bu qədər uzatmışan bəs deyil, indi də başlamışan xəstəxana?

Gülər gülməyini saxladığı üçün dodağını dişləyərək dedi:

-Bütün xəstələr ondan nəsə şikayət edirlər.

-Həkim deyil ki...

-İndi sizə baxaram.

Gülər onu yoxladıqdan sonra poliklinikaya gəlib aparatı düşməyin vacib olduğunu söylədi.

Kişi narazılıqla:

-Sən, deyəssən, məni lap ağır xəstə edəcəksən. - dedi.

-Etmərəm, qorxmayıñ, Maşallah, pəhləvan kimisiniz. Rentgenə düşmək vacibdir. Bəlkə, sizdə sətəlcəmdir, bələ olanda nəfəs almaq çətinləşir. Sabah gəlin, tənbəl olmayın.

-Sən mənə, - neçə ilin hərbçisine tənbəl deyirsən?

-Eləysə, sabah mütləq gəlin.

-Yaxşı, gələrəm. - Kişi gülümşündü.

Gülər sağıllاشıb çıxdı.

...Səhərəsi gün... Gülərin başı xəstələrə qarışmışdı. Başını qaldıranda ona baxaraq gülümşəyən tanış bir adam gördü, əvvəlcə kimliyini ayırd etmədi, sonra onun dünənki xəstə olduğunu xatırladı, ona tərəf gedərək:

-Ah, geldiniz... - dedi. - gedək rentgen otağına.

-Xəstənizi yola salın, sonra...

Gülər xəstəsini yola salıb qayıtdı.

-Heç bilmirəm xəstəmin adı nədir? - Gülər gülümşünərək altdan yuxarı kişiyyə baxdı.

-Kərim Abbasov. Bəs həkimin adı nədir?

-Gülər Mirzəyeva.

Onlar rentgen otağına daxil oldular. Məlum oldu ki, xəstədə sətəlcəm başlayıb, ciddi müalicə lazımdır. Havarlar soyuq keçdiyi üçün, həm də xəstənin istəyi ilə evdə müalicə olunmasını qərara aldılar. Və həkimlərdən də elə Gülləri ona təhkim etdilər.

Gülər günaşırı gedib Kərim kişini yoxlayırdı. Xəstə müalicəyə yaxşı cavab verirdi, artıq sağalmaq üzrəydi.

Bir gün Güllər yenə də xəstəyə baş çəkməyə getmişdi. Qapını Kərim özü açdı. Güllər otağa daxil oldu. Evdə heç kimin olmaması onu bir balaca sixsa da biruzə vermədi. Xəstəni yoxladı, vəziyyəti xeyli yaxşılaşmışdı.

-Yaxşısanız. Dərmanları vaxtında atırsınız mı?

-Atıram...

Gülər:

-Qızdırmanızı yoxlayaqq. - deyərək termometri ona uzatdı. Kərim yavaşça onun əlindən tutdu. Güllər diksinərək geri çökildi, azacıq qızardı, lakin özünü o yerə qoymadı

Bir qədər keçdikdən sonra Güllər termometri istədi, Kərim kişi termometri verdi, amma nədənsə pərt olduğu sezildirdi, Güllərin üzünə baxmağa çəkinirdi, yəqin ki, öz hərəkətinin yersiz olduğunu anlayırdı...

Gülər bir şey biruzə verməyərək bəzi məsləhətlər verib çıxdı.

...Aradan bir neçə gün ötdü. Baş həkim Əmrəhov Güllərdən xəstənin vəziyyətini soruşdu. Güllər son günlər ona baş çəkmədiyini dedi. Professor töhmətlə Güllərə baxaraq başını buladı.

-Olmadı da belə... Belə şeylərdi biz həkimləri xəstələrin gözündən salan... Sən ona vaxtaşırı baş çəkməlisən.

-Yaxşı... Bu gün gedərəm...

Gülər getməmişdən Kərim kişiyyə zəng vurdu.

Kərim kişi halının yaxşı olduğunu dedi.

-Eləyəsə, sabah poliklinikaya gəlin.

-Halımın nisbətən yaxşı olması o demək deyil ki, mən, ümumiyyətlə xəstə deyiləm. Xanım qız, bu sizin işinizdir. İşinizə çox laqeyd yanaşırsınız.

Gülər gələcəyini söyləyib telefonu bağladı. Nəsə getmək istəmirdi... Getməməyə də professordan çəkinirdi. İstər- istəməz plaşını geyinib çıxdı.

Qapını yenə də Kərim özü açdı. Yenə də tek idi. Güllümsünərək Gülləri içəri dəvət etdi. Onun üzündəki mehriban ifadəni görən Güllərin qorxusu dağıldı.

Kərim həkimlərin sənəti haqqında maraqla danışır və Güllər də qeyri-ixtiyari güllümsünərək onu yoxlayırdı.

Kərim birdən onu qucaqladı. Güllər dəhşətlə dərtində, dodaqlarını öpmək istəyən Kərimdən başını qaçırdı, kişinin öpüşü onun boynuna düşdü. Güllər hırslı dərtinib ayağa durdu. Kərim onun qollarını buraxmayaraq asta piçılırlarla söylədi

-Səni görən gündən bəri gecə də, gündüz də səni fi-

kirləşirəm. Mən səni sevirəm.

Gülər heyrotlə yaxından onun gözlərinə, gülümseyən dodaqlarına baxır, astadan piçiltilarla danışan Kərimin səsi onu olmazın dərəcədə qorxuzurdu. İlahi, o, Güllerlə nə üçün belə rəftar edirdi? Güllər yəqin ki, nədəsə səhv etmişdi. Kətan kimi ağararaq dedi:

-Bu dəqiqə qışqıracağam, əlinizi çəkin.

Kərim kişi isə əlini çəkmək əvəzinə onu zorla sinəsinə sıxdı.

Güllər sapsarı idi, ağlamsınaraq:

-Əlinizi çəkin! - dedi.

Kərim əlini çəkdi.

-Sənə neynirəm ki... - Müqqəssircəsinə piçildadı.

-Siz məni nə hesab edirsiz... Mən sizin üçün bəyəm nəyəm?

-Axı sən niyə elə hesab edirsən ki, mən səni nə isə hesab edirəm. Sadəcə... çox qəribə bir hissdir... səni görən andan vurulmuşam.

Güllər əlləri əsərək çantasını yiğisərdi və pərt olmuş Kərim kişiyyə baxmadan otaqdan çıxdı.

...Nədənsə, Kərimin hərəkəti Güllərin yadından çıxmırı. Axı o nə üçün Güllərə qarşı elə hərəkət etmişdi, Gülləri nə hesab edirdi? Güllərin qanında bir intiqam ehtirası qaynayırdı, onu ələ salmaq məqsədi ilə nömrəni yiğdi.

-Alo... - Kərimin gümrah səsi eşidildi.

Güllər onu ələ saldığını düşünərək:

-Kərim müəllim, sızsız? - deyə soruşdu.

-Bəli... Nə əcəb buralara zəng etmisən?

-Heç, elə-belə. Dedim görüm necəsiniz...

-Yaxşıyam... Çox sağ ol... Buralara nə vaxt gələcəksən?

-Heç vaxt... Kərim müəllim yaxşısanız, hətta o dərəcədə ki... (istədi desin camaatin arvadına girişirsiniz, amma demədi.

-Gəl... Mən səni gözləyəcəyəm... - Kərim piçildadı.

-Gelməyəcəm. - Güllər əsəbiləşdiyini hiss edirdi.

-Gəl... - Kərim yenə piçildadi. - Peşman olmazsan.

Güllər telefonu bağladı. Ürəyində ondan acıq çıxdığıni düşünsə də, ona belə rol oynamaq çətin idi.

...Şəhəri evdə tək idi, işə çıxmamışdı, telefonuna zəng gəldi, Kərimdi. Əvvəlcə telefonu açmaq istəmədi. Sonra... "sənin başına bir oyun açım ki... Bir də xalxin qadınına, qızına ilişməyəsən..." düşünərək telefonu açdı.

-Salam. Necəsən?

-Yaxşıyam.

-Nə üçün gəlmirsən bura?

-Bilsəm ki, özünüzü düz-əməlli aparacaqsınız, gələrəm.

-Düz-əməlli aparacam... Gəl...

-...Güllər bilmədi nə desin.

-Darıxmışam sənin üçün, gəl.

Güllər qızararaq telefonu qapadı. Divardakı güzgüyə

yaxınlaşdı, oradakı əksinə gülümsünərək göz vurdu.
"Xəstəyə yaman ilişirsən ha!"

...Aradan bir neçə gün ötdü. Gülər işdə idi. Kərim zəng etdi. Gülər canında baş qaldırmış şeytanlıqla telefonu açdı.

-Hə, sizsiniz?

-Bəli, mənəm.

-Necəsiz? Sağaldınız?

-Bunu həkim gəlib yoxlamalıdır. Hamısını Əmrəhova deyəcəyəm.

-...Gülər bilmirdi nə desin...

-Nə üçün gəlmirsən bura?

-Qorxuram! - Gülər onu doladığını düşünsə də vücu-dunu qəribə bir titrəyiş bürümüşdü.

-Nədən?

-Sizdən.

Xəttin o başında sükut yarandı. Bir qədər sonra Kərimin səsi gəldi.

-Qorxma... İki dəfə gəlmisən bura, sənə nə olub?

-Kərim müəllim, arvadınız sizi xəstə ola-ola qoyub hara gedib?

-Arvadım yoxdur... Rəhmətə gedib.

Güləri gic bir gülmək tutdu. Güldüyü üçün bir az pərt olsa da özünü o yerə qoymadı, onu dolamaqda davam et-di.

-Kərim müəllim, birdən mənim medsestrama vurular-sınız ha...

-...Kərim müəllim güldü, cavab vermedi.

-Yox, siz yəqin ona eşq elan etmisiniz.

-Mən elə adam deyiləm.

Gülər istədi desin: bəs mənimlə niyə elə rəftar etdiz, demədi, artıq danışmağa özündə taqət tapmayaraq saqlaşış telefonu bağladı.

...Gülər poliklinikada idi. Nəsə xəstəsi yox idi. Qarşısına qoyduğu güzgüdə dodağına dodaq boyası çəkirdi. Bu vaxt qapı açıldı, Kərim kişi içəri daxil oldu. Dodaq boyası Gülərin əlindən yerə düşdü. Kərim kişi tez onu yerdən qaldırib Gülərə verdi. Mehriban, qəribə nəzərlər-lə Gülərə baxındı və nəsə özünü itirmişdi. Gülər bu kişi-ni şorgöz bir adam bilirdi, onun Gülərlə qəribə davranışları gənc qadına bu əsasını vermişdi. İndi isə... qadın onun haqqında tamamilə səhv fikirdə olduğunu anlayırdı. Kərim uşaqqı kimi elə saflıqla, sadəliklə gülümseyirdi ki...

Nəhayət, Gülər dilləndi:

-Gəldiniz? Yaxşısanız?

-Onu sən deyəcəksən.

-Gedək rentgenə.

-Rentgenə sala-sala məni birtəhər edəcəksən.

-Etmərəm... Qorxmayıñ.

-Artıq etmisən...

Gülər qızardı.

Gülər rentgenin cavabına baxaraq gülümsündü

-Ciyərləriniz sapsağlamdır.

-Ciyərlərim sağlamdır... İndi də ürəyimi xəstəliyə sal-mışan.

-Mən? Mən sizə neylədim ki...

-Neyləmədin ki...

Birdən-birə Gülərin ona yazığı gəldi. Doğrudan da, deyəsən həddi aşmışdı.

-Yaxşı da... bağışlayın, siz Allah... Bir də sizə zəng et-məyəcəm...

-Edəcəksən! - Sanki əmr edirdi.

-İstədim sizdən acıq çıxmış...

-Neylədin... yaxşı elədin... Bu gün gəl. Yaxınlıqdakı parka gəl. Söhbət eləyək.

-Uşaqsınız?

-Mənim ürəyim uşaq ürəyidir.

-Gəlin elə belə dost olaq.

-Olaq da...

-Siz qadınla kişinin dostluğununa inanırsız?

-Yox.

-Niyə?

-Olmaž da... Bilmirsən niyə?

-Axi mən inanıram.

-Mən isə inanıram. Qadınla kişi o vaxt dost ola bilər ki, onlar arasında məhəbbət var. İsdən sonra gəl, yaxşı-mı? Bir az söhbət edərik.

-Söhbət etdiniz də... indi...

-Səni gözləyəcəm...

Gülər cavab vermedi.

-Yaxşı, hələlik. - Kərim çıxdı.

Gülər sakitcə oturub bir nöqtəyə baxındı. Özünü çox münasibətsiz bir vəziyyətdə hiss edirdi. Axi necə oldu söhbət bu yerə gəlib çıxdı?

...Kərim artıq işə çıxdı. Hər gün, günsarı Gülərə zəng etdi. Gülər özü də anlamadan tora düşmüştü. Nə isə onu Kərimə, onun səsinə doğru cəlb etdi. Gülər dəhşətlə onun üçün darixdiğini hiss etdi. Özünü danla-yır, əri, oğlu olduğunu öz-özünə hey təkrarlayırdı. Bütün bunlardan əlavə heç Kərimin necə adam olduğunu belə bilmirdi. Görən Kərim onu doğrudan sevirdi? Ah, bu şeytani hiss...

Gülər darixirdi... Ah, onun səsi, onun nəfəsi... Bütün günü onu fikirləşirdi, hər an onu görmək istəyirdi, o, zəng etməyəndə darixirdi...

Bəzən Gülər saatlarla onunla yanaşı uzanmış ərinə baxır, qəlbindəki hissələri açıb söyləmək istəyirdi. Görən əri onu başa düşərdimi? Onu bu dəhşətlə hissələrdən əzaqlaşdırıa bilərdimi? Gülər hər şeyi açıb ərinə deyə bilsəydi...

...Bir gün Kamran - Gülərin əri sevinclə gəldi ki, Almaniyaya getmək məsələsi baş tutur; əvvəlcə o, gedəcək, sonra viza göndərəcək, Gülər də gələcək.

Gülər saralaraq onu dinləyirdi.

Kamran:

-Nə var ki, burda, tez-tez zəng edəcəm, bir-iki aya sən də gələcəksən.

-Ah, Kamran, nə var ki, orada. Mənim işim var, sən də özünə bir iş tap, qəriblikdir.

Ay qız... Nə damışırsan... Belə gözəl bir ölkədə yaşamaq... Bu mənim çoxdanlı arzumdur.

Gülər dalğın-dalğın ona baxır, qəlbindəki ona əzab verən hissi açıb ərinə demek, ondan yardım almaq istəyirdi. Lakin bunun yersiz olduğunu da hiss edirdi. Bunu Kamranə demək, ümumiyyətlə yol üstə olan bir adama bunu söyləmək nə dərəcədə düzgün idi? Onun planlarının alt-üst etməyə əsas var idimi? Gülər özü bunu Kamransız həll edə bilməzmi, qəlbini dolmuş bu qorxunc hissələri qəlbindən uzaqlaşdırıa bilməzmi? Həm də Kamran onu nə dərəcədə düzgün başa düşər?

Artıq Kamranın sənədləri hazır idi.

Ərini yola salarkən Gülər qəlbinin dərinliyində dəhşətli bir qorxu hiss edirdi, - bu onun özünün özündən qorxusunu idti. Kaş o da elə indi əri ilə çıxıb gedə bileydi, Kərim kişiin zənglərindən, sözlərindən xilas ola bileydi.

Nə isə... Gülər ərini yola salıb otağa qayıtdı. Oğlu hələ yatırdı. Gülər kirmiş oturub gözlərini bir nöqtəyə dikmişdi. Kamranla tanış olduğu, ailə həyatı qurduğu günləri xatırlayırdı. Düzdür, indi bunlar Gülerə çox solğun görünürdü... Telefonun səsi onu xeyaldan ayırdı. Kərim idi... Güler xəcalətlə qəlbinin telefonu doğru atıldıqını hiss edirdi. Lakin yox, Güler təfəlonu açmayıcaq, ərini yola salıb başqa kişi ilə danışmayacaq. Güler elə qadın deyil, ləyaqətlidir, neçə-neçə oğlanın içindən ərini seçib, ona ərə gedib, onu heç kəs buna məcbur etməyi. Həm də əri onu çox istəyir. Gülerin heç bir əsası yoxdur onu tanımıdiği, bəlkə də, riyakar bir adama dəyişsin.

Bilə-bilə ərin var və ondan heç bir xəyanət, riyakarlıq görmədən ona qarşı riyakar olmaq olarmı? Ona yalanlar satmaq, onu, bəlkə də, xırda, cılız bir məhəbbətə dəyişmək olarmı?

Gülər sənə nə olub?

Telefon yenə zəng çalırdı. Güler o gün telefonu açmadı.

...Səhərisi gün Kərim yenə zəng vurdu.

Gülər telefonu açdı.

-Necəsən?

-Yaxşıyam...

-Səsin nəsə birtəhərdir.

-...

-Nə olub sənə?

-...

-Bura bax, sən heç ömründə sevmisən?

-Bəli.

-Kimi?

-Ərimi

-İnanmiram. Sevməmisən... Ailə qurmusan. Sevmək başqa şeydir.

-Bu çox qorxulu oyundur. Xahiş edirəm, gəlin bunlara son qoyaq.

-Artıq geddir, ocaq alışib, onu söndürmək qeyri-mümkündür.

-Kaş, mən sizə rast gəlməyəydim... - Guler hicqirdi.

-Ağlama... Məhəbbəti sevinclə qarşılımaq lazımdır. Məhəbbət İləhinin bizə verdiyi ən müqəddəs hissdir.

-Lakin əgər o məhəbbət kimi yox, əxlaqsızlıq kimi qarşılanacaqsa, insanlar tərəfindən başa düşülməyəcəksə?

-Sən əgər bunları fikirləşirsənsə, onda məni sevmirsən.

-...

-Onda fikirləşmə... Gəl yanımı... gəl...

-Heç vaxt... - Guler titrəyərək telefonu söndürdü.

...Kərim Gülerə dəli bir məhəbbətlə sevirdi. Əvvəlcə onu suyuşırın bir qadın kimi xoşlamış, şüx zarafatları ilə onu güldürmək, araya bir şuxluq salmaq istəmişdi. Sonra... özü də anlamadığı bir hissələ ona girişmişdi. Lakin vaxt keçdi... indi Kərim qəribə bir cazibəsi olan Gülerə xəyalından çıxarda bilmirdi. Kərim onu sevirdi, istəyirdi bu sevgi Gülerə də sirayət eləsin. Guler nə iləsə ona bağlanınsın. İlahi, ömrün bu çağında bu vaxta qədər duymadığın bir duyğu ilə sevmək olarmış... Hansısa bir qadınla səhbət belə həyatının mənasına çevriləmiş. Kərim onunla səhbət edəndə nədən hər şeyi unudur; sanki Güler də, o da subay, bir-biri üçün yaranmış insanlar id. Kərim bəzən düz hərəkət etmədiyini düşünürdü; ailəli, namuslu qadındır, hiss olunur ki, ərindən başqa heç kəslə əlaqəsi olmayıb, belə bir qadını yoldan çıxartmaq nə dərəcədə düzgündür?

Lakin... ömründə sevməyən, amma sevgi hissələrini yaşamaq istəyən bir kişi sevgi hissələri gələndə ondan vaz keçə bilərmi? Bəlkə, bu hissələri Güler demişkən elə dosluqla çərçivələsinlər. Lakin... Kərim sevdiyi qadın üçün inanılmış dost yox, ehtiraslı bir sevgili olmaq isteyirdi.

...Güler poliklinikada əyləşmişdi. Həkim Novruzov onun kabinetində idi: iş barədə nə isə danışırılsın. Bu vaxt qapı açıldı və Kərim içəri daxil oldu. Novruzov əsəbiləşdi

-Yoldaş bu nə hərəkətdir. Biz danışırıq.

-Mən bilərəm. - Kərim köntöy cavab verdi.

-Bu nə deməkdir? Bu kimdir, Güler?

-Xəstədir.

-Xəstələrə çox ixtiyar verirsiniz...

Güler dinmədi.

-Oturmaq olar? - Kərim Gülerdən soruşdu.

-Öyləşin! - Güler tapçanda yer göstərdi.

-Yaxşı, hələlik! - Novruzov Gülerə qəribə baxışlarla baxaraq çıxdı.

Güler həyəcanla Kərimə baxdı

-İşdən nə vaxt çıxırsan? - Kərim soruşdu.

-10-15 dəqiqədən sonra...

-Aşağıda səni gözləyirəm. Ağ maşındır, nömrə...

-Nə danışırsınız, bu nə deməkdir? - Gülər onun sözünü kəndi.

-Gedərik. Səninlə bir-iki saat söhbətim var.

-Mən gələ bilmərəm... - Gülər tamamilə pərt oldu.

-Bura bax, məni sevirsən?

-Bunun məsələyə dəxli yoxdur.

-Var! Sən böyük saxtakarsan. Denən səni sevmirəm, səni ələ salıram, sənin qəlbinə oynayıram.

-Yox... elə etmirəm. - Gülər haradasa haqsız olduğunu hiss etdi.

-Edirsən!

-...

Gəl, aşağıda səni gözləyirəm. - Kərim çıxdı.

Gülər iş vaxtının qurtarmasına baxmayaraq, oturub gözləyir, yoldaşları ilə söhbət edirdi ki, Kərim çıxıb getsin. Bu vaxt iş yoldaşı Aynur ona yaxınlaşdı

-Getmirsən?

-Gedirəm. Səhərdən yol yoldaşı axtarıram. - Gülərayağa qalxdı.

-Eləysə, yol yoldaşı mən.

-Gedək...

Kərim Gülərin başqa bir qadınla çıxmasına təəccübləndi. Budur, Gülər heç onu tanımırıñ kimi keçib getdi. Kərim heyrətlə onun arxasında baxırdı

-Sən beləysənmiş... - Nə isə içinde çarəsiz bir qəzəb var idi...

Gülərin hərkəti ona çox pis təsir edirdi. Mələk kimi təmiz, təbiətin özü kimi təbii olan bu qadın indi onun yanından necə asanlıqla keçib gedirdi. Heç ona tərəf baxmadı da... Deməli, o da süni ola bilərmış. O isə bu vaxta qədər rast gəlmədiyi, lakin həmişə arzuladığı qadını onun simasında tapdığını düşünürdü.

...Gülər o axşam çox həyəcanlı idi. Televizorda türk müğənnisi Sezen Aksu oxuyurdu:

Bir an da gəlib küllənincə...

Ürəklərimiz dillənincə...

Başqa sevgilərdə təsəlli bulunca...

Ətrafımızı bir boşluq saracaq.

Hər şey anlamsız gələcək...

İştə... biz o gün tükənəcəyiz...

Və müğənni hər dəfə axırıncı misranı bir fəryadla təkrar edirdi. Bu səs necə də Gülərin qəlbinin fəryadına bənzəyirdi. Gülər hönkür-hönkür ağlayırdı.

-İştə... biz o gün tükənəcəyiz...

Və Gülər hər şeyin onun üçün tükəndiyini hiss edidi. Artıq yaşamaq qüvvəsi qalmamışdı. Bu bəla onu hardan tapdı?

Xəcalatlə nə isə danışan oğlunun sarışın tellərini sığallayırdı. Vaxt var idi qəlbində nöqtə boyda boş yer yox idi ki, ora hansısa bir hiss daxil olsun. Bəs nə oldu?

Ah, Gülər bu məhəbbətə cavab verə bilsəydi... Gü-

lər bütün bunları bacarardı, əgər o, evli bir qadın olmasaydı... Lakin indi...

Bəs bunları bilə-bilə nə üçün ürəyi ilə bacarmır? Əgər ağılla hər şeyi ölçüb-biçəcəkdisə, ürəyi ilə bacarsın da, onu sevməyə qoyması. Lakin Guler ürəyi ilə bacarmırdı, bu ürək sahibindən heç nə soruşmadan sevirdi. Hər an sevdiyinin səsini eşitmək, hər an onu görmək istəyirdi. O, zəng etməyəndə darixirdi. Dünyani onsuñ təsəvvür etmək, onu qəlbindən çıxarıb yaşamaq istəyirdi. Yox, bu mümkün deyildi. Əri ilə evləndiyi vaxtları xəyalında canlandırır, ərini sevdiyinə özünü inandırmaq istəyirdi. Yox, bu mümkün deyildi. O xatirələr çox sənük idi, Guleri cəzb etmirdi, ovsununa salmırıldı. Oğlunun doğulmasını xatırlayırdı. Oğlunu sevirdi, lakin bu da onun qəlbinə dolmuş amansız hissələri vurub çıxartmırıldı. İstəyirdi qəlbini didsin, dağıtsın, onun üçün dərd çəkməyə qoyması... lakin bu da mümkün deyildi. Saatlarla oturur, gözünü bir nöqtəyə dikir, həyatda belə şeylərin çox olduğunu, həmişə də əxlaqsızlıq, şərəfsizlik kimi qarşılandığını öz-özünü təkrarlayırdı. Bənövşə gözlü nənəsini canlandırdı xəyalında, ulu nənələri düşünürdü, istəyirdi onların ulu xəyalları öündə utansın, bu yersiz məhəbbətə uymasın. Lakin bu da mümkün deyildi.

Zamanı geri firlamaq hər şeyi təzədən başlamaq ol-sayıdı, Guler də, o da bir-birinə vaxtında rast gəlsəydi, onları Tanrı bir-biri üçün yaratsayıdı. Lakin zaman başqa cür dövr edib, onlar o vaxt yox, bu vaxt bir-birinə rastlaşıblar. Və hansıa ecazkar bir qüvvə indi onları bir-birinə cəzb edir. Lakin... gücləri çatarmı bu məhəbbəti cəmiyyətin qarşısında etiraf etməyə. Bu mümkün mü? Guler bunu istəyirmi?

Yox istəmirdi...

Eləysə qəlbindəki bu təlatüm nədir?

Bilmirdi...

Sezen Aksu indi növbəti mahnını oxuyurdu:

Sen ağlama...

Dayanamam.

Ağlama, göz bəbəyim

Sana kiyamam...

Al yüreyn senin olsun.

Yüreyn bende kalırsa

Yaşamayam...

Telefonun səsinə ayıldı.

Qeyri-ixtiyari telefonu açdı.

-Gəlim sizə? - Gözəl kişi səsi piçildədi.

-Nə danışırsınız... - Guler titrədi.

-Nə olacaq ki... Bir az söhbət edərik...

-Yox... yox...

-Bura bax, açıq de ki, məni sevmirsən.

-Daha mənə zəng etməyin. Xahiş edirəm.

-Bu mümkün deyil.

Aradan bir müddət ötdü. Kərim demək olar ki, hər gün təkidlə zəng edir, Güləri görüşə çağırırdı. Gülər isə böyük səhvə yol verdiyini, odla oynadığını artıq başa düşmüşdü. Artıq bu od şölə çəkib yanmaqdə, Güləri də, Kərimi də yandırmaqdə idi... Gülərin ona yazığı gəlirdi, bu odu söndürmək üçün yollar arayırırdı. Odur ki, Kərimə görüşə gələcəyinə söz verdi.

Böyük bir tərəddüdlə görüşə getdi. Kərim bağın ən dərin guşəsində oturacaqda əyləşmişdi. Güləri görcək cəldaya durdu, ona tərəf yeridi.

Onlar bağda gəzişirdilər. Kərim ürəyi sinəsindən çıxacaqmiş kimi tez-tez nəfəs alırdı. Gülər səhbətə necə başlayacağını bilmirdi. Kərim onu yanpörtü süzür, onun yaxınlığından duyduğu məmnunluqdan gülümşəyirdi.

Nəhayət, Gülər özünü toplayıb dedi:

-Gəldim ki, sizinlə açıq danışım.

Kərim ona baxır, həyəcanla nəfəs alaraq Gülərin nə deyəcəyini gözləyirdi.

-Gelin, bu üzüntülərə, bu oyuna son qoyaq! - Nəhayət, Gülər piçildədi.

-Mən bizim münasibətlərimizə belə deməzdəm.

-Bunun axırı yaxşı olmayıacaq. - Gülər davam etdi.

Nə üçün? - Kərim soruşdu.

-Necə nə üçün? Siz məni sevmirsiniz. - Gülər bu sözü söyləyəndə Kərim diksindi. - Əgər məni sevsəydiiniz, mənim qəlb evimi uçurmaz, ailəmə qarşı soyutmazdınız. Nə istəyirsiniz məndən?

-Mənə sənin sevgin lazım id. Bu sevgi yaranıbsa, mən hər şeyə hazırlam: necə istəyirsən, elə hərəkət edək; birbaşa zaksa gedək, mənim evimə gedək.

-Bəs mənim oğlum?

-O bizə ağırlıq etməz.

-Bəs ərim?

-Sən onu sevmirsinən.

-Nə olsun? Biz avropalı deyilik, ingilis, amerikan, rus deyilik. Siz bunları bilirsiniz axı...

-Mən bir şeyi, - səni sevdiyimi bilirom! - O, Gülərin karşısını kəsdi, əllərini onun ciyinə qoydu. Gülər ağlayaraq onun əllərindən azad olmaq istədi. Kərim onu bərk-bərk sinəsinə sıxdı.

-Gülər... - O, ilk dəfə Gülərin adını dedi. - Həyat bizi bir dəfə verilir, unut hər şeyi, məhəbbət heç nəyi ölübü-biçmir, sevgi karşısındaki maneələri vurub yixır. İndi məcnunluq-acizlik zəmanəsi deyil. Mənim fikrimcə, aşiq aciz olmalı deyil. Tapşır həyatını mənə, qayda-qanunlara qul olma, iyirmi birinci əsrə yaşıyırıq.

Gülər onun ağuşunda titrəyir, vücudunun sanki əriyərək onun vücuduna qovuşmaq istədiyini hiss edirdi. Amma yox, axı Gülər başqa niyyətlə gəlmışdı; diksinqərək yavaşça Kərimi itələdi. Kərim bunu hiss etmədi

-Burax məni! - Gülər ağladı.

-Yaxşı, yaxşı, ağlama. - Kərim dərindən köks ötürərək, Güləri sinəsində araladı, əlləri isə hələ də onun saçlarında gəzirdi.

-Sənə neynirəm ki... ağlama... - Kərim piçildədi.

Birdən Gülər xatırladı: bura hər şeyə son qoymaq üçün gəlmişdi. Axşamdan plan qurmuşdu; Kərimə onunla əylənmək istədiyini, ondan intiqam aldığıni söyləməli idi.

-Əgər sizi sevməsəydim, bilsəydiniz ki, sizi sevmirəm, məndən el çəkərdiniz?

-Yəqin ki... - Kərim yenidən onun əllərindən tutmaq istədi. Gülər əllərini qaçırdı, Kərim davam etdi. - Özünü uşaq kimi aparma. Mən uşaq deyiləm ki, sənin məni sevdiyini görməyim.

-Yox, mənim təbiətim belədir, - şıltaq. Nənəm həmişə deyərdi ki, qız gərək bir qədər ciddi olsun, həmişə mənim xasiyyətimdən qorxardı. - Kərim inamsızlıqla ona baxırdı. Gülər isə artıq ixtiyarsız başladığını işi sona yetirirdi. - Məni bağışlayın, mən sizi sevməmişəm, sizi ələ salmışam. Yadınızdadır: ilk günlər mənlə etdiyiniz hərəkətlər..? - Kərim başını utancaqlıqla tərpətdi. - Bax, həmin hərəkətə görə sizdən açıq çıxmışam...

Kərim qapqara qaralaraq yaxındakı skamyada əyləşdi. Qarşısındakı Gülərə baxır, beyni isə uguldayırdı: "Demək, onun belə işləri də variymış..."

-Çox heyif... - Bircə bunu deyə bildi. Kərim onun pörtən yanaqlarına, gülümşəyen dodaqlarına baxaraq, lətif səsinə qulaq asaraq sevildiyini düşünürdü. Düşünürdü... ömrün qalan illərini bu sevgi xoşbəxt və mənalı edər. Nə olardı bu qadın onu sevsə? Dünyadan nə əskilərdi axı... O ki... çox şey istəmirdi... bircə ömürlük məhəbbətdən savayı. Nə idi ki, bu?

Gülər onu gözaltı süzür və düşünürdü: deyəsən inanır... Ancaq bu yolla məmkündür onun təkidlərindən qurtarmaq... bu oyuna son qoymaq... bu yolla... bu yolla...

Hər ikisi pəjmürdə idi: danışmağa sözləri qalmaşıdır...

Gülər içində nəyinsə qırıldığını hiss etsə də dediyi sözü geri götürmək fikrində deyildi. Kərimin qaralmış sifəti, aşağı əyilmiş başı, dizləri üzərində çarpanlaşlığı əlləri bu dəqiqliqə onu necə də cəzb edirdi. Gülər içindəki qadının bu dəqiqliqə ona doğru atılacağını, göz yaşları ilə onu sevdiyini söyləyəcəyini hiss edib piçildədi:

-Yaxşı, mən gedim...

Kərim ixtiyarsız ayağa qalxdı.

-Gedək səni ötürüm.

-Yox, lazım deyil. Özüm gedəcəm. - Gülər dedi və dönüb getdi.

-Buyur, bu da sənə məhəbbət... - Kərim xəcalətlə düşündü. - Deyir ki, sizi sevməmişəm, ələ salmışam, dolamışam. - Kərim dişini dişinə sıxdı. - Qoy belə olsun, məni ələ salsın. Nə olar ki... Kərim, səni ələ salan

bir qadından ötrü nə əzab çəkirsən, durub onun ardınca qaşmaq isteyirsən?

Bu arada Kamran zəng vurub viza göndərdiyini söylədi.

Getmək...

Biləndə ki, artıq ona əlin çatmayacaq, ünün yetməyəcək, bəlkə, unutmaq mümkün oldu.

Artıq Güler yol tədarükü göründü.

Getmək... Onu görməmək... Onun səsini eşitməmək...

Getmək... Hər şeyə son qoymaq... İnsan ömrü... insan həyatı... sən nə qəribəsən? İnsanın ən ali hissələrindən olan məhəbbət insana bu qədər kədər gətirəmiş... İnsan nə irəliyə, nə də geriyə yol tapmazmış...

Irəliyə gedən yol uşurum, geriyə gedən yol qüssəli, darıxdırıcı, yeknəsəq bir həyat demək olarmış... Viran qalmış, bomboş bir qəlb demək olarmış...

Bəs Güler nə etsin?

Irəliyə getmək bir qrup insanın dəhşətdən böyümüş gözləri, kinayə ilə bütülmüş dodaqları, qohumların heyreti, nifrəti, qəzəbi, ərin sarsıntısi, məhvi, xəcaləti idi...

Bəs Güler nə etsin?

Güler həmişə aqlı, həyası, tədbiri ilə seçilən bu qadın indi başını itirmişdi.

Sevmək günah idimi? Gülerin təqsiri var idimi ki, sevir?

Məgər, məhəbbət nəyəsə baxırı, məhəbbət nəyi-sə ölçüb-biçirmi? Məhəbbət qonduğu ürəklə hesablaşırı?

Güler heç olmasa onu axırda elə təhqir etməyəydi. Sevən qadına yaraşmır sevdiyinin ürəyinə dağ çəksin, onu dəlicəsinə sevdiyi halda sevmədiyini, ələ saldığını, məsxərəyə qoyduğunu desin. Necə də tutuldu, tamam pərt oldu...

Güler böyük bir tərəddüddən sonra telefonu götürdü, nömrəni yiğdi. Kərimin səsi xətdə eşidildi:

-Bəli.

-Salam. - Güler çətinliklə dilləndi.

-Salam. - dedi Kərim və Gülerin nə deyəcəyini gözlədi. Güldən səs çıxmadığını görüb davam etdi. - Nə əcəb zəng etmisən? Bir-birini ələ salan adamların bir-birinə zəng etməsi nə dərəcədə düzgündür?

-Ah, ələ deməyin, xahiş edirəm... Mən sizi ələ salmamışam. Mən istəsəm də kimisə ələ sala bilmərəm.

-O gün dedin. Yادından çıxıb?

-Ah... yox... yox...

-Sənin hərəkətlərin də bunu sübut edir.

-Yox...

-Belədir.

-Yox elə deyil... Mən sizi sevirəm... Bəs siz məni?

-Güler ağlayırdı.

-...

-Gedirəm... O, deyib gəl...

-Nə vaxt? - Kərim özünü nə qədər soyuq, sərt aparса da dözmədi.

-Bu gün...

-Görürsən... Sən yenə də məni aldadırsan. Sən sevməyə qadir deyilsən. Heç ərini də sevməmisən, o səni bəyənib alıb. Sevən qadın sevdiyi ilə belə vidalaşdır. Dünən bütün bazar günü sənin ixtiyarında idi. Gəlib mənlə görüşə bilərdin. Sevən qadın sevdiyindən möhkəm qorunmur. Yola düşməyinə bir-iki saat qalıb burası zəng edirsən...

-Sizi sevirəm... - Güler hicqirdi.

-Nə deyirsən? Məni bir dəfə aldatmışsan... Deyirsən, bir də aldanım?

-Yox... Sizi aldatmamışam. Sizin yaddaşınızda elə qalmaq istəmirəm. Mən sizi çox... lap çox sevirəm... Sağ olun. Sağlıqla qalın. - Güler ağlayırdı.

-Dayan, əzizim! Mən hər şeyə hazırlam. Sən iradəli olsan, ondan ayrılsan, biz evlənəcəyik. Hər şey yaxşı olacaq.

-Mümkün deyil bu. Əlvida, əzizim... - Güler telefonu söndürdü.

-Yaxşı yol! - Kərim əlini ağrıyan ürəyinə apardı. - Görürsənmi? Mən uşaq deyiləm ki... Mən sənin nəyə qadir olduğunu biliyəm. Sən beş fikrə qulluq edən adamsan. Çox təəssüf... Getmə deyən kimi telefonu söndürdü... Mən ona zor edə bilmərəm ki... Özü də deyir ki, sizi sevirəm. Necə sevgidir axı bu?

Kərim, yenə başladın? O, səni sevmir. Görmürsən, çıxıb ərinin yanına gedir?

Bəs nə üçün dünya, aləm birdən-birə başına belə dar oldu, nə üçün gözləri yaşıla doldu, nə üçün ürəyi əsim-əsim əsir?

Deyirlər ki, kişilər güclüdür... Amma onun sevgiliyi, - o sevimli qadın ağlayaraq gedir, osa heç nəyə qadir deyil, heç nəyə...

Güler Kərimlə danışandan sonra sanki qəlbindən asılmış daş götürülmüşdü. Yox, sevdiyin adamı aldatmaq, təhqir etmək elə də asan deyil. Bu fani dünyada kimisə sevəsən, ondan ötrü heç nədən keçməməyin bəs deyilmiş kimi, hələ onu bir təhqir də edəsən...

Getmək... Getmək... Bir sevən qadın kimi o, heç nəyə qadir deyil. Sevgilisinin yanına getməyə, onunla yaxından vidalaşmağa belə qadir deyil. Artıq bu mümkün deyil... Artıq hər şey... bütün cəhdələr əbəsdir. Vəssalam... Hər şey bitdi...

...Güler çox dalğın idi... Kimlərsə ona kömək etdi, təyyarədən düşdülər. Budur, Kamran göründü. Gülgülə onlara tərəf qaçı; oğlunu, Gülerini öpdü. Gülerin dalğınlığını o dəqiqə sezdi. Diqqətlə ona baxaraq soruşdu

-Yol sizi yormadı ki?

-Yox...

-Xəstə deyilsən ki?

-Yox...

...Əri yeməyi qızdırıldı. Yemək yedilər.
Otaq çox səliqəli, rahat idi. Əri gülə-gülə:
-Bu gün mən sizə qulluq edəcəyəm. - dedi. - Sən bir yuyun, özünə gel. Çox yorğun görünürsən.

Gülər yuyunub gələndə Kamran artıq oğlunu rahatlaşdı. Gələr dinməzcə qurulanıb, saçlarını darayırdı. Kamran ona yaxınlaşdı.

-Darixmişam sənin üçün... - Kamran dedi.

-Mən də... - Gələr yalan dedi.

-Sənsiz bir günüm olmasın. - Kamran dedi.

-Mənim də... - Gələr yalan dedi.

-Sənsiz dura bilmirdim.

-Mən də... - Gələr yenə yalan dedi.

-Mənim gözəlim! - Kamran onu çılgınlıqla qucaqladı. Gələr də özünü elə göstərirdi ki, guya o da ehtirasla ərinin istəyir. Və qəlbində bir dəhşət var idi: İlahi, bu kişiye qarşı qəlbində nöqtə boyda bir hiss qalmamışdı: bu an kişiinin ehtirasdan yandığı bu an o, gizli bir əzabla bunun nə vaxt qurtaracağını gözləyirdi.

Ərin səni öpəndə üzdən razılaşdığını, qəlbində isə iyərəndiyin anlar olarmış. Bütün bunlar necə iyərənc şeylərdir; islaq yaş dodaqlar sənin dodaqlarını sümürür, boyun-boğazında, sanki iyərənc bir kərtənkələ sürüñür, qəlbində ikrah oyadan isti bir nəfəs nəfəsinə qarışır, ürəyin sıxlıır; inleyərək nəfəsini azad etmək istəyirsən, o isə məmnuniyyətlə artıq ehtirasdan inlədiyini düşünür; öz yad, yadlaşmış dodaqları ilə ağızını bərk-bərk tutur. Qışqırmaq istəyirsən; çəkil üreyim partladı axı, gözlərinlə ona yalvarırsan, bir şey anlamayan gözlərini gözlərinə dikir, əllərini azad etmək istəyirsən, barmaqlarını barmaqlarına keçirir. Çarən kəsilir, başa düşürsən ki, bütün bunlara dözməkdən başqa ayrı əlac yoxdur.

Nəhayət, hər şey sona çatır. Lakin dəhşətli odur ki, buna bənzər gecələri yenə duymalısan.

Dəhşət... Bütün bunlara dözmək lazımdır. Qalan ömrü belə keçirmək lazımdır... Başqa yol yoxdur, başqa həyat yoxdur. İnsanların yaşaması üçün başqa kainat yoxdur. Dünyaya yenidən gəlmək olmaz, yenidən uşaq olmaq, dünyaya nağıl gözü ilə baxmaq olmaz. Yenidən xəyallarda sevgili yaşatmaq, ağ atlı oğlan gözləmək olmaz. Olmaz, əzizim, olmaz.

Zaman... Ah, zaman əsrlərdir ki, insanları son bəharda tökülmüş yarpaqlar kimi ağızına alıb süpürləyə-süpürləyə ölümə doğru aparan həmin zamandır. Vaxt var idi bu zaman Füzulinin dövründə əsirdi, indi də bu dövrdə əsir. Və insanların, - yarpaq kimi küləyin ağızında uçaşan insanların vaxtı çox... lap çox azdır. Bu insanlar desələr də ki, biz ölməyəcəyik, yaddaşlarda yaşayacağıq - mənasızdır. Bu yaddaşlar özü nədir ki... - uçaşan yarpaqlar. Ah, əzizim, Füzulinin dövründə də var idi məhəbbət... Ah, insanların böyük hiss adlandırdığı o nemət. Uşaq başı aldadan o şirniyyat. Birinci nə götürmüüsən, götürmüüsən, xoşuna gəlsə də gəlməsə

də... Qəndqabından ikincisini əl uzadıb götürmək olmaz. "Sən yemisən, o da qaqaşındır" - deyirlər. İkinci ni əl uzadıb götürmək üçün nələr... nələr lazımdır. Hər oğulun işi deyil bu.

Əri, deyəsən, nə isə duymuşdu. Çox, lap çox həssas idi Gələrə qarşı. Səhərlər işə gedərkən Gələrə yaxınlaşır, mehribanlıqla onu öpürdü. Gələr də nəzakət xatirinə onun öpüşlərinə cavab verir, qəlbində bir xəcalət duyurdu. Lakin nə mənası? Gələr Kərimi bir an da olsun xəyalından çıxarda bilmir, elə hey onu düşübürdü.

Günler beləcə keçir, Gələr darixir... darixirdi...

...Bərk yağış yağırı... Gələr pəncərənin qarşısında durub bayırə baxırdı: əri işdə, oğlu baxçada idi. Göy guruldayır, yağış yağır... yağırı... Gələr dəli bir istək duydu bu yağışın altında islanmaq, yaxınlıqdakı çayın sahilində ayaqlarını yaşı otlarda islada-islada gəzmək üçün.

Əvvəlcə fikrindən daşındı: əri gəlib onu axtarardı. Sonra isə... qadın qəlbində bir qəzəb duydu, Kamrani düşünüb adicə bir istəyini həyata keçirə bilməməsinə acığı tutdu. Geyinib çayın sahilinə endi.

Necə gözəl bir mənzərə idi; Yer, Göy sanki bir-birinə qovuşmuşdu, hər tərəf su rənginə bürünmüştü.

Nəhəng çay dalğaların Gələrin dayandığı sahilə döyücləyərək axıb gedirdi. Qadın qəlbində bir titrəyiş duyaraq çaya baxırdı. Əsrlərdir bu çay beləcə axır, onun mavi suları nələrin... nələrin şahidi olub. Bu çay bax, beləcə axmaq üçün yaradılıb, - ulu Tanrı onu yaradanda alnınə bax, beləcə sahilləri döyücləyərək axmayı yazıb. Hələ bu yağışa bax, gör necə yağır... Dünya yaranandan beləcə yağışlar yağır, goylər guruldayıb, çaylar axıb, dənizlər dalğanlıb, insanlar yaşıyib...

İnsanlar yaranandan həmişə nəyisə sevməyə can atıblar; dağları, daşları; yerləri, göyləri, Tanrıni, bir-birini seviblər. Bu sevgi onların həyatına az-çox məna, bəzək verib. Bu sevgi insanlara bəzən xoşbəxtlik, bəzən bədbəxtlik götürüb.

Ürək... Bu ürək nə deyir axı? Nə üçün sıxlıır? Bir Təbiət bax! Təbiət bax, indicə ağlamır mı? Məhəbbətə düber olmuş sevən bir qadın kimi ağlamır mı? Çay onun damarlarından axan qanı, bu yağış göz yaşları deyilmi? Bu tutulmuş, qaralmış hava onun tutqun, kədərli siması deyilmi?

Gələr ağlayırdı... Əlindəki çətiri açıb bu selləmə axan yağışın altına tutmaq heç ağlına gəlmirdi.

Yağış yağıdqca oz suları ilə onun saçlarını yuduqca o, sanki, təsəlli tapırdı. Onun qəlbini kimi ağlayan, sıxlılan bir qəlb var idi, - bu elə ana Təbiətin öz qəlbini idi. Ah, necə yaxşı olardı: bu yağışa qoşulub bu gözəl çayın sularına qarışmaq: bu sularla, bu yağışlarla, bu göylərə birləşmək...

Gələr zamanın axarını itirmişdi: o elə bir anda idi ki, bu anda geçmiş gələcəyə, gələcək indiki ana qarışır.

Ah, onun sevgilisi, o gözəl kişi... Gülərə "Gəl" deyirdi, heç nədən qorxmurdu. Xarakterinə uyğun olaraq vasvasılıqdan uzaq, tərəddüsüz, nə istədiyini bilən adam, - Təbiətin özü kimi təbii, kobud, sərt kişi. Gülər özündə olmayan, lakin onda olan bütün cəhətlərin aşiqi idi. Belə bir kişinin səni sevdiyini duymaq özü bir xoşbəxtlikdir.

Lakin... Gülər bu məhəbbəti, yəqin ki, itirdi. Sevdiyi üçün heç nədən keçməyən qadın sevilərmə?

Bəs Gülər nə etsin?

İnsan yarandığı gündən onun üçün müxtəlif sədlər, sərhədlər qoyublar, həmişə insani cilovlayıblar, onu öz məcrasına salıblar. Heç bir insan güc tapmayıb bu məcəradan çıxmaga. Çixanda gülüş hədəfi, kinayə obyekti olub, insanlar məcrasından çıxan insana həmişə istehza ilə baxıblar. İnsanın da elə bu çay kimi alına yazılmış öz taleyi var.

Gözəl çay, nə fərqi var ki, sən hansı torpaqlarda axırsan, hansı dağlardan başlamışan. Nə fərqi var ki, sənin sahilində hansı dilde danışan insanlar gəzisir, hansı balıqlar yaşayır sənin sularında... Sən və Gülər bir ananın, - ana Təbiətin övladları deyilmə? Sən və Gülər əbədi olaraq öz məcranızda axmağa məhkum edilməmisinizmi?

Ah, əzizim Gülər, indi sən, bu zərif qadın bu boyda çayın müqabilində nəsən ki, öz məcrandan çıxmak istəyirsən. Bir şey ki, Təbiət etməyə qadir deyil, sən edə bilərsənmi?

Gülər ağlayırdı...

Bənövşə gözlü nənəsi gəlib gözü önündə durmuşdu, göylərdən yağış şırımları arasından ona baxırdı, bənövşə gözlərindən bu yağış kimi damlalar axırdı. Daha əvvəllərdə olduğu kimi şən-şən gülümsəmirdi, eləcə qəmgin-qəmgin baxırdı. Gülər başını onun dizlərinə qoymaq, nazlanmaq istəyirdi, nağıl söyləməsini xahiş etmək istəyirdi.

O nağıl dolu günlərə, uşaqlığa qayıtmaq olsayıdı, zamanın təkərini geriyə fırlatmaq olsayıdı...

Zamanın təkəri heç geriyə fırlanarmı?

Gülər əslində ərini sevmişdimi, onlar arasında, doğrudan da, məhəbbət var idimi? Məhəbbətin nə olduğunu Gülər bilmişdimi?

Ta körpəlikdən nənələrimiz nağıllarla, analarımız arzularla bizi gələcəyə hazırlayır. Biz də qarşımıza çıxan bir kişini xəyalı sevgilimiz sanırıq. Əslində bu belədirmi?

Gülərlə əri arasında Kərimə qarşı duyduğu çılgrün məhəbbət var idimi?

Məhəbbət belə olurmuş... Sevdiyin adamın hər kələməsini, sözünü xatırlamaq belə könlünə təsəlli verəmiş, onu xatirindən silməyə çalışdıqca, o, daha böyük bir əzəmətlə xəyalına hakim kəsilərmiş. Onsuz dünya sənə bomboş, viran qalmış görünərmiş.

Başa düşərsənmiş ki, sənin qurdüğün ailə əslində bir aldanış imiş, insanların özünü özünü aldatması deməkmiş, - məhəbbətdən əsər əlamət olmayan, qarşılıqlı anlaşma əsasında qurulan bir ailə. Bu ailə məhəbbət, - o əzəmətlə qüvvə gələrkən dözə bilərmi? Vaxt var idi Gülər "Leyli və Məcnun"u oxuyar, anlamazdı ordakı duyğuları. Lakin indi... Doğrudan da, kimisə sevəndən sonra əvvəlki axarınla axmaq mümkün idimi?

Bəs bu məhəbbəti necə etiraf etmək mümkün idimi? Leyliyə nə var ki... O Gülərdən xoşbəxt idi. O qız idи, Məcnun da oğlan. Qız ərə getməli, oğlan da evləməli idi. O sevgi kimlər tərəfindənse başa düşüldü. Bəs Gülərin məhəbbəti?

Günahkardır... Lakin... O ki illərlə yuxuda olub... O ki məhəbbət nədir indi bilib... Məhəbbət budur... Gülər bircə dəfə başını onun sinəsinə qoya bilsəydi, bütün qayğılardan, bütün götür-qoylardan, onu sıxan, əzən qüvvələrdən azad nəfəs ala bilsəydi... O zaman, o an, - o an bir dəqiqə olsa belə. - Gülər dünyanın ən bəxtəvər bəndəsi olardı. Mümkün idimi bu? Bəs Güləri öz məngənəsində əzən nələrdənsə azad olmaq mümkün idimi?

Bəs əvvəlki aldanışlarla necə, yaşamaq olardımı? Qədim bir əfsanədə deyilir: hər bir insanın bu dünyada yarısı var. Və insanlar yaşadıqları bu dünyada o yarını axtarırlar. Ulu Tanrı heç vaxt bu yarıları bir-birinə qovuşdurmur, onların qovuşmasından çəkinir. Niyə gore? Gülər bunu bilmir. Yalnız onu bilir ki, bu adam onun yarısıdır; onun fikirləri Gülərin fikirlərinin, hissələri hissələrinin, cismi cisminin yarısıdır. Və Gülərin fikirləri, hissələri, cismi bu yarıya qovuşmaq üçün uçum-uçum üçünur. Lakin bu mümkün deyil. Burada hədsiz maneələr var. Bu maneələr elə Tanrıının qurdüğü tordur, - yarının yarıya qovuşa bilməməsi üçün qurdüğü tor. Bu tor vaxtile kimlərə qurulub, indi də Gülərə qurulub.

Gülər ağlayırdı... Ərinin sevgilərinə yalandan cavab vermək o yana dursun, bəs oğlunun sevgilərinə necə cavab versin? Hər dəfə fikri dağınq, xəyalı başqa yerdə oğluna nağıl danışanda bir xəcalət duyurdu, lakin bütün bunlara son qoymağı bacarmırdı.

-İlahi, nə olar, yol göstər mənə. - Gülər ağlayırdı. - Ey axan Çay, ey çaxan şimşək, ey yağan Yağış, yaşa-maği öyrət mənə. Sünilik bacarmayan, ana Təbiət, mənə də özün kimi olmayı öyrət!

Gülər artıq özündə deyildi; çağlayan, sahili döyəcəyən çayın köpükli sularına doğru gedirdi.

Hər bir insanın yarısı var, - ortaya atılan bir tapanca. Bu yarını axtarmaq bir əzab, tapmaq iki əzab, ona qovuşmaq üçüncü əzab...

Gözəl çay əzəmətlə sinəsini açıb məcrasından çıxmışdı. Görəsən, Gülərin də məcrasından çıxmasında onun rolü olmuşdumu?

MƏZAHİR İSGƏNDƏR

AĞLADIĞIN GÜN OLACAQ

Yetər, ey zalimi-şər!.. Yetər, içdin türk qanını!
Zülm edib, bir doymadın, odlara yaxdırın canını,
Qafıl, aç gözlərini, vaxtdı, düşün son anını!
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Anamın göz yaşıdı, buludlar göydən səpələr,
Süd olan döşdü bilib, süngünü əmdi körpələr,
İntiqam və qan deyər bu düzərlər, dağlar, təpələr,
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Yetmədi kamə bacım, qəhr elədin toy gecəsin,
Ər oğlu ərənlərin qəbrə kömdün sən neçəsin,
Atlanıb cəng eləsəm, çıxmayacaq heç də səsin,
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Ey köpək, arxan ilə bəsdi ki tügyan elədin,
Taladın torpağımı, lap da lüt-üryan elədin,
Atib odlara məni, yetər ki biryan elədin,
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Əlində bayraq edib ol babanön tay qulağıñ,
Tərs minib, tərsə baxıb, tərsinə çapdın ullağıñ,
Tələssən tərsə düşər, qoy eşitsin kar qulağıñ,
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Oğuzun oğulları hər biri bir od olacaq,
Ər olan ər doğurər, ərdən olan Qurd olacaq,
Yar olar Tanrı bizə, bu yurd Büttöv Yurd olacaq,
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Göstərib buynuzunu, güvənmə çox heybətinə,
Mən Bəzzəm, Əlincəyəm, dünya bələd qeyrətimə
Qeyrətin bəlli sənin, tülüksən düşsən çətinə,
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Yanar ol anan sənin, gər söyləsəm mən qana-qan,
İşlədib küt başını, aç gözünü, bir bunu qan,
Ey özün qalib sanan, yatmışan, qəflətdən oyan!
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Mən türkəm!.. Türkü deyib, türklüümə güvənmişəm,
Doğulub at üstündə, cəngi deyib, bələnmişəm,
Ərdən ər, nərdən nərəm, sanmaginən ələnmişəm,
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!

Allah, Allah söyləyib, duracaqdır Azərbaycan,
Cəng edub, küt başını vuracaqdır Azərbaycan,
Yas deyil, bir toy-büsət quracaqdır Azərbaycan,
Sevinib, gülmə yağı, dolmayan səbrim dolacaq,
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!
Oğuzun qeyzi yaman, ağladığın gün olacaq!!!

Qeyd: Şeir Ermənistanın baş naziri Paşinyanın işgal altında olan Qarabağın göz muncuğu Şuşanın Cıdır düzündə yallı gedib, oynadığı gün yazılmışdır.

OYAN, EY TÜRK BALASI

Oyan, ey türk balası!.. Qalx ki atın kişnəmədə,
Çeyniyib bax cilovun, dil-dodağın dişləmədə,
Zariyb, yanı qalib, bunca günah işləmə də,
Cəng edib, "Cəngi" gedən, meydana yardan yar olar,
Türkə ah, nalə, fəğan, göz yaşı ardan-ar olar!

Silkinib, nərə çəkib, qalx ki səbr vurdu təbil,
Gey döyüş köynəyini, hərb nədi, nənnidə bil,
Hərləyib şeşpərini, söz ilə min fəndi də bil,
Kəsilən əzm ilə yol düşməni dardan-dar olar,
Türkə ah, nalə, fəğan, göz yaşı ardan-ar olar!

Söykənib sən dizə qalx!.. Qalx ki yarı millətinə,
Kim edər bunca hünər, ol yetər hürriyyətinə,
Bilməyən milləti nə, ya da ki ülviyyəti nə,
Ola lap Rüstəmi-Zal, bülbülü-zardan zar olar,
Türkə ah, nalə, fəğan, göz yaşı ardan-ar olar!

Uyumaz ruh da əgər, gəzsə yağı torpağını,
Qıyamaz əldə qala bir otunu, yarpağını,
Çəkəyin bəs necə biz söylə, namus, ar dağını?
Şan gedə, şöhrət itə, tapmayan xardan-xar olar,
Türkə ah, nalə, fəğan, göz yaşı ardan-ar olar!

Qalx!.. Bilək qiymətini, qədrini türk kürkümüzün,
İtidək dişlə ucun korta qalan süngümüzün,
Sala od bəlkə cana, səs-sədəsi türkümüzün,
Ər olan, ər doğuran, ər doğan ərdən-ər olar,
Türkə ah, nalə, fəğan, göz yaşı ardan-ar olar!

GÖRMƏDİM

Qeyrətdən, namusdan dəm vuranların
Nə həyasın, nə də arın görmədim!
Çox təpələr "dağam" dedi özünə,
Nə dumanın, nə də qarın görmədim!

Gün görmədi çox işləyib, çalışan,
Yana-yana külə döndü alışan,
Yetən dedi bağbanam, bağ salmışam,
Almasın, heyvasın, narın görmədim!

Qadından çox kir-kışidi bəzənən,
Bilinmir kişi, ya da bir zənən,
Dinən deyir sazandaram, tarzənəm,
Əldə sazin, nə də tarın görmədim!

Azaldı sayıdı düz gedənlərin,
Eşq edib, eşqılız iz edənlərin,
Özünü Məcnuna bənzədənlərin
Leyli təki olan yarın görmədim!

Ay Məzahir, yazdığını düz oxu,
Düz mil ilə düz ilmə vur, düz toxu,
De, var gündə məndən gördü üz çoxu,
Heç birinin etibarın görmədim!

MƏNİM

Mən kiməm, nəçiyəm, hardan biləsən?
Ünvanım lal-dinməz dağlardı mənim.
Eşqim, məhəbbətim qələm-dəftərim,
Sevgilim söz dolu çağlardı mənim.

Günüm, ayım, nə də yaşım bilinməz,
Torpağım bilinməz, daşım bilinməz,
Olan gündən göz yaşları silinməz,
Sağım da, solum da ağlardı mənim.

Mən təki dağılan, viran olmadı,
Od tutan, alışan, biryan olmadı,
Anlayan olmadı, duyan olmadı,
Olsayıdı, bir yaram bağlardı mənim.

Təmizdi niyyətim, pakdı fitrətim,
Var öz seiriyyətim, öz zehniyyətim,
Nə yaziq ki bilinmədi qiymətim,
Qismətim tərsinə çarxlardı mənim.

Ay Məzahir, döz barı, bu yükə də,
Sazın, sözün qıyma boynun bükə də,
De ki bir gün köçüb getsəm, bəlkə də,
Nəsillər sözümü haxlardı mənim!

OĞUZ ELİ TALANDI

Bağçamızda açan güllər soldu, hey!
Elim əldən, dilim dildən oldu, hey!
Qız-gəlinlər saçlarını yoldu, hey!
Hey gəlmədi, dərd üstə dərd qalandı,
Gəl, Oğuz xan!.. Oğuz eli talandı.

Əlacımız bir həlli yox kəsirdi,
Köçən köcdü, köcməyənlər əsirdi,
Yurdda qalan həsir, məmmədnəsirdi,
Haqq quylandı, zəfər çalan yalandı,
Gəl, Oğuz xan!.. Oğuz eli talandı.

Mən Selcana, mən Burlaya bir ərdim,
Qılıncla, qalxanla ömrə sürərdim,
Bu sualı Ləng Teymura, Bəyazidə verərdim:
Kim odlandı, kim alışdı, kim yandı?
Gəl, Oğuz xan!.. Oğuz eli talandı.

Hanı Tomris, hanı anam anası?
Bacım əsir, əldə gəlin hənəsi,
Kim ağlasın, kim saxlasın bu yası?
Gözümüzdən su yox, axan al-qandı,
Gəl, Oğuz xan!.. Oğuz eli talandı.

Bu ulayan indi o Bozqurddumu?
 Çaaqqal-çuuqqal aldı üstün yurdumun,
 Tanrım, zəfər saatımız durdumu?
 Susdu qopuz, sindi qılinc... o andı,
 Gəl, Oğuz xan!.. Oğuz eli talandı.

Edib bizi bir qoşa zər, atan kim,
 Oynayan kim, uduzan kim, udan kim,
 Kim çıxacaq bu bulanıq sudan, kim?
 Lal suallar lap üst-üstə qalandı,
 Gəl, Oğuz xan!.. Oğuz eli talandı.

Adı cana dün od salan bu Türkün,
 Tanrı payı bir ad alan bu Türkün,
 Türklüyündən adı qalan bu Türkün
 Attilaya, Meteye var son andı,
 Gəl, Oğuz xan!.. Oğuz eli talandı!
 Gəl, Oğuz xan!.. Oğuz eli talandı.

TƏLATÜMDƏYƏM

İçimdə, çölümdə bir təlatüm var,
 Nə göz yumub, nə olmaram bircə ram.
 Ay Allah, əlimə qələm alandan
 Olub mənə yuxular da day, haram.

Ay Allah, əlimə qələm alandan
 Od tutub, yanırəm öz nəfəsimdən.
 Göz qapanıb, çımirini almamış,
 Oyanırəm bir yarpağın səsindən.

Od tutub, yanırəm öz nəfəsimdən,
 Sanki bir dənizəm kükreyəcəyəm.
 İndicə... indicə... elə indicə
 Olub da bir vulkan, püskürəcəyəm.

İndicə... indicə... elə indicə
 Bir dəli şimşəklər çaxar başımda.
 Ya deyərəm bu dünyaya əlvida,
 Ya olaram yenə on beş yaşında.

Bir dəli şimşəklər çaxar başımda,
 Haldan-hala düşüb, fikrim hallanar.
 Gah süvar olaram, gah Qırat, Dürat,
 Öz əlimlə ayaqlarım nallanar.

Gah süvar olaram, gah Qırat, Dürat,
 Çaparam da bu dünyadan uzaqda.
 Çaparam, çaparam... Dönmərəm geri,
 Mənə diş qıcartsa min yalquzaq da.

Çaparam da bu dünyadan uzaqda,
 İçim, çölüm bu dünyayla barişmaz.
 Ocağımız, nə odumuz, qorumuz
 Nə külümüz bir-birilə qovuşmaz.

Mən dünyayla, dünya mənlə barişmaz,
 Nə mən ona, nə o mənə gül atar.
 Ötərik, keçərik salam-kəlamsız,
 Bilinməz, kim hələ murada çatar...

...Özüm dəniz, özüm qayıq, özüm yel,
 Mən özüm özümə çəkərəm avar.
 Ay Allah, əlimə qələm alandan,
 İcimdə, çölümdə bir təlatüm var!..

İNSANLIĞI İTİRMƏ

Bu dünyaya beşcə günə gəlmışik,
 Gəlib, gedib, dönüb yenə gəlmışik,
 Nə imana, nə də dinə gəlmışik,
 Tövrat, Zəbur, İncil, Quran xətrinə,
 İnsan oğlu, insanlığı itirmə!

İnsan olub, insanlığa əyil sən,
 Yol tut, eylə insanlığa meyil sən,
 Sən insansan, bir daş, qaya deyilsən,
 Güllək, gül ol, qarış gülün ətrinə,
 İnsan oğlu, insanlığı itirmə!

Qoy axmasın əlimizlə qanımız,
 Od tutmasın, alışmasın canımız,
 Adəm atamızdl, Həvvə anamız,
 Bu dostluğu, qardaşlığı bitirmə,
 İnsan oolu, insanlığı itirmə!

Bəsdi bu kin, bəsdi qəzəb, ədavət,
 Bəsdi bu qan, bu göz yaşı, xəyanət,
 Yandı dünya, qalmadı bir əyalət,
 Dur!.. İnsana insan əti yedirmə,
 İnsan oğlu, insanlığı itirmə!

Bəsdi nalə, bəsdi fəryad, ahu-zar,
 Bəsdi ağrı, bəsdi sancı, bu azar,
 Qoy qalmasın qiyamətə bu bazar,
 Bil insan nə, insanlığın qədri nə,
 İnsan oğlu, insanlığı itirmə!

BU YAZINI ƏL SİLƏMMƏZ

Biləmməzsən məni, ey kəs,
 Mən olmayan, məni bilməz.
 Mən olmayan qəm çəkəmməz,
 Mən olan, nəşəni bilməz.

Mən həm dənəm, həmi zəmi,
Səpən, biçən, döyən həmi,
Görən, sanar dəli məni,
Deyər, bir də bu düzəlməz!

Mənəm, mənə olan qənim,
Mənəm, mənim həm həmdəmim,
Mən həm qəbrim, həm kəfənim,
Mən, məndən də can diləmməz!

Mən həm qönçə, həmi güləm,
Gül üstündə həm bülbülmə,
Odəm, közəm, həmi küləm,
Üzərimə su çılənməz.

Bayatı mən, ağrı mənəm,
Şeir-sənət bağı mənəm,
Həm göz, gilə yagi mənəm,
Biri gülər, biri gülməz.

Mən həm mənli, həm mənsizəm,
Həm güvənlə, güvənsizəm,
Düzənliyəm, düzənsizəm,
Kimsə məntək silkələnməz.

Mən həm naşı, həmi mahir,
Mən həm gizli, həmi zahir...
Yazı budu, ay Məzahir,
Bu yazını əl siləmməz!

TANRI YOLU BUYUDUMU?

Sən məni, mən səni kəsdik,
Nə titrədik, nə də əsdik,
Hər an şərə biz tələsdik,
Tanrı yolu buyuydumu?

Xəncərlədik, oxladıq biz,
Qan içib, qan qoxladıq biz,
Haqq olandan qorxmadiq biz,
Tanrı yolu buyuydumu?

Tapdaladıq iman daşın,
Yaraladıq inam başın,
Qardaş unutdu qardaşın.
Tanrı yolu buyuydumu?

İnildədi hər tikəmiz,
Azalmadı bir hikkəmiz,
Haram yol oldu Məkkəmiz,
Tanrı yolu buyuydumu?

Ari satdıq, xosunlaşdıq,
Namus getdi, yugunlaşdıq,
Şər-şeytana uyğunlaşdıq,
Tanrı yolu buyuydumu?

Nə utandıq, nə bir çasdıq,
Qeyreti pulla anlaşdıq,
Nə durduq, nə insanlaşdıq,
Tanrı yolu buyuydumu?

Aralındıq yar ilə biz,
Sarıldıq əğyar ilə biz,
Sormadıq haqq dililə biz:
Tanrı yolu buyuydumu?

İSTƏMİŞƏM

Dünya, qarın, qışın oldu,
Bir gün də yaz istəmişəm.
Əlim açıb, dağ boyda yox,
Həmişə az istəmişəm.

Boğmaladın, boğdun, yetər,
Daha olma bundan bətər,
Təptəzə söz, qələm-dəftər,
Bir telli saz istəmişəm!

Bir gün doğub üzümə dan,
Nə olar ki mən alam kam?
Gözəllərdə ədəb-ərkan,
Azca da naz istəmişəm.

Ürəyimdə arzum mincə,
Gün görmədim, qəm əmincə,
El-obanın ürəyincə
Bir xoş avaz istəmişəm.

Heç salmadım vara meyil,
Dünya malı çara deyil,
Günlərimi qara deyil,
Həm də bəyaz istəmişəm.

Sirrin verməz bu yollar da,
Gedən, gələn yorular da,
Gedib-gələn bu yollarda
Mənə həmrəz istəmişəm.

Məzahir olmadı qəmsiz,
Dil naləsiz, gözü nəmsiz,
Dünya, səndən bir sərhədsiz,
Simsiz Araz istəmişəm!

SORUŞUN

Göz yaşlarım nə qədərdi? -
Çağlayan seldən soruşun!
Yerim, məkanın nərdədi! -
Tufandan, yeldən soruşun!

Sevincimdə təkdən-təkdim,
Bal dolusu bir pətəkdim,
Kaman oldum, nələr çəkdim? -
İnləyən teldən soruşun!

Nə ah çəkib, nə bir yandım,
Sevdim, iç-in-için yandım,
Bülbülbəl oldum, nə qazandım? -
Çiçəkdən, güldən soruşun!

Mən haqq deyib, tox olmuşam,
Nə bir durub, nə qorxmuşam,
İndi nədən soluxmuşam? -
Sinan könüldən soruşun!

İllər ili əsir aldı,
Gündən-günə yol daraldı,
Məzahirdən nələr qaldı? -
Hay vurub, eldən soruşun!

QOXLA MƏNI

Ey kəs, çəkmə imtahana
Nə olar, var-yoxla məni!
Düz ilqarda, sədaqətdə
Yoxla məni, yoxla məni!

Bir dar gündə dostu atsam,
Duz-çörəyə haram qatsam,
Arsız olub, arı satsam,
Oxla məni, oxla məni!

Məzahir der, bəməm, ziləm,
Tüm dağ-daşa, düzə diləm,
Hər fəsildə təzə güləm,
Qoxla məni, qoxla məni!

GƏRƏK

Bəzi şair dostlara

Gər dost ola bir kəs mənə,
Od yeyib, od içə gərək!
Od geyinə, od yolları
Oda dönüb, keçə gərək!

Məhşər çəkə, yana hər yan,
İstəməyə bir an aman,
Bilməz ola məkan, zaman,
Nə gündüz, nə gecə gərək!

Yuxularda görə yuxu,
Qan görməyə rəngi-rufu,
Əzizləyiş sevə yoxu,
Yox deməyə heçə gərək!

Gen dolanın, məni danın,
Nə odlanın, nə də yanın,
Məzahirlə dost olanın
Canı bir yox, neçə gərək!

YOLUM ULU YOLUDU

Nişan alıb, atıb ox,
Ey kəs, məni yorma çox,
Ac olsam da, gözüm tox,
Süfrəm dolu kimidi!

Bir ağacam, ay dəli,
Min budaqlı, şaxəli,
Əlim haqqın sağ əli,
Qolum qolu kimidi!

Yolum Həsən, Hüseynin,
Hürrün yolu kimidi.
Şükür!.. Deyən, ay Allah,
Yolum ulu kimidi!

Allah!.. Allah, öz-özünə
Həmi doğma, həm yad mənəm!
Həmi əldə gül dəstəsi,
Həmi dildə fəryad mənəm!

Həmi atam, həmi nali,
Kimsə olmaz məndən halı,
Həm qənd, şəkər, beçə balı,
Həm acı, həm şor dad mənəm!

Həm ovçu, həm vuracağı,
Həm yolçu, həm duracağı,
Zar ocağı, yar qucağı,
Həm dağ, külüng, Fərhad mənəm!

Həm Tur dağı, İrəm bağı,
Həm kök, budaq, həmi şaxı,
Daş dövrü, həm dəmir çığı,
Həm təptəzə, boyat mənəm!

Kim yol, ciğir, kim bağ salar,
Kimi qəlbə min dağ salar,
Qurd oğlu qurd çağırısalar,
Məzahir, de, o ad mənəm!

ELƏ ÖP Kİ SƏN

*Ah, solan cavanlıq, solan cavanlıq!
Ölümüm çatıbsa, ölərəm, nə qəm!?
Nəfəsim qalıbsa gülüm, bir anlıq,
Yenə dodağından öpmək istərəm!*

Sergey Yesenin

Öp məni!.. Öp məni!.. Elə öp ki sən!..
Vurma da üzümə, yaşa dolmuşam.
Ah, gülüm, bölünüb neçə min kərəm,
Səninlə tamlanıb, özüm olmuşam.

Öp məni!.. Öp məni!.. Elə öp ki sən,
Şimşəklər at çapsın mənim başımda.
Eşqinlə talanıb, olub tarimar,
Qalmasın torpağım, nə bir daşım da.

Öp məni!.. Öp məni!.. Elə öp ki sən,
Nəfəsim kəsilsin, səsim də batsın.
Bu öpüşün od-alovu, atəşi
İçimdəki duyğuları oyatsın.

Öp məni!.. Öp məni!.. Elə öp ki sən,
Çay olub, kükrəyib, daşım təzədən.
Dağılsın bənd-bərə, dağılsın hər sədd,
Açılsın yan-yörəm, qarşım təzədən.

Öp məni!.. Öp məni!.. Elə öp ki sən,
Bir qarlı qışda da sanım yazam mən.
Bu anın eşqinə dindirib də saz,
Gecə də, gündüz də nəğmə qoşam mən.

Öp məni!.. Öp məni!.. Elə öp ki sən,
Sanım da yenidən onbeşimdəyəm.
Sanım da yenidən düşüb yollara,
Bir nazlı-qəmzəli qız peşindəyəm...

...Hələ də, hələ də xəyallarımda
O gülsən, çiçəksən, o əzəlkisən.
Məni də özümə qaytarmaq üçün
Öp məni!.. Öp məni!.. Elə öp ki sən!..

ÖZÜNÜ ŞAGİRD SAYAN MÜƏLLİM

(müsahibə)

Bu ilin may ayından Özbəkistandakı Azərbaycan Səfirliyinin və Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin elan etdiyi "Məndə sığar iki cahan" adlı beynəlxalq şeir müsabiqəsinə noyabr ayında yekun vurulmuş və Azərbaycandan iştirakçılar arasında I yerə müəllim-şair Oqtay İsləməlli layiq görülmüşdür. 6 dekabr 2019-cu ildə Daşkənddə keçirilmiş təntənəli təqdimat mərasimində qalibə Fəxri Diplom və pul mükafatı təqdim edilmişdir. "İsləməlli xəbərləri" qəzetinin redaksiyasında müəlliflə görüşüb müsahibə alındıq:

-Səni ürəkdən təbrik edirəm! Səfərin necə keçdi?

-Çox minnətdaram! Bu mənim xarici ölkəyə ilk səfərim idi. Ən gözəl təəssüratlarla qayıtmışam. Özbəkistanı doğma torpaq, özbək oğul və qızlarını isə bacı-qardaşlarım kimi gördüm.

-Deyəsən, özün kimi yaxşı insanlarla çox qarşılaşmışsan?

-Özümdən yaxşı insanlarla qarşılaşmışam.

-Qazancın çox oldumu?

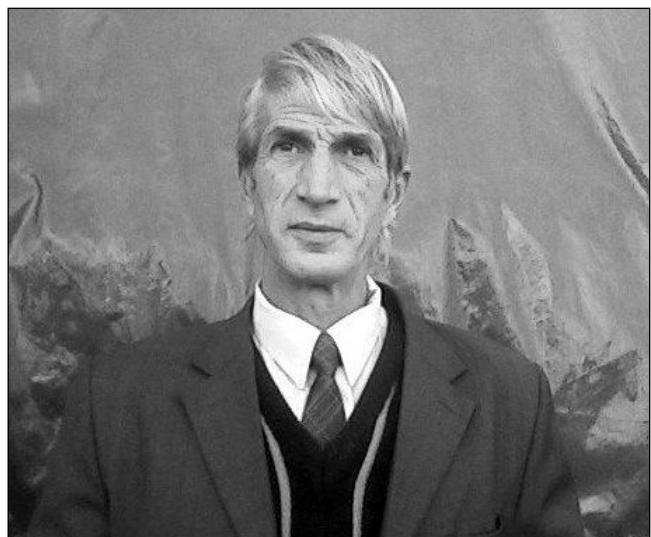
-Pul barədə deyirsənsə, mənim kimi sadə həyata öyrəşmiş adam üçün çoxdur. Üstəlik, səfərimlə bağlı bütün xərclər ödənilmişdi. Ancaq heç bir hesaba sığmayan qazancım təzə dostlar, xüsusilə Səfirliyimizin I katibi və Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru Samir Abbasov oldu. Mübaliqə saymayıñ, mən onu Nəsiminin təbliğ etdiyi kamıl insan səviyyəsində gördüm. Bütün səfər müddətində İsləməlli Regional Mədəniyyət İdarəsinin direktoru El-nur müəllimlə, Bakıdan dəvət edilmiş tədqiqatçı alımlar-dən Səadət Şixiyeva, Kərimulla Məmmədzadə və münsiflər heyətinin üzvü olan şair Fərid Hüseynlə birlikdə olundum, bu gözəl insanları yaxından tanıyb sevdim.

-Samir müəllimi mən də gözəl insan kimi tanıyıram. Onu kamil insan saymağının səbəbi nədir?

-Samir müəllimin hədsiz biliyi, mərifəti, obyektivliyi, fədakarlıq adlanı bilən zəhmətsevərliyi, Azərbaycan mədəniyyətinin Özbəkistanda təbliği sahəsində çoxsaylı tədbirlər həyata keçirməsi, bunlardan da əhəmiyyətli olan Vətən, dil, millet pərvənəliyi elə ilk söhbətimizdə məndə qeyri-adi təəssürat yaratdı.

-Daşkənddə necə gün oldun, hansı tədbirlərə qatıldın?

-Üç gün yarım. Tarix İnstitutunda elmi konfransda, təqdimat mərasimində və möhtəşəm bir konsertdə iştirak etdik, muzeylərin bəzisinə baş çəkdik. Bir gün də şəhəri

qismən görmək üçün təklikdə piyada gəzdim.

-Muzeylərdə yadında ən çox qalan eksponat oldumu?

-Məscid-muzeydə "Quran"ın ən müxtəlif əlyazma və nəşrləri yaddan çıxan deyil. Amma onların içərisində həzərət Osmanın öz əli ilə VII əsrə yazdığı çox böyük ölçülü "Quran" adama sehrli təsir göstərirdi. Heyif ki, onun yanında şəkil çəkdirməyə icazə verilmir.

-İndi inandınmı, sənə illər üzünü deyəndə ki, respublika ədəbi mühitinə çıxsan, müxtəlif tədbirlərə qatılsan, mütləq uğurlar qazanacaqsan, haqlı imişik?

-Bir az inandım, amma tam inanacağımı inanma.

-Niyə?

-Axı bu müsabiqəyə sənin təkidinlə qoşuldum. Mənə uğur gətirən şeirlərimi seçən də, lazımi ünvana göndərən də sən oldun. Necə deyərlər, "bu "günah"a sən də şərık-sən". Elə bilirsən ki, məni yenə meydana çıxmaga məcbur edə bilecəksən?

-Bax bu, qəribə cavab oldu. Əvvəla, sən dostunun sözündə çıxa bilməzsən. İkincisi də, məgər tanınmaq, məşhurlaşmaq pis işdir?

-Başqaları üçün yaxşıdır, amma mən tanınmaqdan, həqiqətən, ehtiyat edirəm. Həmişə kimlərinsə baxışları altında qalırsan. Məşhurların sevənləri ilə yanaşı, bədxahları da mütləq olur. Onların hər sözüne, hərəkətinə həm yaxşı, həm pis münasibətlər bildirilir. Pisi görməmək üçün yaxşıdan da qaçmağım məsləhətdir.

-Qayidaq müsabiqəyə. Bilirik ki, sən bayramlar, tədbirlər şairi deyilsən. "Nəsimi ili"nin xatırınə ona nəzirələr yazmamışan. Münsiflərin diqqətini sənin şeirlərində çəkən ən çox hansı xüsusiyyətlər olub?

-Məni hər cəhətdən ən yaxşı tanıyan adam sənsən.

Bilirsən ki, özümə qarşı tamamilə laqeydəm. Haqqında qətiyyən yüksək fikirdə deyiləm. Sənin təkidinlə iştirak etdiyim yeganə, həm də beynəlxalq müsabiqədə Azərbaycandan iştirak edən texminən 50 yazar arasında I yərə layiq görülməyim xəbəri mənə aydın səmada ildirim çaxması kimi təsir etdi. Hətta mükafatı qəbul edəndə də bunu yuxu sanırdım. Hörmətli Samir müəllimdən təklikdə soruşanda cavab verdi ki, sənin 17 şeirindən elə birincisini oxuyan kimi Nəsiminin ruhunu, vəhdəti-vücud fəlsəfəsini gördüm. Onları çap elətdirib evə apardım, gecə diqqətlə oxudum. Əmin oldum ki, qalibi tapmışam. Səhər yazılarını münsiflərə göndərdim. Onlar da qətiyyətlə üstünlüyü sənə verdilər.

Daha sonra tədbirlərə dəvət edilmiş münsiflərdən Fərid Hüseyn dən bu barədə soruşanda dedi ki, digər müəlliflər üçün xahişlər, hətta tələblər də edənlər vardi. Amma biz bildirdik ki, Nəsimi haqq yolunda ən dəhşətli edamdan çəkinməyib, onun adına keçirilən müsabiqədə də ancaq haqq qalib gəlməlidir.

-Nə vaxtdan özündə Nəsimi ruhunu hiss etməyə başladın?

-Nəsiminin fəlsəfi konsepsiyası məni əsasən beş-altı ildir ki, əsir edib. Şeirlərim daha çox bu paklıq çeşməsinən su içir. Amma vəhdəti-vücud təliminin bəzi elementləri olan düşüncələrim 1998-ci ildən bəri bəzi yazılarmda əks olunub. Məsələn, 21 il əvvəl yazılmış "Sonuncu sufi mənəm", "Şəhadət etdim" adlı şeirlərim bu qəbildən sayla biler.

-Nəsimini sən necə görürsən?

-Nəsimi bütün zamanların qəhrəmanı, dünya fəlsəfi poeziyasının günəşi, bəşəriyyətin ən böyük xeyirxahı, İnsanın, Təbiətin, Allahın ən sadıq, alovlu aşiqidir. Onun təlimi minlərlə dini və fəlsəfi telimlər içərisində ən işıqlısidır.

-Bu rəyin yubileylərlə bağlı çıxışlardaki pafoslu təriflər kimi qəbul edilə bilər. Fikirlərini bir az da dəqiqlişdirən, yaxşı olmazmı?

-Peyğəmbərlər Allahın təlimini, sözlərini insanlara çatdırıblar. Onlar Küll (Allah) ilə Zərrə (İnsan) arasında ilahi vasitəcidirlər. Bütün dinlərdə cənnət müjdəsi ilə cəhənnəm xofu yanaşıdır. Nəsimi isə peyğəmbər yox, bələdçidir. O, İnsana əbədi səadət yolunu göstərmir, əksinə, Allaha qovuşana qədər bələdçilik edir, əlindən tutub aparır. Yaradan Nəsimini məhz bu ilahi missiya üçün dünyamıza göndərib.

-Nəsimi insanı ilahiləşdirir. "İnsanda təcəlli qıldı Allah, Qıl Adəmə səcdə, olma gümrah". Yəni Allah adamın surətində özünü göstərir, ona görə də adama səcdə et, yolunu azma. Bu sözlər küfrə bənzəmirmi?

-Qətiyyən. Nəsimi "Quran"dan kənara çıxmır. Onun müəyyən ayələrinə əsaslanır. Yeri gəlmışkən, deyim ki, bu dahi qədər öz şeirlərində "Quran"dan götürülmüş söz, ifadə və hətta ayələri verən ikinci şair yoxdur. O, dinimi-

zi ən mükəmməl şəkildə dərk və təbliğ edən müəllim-filosofdur. Bu fikrimi sadə şəkildə ifadə edim: Allah insani özünə bənzər şəkildə xəlq edib, ona öz nəfəsilə can verib. İnsanın ruhu Onun bir zərrəsidir. Həmin zərrə bu dünyada öz paklığını qoruyub-saxlaya bilirə, ölümən keçərək, yenidən ayrıldığı Bütövə (Allaha) qovuşacaq və onunla birləşdiyi üçün "Ənəlhəq" deyəcək. Bir az da sadə deyim: Allah təsəvvür edilməyəcək dərəcədə nəhəng bir ocaq kimidir. Biz onun bu dünyaya düşmüş kiçik közləriyik. Əgər qəbahətlərlə özümüzü söndürüb qaraltmasaq, yenidən həmin ocağa qayıdacaq. Ona qovuşandan sonra ayrıca köz yox, elə ocaq olacaq. Mən də bu fikrə şərīk olduğum üçün deyirəm: "Allahın zərrəsi Allahdır həm də, Ocaq say-hesabsız közü deyilmə?!"

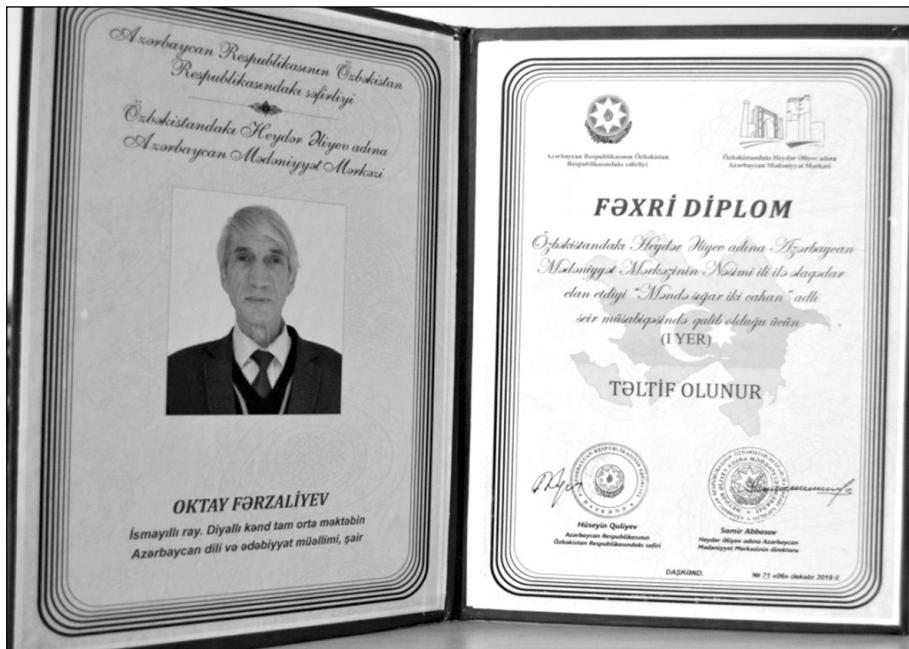
-Yəni "Ənəlhəq" allahlıq iddiası deyil, eləmi?

-Əlbəttə. Yalnız cahil, fanatik adam başqa cür düşünə bilər. Hələ XIII əsrde böyük Mövlana Rumi yazdı: "... ənəl həqq" deməyi böyük bir iddia hesab edirlər. Halbuki, "ənəl həqq" demək böyük bir təvazödür... Çünkü, ("Ənəl həqq" ifadəsinin əvəzinə) "ənə əbdül-həqq" yəni, "mən həqqin quluyam" deyən bir kəs öz varlığı və həqq olan Allahın varlığını dilə gətirərək, iki ayrı varlıq iddiası etmiş olur. Halbuki, "ənəl həqq" deyən bir kəs öz varlığını yox etdiyi üçün "ənəl həqq" deyir. Yəni, "mən yoxam, hər şey Odur. Tanrıdan başqa heç bir varlıq yoxdur, mən yalnızca yoxluğam, heçəm deyir. Bu ifadədə açıq aşkar təvazö görsənir. İnsanlar bunun mənasını anlamırlar".

"Ənəl həqq" ifadəsini adətən 922-ci ildə Bağdadda edam edilmiş böyük mütəfəkkir Həllac Mənsurla bağlayırlar. Ancaq böyük ərəb alimi Bistami Həllac Mənsurdan ən azı 50 il əvvəl bu ifadəni işlətmışdır. Deməli,

"Ənəl həqq" ideyası Nəsimidən dörd-beş yüz il əvvəl doğulub. Amma onu ən təsirli, inandırıcı və ətraflı şəkildə Nəsimi ifadə edib.

Azər Fəraqi 2015-ci ildə yazdığı "Ənəlhəqq" ifadəsinin şərhi" adlı məqalədə deydi: "Həllac Mənsur, yaxud Nəsimi əgər "Allahlıq" iddiası etmək istəsəydi lər, "ənəl həqq" ifadəsi əvəzinə, "ənəllah"(mən Allaham) deyirdilər. "Allah" kəlməsi də, "həqq" kəlməsi də Tanrıının isimlərindəndir. Lakin hərəsinin fərqli mənaları vardır. Kainatda hər şey sadəcə Odur".

-"Məndə siğar iki cahan ..." Bu o deməkdir ki, hər iki aləm (fani və bağı) insana siğışır, deməli, İnsan bütün kainatdan da böyükdür. Sarsıcıdı fikirdir. Sən bunu mübaliğə hesab etmirsənmi?

-Yox! Allahın zərrəsítək biz yalnız Onun müqabilində çox kiçiyik. Amma Allahın zərrəsi də kainatla müqayisədə böyükdür. Gözün görmə hüdudları çox məhduddur. Biz nəhəng gerçəklərin heç birini görmürük. Məsələn, kainati nizamda saxlayan cazibəni, hər yeri dolduran elektromaqnit dalğalarını (az qismi istisna olmaqla) ...Biz heç hər səniyə udduğumuz havanı, bizi idarə edən duyğularımızı, fikrimizi, sözümüzü görə bilmirik. Əsl gerçəkliyi yalnız zəka qavraya bilər. Kainatın əsl gerçəkliyini ən mükəmməl şəkildə Nəsimi zəkası qavrayıb və bizə anladıb.

-Nəsimi deyir: "Yer yox ikən, göy yox ikən ta əzəldən var olmuşam". İnsan ən axırinci xəlq olunubsa, bu fiki necə anlamaq olar?

-"Quran'a görə, Allah hər şeyi məhz öz sevimliyi olan insana görə yaradıb. Deməli, hələ kainat yox ikən biz Allahın fikrində mövcud idik. Allah məkan və zamanı məhz öz sevimlisinin xatırına yaradıb. Çox sadə məntiqdir, heç bir fantastik yozuma, şübhəyə üz tutmağa ehtiyac yoxdur.

-Nəsimi ona görə ən dəhşətli şəkildə öldürüldü ki,

heç bir müsəlman hürufilik-nəsimilik təliminə lap cüzi şəkildə olsa da, tərəfdar çıxmağa cəsarət etməsin. Bəs necə oldu ki, onun məzari elə əvvəldən açıq-aşkar ziyrətgaha çevrildi?

-Dini məhkəmədə yalnız bir nəfər Nəsimini kafir elan edərək, edamını vacib buyurmuşdu. Onu Misir sultanının əmri ilə edam etmişlər. Cəmi on il sonra (sultan ölen ki-mi) Hələbin dini məhkəməsi bu işə yenidən baxmış və gec də olsa, ona bəraət vermişdi. Bu Eşq Günəşini Tanrı özü əbədiyyət boyu nur saçmaq üçün yandırıb.

-Nəsimini öyrənmək indiki və gələcək nəsillərə nə verə bilər?

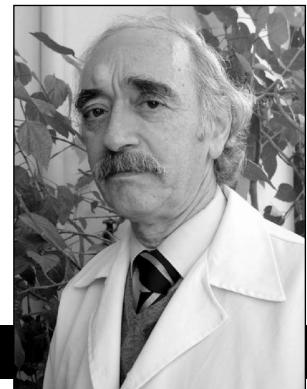
-Bir-birini Allahın zərrələri kimi sevməyi, şərdən uzaqlaşmağı, ilahi missiyasını dərk edərək daxilindəki ilkin işığı, gözəlliyi qoruyub-saxlamağı, kainatdakı yerini düzgün anlamağı, bu dünyadakı həyatını inam və fərəhələ doldurmağı, əbədi bir səadətə sahib olmağı. Nəsimi insanı müqəddəslik hələsinə bürüyür. Bu ilahi bələdçi insanı ərşi-əlaya - Allaha doğru aparır, onun daxilindəki zülməti əridir, işığı gücləndirir. O, "ənəlhəq"lə özünü ucaltmır, insanı böyür, daha doğrusu, ona nə qədər uca, ülvi olduğunu anladır. O, öz şəxsi "mən"inin nuru ilə öyünmür, lovğalanmir, insanın "mən"indəki əzəli işığı göstərir. O, həmin işığı bürü-

müş cəhalət pərdəsini cırmağa, itirlmiş ülviyət və qüd-siyyətin qaytarılmasına çalışır.

-Dahilər arasında Nəsiminin yeri haradadır?

-Ən öndədir. Onun missiyası tamamilə fərqlidir. Ateistlər Yaradını danmaqla, həyatın fani olduğu fikrini yaradır və ömrün mənasızlığı təsəvvürünü yaradırlar. Yəni, biz təsadüf nəticəsində yaranmışaq və ölüb əbədi yoxa çıxacaqıq. İnsana bundan da artıq mənəvi əzab vermək, onu daha artıq dəhşətə salmaq olarmı?! Dindarlar inanır ki, o biri dünya da var. Fani aləmdən köçüb əbədi aləmə gedirik. Əbədiyyətə belə inam həyatını xeyli sevinclə doldurur. Amma bir xof daim bu sevinci titrədir: birdən cəhənnəmə düşüb, əbədi əzab çəkərik. Nəsimilik isə inandırır ki, pak yaşayan insan Allaha qovuşacaq və onun bir zərrəsítək əbədi bəxtəvər olacaq. Nəsimi İnsanı ateist kimi ümidsizliyə, dinlər kimi müxtəlif qorxu və tələblərə təslim etmir. O, Allahın sevimliyi olan İnsana bələdçilik edərək, Rəbbimizlə qovuşmağa aparır.

Söhbətləşdi:
Şahməmməd Dağlaroğlu
Prezident təqaüdçüsü, şair-publisist
8 dekabr 2019-cu il

HAFİZ ƏLİMƏRDANLI

QOCALMIŞAM ƏGƏR

Qapını döydülər...
Soruşdum, kimsən?
Qocalıq gəlibdir...
Qapını aç sən.
Cavanlıq getmişdir, saçın ağarmış,
Soyuq küləklər də danışır səndən.

Tələsmə, söylədim, hələ zaman var,
Cavanlıq ötsə də ürəyim çağlar.
Bir çıraq qəlbimdə hələ ki, yanar,
Yaratmaq əzmidir, ayrılmaz məndən.

Keçsə də baharım, xəzan yol açar,
Yaratmaq eşqindən qalmaram kənar.
Bax, budur qəlbimdə sonuncu qərar,
Danılmaz həqiqət, deyim ürəkdən.

Ürək yorularsa, qocalıq gələr,
Həyatda olandan qəlbim kövrələr.
Dostlardan istərəm, həsrətlə xəbər,
Yaşadar xatırə gələndə hərdən.

Qocalıq hörmətdir, qazansan əgər,
Deyərsən həyatın keçmədi hədər.
Bir soruş Hafizdən, deyər gör nələr,
Sözündə hikmət var, söylərsən, əhsən.

İLLƏRİN İSTƏYİ KÖMƏK ETMƏKDİR

Bir zaman mən sənə "sevirəm" dedim,
O zaman çox uzaq, uzaqda qaldı,
Bir zaman söylədin, mənə sevgilim,
Bu dərdli dünyadan qəlbim kam aldı.

İllər ötüb keçdi, keçdi səninlə,
Könlümdə yenə də qalıbsan hələ,
İllərin həsrəti, onları dirlə,
Qəlbində yer alıb gəlməsin dilə.

Yaşadıq səninlə körpələr ilə,
Körpələr böyüüb pərvazlandılar,
Bəlkə də sevinək hər ötən ilə,
Bəlkə də könlümdə həsrət kök salar.

Yox, yox...
Sevinir ürəyim bu günlər yenə,
İllərin adəti ötüb getməkdir,
Sevinir ürəyim qoy deyim sənə,
İllərin istəyi kömək etməkdir.

QƏLBİM AXTARIR

Həyatın sevinci, qəmi, kədəri,
Dünyanın dolanbac yolunda nədir?
İnsanlıq yaranan günlərdən bəri,
Bu sual hər zaman ona verilir.

Sevinc anlarında gözünün yaşı,
Kədər gələn zaman niyə axmayırla?
Dünyanın yolları həyat sirdası,
Qəlbini qovuşub, səninlə qalır.

Bilinmir bu yollar haraya gedir,
Məqsədin onları saf-çürük edir.
Bəzən düzgün sayıb seçdiyin yollar,
Əzablar içində səni incidir.

Bu yolda bir qədər sevinc də olar,
Sevinc çox olarsa, qəlbini yorular,
Həyat sevinc hissi verməklə sənə,
Getdiyin yollara bələdçi qoşar.

Mürəkkəb həyatda tək sevinci var?
Ürəyin həsrətlə nəsə axtarar.
Axtarış həm sevinc, həm də əzabdır,
Həyati çəkilən əzablar duyar.

Əzaba qiyməti iztirab verər,
Məqsədin olarsa ürək dillənər,
Çəkdiyin əzablar həyatda bir gün,
Sevincə çatmağa yollar göstərər.

ŞAIR ŞAIRDİRSƏ

Şair şairdirse, qoçaltmaz zaman,
Hər günün, hər ilin öz bəhrəsi var,
Gedər aylar bir-bir, hey dayanmadan,
Qəlbində şairin çox sözü qalar.

Şair şairdirse, sözündə hikmət,
İllər ötüşdükcə, bir az da artar,
Həyatdan dərs alıb olarsa qismət,
Kağızda qələmdən incilər qalar.

Şair şairdirse, sevgi, məhəbbət,
Qalar şeirində ötsə fəsillər,
Oxuyar gələcək nəsillər əlbət,
Əsrlər ötsə də könül sevinər.

SEVİNCİDƏN PAY VERİN

Hər kəsə bir zaman qismət həyatda,
Hər ömrün günlərdən öz ölçüsü var,
Kimisi piyada, kimisi atda,
Ömürdən günləri son yola salar.

Bu günlər gah sevinc, gah da ki, kədər,
Zamanı necə var, söylə kim saxlar?
Hərənin bəxtinə bir ömür düşər,
Bir gün çiçəklənsə, bir gün də solar.

Hər gələn ömürdən sevinc gözləyir,
Sevinc bir xəzinə, tapmaq çətindir,
Qəlbin axtarmağa onu səsləyir,
Qismətin olarsa, bir gün sənindir.

A dostlar, Hafızə bir qulaq asın,
Sevincdən pay verin dosta, tanışa,
Qəlblərdə kədərdən əsər qalmasın,
Ürəklər istərəm mənlə danişa.

O GÜNLƏR ARTIQ ÖTÜB

I

O görüş yerindəyəm,
sənli keçən günləri,
Qaytarmaq fikrindəyəm,
mümkün olarsa geri.
Gördüyüüm bulaq axır, şiril-şiril səmimi,
Xəyalımı aparır, ötən illərə kimi.
Yadıma hərdən düşür, görmək yenə istərəm,
Qəlbimi də hey üzür, hər dəfə neçə kərəm.
Günlər ötürər bir-bir, növbələnir fəsillər,
Ürəyimi kövrəldir, unutmaq olur məgər?

II

Ordadır qoşa çinar,
qol-budağı piçıldar,
Yenə bizi xatırlar,
bizdən ötrü darixar.
Darixır keçən günə, onun da qəlbə kövrək,
Şikayət edir mənə, məndən istəyir kömək.
İllər görüb işini,çinar tamam qocalıb,
Həyatın gərdişini, o da nəzərə alıb.
İncimə qəlbim deyir, zaman dəyişib çıxdan,
İndi qayğılar gəlir, qəm, kədəri çıxaldan.

III

Dağa gedən cığır da,
bizi gözləyir hələ,
Zirvələr salır yada,
ürəkdən gəlir dilə.
Bu cığır doğma bizə, heç yadına düşürmü,
Gələndə biz üz-üzə, xatırələr gülürmü.
Ay cığır, keçib zaman, illər o illər deyil,
Zaman verməyir aman, ömür yaman tez gedir.
Bizə əlvida deyin, təzə sevənlər gəlir,
Daha onları sevin, həyat belə dəyişir.

SƏNİ DAİM YAŞADAR

Mikayıl Müşviqə

"Yenə o bağ olaydı",
Yenə nəğməli dövran,
Yenə məskən salayıdı,
Qəlbində həmən o an.

Sənə zaman qıymadı,
Qiymadı "otuz yeddi",
Nəğmə deyən qəlbini,
O, parça-parça etdi.

Çox çalışdı qalmasın,
Səndən bir nişanə də.
Amma qaldı nəgmələr,
Hər bir sevən ürəkdə.

Silindi tarixlərdən,
Həmən mənəm deyənlər.
Şair ruhun yenidən,
Xoş nəgmələr söyləyər.

"Yenə o bağ olaydı",
Nəgmə istər ürəklər.
Kaş əbədi qalaydı,
Solmayayıdçıçəklər.

Səni ellər xatırlar,
Eşqinə nəgmə qoşar,
Nə qədər ki, Vətən var,
Səni daim yaşadər.
Səni daim yaşadər.

RÜBAİLƏR

Sərf etmə ömrünü

Ey sərvət toplayıb sevinən cahil,
İtirdin ömürdən gör neçə fəsil,
Qisməti olarsa, bir gün, bir zaman,
Bir büküm kəfənlə gedəcək insan.

Xəyanət eyləyir söylə bəs nədən?

Küçədə bir köpək hüründü bərkədən,
Bir tikə çörəklə çəkilər səndən,
İllərlə çörəyi kəsdiyin insan,
Xəyanət eyləyər söylə bəs nədən?

Biliklə qazanar insan etibar

Biliklə qazanar insan etibar,
Bilik olan yerdə hörmət də olar,

Hafiza...
Bilik bir sərvətdir xərcləsən bitməz,
Biliyin həyatda səni yaşadər.

Bir zaman gördüm mən

Bir zaman gördüm mən dünyani tamam,
Soruşdum özümdən nədir ki, cəzam,
Gah kədər görürmə, gah da ki, ələm,
Varmı bir həqiqət sevinclə yazam?

Adamı insan edəcək

Qızıl qiymətlidir, dəyəri yüksək,
Dəmir tez pas atır, etməsən kömək,
Qızılı yiğdilar, gərək olacaq,
Dəmirsə adamı insan edəcək.

ANAMIN NAĞILLARI

Hiyləgər tülükü

Bir ovçu meşəyə saldı özünü,
Böyük çala qazdı örtdü üstünü,
Budaqla, yarpaqla ki, görünməsin,
Heyvanlar oraya tələyə düşsün.
Axşam bu tələyə düşdü bir aslan,
Dalıycə, canavar, tülüyüllə qaplan.
Səhər də çoxaldı onların sayı,
Düşdülər bir keçi, bir qaban, ayı.
Qaldılar iki gün heyvanlar burda,
Ac, susuz, heç nə də düşməyir yada.
Aslan nərildəyib tülüyü dədi,
Yaman acımışıq, saysana indi.
Kim artıq olacaq, onu yeyərik,
Bir tehər aclığa sonra dözerik.
Tülü də əlüstü işi anladı,
Saymağa onları bir-bir başladı:
Tülü, tülü tünbəki,
Quyruq üstə lümbəki,
Aslan bizim ağamız,
Qaplan körpə çağamız,
Ayı zorba, pəzəvəng,
Qurd axmaq, çənəsi əng,
Qaban sözə baxmayan,
Keçini kimdir sayan,
Keçi qalarsa əğər,
Aslan acıdan ölürlər.

Beləcə, saymağı tülü qurtardı,
Keçinin vayını aslan qopardı.
Tökülüb yedilər onu tərtəmiz,
Qalmadı keçidən bir əsər, bir iz.
Bir-iki gün keçdi, bərk acidılar,
Bir-birinə bir çəp nəzər saldılar.

Aslan da dözməyib tülüyü dədi,
Tülü lələ, saymaq gərekdir indi.
Yerimiz çox dardır, özümüz də ac,
Bəlkə sən deyəsən, biz qılaq əlac,
Çömbəlib ədəblə tülüyü oturdu,
Sonra da saymağa ayağa durdu:
Tülü, tülü tünbəki,
Quyruq üstə lümbəki,
Aslan bizim ağamız,
Qaplan körpə çağamız,
Ayı zorba, pəzəvəng,
Qurd axmaq, çənəsi əng,
Qaban kimdir sayan,
Qalarsa burda yaman,
Acıdan ölürlə aslan.

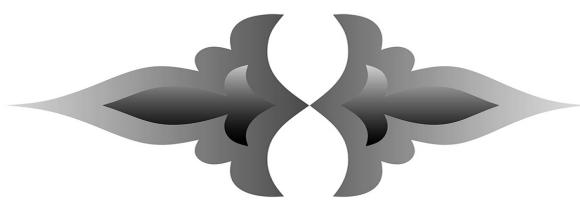
Aslan pəncəsiylə qabani vurdu,
Qaban ordaca canından oldu.
Tökülüb onu da yedilər tamam,
Beləcə getdi o həyatdan nakam.
Sonra da yeyildi qurd ilə qaplan,
Bir azdan acıdı yenidən aslan.
Tülü fəndgir idi, bilirdi bir gün,
Salacaq ona da aslan öz gözün.
Yediyi ətlərdən yavaşça hərdən,
Yığırkı quyruğu altına qəsdən.
Nəhayət, çalada qaldılar üçü,
Aslan baxdı ayı zorbadır düzü,
Tülüyü boylandı, gördü ki, tülüyü,
Altından götürüb, nəsə ötdürdü.
Soruşdu, ay tülü sən nə yeyirsən,
Biz də versənə çeynədiyindən.
Tülü yavaşcadan dedi ki, heç nə,
Budumu çeynərəm, qoy deyim sənə.
İki ayağım var, biri qalacaq,
Bir tehər dözerəm olaram çolaq,
Sonra da təzəsi bir gün çıxacaq.
Bunu eşidən tək, ayı və aslan,
Sordular tülüdən, demirsən yalan,
Andaman eylədi tülü ürəkdən,
Toyuqdan tapmasam, ac qalsam hərdən,
Qiçımı yeyirəm, çox ləzzətlə mən.
Sonra da təzəsi yenidən çıxır,
Görürsüz, necə də mənə yaraşır.
Aslan da, ayı da tez soruşdular,
Biz yesək, bu qıçalar yenidən çıxar,
Əlbəttə, bildirdi hiyləgər tülüyü,
Söylədi mümkündür, düşməsə bürkü,
Elə ki, göylərdə ayı gördünüz,
Qoparıb yeyərsiz, durub üzəbəüz.
Səhəri çıxacaq yeni ayaqlar,
Beləcəaclığ da geridə qalar.
Aslan da, ayı da buna bənd idi,
Tülü deyən kimi, onlar elədi.

Qana ki, bulaşdı aslanla ayı,
Hərə bir küncdəcə can verdi ayrı.
Ovçu səhər tezdən gəldi meşəyə,
Ki dəysin qurdüğü həmin tələyə.
Ovçunun səsini eşitcək tülkü,
Uzəndi meyittək, ürpəşməz tükü.
Qazdığı çalaya ovçu əyildi,
Gözünə üç heyvan cəmdəyi dəydi.
Tulkünü götürüb atdı kənara,
Düşündü ayının dərisini soya.
Tulkuyə də elə bu gərək idi,
Ovçuya səmimi əlvida dedi.
Dönüb əda ilə bir də boylandı.
Nə yaxşı həyatda vardır axmaqlar,
Dolana bilməzdi məntək yaltaqlar.

AĞILLI PIŞİK

İnsan ki, dünyaya bir zaman gəldi,
Ovçuluq etməyi gərəkli bildi.
Gəzib dolanardı çöülü çəməni,
Ovlayıb yeyərdi ələ keçəni.
Onu seyr edirdi bir neçə zaman,
At, köpək və pişik daim uzaqdan.
Gördülər bu insan fərasətlidir,
Nəyi, necə, harda tutmağı bilir.
At dedi: gəl ona qulluqda olaq,
Bəlkə bu yol ilə salamat qalaq.
Köpək də qoşuldu onun fikrinə,
Söylədi ovundan verər mənə də,
Sümükdən, şəntirdən bir az yeyərəm,
Onun qulluğunda ömür sürərəm.
Pişik mırıldadı razı deyiləm,
Azad dolanmağı lazımlı bilirəm,
Mən də istərdim ki, onunla olum,
Amma keyfim harda gəldi dolanım.
Söhbətə qarışdı bu dəm bir camış,
Bu istək məndə də çoxdandır qalmış,
Bax, südümələ onu dolandıraram,
Bu yolla canımı mən qoruyaram.
Qərara gəldilər at bir yoxlaşın,
Əvvəlcə danişiq gərək aparsın.
At dərhal təpələr, dağları aşdı,
İnsan tox olanda ona yanaşdı,
Ona ədəb ilə bir salam verdi,
Gəl səninlə saziş bağlayaq indi.
Ova çıxan zaman bərk yorulursan,
Mənimlə birlikdə əgər ki, olsan,
Ovuna asanca sən yetişərsən,
Hər işini dəstək alarsan məndən.
Bir şərtim var gərək onu söyləyəm,
Qiş gəlsə yaman korluq çəkirəm,
Quru otla eləf versən yeyərəm.
Sənə də can-başla qulluq edərəm.
Köpək də, camış da gəlmək istəyir,
Bircə pişik hələ razı deyildir.

İnsan fikrə getdi, düşündü bir az,
Əlbəttə, imtina eyləmək olmaz.
Köpək gözləyirdi at qayıdacaq,
Gəlmədi axşama bir xəbər ancaq.
Səhər yollandı o atın dalıyca,
Gördü ki, bağlanıb at bir ağaca.
Ətrafa boylanıb ona yanaşdı,
Bir söz söyləmədi dili dolaşdı.
At dedi insanı razi salmışam,
Onunçün burada artıq qalmışam.
Bu dəm insan gəldi, köpəyi gördü,
Sənin nə şərtin var, əlüstü sordu.
Mən də ov etməyə kömək edərəm,
Həm də mağarada gözət çəkərəm.
Tutduğun ovundan bir az verərsən,
Etdiyim köməyə əhsən deyərsən.
İnsan qulaq asıb, razıyam dedi,
Camışın dalıyca onu göndərdi.
Camış da insanın yanına gəldi,
Nəhayət, onun da işi düzəldi.
Pişik dostlarını daha görmədi,
Ürəyi darıxdı, dözə bilmədi.
Gəldi o, insanın olduğu yerə,
Söylədi gəlmişəm ocağa görə,
Soyuqlar düşübdür, icazə versən,
Tonqalın yanında qızışaram mən.
Tonqal sənən zaman xəbər verərəm,
Çırçırpı atarsan sən də ki o dəm.
İnsan dedi: yaxşı, icazə verrəm,
Bir şərtim də vardır, sübut eləsən.
Azi iki dəfə qulluq göstərsən,
Nə vaxt istəsən gəlib gedərsən.
Elə bu andaca, pişik sıçradı,
Bir yekə kəsəyən, o yaxaladı.
İnsan razı qaldı, bu olsun biri,
Qəflətən köpək girdi içəri.
İnsana bir qaban görmüşəm dedi,
İstəsən yerini göstərrəm indi.
İnsan tez sıçradı atın belinə,
Köpəyə dedi ki, gedək mənimlə.
Pişik xanım ilə tek qaldı orda,
Gördü ki, körpəsi düşmür heç yada.
Körpə oda tərəf iməkləyirdi,
Az qala ocağa o düşəcəkdi.
Pişik onunla oynadı qəsdən.
Ki, başı qarışın yanmasın birdən.
Xanım gördü bunu, kişi geləndə,
Dedi, pişik qalsın həmişə bizdə,
Körpənin başını o yaxşı qatır,
Mənim də işlərə bax vaxtım çatır.
İnsan fərəh ilə pişiyə baxdı,
Onun şərtlərini yadına saldı.
Dedi ki, bizimlə sən dolanarsan,
Keyfin harda istər orda qalarsan.
O dəmdən insanlar həmişə deyir,
"Pişiktək ağıllı olmaq istəyir".

QAFAR CƏFƏRLİ

(hekayələr)

SON NƏFƏSDƏ

- Həəə... Qismətimdə bu da varmış... Bu yaşımda bu günü də görməli imişəm. Onsuz da həyatda hər şey ürəyin istədiyin kimi olmur. Neyləmək olar. Dözməkdən başqa yolum yoxdur. Bu da bir ömürdür, yaşayıram. Binanın girişində dəyanan qız həqiqətən gözəl idi. Elə bil Allah Təalanın boş vaxtına düşüb, tələsib eləmədən bərbəzəyini verib. Amma nə olsun ki... Bu yaşda o mənim nəyimə lazımdır. Keçdi qardaş, keçdi və bir də geri qayıdan deyil. Bu zəhrimar işiq da düz gözümə düşür. Başımı yana əyim ki, şüa gözümü deşməsin. İnsafən burda adamlı çox mədəni rəftar edirlər. Deyəsən, bu "mədəniyyət" də daha çox pul qopartmağa xidmət edir axı. Küçənin tiñində asfaltın üstündə oturan o çəlimsiz, büzüşüb yumağa dönmüş qadına lap yazığım gəldi. Kirimişcə oturub yoldan keçənləri yazıq-yazıq seyr edirdi. Arıq və qara əllərinin üstündəki şışmış damalar da ki, adamın gözünə girirdi. Ovcuna beş manatı qoyanda gözlərində İlahi bir sevinc parıldadı, simasında minnətdarlıq hissini açıq-aydın gördüm. Valllah, indiki zamanda oxuyub baş xərab etməyə dəyməz. Bir-iki dükanın ola, icarəyə verib əllərin cibində kef içində yaşamaq olar. O dükanları isə qazanmaq lazımdır. Heyf ki, artıq gecdir. Deyəsən, elə müəllim pensiyası ilə sürünnə-sürünə yaşamağa məhkumam. İndiki vaxtda ağıllı adam maşınla Bakıya gəlməz. Maşının benzin pulu ilə iki-üç dəfə şəhərə gedib-gəlmək olar, o ki qaldı, on beş ilin "Jiquli"si ola. Hələ radarları demirəm, hər tinbaşı bir radar, cərimələri yada

salanda adamin boğazı quruyur. Görəsən, bu radar pulları hara gedir, həmin pula kim nəzarət edir? Milyonlar var e... orda. Dostum Eldar düz deyir: "Bakının bir küçəsindəki radarların sayı o boyda Kiyev şəhərində yoxdur". İş yoldaşım Akif müəllimin də vəziyyəti çox pisdir, deyirlər bu gün-sabahlıqdır. Neyləyim, əlimdən nə gəlir ki, ona kömək edim. Yaxşısını Allah bilir. Sən Cəmilə fikir verdin? Kimin qucağında oturduğunu külli-aləm bilsə də özünü bilməməzliyə vurur. Adamla da elə danışır ki, guya bu böyük bir istedaddır, hər şeyi bilir. Müdirini bu gün çıxartsalar, əmrin mürəkkəbi qurumamış onun da mitilini çölə atarlar. Qənbərin hərəkəti heç xoşuma gəlmir. Arvadı ağır xəstə, o isə sevgilisi ilə şəhərə gəzməyə çıxır, hələ keçən il sanatoriyada da dincəliblər. Özünə haqq qazandırır ki, evdə oturmaqdan başı pozulur, xəstəyə baxa-baxa özü də xəstələnir. Arada bunu edir ki, beyni təzələnsin. Gülmirə də bərk həyacanlı idi. Zalim qızı elə bil məni gedərgəlməzə yola salır. İnsafən həyat yoldaşı kimi üstümdə zəhməti çox olub. Heç mən də onu incitməmişəm. Arada boş şeylər üstündə küsür. Özü demişkən o məsələdə kişinin ipinin üstünə odun yiğmalı deyil, iki qaş arasında bildiyini edər. Ayda-ildə bir dəfə sanatoriyaya gedəsən və orda da Həzrəti Məryəmin nəvələrinə əl sürtməyəsən, heç insafdan deyil axı? Gör nə boyda binadır, içində əməlli-başlı azmaq olar. Hər kabinetdə elə soyuqqanlıqla adamdan pul istəyir və alırlar ki, heç ruhun da incimir. Hələ deyirlər ki, bura dövlətə

məxsusdur. Yalansa mənim günümə düşəsiniz. Dövlət adı aitində çapıb talayırlar. Elə bil ki, bu "dövlət" dədələrindən miras qalıb. Demirlər ki, bu dövlət elə bu xalqındır və vəzifəsi də xalqına xidmət göstərməkdir. Sabahda-zadda gərək Ariflə görüşüm, deyəsən, xətrinə dəydim. Düzəlməyinə ümidim olmasa da ona gərək bir şans da verəydim. Yıxılanın başını kəsmək insafdan deyil. Gərək ondan halallıq alım. Kərəmə əvvəldən etibarım olmayıb da. Bunu bilə-bilə şirin dilinə aldanıb ona yenə borc pul verdim. Gərək Gülmirəyə deyəydim. Kərəmin Allahı yoxdur. Ölüb eləsəm, nəinki pulu verməz, heç boynuna almaz. Yazıq atam, anam bu dünyada bir gün görmədir. Kaş, keçən günləri qaytaraydilar, onların qulluğunda elə durardım ki. Səhvlərim cavanlıqlımla bağlı olub, bilə-bilə etməmişəm. Amma keçmiş axar çaydır, bir daha təkrar olmaz, geri dönüşü mümkünsüzdür. Deyəndə ki, sevgi evlənənə kimi davam edir, ondan sonra qarşılıqlı hörmət olur, heç kim mənə inanmır. Fikir vermisinizmi, sevgi simvolları kimi tanıdığımız Leyli və Məcnun, Romeo və Cülyetta, elə başqaları da imkanlı, pullu kişilərin uşaqları olublar. Heç gör kasıb uşaqlarından sevgi qəhrəmanları çıxıbmı? Əsla yox! Bu dusturun da müəllifi özüməm: "Pulsuzluq sevgi ilə əks mütənasibdir". Bu zəhrimar da nazlana-nazlana axır. Hara tələsir e, dərdi yox, qəmi yox. Əslinə baxanda onun da ömrü son damcında bitir. Hər damcı ilə ömründən bir səhifə düşür. Deyəsən, hələ bir saata kimi yaşayacaq. Vallah, o Məmiş

müəllimə söz tapmırıam deməyə. Hər dəfə söhbətində ölkədə haqsızlığın baş alıb getməyindən şikayətlənir, özümüz birtəhər yaşasaq da uşaqları çətin günlər gözlədiyini bəyan edir. Amma seckilərdə topa ilə bülleteni də elə özü atır. Üstündə də deyir ki, bəs neyləyim, balalarım acıdan ölməlidir? Burdan çıxan kimi gedib qızlarını ziyyarət edərəm, onların ata ocağında həmişə gözləri olur. Nəvələrimi də bir-bir görüb hədiyyələrin verərəm. Qonşu Əbdül müəllimin vəziyyəti görən necədir? Yazıq gündə ölüb dirilir. Xərcəngi Allahın lənətinə gəlsin, qırdı bu milləti. Ölümün yarısından çoxu bu murdarın payına düşür. Elə bil ölkəyə xərcəng virusu atılıb. Arada fikirləşirəm ki, kimlərsə bu xəstəliyin yayılmasında maraqlıdırlar. Axı, burda böyük, çox böyük pullar dövr edir. Balaca oğlanı da ev eləsəydim, canım dincələrdi. Bu ağır yük də mənim ciyinimdədir. Heyif deyildi bizim vaxtlar, valideynin bir sözünü iki eləməzdi. İndiki uşaqlarla bacarmaq olmur. Başım deyəsən dumanlanır. Bunlar hara getdilər, etrafda kimsə görünmür. Bayaqdan bir-birinə ilişirdilər. Başımın üstündəki işiq da saralmağa başlayır. Bəs gözlərimi niyə aça bilmirəm? Birdən ölüb edərəm. Allah, qurbanın olum, belə eləmə, mənə yazığın gəlsin, subay balam var. Bax, ağ işığa bürünmüş bir nəfər üstümə gəlir. Gəlir, gəliiir...

-Hə qızlar, xəstəni əməliyyat otağına aparın.

6-7 oktyabr 2019-cu il.

BİR ÖMÜR SEVGİ

Anamın əziz xatirəsinə

Anadan sorușdular:

-Övladlarından hansını daha çox istəyirsən?

Ana cavab verdi:

-Böyüyənə qədər ən kiçiyini, sağalana qədər xəstəsini, evə qayıdana qədər səfərdə olanını və nə qədər ki, nəfəs alıram hər birini.

Ailədə iki oğlan, bir qız idik. Yaşda böyük olan bacım və kiçik qardaşımla iki yaş fərqimiz var idi. Atam sənət məktəbini bitirib traktor sürdüyündən işləmək üçün onu ətraf rayonlara göndərirdilər.

Günlərlə, bəzən isə həftələrlə evə gələ bilmirdi. Ailənin bütün yükü anamın o zərif ciyinlərində qərar tutmuşdu. Üstəlik də insanların məcburi cəlb olunduqları kolxoz-sovxoz işləri bitib tükənmək bilmirdi. Gecələr yuxuya gedərkən bədənindəki ağrılarından ufultusunu eşidənlər anamın bu dəqiqlik ölümə təslim olacağını düşünməkdən başqa çarələri qalmazdı. Onun köməyi, "arxa, dayağı" isə bacım idi. Yaşından tez böyüsə də səkkiz yaşı hələ tamam olmayan bacım: "Sən daha böyük qızsan", - kəlmə-

lərinin ağırlığını öz arıq, sisqa bədəni ilə bütün günü daşimalı olurdu.

Həmin ili qış çox sərt keçirdi. Hər tərəf bəmbəyaz qarın ağuşunda idi. Evlərin damlarından buz sırgaları nərdivan kimi göydən sallanırdı. Soyuq iliyə kimi işləyir, insanın bütün iç-inşalatını dondururdu. Nəql edəcəyim hadisə həmin soyuq qış günlərin birində baş verdi.

Səhər tezdən kolxoz işinə gedərkən anamın: "Uşaqların yerini isti edərsən", - tapşırığını canbaşla yerinə yetirən bacım eyvandakı odun topasından qucağında gətirdiyi odunları növbəti dəfə peçə doldurdu. İri közlərin üstünə yiğilmiş odunlar bir-iki dəqiqənin içində alışb çırtla yanmağa başladı. Bacım yumurta qaynadıb səbir və hövsələ ilə günorta yeməyimizə verdi, çayımızı içirdi. Mən və qardaşım, hərəmiz bir tərəfdə oyuncularla oynayırdıq. İstinin təsirindən, bir tərəfdən də götür-qoyumuzdan bacım yorulub oturduğu yerdəcə yuxuya getmişdi. Hər şey qəfildən baş verdi. Qardaşımın qışqırıq səsinə yerimizdən dik atıldıq. Bacım çətinliklə də olsa köz kimi qızarmış peçin üstündə çabalaşan uşağı bir təhər yerə sala bildi. Qardaşımın üz, qol və ayaq dərisi hələ də cizhacızla yanındı. Nə qədər vaxt keçdiyini bilmədik, amma bu vaxtda qışqırtımızı, ağlayıb şivən qopartmağımızı eşidən, səsimizə səs verən olmadı.

Evə dönərkən qardaşım faciəsindən xəbər tutan anam havalanmadısa Allahın bizə yazığı gəldi. Səsi göyə bülənd olan qardaşımı görən anamın qışqırığı bu anda da qulaqlarımızda səslənir. Uşağı qucağına götürmək istəyəndə bihuş halda yerə yixiləmisi, mənim və bacımın onun üstünə sərilməyimiz, bədənindəki ağrılarından qovrulan qardaşımın da anasını qucaqlayıb "Ana! Ana!" - deyib şivən qopartması indi də gözüm önündən getmir və yəqin ki, son nəfəsimə kimi xatirimdən çıxmayaçaq. Qışqırıq səsimizdən anamızın bihuş halı az çəkdi. Yaziq arvad hövülli çölə atıldı, yarım metrdən artıq qarın içində o yan, bu yana qaçıb insanları köməyə çağırıldı. Yenidən evə qayıdır ağlamağa belə taqəti qalmayan qardaşımı sinəsinə sıxıb yaralı bədənini öpməyə başladı. Qardaşım anasını qucaqlayıb hıçkırtı ilə ağlayırdı. Mən və bacım ağlamağı saxlayıb heyrət içində qol-boyun olmuş ana-balaya baxırdıq. Bir neçə dəqiqədən sonra qonşuda yaşayan anamın qohumlarından olan Səbiyyə arvad bizə gəldi. Onun məsləhəti ilə əvvəlcə qardaşımın yarasına

yumurta ağı sürtüldü, sonrakı günlərdə isə çinar ağacının qabığı sirkəylə qaynadılıb alınmış maye ilə yanılara kompres qoyuldu, yaralar bağayarpağının əzilmiş yarpaqlarına büküldü. Qardaşımı Bakıda və ya rayon mərkəzində xəstəxana şəraitində müalicə etdirməyə maddi imkan olmadığından türkəçərə müalicələrlə kifayətlənməli olduq. Qardaşımın yaraları çox gec sağaldı. Amma yanq yerləri sanki qaynaq edilmiş kimi əcaib bir ət örtüyü ilə bağlandı. Bir müddət sonra isə yanq yerindəki damalar büzüşüb yığılmağa başladı və hadisədən on bir ay keçmiş...

Qardaşımın vəfatından sonrakı bir neçə ildə ailəmizdə sevinməyə, deyib-gülməyə sanki yasaq qoyulmuşdu. Bu cür hissələri tamam yadırğamışdıq. "Zaman bütün dəndlərin dərmanıdır" - nahaq deyilməyib. Get-gedə hər şey öz məcrasına düşdü, bircə anamdan başqa. Arvadın üzü gülmür, ürəyi heç açılmırıdı. Toy-düyündə də göz yaşlarını saxlaya bilmirdi. Həmin vaxtı əhvalimizin pozulduğunu görəndə: "Ay bala, sevincimdən ağlayıram", - deyə bizə ürək-dirək verirdi. Hamımız bilirdik ki, anamız bizi sakitləşdirmək üçün belə deyir.

Atam üç il olardı ki, vəfat etmişdi. Beyin insultundan komaya düşüb sonrakı on gün ərzində bir kəlmə danışa bilməyən atamın bu cür ölümü anamı çox üzürdü. Yazıq arvad oturub-durub deyirdi ki, "Allaha bir can borcumuz var, amma bircə istəyim odur ki, məni dilsiz-ağızsız bu dünyadan aparma-sın". Anamın dərdinin üstünə bir dərd də gəlməşdi. Dəfələrlə şahidi olmuşdum ki, anam təkliyinə salıb xisin-xisin ağlayır. Eşidirdim ki, getdiyi hüsrə məclislərində nakam qardaşım üçün, atam üçün oxşamalar deyir. Gecə-gündüz qulluğunda dursam da arvad get-gedə geriləyirdi. İnsafən, həyat yoldaşım və balalarım da onun bir sözünü iki eləmirdilər. Hər dəfə işdən evə gələndə anamın bu halını görəndə və ya evdəkilər xəbər verəndə ki, o, otağında saatlarla ağlayıb, mən onu qucaqlayır, öpüb oxşayardım, özünə bu zülmü rəva görməsinin səbəbini soruşturdum. Hər dəfə bir bəhanə ilə sualımdan yayınardı, "Qoca arvadam da, indi mənim həyatım keçmiş xatırələrə bağlıdır, fikir vermə", - deyirdi. Sonuncu dəfə, hardasa bir ay əvvəl çox yalvar-yaxardan sonra anam nəhayət ki, dərdini açdı:

-Sən mənim ağıllı balamsan. El içində başımı həmişə uca eləmisən. Səndən razıyam, zəhmətimi də sənə çoxdan halal etmişəm. Oğlum, ürəyimdəki

sağalmaz yara qardaşınla bağlıdır. Onun dərdi son nəfəsimə kimi məni yandırıb-yaxacaq. Qəbr evinə cən bu dərdi çökəsi olacağam. Uşağı dünyaya getirmek Allahın əmridir, onu qorumaq isə mənim borcum idi. Kaş, ayaqlarım qırılaydı işə gedəndə. Balamı qoruya bilmədim. Mən...

Göz yaşı sözünü bitirməyinə imkan vermədi. Anamın qırışla dolu məxmər kimi üzünə axan göz yaşı ordan çənəsinə, boynuna töküldü. Dəhşətli bir yanğı ilə, hıçkıraqla ağlaması ürəyimi parçaladı. Tez onu qucaqlayıb sinəmə sixdim. Bir müddət belə qaldıq. Aralanıb göz yaşlarını sildim. Anam bir az toxraqlıq tapıb sözünə davam etdi:

-Atanın ölümü də bir tərəfdən. Oğlum, sən də, ailən də mənim üçün hər şey edirsiz, hər cür qulluğumu tutursuz. Bəyəm məsələ təkcə yeyib-içməkdə, geyinib-keçinməkdə, gəzib-dolanmaqdadımı? Yox, oğlum, sən mənə nə qədər əziz olsan da atan mənim ruh dostum, həmdərdim, ömrə-gün yoldaşım idi. Axi, ona deyə biləcəklərimi sənə deyə bilmirəm. Həm də gör neçə illər biz bir yastiğa baş qoymuşuq. Onun ruhu indi mənim canımda, qanımdadır. Bağışla məni, oğlum, bağışla ki, bu sözləri sənə deməyə məcbur oldum.

Uzun yalvar-yaxardan sonra anam söz verdi ki, bir də ağlamayacaq. Bilirdim ki, bu sözü də məni sakitləşdirmək üçündü. Çünkü, hər dəfə məni qucaqlayanda yaşarmış gözləri ilə əlini bədənimdə gəzdirib xəyalında tapıldığı "yanıq yerləri"ni sığallayıb ah-uf etməsini anlamamaq mümkün deyildi. Mən artıq çoxdan bilirdim ki, anam üçün ən istəkli övlad illərdi ki, mən deyildim.

...Anamın halı tez-tez dəyişirdi. Müayinələr göstərirdi ki, onun səhhətində çox ciddi problemlər var, xüsusən də beyin-qan dövranında, ürək sisteminde. Müalicələr də lazımi effekti vermir. Buna rəğmən müayinə və müalicələrə ara vermirdim.

Aprel ayının axırları olsa da yazın gözəlliyi bilmək bilmirdi. Hər tərəf yam-yaşıl, gül çiçək içində idi. Ağac və kollardakı rəngbərəng çiçəklər insanlara könül xoşluğu bəxş edirdi. Təbiətin bu gözəlliyyinə rəğmən anamın əhvalı da pis deyildi. Hər halda özü belə deyirdi. Buna nə qədər sevinsəm də iş yerindən bir aylıq xarici ölkələrin birinə xidməti ezamiyyətə göndərilməyim barədə qəfil xəbər əhvalımı korladı. Anamın məsləhəti olmasaydı bəlkə də bundan imtina edərdim.

-Oğlum, get, bu da bir şansdır düşüb. Həm dün-

yani gəzib görərsən, həm də işinin xeyrinə olacaq. Mən da şüklərlə olsun ki, yaxşıyam.

Evlə tez-tez əlaqə saxlayırdım. May ayının 6-da, atamın ad günündə etdiyim zəngdən sonra gözlərimə qaranlıq çökdü. Növbəti göz yaşlarından sonra anamın hali pişləşmiş və komaya düşmüdü. Mən anamın səsini eşidə bilmədim.

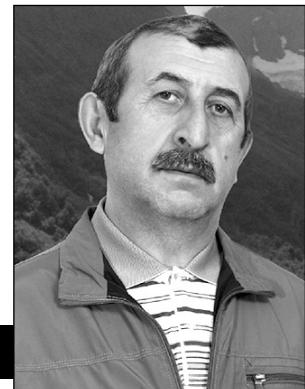
Evə gəlməyim mayın on birinə təsadüf etdi. Anamı öz otağında yerdə, yorğan-döşəkdə üzü qibləyə uzatmışdır. Artıq həkimlər dava-dərmanını kəsmişdilər. Otaqda bacım, bir-iki yaxın qohumumuz və ən yaxın rəfiqəsi var idi. Otağa girən kimi anamın ağappaq, donmuş sifətini gördüm, gözləri dərhal mənə zilləndi. Mən doluxunsam da ona əziyyət verməmək üçün ağlamağıma güc gəldim. Yaxınlaşışın yanında çöməldim, əyilib gözlərindən öpdüm. Anamın göz bəbəkləri hərəkətsiz idi. Dikələndə anamın gözlərindən qulaqlarına tərəf axan göz yaşlarının bəm-bəyaz saçlarına qarışdığını gördüm. Dəsmalımla gözlərini, yanaqlarını sildim, saçını oxşamağa başladım. Bu arada qapı açıldı. Bacımın gəlini iki ay əvvəl dünyaya gəlmiş uşağı ilə otağa girdi. Bacım nəvəsinə nakam qardaşının adını qoymuşdu. Uşaqqanın qucağında əl-qolunu oynatmaqla sanki yerə düşüb can üstündə olan "anasını" qucaqlamaq istəyirdi. Hava isti olduğundan uşağın əynində qolsuz köynək və qısa tuman var idi. Bacım uşağı qucağına alıb anamıza tərəf əyildi və astadan qulağına:

-Ana, bax, oğlun Bəxtiyar görüşünə gəlib. - dedi.

Anamın baxışları toppuş əllərini irəli uzadıb qırıq-qırıq, anlaşılmayan səslərlə "danışan" uşağa tərəf dikildi. Uşağın iliq, ətirli nəfəsindən simasına bir məmnunluq ifadəsi hakim kəsildi. Birdən yuxudan ayılan kimi oldu, gözləri alacaklandı. Çətinliklə də olsa sağ əlini yuxarı qaldırdı. Bacım uşağı yanınaşdıranda anam əlini onun bədənidə gəzdirdi. Arvadın üzü anındaca nurlandı, simasını bir sevinc işığı bürüdü. Gözlərinin kənarı qırışlandı və ...qolu üstünə düşdü. Hıçkıraq səsləri otağı başına götürdü.

Anamın sevinc dolu gözləri naməlum bir nöqtədə ilişib qalmışdı. Onun nura boyanmış siması İlahi bir sevgiyə bürünmüdü. Mən anladım ki, son nəfəsində nakam oğlunun bədənidəki "sağalmış" yaraların sevincini yaşayan anamın mələk ruhu bu dünyani məmənnun halda tərk etmişdir.

19-20 noyabr 2019-cu il

XALIQ AZADI

GƏLMƏDİ

Xeyalim yol etdi, çıxdım görüşə,
Səslədim sevdiyim yarı, gəlmədi!
Qəmli bulbul oldum, dedim nəgmələr,
Yaman çəkdir ahu-zarı, gəlmədi!

Döndü cəlladıma sevdiyim rəri,
Yüklədi köksümə qəmi, kədəri!
Uzaqdan əl etdi gənclik illəri,
Qismət etdi intizarı, gəlmədi!

Xatırəm güc gəldi, ürəyim əsdi,
Təkcə mənə qaldı bulağın üstü!
Ay Allah, nə oldu, yenəmi küsdü?
Niyə pozdu bu ilqarı, gəlmədi!

Dikildi gözlərim göydə ulduza,
Çevrildim ələcsiz, aciz yalqıza..
Yalvardım bu gözəl sevdiyim qızı,
Bircə kərə görəm barı, gəlmədi!

Eylədi təsəlli titrəyən yarpaq,
"Ağlama!" - söylədi şırlayan bulaq!
"İtirdin!" - qışqırdı, hər qaya, hər dağ
Ala gözlü xoş Nigarı! Gəlmədi!

Yatmışdım, gözümü açdım, elə bil -
Qayıtdı aradan keçən otuz il!
Dedi, gecikmişik! Daha, yox o gül,
Üz tutmuşuq qışa sarı! Gəlmədi!

Yalvardım Günəşə, yalvardım Aya,
Dedim, qalım orda, olum daş, qaya!
Xalıqəm, nə deyim qismətə, paya,
Fələk yazdı bu qərarı! Gəlmədi!

DAĞLAR İNCİYİB

Söz demə dağlara, dağlar inciyib,
Dərd çekir ürəyi, dolub, neynəsin.
İnsantək dil açıb imdad diləyir,
Gözləri yollarda qalıb, neynəsin.

Dar gündə dərdinə dağın qalmayan,
"Can"- deyib, özünü oda salmayan,
Bizimtək vətənə qurban olmayan -
Oğulu yadına salıb neynəsin?

Arxa çevirmişik anam Təbrizə,
Göyçə yas içində - nə deyir bizə!
Murov həsrətiylə baxır Kəpəzə,
Kədərli xəyalala dalıb, neynəsin?

Arzular deməklə qayitmir Vətən!
Torpaqdan qılıncla qovular düşmən!
"Vaxt gələr!" - deyəndə utanıram mən,
İnamıım yox olub, solub! Neynəsin?!

Xalıqəm, layiqik hər cür töhmətə,
Tuş etdik dağları belə möhnətə!
Yox olub günəsi, düşüb zülmətə,
Üstünü buludlar alıb, neynəsin!

DEYİRLƏR, ŞAIR QOCALMIR

Sahib Əz-Zamanın öz qanunu var:
Şair də qocalar, söz də qocalar!
Odlu qələmiyənən qurub çatlığı,
Ocaq da qocalar, köz də qocalar!

Dərib bənövşədən dəstə seçsə də,
Təmiz çəsmələrin suyun içsə də,
Şeiriynən aylardan ilə keçsə də -
Əllini ötsə də - yüzdə qocalar!

Dolanar yaylaqlı ulu dağları,
Eyləyər məkəni güllü bağları,
Zirvəylə bağlayar əhdi-ilqarı -
Zirvədə qocalar, düzdə qocalar!

Qartal baxışıyla ürəklər biçən,
Sevgi bulağından doymayan - içən,
Gözəllər dəstindən gözəli seçən,
Məhəbbət sərrafi gözdə qocalar!

İstər Divanədir, istər - Danəndə,
İllərə tabedir hamı cahanda,
Xalıq neyləsin ki, vaxtı çatanda,
Başlayar əsməyə, diz də qocalar!

İSTƏYİRƏM

Nə bal isteyirəm, nə də ki, qaymaq,
O yavan çörəyi mən isteyirəm!
Quzu qabağımda çıxım dağlara,
Yolumu azdırınsın çən isteyirəm!

Qayalar üstündə yىxilim, aşım,
Cırılsın şalvarım, yarılsın başım.
Nənəm ətəyilə silsin göz yaşım,
Yaşayım qayğısız, şən, isteyirəm!

Nadinc uşaq olum, düşüm cəncələ,
Rahat oturmağa hanı hövsələ.
Qaçım babamgilə, keçməyim ələ,
Dolanım cəzadan gen isteyirəm.

Qayıdım nağıltək uzaq birilə,
Eşqimi yenidən gətirim dilə!
İlk gənclik sevdamın şux gözəliylə,
Bölüm sevincimi tən, isteyirəm!

Xalıqəm, dövr etsin keçdiyim yolum,
Sevdamın köksünə yenidən dolum.
Nəvəziş içinde itim, yox olum,
Yaşayım tək bircə gün isteyirəm!

GÖYLƏR GURULDAYA YENƏ

Göylər guruldaya yenə,
Yağış lay-lay yerə enə.
Qaçam dərələr üstünə,
Gurlayan sellərə baxam,
Qoşulam, keçmişə axam!

Xeyallarım uzaq qaça,
Çıxa asimana, uça.
Qartal ola, qanad aça,
Qıy vura, səsləyə məni,
"Gəl!" - deyib gözləyə məni!

Ana məktəb, oldum uzaq,
Ömür keçdi - necə yozaq?
Niyə məni saldın qıraq?
Qoy, qayıdımışaqlıqum,
Təzelənsin sənə yolum!

Gözəl məktəb qəmli, nəsə,
Deyən, azdı gələn dərsə!
Örgənmişdin küçə - səsə,
O dövrün arxada qalıb,
Başın üstün bulud alıb!

Tarix töhfəm, a Şiş Qaya,
Heç olmasa, sən çat haya!
Mənə söyləmirsin, niyə,
Bəsdir qərib oldun! Qayıt!
Saralıban-soldun, qayıt!

Başı qarlı Keçəl dağı,
Köksündə İsa bulağı,
Unutmaram keçən çağrı.
Ağrımışın o ağ başın,
Tökülməsin gözdə yaşın.

Qız-gelinli buz bulaqlar,
Sevən, sizdə tutur ilqar.
Yaddaşımın Turş Suyu var -
Gözəl suyun qoy bol olsun,
Şöhrətinlə dünya dolsun!

Piçildayır, deyir zaman:
Xalıq, görüşərsən! İnan!
Həsrətin çekirəm yaman,
Gözəl obam, qanımdasan,
Ürəyimdə, canımdasan!

ARXADAN GƏLƏN SƏS

Yenə xeyallardayam,
Fikir məni aparır.
Arxadan bir səs gəlir,
Keçmişlərə çağırır!

Bir səs gəlir arxadan,
Mehriban Ana səsi!
"Lay-Lay" - deyir həzindən-
Şirin yatsın körpəsi!

Bir səs də eşidirəm,
Körpə uşaq gülüşü!
Qayğısız bir dünyanın
İlk addımı, yeriş!

Bir səs gəlir arxadan,
Məhebbətin səsidir!
İsmətli bir sevginin,
Eşqin ilk müjdəsidir!

Bu arxadan gələn səs,
Keçmişin nəfəsidir!
İtirdiyim gəncliyin
Uzaqlaşan səsidir!

Bir səs gəlir arxadan,
Nələr söyləyir mənə?
Təlaş dolu "əlvida" -
Deyir hər keçən günə!

Bu gələn səssə, yəqin,
Hicranımın səsidir.
Ürəkdəki nisgilin -
Bəlkə, qəm kölgəsidir?

Bir səs gəlir arxadan,
Tələsmə, dayan, - deyir.
Xəyallar dəryasında -
Yatmışan, oyan, - deyir.

Mən nə deyə bilərəm,
Arxadan gələn səsə?
Vallah, mən tələsmirəm,
Günlərim düşüb bəhsə!

BİR AZ

Sair qardaş, aç sinəni,
Gəl, Şinixdan söylə, bir az!
Sal yolunu Keçəl dağa,
Ceyran-cüyür teylə, bir az!

Meşələri, düzü, dağı,
Gözəl insanlar oylağı.
Binəli yaşıl yaylağı,
Durub tərif eylə bir az!

En Turş Suya, bir qurtum iç,
Qayıt, köhnə dövrana keç.
Bulaq üstə bir gözəl seç,
Söz-söhbətə əylə, bir az!

Kəs yolunu, eylə söhbət,
Ürəyə dolsun məhəbbət!
Şirin - şəkər sözlər işlət,
Olsun səndə hiylə, bir az!

Xalıq, söylə, o dağlartək,
Varmı yetişdirən mələk?
Qara telə bir sığal çək,
Ürek dolu iylə bir az!

GÖZƏLİN

Ümid verib oda salmaq,
Adətidir bu gözəlin.
İşvəsiyle naz etməyi,
Sərvətidir bu gözəlin.

Qaşları dünya naxışı,
Gözəllik ona yaraşır.
Ahutək sırlı baxışı,
Söhbətidir bu gözəlin.

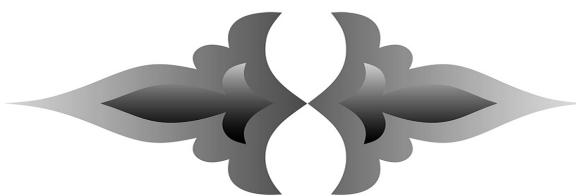
Qıraqacı nəzər salmağı,
Şehirli ulduz olmağı,
Xalıqın canın almağı,
Qüdərtidir bu gözəlin.

GÖZƏL

Külli - aləm "şükür" deyir,
Səni yaradana, gözəl.
Xoş qədəmin dəysə hara,
Dönür Gülüstana, gözəl.
Baxışın cəllad olub,
Qəsd eyləyir cana, gözəl.
Ağ buxaq, alma yanaq,
Layiq şöhrət-şana, gözəl.
Çəkmə məni çox sınaga,
Dözməm imtahana, gözəl.

Ayrılıq yetən zamannan,
Huşum gedib, çəş olmuşam.
Həsrətindən odlanıram,
Alov asır daş olmuşam.
Nə gecəm var, nə gündüzüm,
Zülümə yoldaş olmuşam.
Vüsəlina yetmək üçün,
Yollarda çəş-baş olmuşam.
İnsafa gəl, bir ümid ver,
Salma məni qana, gözəl.

Keçən günü yad edirəm
Özümü xoşbəxt sanıram.
Qoynun eşqimin cənnəti,
Sevgi odunda yanıram.
Cahanda yox bərabərin,
Başqa varlığı danıram.
Sənsiz bir günüm il olur,
Dözəmmirəm, odlanıram.
Xalıq dərdindən xəstədir,
Gəl, yetir dərmana, gözəl.

ƏLİF MƏHƏRRƏMLİ

YADDAN ÇIXMIŞ HƏDİYYƏ

(hekayə)

Salman kişinin nəvə-nəticəsi çox idi. Beş oğlandan, üç qızdan nə qədər desən uşaq əmələ gəlmışdı. Hamısı ona "baba" deyirdi, hamısını da qoca bağırna basıb qızığınlıqla öpürdü. Bəlkə bu ətrafda nə belə mehriban baba, nə də belə mehriban nəvələr yox idi. Yüz uşağın arasında o nəvəsi görən kimi tanıyıb yanına çağırardı, qucaqlayıb o üzündən, bu üzündən öpərdi.

Amma Salman kişi nəvələrinin hamisindən çox ata evində onunla birlikdə yaşayan oğlu Hafızın uşaqlarını sevərdi. Çünkü Salman kişi özü demişkən onlara höyük salmışdı. Hafızın böyük oğlu Sənan Salman kişidən bir addım da kənaraya getməzdı. Salman kişini evdə, həyat-bacada görməyəndə oğlan canını qoymağın yer tapa bilməzdi, qəfəsə salınmış quş kimi vurnuxardı. Axı o gözünü açandan babasının qucağında olmuşdu. Salman kişinin yanında olanda Sənanın yadına nə anası, nə atası, nə də nənəsi düşərdi. Büyüyüb məktəbə gedəndən sonra onun babasına olan münasibəti dəyişməmişdi. Məktəbdən gələn kimi evdəkilərə "babam hardar" sualını verordi.

Sənan artıq böyük oğlan olmuşdu. Çörək qazanmaq üçün iş-güt dalınca gedərdi. Gündərlə, həftələrlə evdə olmasına baxmayaraq babasına olan mehri-məhəbbəti azalmaq bilmirdi.

Bir gün Sənan Salman kişiyo:

-Baba, - deyə müraciət etdi, - bu yaxınlarda xaricə işdəməyə gedəcəyəm. Orada iş bizi gözdəyir. Yaxşı pul qazanıb qayıdacağam.

-Nə bilirsən iş səni gözdəyir, bala, - Salman kişi xəbər alıdı.

-Bizə oğlan gəldirdi ha, İman, yadında deyil, baba?

-Yadimdadı, Məşədi Sərxanın oğlunu deyirsən.

-Hə, onu deyirəm. Yaman diribaş oğlandı. Bir ay bunnan əvvəl onu xaricə göndərdik ki, gedib iş tapsın. Tapıb. Bizi də çağırıb. Ancaq, baba, sənnən ötrü darıxacağam, lap burnumun ucu göynəyəcək, sən hər mənim yadıma düşəndə....

-Sənə də, yoldaşlarına da uğur arzulayıram. Özü qoruyun. Mənnən ötrü darıxma. Mən öz evimdəyəm. Özü də mənə burda ayağın yandı, geri çək deyən yoxdur. Sənnən gedən uşaqların babası yoxdur?

Sənan ani olaraq gözlərini qiydı, sonra dedi:

-Hamisinin babası var. Niyə xəbər alırsan, baba?

-O uşaqlar necə, sən də elə. Bala, elə bilirsən olar baba-ların istəmirler?

-Mənim qədər istəmirler. Bir də axı onların babaları mənim babam kimi yaxşı adam deyil. Babaları onları sən məni sevən qədər sevmir. Onların babaların heç kəs xəbər almir. Hamı mənnən səni xəbər alır və "yaxşı kişidir" deyirlər. Yaşlılar deyir ki, baban kolxozi sədri işdəyəndə biz bəydən-xannan yaxşı yaşayardıq. Heç nədən korluğumuz olmurdu. Pulumuzu xərcləməyə yer tapa bilmirdik. Kolxoçuların güzərəni sənin babanın güzərənindən yaxşı olurdu. Qoca müəllimlər də səni məndən tez-tez xəbər alırlar. Deyirlər, bütün vəzifəlilər sənin baban kimi olsayıdı, Sovet hökuməti dağılmazdı. Belə vaxtlarda yoldaşlarının rəngi dəyişir. Məndən danışmaq belə istəmirler.

Sənan babasının qırışlar içərisində itmiş gözlərinə bir neçə saniyə dinməzcə baxdı, sonra:

-Kolxozi nə təhər şeydi, baba? - xəbər aldı.

-Necə deyim, bala. Kolxozi belə idi ki, hamı bir yerdə işləyirdi. Kim çox iş görürdüsə, çox əmək haqqı alırdı. Az işdəyənnər isə az alırdılar.

-Kolxozi indikinnən yaxşı idi, baba?

-Yox, indi yaxşıdı. Amma kolxozonun da yaxşı cəhətləri vardı. Müəllimlər bəlkə də düz deyirlər, savatdı adamlılar. Ancaq Sovet hökuməti indiyə kimi qala bilməzdi. Qalsayıdı da adamın başının papağın götürüb qaçırdılar. Ayaqqabı-sın ayağının çıxardılar. Son vaxtlar Sovet hökumətində "başdı başın saxlasın" idi. Axır illər Sovet İttifaqında intizam deyilən şey qalmamışdı. İldə, iki ildə bir rəhbər dəyişirdi. Çernonkonu balıqnan zəhərlədilər, Andropovu kabi-

netində zəhərli gülə ilə vurdular. Hakimiyyətə dil pəhləvanı Qorbaçov gəldi. O da bir iş görə bilmədi. Hökuməti dağdı.

...Sənan xaricə gedəndən sonra Salman kişinin rahatlığı olmadı. Səhərdən axşama kimi həyətdə o yana getdi, bu yanına getdi. Həmişə də dodaqları tərpənirdi. Beş dəqiqə olsun belə bir yerdə dayandığı olmurdu. Çıskın yağışdan əvvəl göyün üzü necə qara buludlarla örtüller, Sənan gedəndən sonra babasının da üzü qapqara olmuşdu. Qaş-qabağı açılmırı. Həmişəki şirin söz-söhbəti yoxa çıxmışdı. Kişini dindirmək belə mümkün deyildi. Təbiətinə rəğmən müləyim olan qoca tamam dəyişmişdi. Deyilən xoş söz də onu hössələdən çıxardırdı.

Sənana zəng eləyərək dedilər ki, babanın sənə görə dinciyi yoxdur, çox darixir. Gecələr də yata bilmir. Elə hey gəzinir, dodaqları tərpənir, amma kim ilə danışlığı, nə de diyi bilimmir. Ona hərdənbir zəng elə, danış, qoy ürəyi açılsın. Sənan dedi ki, zəng eləsəm də, onnan danışa bilməyəcəyəm, ağlayacağam. Babamın vəziyyəti bir az da pisləşər. Yaxşısı budur ki, ona məktub yazım, qoy məktubu oxusun, sakitləşsin.

Sənan babasına böyük bir məktub yazdı. Bunu zərfin qalılığından bilmək olurdu. Salman kişi məktubu alıb dodaqlarına yığındırdı. Bəlkə onu iyirmi dəfə öpdü, göz yaşalarısa məktubu əməlli-başlı islatdı, elə bil onu suya salmışdır. Kişi ovunmaq bilmirdi, ciyinləri də atılıb-düşməyinə ara vermirdi. Evdəkilərin uşaqlan-böyüyə qədər hamısı Salman kişinin başına toplaşmışdı. Elə bil ona deyilən sözlərin biri ni də eştirmirdi. Ağlayıb ürəyini axıra qədər boşaldandan sonra məktubu açıb oxumağa başladı.

"Dədə, sənə odlu salamlar göndərirəm. Vəziyyətimiz çox yaxşıdır. Bizə azərbaycanlıyıq deyə yaman hörmət eləyirlər. Sən demə, azərbaycanlılar dünyanın ən yaxşı xalqı imiş, burda biz ermənilərlə də qardaş kimi dolanırıq, onlar qafqazdakı ermənilərə oxşamırlar. Üreklerində xilt yoxdur, bizə kömək əli uzadırlar. Baba, vallah, mən hər şeyin düzün yazıram. Burda nə ki xalq var, hamısı onlara deyirlər ki, günah sizdədi. Sizi Qarabağdan qovan yox idi ki. Nə qazandınız atılıb-düşməknən, dünya xalqlarının hamısı sizi təcavüzkar, yəni başqasının torpağını zəbt eləyən deyirlər. Burdakı ermənilər deyirlər ki, Allax haqqı, dediklərizin hamısı düzdür. Bizim əlimizdən nə gəlir ki. Ermənilərin saqqızını Koçaryanlar, Sərkisyənlər uddular. Hakimiyyətə gəlmək üçün onlar elə bir biabırçı vəziyyət yaratdlar. İndi də onların əlinnən ermənilərin yaxasını qurtarmaq olmur. Biz istəyirik ki, Ter Petrosyanın dediyi kimi olsun, əvvəlki kimi canbir qardaş olaq. Amma biz ermənilərə inanmırıq.

Baba, buranın havası da gözəldir. Hər gün azca yağış yağır, tozu-zadı yuyur. Yağanda elə bilirsən bir də hava açılmayacaq. Bir azdan sonra bir də görürsən ki, günəş çıxdı, adamı tər basdı, pencəyi çıxardırsan. Baba, ancaq bizim tərəflər də çox gözəldir, yayda günəşin altında yanırsan, bəzi xəstəliklər adamın canından çıxır. Qış vaxtı da şaxta heç kəsi şikəst eləmir bizim diyarda.

Nəbi Xəzrinin iki sətrini yeri oldu-olmadı tez-tez piçlədayıram:

*Deyirəm Vətənin bircə qış günü
Yaxşıdır baharın yüz baharından.*

Baba, hər şeysiz yaşamaq olar, amma vətənsiz yaşamaq olmaz. Mənə dessələr ki, səni bir də Azərbaycana qaytarma-yacayıq, bağrim çatdayar, ölərəm. Vətən nə şirin şeymiş. Qürbətdə olanlar bunu yaxşı bilirlər. Baba, elə bilmə, mən evə tez qayıtməq istəyirəm. Yox, darixmiram, iş başımı elə qatıb ki, gözümü belə aça bilmirəm. Biz burda bir arzuynan işdəyirik, evdəkilərin maddi vəziyyətini yaxşılaşdırıa bilək.

Baba, hamiya mənnən salam de, ən əvvəl nənəmə, ana-ma, atama, qardaş-bacılarımı.

Baba, səni öpüb bağırma basıram!"

Salman kişi uzun müddət, yəni iki-üç ay məktubu cibində gəzdirdi. Hər dəfə qoltuq cibindən çıxardanda əvvəlcə onu öpərdi, sonra isə onu oxuyardı. Məktubdakı cümlələri bəlkə də əzbərdən bilirdi. Daha nə həyət-bacada fikrə gedərək gəzdiyi olurdu, nə də əvvəlki kimi dodaqları tərpənirdi. "Balam məktubu şair kimi yazıb. Aparın verin ədəbiyyat müəlliminə, qoy onu qırmızı qələmle yoxlasın. Bir dənə səhv tapa bilməz. Hər adam onun yazdığı məktubu ya-za bilməz. Mən də azdan-çoxdan oxumuşam. Danışmağa şor da verməzdər. İki cümlə tapıb yaza bilmərəm. Yazsam da səhnənə dolu olar. Qoy gəlsin, ona deyəcəyəm, getsin ali məktəbə gərsin. Gələcəkdə alim olar. Altı oğlun ola-ola biri barı ali məktəb, texnikum qurtara bilməyə, biabırçılıqdır. Əldən qoymaram Sənan balamı. Mənim sözümnən çıxmaz. Nə olur-olsun qoymaram onu bisavad qala. Lap seçmə məktəblərdən birinə onu göndərəcəyəm".

Sənan səhər saat on-on bir radələrində zəng eləmişdi ki, bu axşam evdə olacağam. Günorta yeməyindən sonra Salman kişi sinəsini həyət qapısında dayanaraq yoldan gözünü gün batana kimi çəkmədi. "İndicə Sənanı götürən maşın gəlib burda, düz mənim qabağında dayanacaq" ürəyindən keçirirdi. Nə günəş öz mənzilinə enirdi, nə də Sənan gəlib çıxırı. Arvadı gəlib Salman kişini usağı dilə tutan kimi dilə tutub evə apardı. Şam yeməyinə hazırlıq görürdülər ki, qapı açıldı. Sənan hər əlində bir çamadan otağa girdi. Çamadanları elə qapının ağızında yero qoydu və əvvəlcə bacı-qardaşlarını, sonra isə atasını, anasını, nənəsini və ən axırdə babasını bağırına basdı.

İki stəkan çay içəndən sonra çamadanları ortaya qoyaraq aldığı hediyələri ailə üzvlərinə paylamağa başladı. Sonra isə atasının, anasının və nənəsinin bağışmalarını tapıb özlərinə verdi. Oğlanın gözləri birdən babasının gözlərinə sataşdı. Kişi pörtüb qalmışdı. Özünü güclə ələ alırdı ki, ağlaması. "Aman Allah, nə böyük qəbahətə yol vermişəm. Babam üçün hədiyyə almaq yadımnan çıxıb" piçildədi. Piçiltisini özündən başqa heç kəs eştirmədi.

Ailə üzvlərinin hamısı aldığı hədiyyəni qaytarıb qabağına qoysular. Sənanın ağızını açıb bir söz belə deməyə cürəti çatmadı. Danışsaydı ağlayacaqdı.

Oktyabr, 2014.

VAQİF OSMANOV

BU GÜNÜMÜZÜN "LEYLİ VƏ MƏCNUN" DASTANI

Helvetsi Aya bənzəyən, görünməyən, işıq düşməyən tərəflərini heç kəsə göstərməyən insanı (Mark Tven) belə təsvir edir: "İnsan müxtəlif rəssamların tamaşaçıların seyr etməsi üçün sərgiyə qoyduğu bir modeldir. Hərə onun bir cəhətinə baxır, lakin hələ heç kəs onu bütünlükə əhatə edə bilməmişdir".

Şair, yazıçı Rafiq Akifin avtobioqrafik "Yalquzaq qayası" romanını çağdaş dövrümüzün Bozqurd dastanı da adlandırmış olar. Niyə avtobioqrafik roman deyirəm? Ona görə ki, romanda cərəyan edən hadisələr, məkan bu nəticəyə gəlməyə əsas verir. Əsərin qəhrəmanı Ramizin müəyyən dövr Rusiyada yaşaması, zavodun həmkarlar ittifaqının sex üzrə sədr müavini işləməsi, iki ali məktəb təhsili alması, infarkt keçirməsi, ilahi məhəbbətlə sevdiyi ömür-gün yoldasını ilk nəvəsini görmədən itirməsi Rafiq Akifin öz ömürlüyüնün yaddaqlanan anlarıdır. Ramiz Urfan yazıcının prototipidirmi? Bunu başa düşmək çətin deyil. Bəlkə də yox. Hər halda oxşarlığı var...

"Ön güclü müəllimi həyat" olan Ramiz Baharın dediyinə görə ancaq bir dərsdən iki alındı - ailə qurmaq dərsindən. Onu da Ramizə ancaq Qəmər öyrədə bilərdi. Volqa çayında gəzinti gəmisində səyahət zamanı "dəvətsiz qonaq kimi ürəyə gələn sevgi" Ramizin dünyasına yeni rəng gətirir. "Danışib gülməyi sevməyən" ciddi Qəmərin gözəlliyi onu ovsunlayır, "maqnit kimi özünə çəkir". Sadəliyi, səmimiliyi, təmənnasız

sevgini Ramiz Tibb institutunun tələbəsi oğuzlu Qəmərdə tapır. Ramiz Qəmərin "bir elm olan gözlərinə" baxmaqdan doymur. Onun üçün Qəmər "ucsuz-bucaqsız qalaktikaya, Ramiz isə ömürlük sevəcəyi Qəmərin başına fırlanan planetə çevrilir.

Ramizin qalaktikasında saysız-hesabsız parlaq ulduzlar, məhəbbətlə anlar vardı. Onların bəxt ulduzu da saf sevgi göylərinin ən parlağıydı. Qəmər Ramizin dilindən "sevirəm" kəlməsinin həsrətindəydi. Ramizsə bu sözü dili ilə yox, ürəyi ilə söyləyirdi...

Romanda müəllif müxtəlif mənbələrdən əldə etdiyi müdrik fikirlərlə özünün düşüncələrini sintez edərək cərəyan edən hadisələr arasında körpü yaradır. "Baxışları ilə bir-birinə sədaqət andı içən sevgililər"in (Viktor Hüqo) xoşbəxt günlərini yazıçı lirik duyğularla elə qələmə alır ki, bu sevginin əbədiliyinə şübhə yeri qalmır. İnanırsan ki, "həqiqi sevgi insanları kamil edir". Amma...

Rafiq Akif romanda tipik, milli ruhlu ailə formulunu ən incə nüanslarına qədər dəqiq çizir. Az qala aforizm səviyyəsində fikir yürüdür: "yataq otağı kişiyə qadının barış hücrəsi kimidir". "Görünən yox, özünü verdiyi yox, həqiqi yaşı"nı yaşayan Qəmər "hər şey pulla başa gələn zəmanədə" artıq Ramizlə bərabər iki övladı üçün dəridən-qabıqdan çıxıb işləməyini istirahət, məzuniyyət sayır, sağlamlığını unudurdu.

Bu ilahi sevgi kainatının Qəmərini tale Ramizə çox

gördü. Qəmər sönmüş çıraq kimi amansız ruzgarın hədəfinə tuş gələndə Ramiz "taleyini yanan Allahın qələm"inə qarğımaqdan başqa heç nə edə bilmədi. Ramiz bu itkinin onu da məhv edəcəyini, ömrünə çalçapaz dağlar çəkəcəyini yaxşı anlayırdı. Onun həyatının nizamı pozulacaq, xeyallarının, arzularının qanadları qırılacaqdı...

Ziyafətdən qayidan gecə bir anda Qəmərin halı dəyişdi, o, bir andaca bu fani dünyani tərk edib haqq dünyasına səfər edərək canından çox sevdiyi ərini və iki övladını Qəmərsiz qoydu...

Ramizin "yaddaşı xatirələr xəzinəsi"nə dönmüşdü, "gələcəyinin xeyalları, ümidi" məchul boşluqlarda itib batmışdı. Qəmərli ömrünün baharını belə tez şaxta məhv edəcəyini təsəvvürünə gətirmirdi. Qəmərin "diş ağrısına bənzəyən ağrısı"ni bütün ömrü boyu hiss edəcəkdi. Bu ağrıya o, dözəcəkdimi? Yox, bu ağrı onu heç vaxt tərk etməyəcəkdi. Bu ağrıya dözməyə iradəsi çatacaqdımı?..

Qəmərin ölümündən qırıq gün keçəndən hər gün evdə Ramizin masasının üstünə yemək, kağız və qələmlə yanaşı araq da "qonaq" gələndə artıq həyatın, Qəmərli xatirələrin rəngi, ritmi dəyişdi. İlahi "Qəmər və Ramiz" dastanının vərəqləri arağın dadını canına hopdurən dağidıcı küləklərin əlində oyuncaq qayıqlara çevrilib burulğanlarda yoxa çıxırdı. İndi Ramizin "sevgilisi" araq butılıkışıydı. Hər gün Qəmərin şəklini qarşısına qoyub onun "sağlığına" badə qaldırılcıqca Qəmərin ruhu ondan uzaqlaşırırdı.

Araq onun yaddasını qurdaladıqca Qəmərə yazdığı şeirlərdən qırıq-qırıq misralar yadına düşürdü:

*Bir eşqin quluyam, bil, ölnənədək,
Çırpinur can iki daş arasında...*

*Ayrılıq qoy səni tapmasın deyə,
Gizlərəm qəlbimin dərinliyində...*

"Ceyran südü" Ramizi özünü dərk etməyə qoymadı. O, araqla sirdəş olmayı, gecələr evə gec gəlməyi "Qəmərin ruhuna xəyanət hesab etsə" də bu vərdişin müti quluna çevrilir, "özünə qalib gələ bilmirdi".

Romanı maraqlı bölmələrindən biri də Ramizlə Nazilənin ehtiraslı sevgi oyunlarıdır. Ramiz təsadüfən Naziləyə rast gələndə hələ Qəmərin ili çıxmamışdı. Hər şey Nazilənin şərfinin boynundan sürüşüb yerə düşməsindən başladı. Nazəndə Nazilənin süzgün baxışları Ramizin Qəmər həsrətini yumşaldıb muma döndərdi. "İşvəkar qadın"ı yaranan kefinin duru vaxtında xəlq eləmişdi. Sanki o, bir mələk idi. "Mələklər-

RAFIQ AKİF

YALQUZAQ QAYASI

də ehtiras olmur" deyənləri Ramiz qısayırdı: "Əgər yoxdursa o, niyə mənim dünyama yeni cəalarlar bəxş etdi?" "Fəsəfədən daha qəliz qadın"ın əlində boğulan Ramiz duyğular qoynunda çabalayırdı. Onun "şəraitin əlində boğulmaq" təsəllisi özü-özünü aldatmaq idi.

"Təmiz vicdan qütbü ulduzuna bənzəyir, yolunu azanda o, sənə doğru yol göstərir". Ramizin vicdanı təmiz idimi? Vicdanını ləkələməklə o, Qəmərin ruhunu, Qəmərli xatirələrini narahat edib özündən uzaqlaşdırırdı?

Dişi bozqurd hər hansı bir səbəbdən öldüyü zaman erkək dağlara çəkilər və yalquzaq həyatı yaşayaraq olərdi. Ramizin "dağ"ları isə ehtiraslı Nazilənin isti qucağı oldu. "Mələk" Nazilə onu qucağında boğdu, nəfəsini kəsdi. "Xəyanətin sevgiyə bulaşmış" sehrində nazlanan Ramiz aciz məxluqa, qadın hiylösünün əsirinə çevrilib həyatının son anında Qəmərin ruhundan imdad diləyərək əlində ürək dərmanı ilə Qəmərin qəbrinin sinədaşına başını qoyaraq əbədi yuxuya getdi. Qəmər onu bağışladımı, onu qoynuna aldımı, Ramizin Qəmərlə yanaşı uyumağa haqqı çatırdımı?..

Bəs Nazilə kim idi? On beş yaşıdan Nazilənin atasının çörəyini yeyən, "dost" hesab etdiyi quduz Xəsayın caynağına keçən Nazilə heç cür onun əlindən qurtula bilmirdi. Üç dəfə abort olunduqdan sonra ana

məhəbbəti kimi ülvi hissədən də məhrum olan bu gözəlcə heç vaxt sevgi kimi şirin təamı dadmamışdı. Quduzlaşmış Xasayın əlində oyuncağa çevrilən Nazilə artıq gizli sevgi oyunlarının alətinə çevrilib qucaqdan qucağa atılmaqdaydı...

Yaşı qırxı adlamış Nazilənin dünyasında Ramiz peyda olandan çoxunun pozğun, fahişə adlandırdığı Nazilə - "Nazəndə Nazilə" əsl sevginin dadını anla-mağ'a başladı. Əsəri oxuyanların çoxu Nazilənin sevgisini fahişənin növbəti oyunu hesab etsələr də yazıçı onun həqiqi məhəbbətinə inandırır bizi. Ramiz xəstəxanada olanda onunla görüşmək istəməsi, ona yalvarişları, nəhayət, sonda kənd qəbristanlığına gəlib Ramizin qəbrini ziyarət etməsi, onların sevgisinin "bais"i şərfini qəbrin başdaşına bağlayıb getməsi çox səmimi duyğulardan xəbər verir. Yaziçı bu sevginin bütövlüyüünə oxucularını inandırır. Ramiz "kişi fahişəni mələyə çevirir, mələyi fahişəyə yox" düşüncəsi ilə nə qədər haqlıdır? Nazilə kim idi?..

"Yalquzaq qayası"nın ən həyəcanlı hissəsi quduz it xislətlə Xasay Hüseynovla Nazilənin qocanın xəstə, halsız anında üz-üzə dialoqları, Nazilənin indiyə qədər dilinə gətirə bilmədiyi mətləbləri deməyə cəsarət tapmasıdır. Düzdür, Ramizdən əli üzülən Nazilə "dövlətli qoca aşñasını da əlindən buraxmaq istəmirdi. O, yenidən özünü qoca dediyi Xasayın ağuşuna atmişdi". Amma Nazilənin daxili dünyasında Xasaya nifrətin vulkanı püsküründü. Bunu yazıçı onların səhbətində aydın təsvir edir:

-Qəm yemə, taparıq sənə birini.

-Neçəncisini?

-Sənə lap cavanını tapacam. Sənin hər şeyin var, evin, maşının, dəniz kənarında imarətin...

-Nə olsun. Neylərəm qızıl taxtı... bir qızıl baxtım olsun, demişlər. Mənim ki, ailə xoşbəxtliyim yoxdur... "Neyləyirəm qızıl testi ki, içimə qan qusuram-sa?"

-Bəyəm sən xoşbəxt deyilsən?

-Sən gözümü açmağa qoydun ki, biləm xoşbəxtlik necə olur? On beş yaşım olmamış mənim həyatımı məhv etdin...

-Qancıq, kəs səsini! Mən səni yatağıma girməyə məcbur etməmişdim ki...

-Sən məni aldadıb bağına apardın. Yeməyimə nəsə qatdır, ayılıb özümə gələndə artıq iş-işdən keçmişdi... Axı sən necə insansan ki, dost dediyin adamın körpəcə qızına tamah salıb həyatını məhv etdin..."

Nazilə "vəzifəyə görə nazirin pozğun qızını özü-nə arvad edən, həmin arvadını öz evində başqa biri-siyə yataqda tutan, boşanmaq istəyən əvvəlki arvadı Xasaydan canını qurtarmaq üçün onu atıb başqa-sıyla başqa şəhərə qaçan, sonra da tapıb onu yandıran şərəfsiz Xasaydan çox mərhəmətliydi, ona boğulan anda dərman verməyi buna əyani sübutdur.

Romanda yazıçı bu günümüzün reallıqlarından da səhbət açır. SSRİ adlı imperiya alt-üst olandan sonra yaranan müstəqil dövlətlərlə Sovet rejimini müqayisə edir. Amma hər iki sistemin əsas bələlərini yaranan pul olduğu qənaətinə gəlir. Çünkü xasaylar, nazilələr o vaxt da var idi, indi də. Bədbəxt Nigar, Samirə xanımlar, əsl sevgi mücəssəməsi qəmərlər də həmçinin..

Daha bir ağırlı məqam - şəhərliləşmə, beynəlxaq dillə desək, urbanizasiya. İnsanlar arasında səmimi münasibətlərdə yaranan çatlar, bir binada yaşayanların bir-birini tanımadalar, biqanəlik şəhərin bizə hədiyyə etdiyi mənəvi əyriliklərdir. Nazilənin "kim nə deyir, desin" "fəlsəfə"si əslində şəhər mühitində doğulmuş eybəcər "elm" deyilmə? Mənəviyyat uçurumdan xilas olmaq ən müşkül məsələdir. Bu uçurum nəfsinin qullarını öz ağuşuna aldıqca, onları şirnikləndirdikcə dərinləşir, nicatı çətinləşir.

Canavar hətta qəfəsdə acıdan ölsə də onu qəfəsə salanın verdiyi yeməkdən imtina edir, bir çox şüurlu məxluqlardan - insanlardan fərqli olaraq, eləcə də nazilələrdən. Bozqurd tamahkar, acgöz, vəfa-sız, saxta xisəltli deyil, xeyirxah, mərhəmətli, qürur-ludur. "İntiqam hissi ilə irəli atılanda aslanlar da qurdun yolundan geri çəkilirlər, dişilərini dəhşətli dərəcədə qısqanırlar".

Rafiq Akif "Yalquzaq qayası"nı maraqlı sonluqla bitirir:

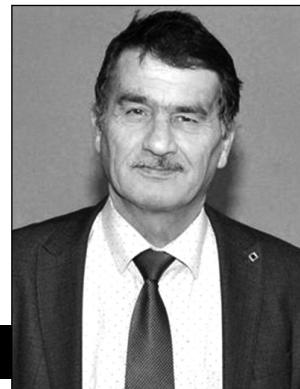
"Kəndin ovçularından biri silah-sursatını götürüb dağa qalxır və dağın zirvəsində rast gəldiyi mənzə-rədən çox heyrətlənir. Erkək qurd dışisinin cəsədi üstünə başını qoymuş vəziyyətdə olmuşdur. Elə bil o da Məcnun kimi Leylisinin xiffətini çəkirmiş və sevgilisinin ayrıliga dözməyib üreyi partlamışdı.

Erkək canavar üzü aya tərəf dikilmiş donuq və solğun gözlərində əksi qalan sonuncu ümidi ilə birlikdə olmuşdur..."

Lap Qəmər və Ramiz kimi..."

Məncə, Rafiq Akif müasir sevgi dastanını - milli "Leyli və Məcnun"u yaratmışdır...

Yanvar 2020.

RAFIQ AKIF

QOCALIQ

Cahanı rəngbərəng görən gözlərim,
İndi itib nuru ağ, qara görür.
Vurnuxan, çağlayan arzularım da,
Kamina yetmədən köksümdə ölürlər.

Hərdən isteyirəm köçü unudam,
Yatmış vulkan kimi püşküsün odum.
Fəqət, gəncliyimi göyə sovurdum,
İndi xatirələr üzümə gülür.

Al günəş qıruba çökərsə əgər,
Kainat zülmətdən donunu geyər.
Bundan sonra həyat, de nəyə dəyər,
Zaman bıçaq kimi çarəni bölür.

Nə edim, dağıldı gənclik qalası,
Sonu qismət dörd divarın arası,
Çarə etməz dünya pulu-parası,
Səndən əvvəl göydə ulduzun sönür.

Ömrün qürub çağrı-illərim xəzəl,
Görəsən harada haqlayalar əcəl.
Rafiq, ümüdlərə çatmayanda əl,
Həyatda varlığın xəyalala dönür.

BİLİRŞƏNMİ...

Bilirsənmi, sənsiz necə çətindir,
Yuxuda hər gecə adını çəkmək...
Əksini axtarmaq hər keçən kəsdə,
Ömrünü göy yaşılı əskiyə bükəmkə...

Bir vaxt məlhəm idi eşqin hər dərdə,
İndi yel oynayır sümüklərimdə.
Unudub ünvanı yan keçir hamı,
Yada salmır üzü dönüklərim də.

Rafiq Akif - Rafiq Akif oğlu Məmmədov 1 fevral 1962-ci ildə İsmayıllı rayonunun Mollaisaqlı kəndində anadan olub. Həmin ildə atasının təyinatıyla əlaqədar Göyçay şəhərinə köçüblər. Orta təhsili Göyçay şəhər 1 (indiki 9) nömrəli orta məktəbində alıb.

Əsgəri xidmətini Qazaxistan ərazisində yerləşən Sovet Ordusunda keçib. Hərbi xidmətdən sonra bir müddət Rusyanın Tver vilayətinin Kimri şəhərində yaşayıb, elə ali təhsilini də orada alıb. 1993-cü ildən Bakıda yaşayır.

1978-ci ildən şeirləri ilə mətbuatda çap olunur, üç kitab müəllifidir.

Rafiq AKİFİ doğum günü münasibətilə təbrik edir və şeirlərindən bir neçəsini oxuculara çatdırırıq.

Bilirsənmi, hicranın sağalmır yeri,
Adında olanda doğmalıq varmaq...
Sönmüş xatirələri qaytarıb geri,
İstərdim vüsalla xösbəxt yaşamaq.

Tək onu sevdim, var canimdə ruhu,
Söndürə bilməz heç kim bu atəsi.
Mənimçün ilahi məhəbbət şahı
O imiş ömrümün ayı, günəsi.

Bilirsənmi, həyat necə çətindir,
Doğman ola-ola qalasan yetim.
Loğman, gücün çatmaz, dərdlərim mindir,
Nə edim beləcə yazılmış bəxtim.

HEYİF Kİ...

Ruhum titrəyirdi adı adın gələndə,
İndi kömək etmir saxta eşqin də.
Gör necə gözümüzdə alçalmışan ki,
Tüküm də titrəmir səni görəndə.

Bu aşiq Məcnuna yar olmadın ki,
Kiminse eşqinə sadıq qalasan?!
Neçə ürəkləri viran qoydun ki,
Bir gün tənhalığa düçər olarsan.

Heyif itirdiyim sənli günlərə,
Yadına düşəndə içim göynəyir.
Mənimtək neçəsin salsan qoynuna,
Xəcalət, xəstəlik, ölüm gözləyir.

Gözəllik başına bəla olacaq,
Kişilər arıtək balın soracaq,
Həyatda heç bir şey sonsuz deyil li,
Bir gün ləcəyinə milçək qonacaq.

Bir ocaq isidib olardin ana,
İsmətli qadına olardin sən tay.
Yadına düşəcək bir gün öyüdüm,
Təssüf ki, gec qanıb çəkəndə haray.

BU DÜNYANIN ADAMI DEYİLƏM

Gəl, el çək məndən, ay adam,
Bu dünyanın adamı deyiləm.
Gündüzlər yaşadığımı
Gecələr haq-hesab edirəm.

Gündüzüm günahlarda,
Vurhavurda, yıxdayıxda,
Elə unudub Allah da,
Dörd səmtə varıb gedirəm.

Gəl, el çək məndən ay adam,
Burda təkəm, burda yadam.
Ölsəm, kimim var ağladam?!
Hüznü cana yedirirəm.

Yaşım çoxdur, kim ağlasın?!
Daşım ağır, kim saxlasın?!
Gedən gedib, nəyim qalsın?!
Astarımı geyinirəm.

Ya öldürün, ya dirildin,
Can ki, yox dara çəkdirin.
Əcəl taxtına mindirin,
Burda ömür çürüdürüm.

SƏN

Bu necə tale, bu gündə,
Dərd əlində qəlb siniq.
Nagümanlıq içində
Ölür canım bir anlıq.

Dodağında lamisə,
Ürəyimdə nübərsan.
Kimin üçün adı kəs,
Mənim üçün kübərsan.

Sən adidən adisən,
Sən tapılmaz nadirsən.
İçimdə yuva qursan,
Orda da ölösüsən.

Dağıt içimdə ev qur,
Yaşat viranə ömrü.
Saman çöpündən aslı,
Güldür sizlayan könlü.

Sönmür bu ocaq, sönmür,
Səndən sonra üz gülmür.
Sən öldürdügün bu eşq,
Əfsus, içimdə ölmür.

Doğmaydın doğmalardan,
İlk gördüyüüm andan.
Qopara bilmirəm səni,
Kama yetməmiş candan.

YALQUZAQ

Cavan ikən gəldi hicran,
Bu dünyada yetim qaldım.
Sənsiz yaşaya bilmədim,
Ölməyi də bacarmadım.

Qəm siminə köklənmişəm,
Sevinc düşüb qəlbən uzaq.
Sevə bilmədim bir kəsi,
Yaşayıram tək, yalquzaq.

DARIXIRAM SƏNİN ÜÇÜN

Taleyə bax, əvvəl yaddıq,
Hərə bir ocaqdan qopduq,
Eşq yolunda yuva tapdıq.
Söndü ocaq belə gün-gün,
Darixiram sənin üçün.

Nə tez susdu bu məhəbbət?!
Hicranı ölümdən dəhşət.
Nəfəsim ətrinə həsrət,
Yollarımız düşdü düyün,
Darixiram sənin üçün.

Mən qürurlu, sən inadkar,
Ümidimiz vermədi bar.
Təkcə sənə qəlbə yer var.
O kəs deyiləm gördüyüün,
Darixiram sənin üçün.

Gəl payızı əynindən at,
Bəzən yazla nazla yaşat.
Gəl Rafiqə gözəl ovqat,
Dirilt eşqi sən öldürdügün,
Darixiram sənin üçün.

SEVƏ BİLMƏZ

Zirvələrdə qar olarsan,
Xoş sözlərə aldanarsan,
Vallah, bir gün tek qalarsan,
Bir gün başa düşərsən ki,
keçən günlər geri dönməz.
Heç kim səni mənim qədər,
məndən artıq sevə bilməz.

Qalarsan yol ayricində,
Küləklər oynayar saçında,
Atılar yerə tacın da,
Bir gün başa düşərsən ki,
əzabına heç kim dözməz.
Heç kim səni mənim qədər,
məndən artıq sevə bilməz.

Qədrini bilmədin illərin,
Qoynunda qalar əllərin,
Üzdən itər gülüşlərin.
Bir gün başa düşərsən ki,
peşmançılıq kara gəlməz.
Heç kim səni mənim qədər,
məndən artıq sevə bilməz.

Heç kim daha, salmaz yada,
Dostların da, doğmalar da,
Qəlbə solar arzular da,
Bir gün başa düşərsən ki,
solan çiçək bir də bitməz.
Heç kim səni mənim qədər,
məndən artıq sevə bilməz.

Qapıda qalar gözlərin,
Köksündə donar sözlerin,
Otür düşün bir az dərin,
Bir gün başa düşərsən ki,
ağlamaq da kömək etməz.
Heç kim səni mənim qədər,
məndən artıq sevə bilməz.

Ya gəl öldür, ya da ki sev,
Viran eşqdən quraq bir ev.
Sənsiz üzüm heç gülməyib.
Bir gün başa düşərsən ki,
yad segilər dərdə yetməz.
Heç kim səni mənim qədər,
məndən artıq sevə bilməz.

Ayaq altda yol yorular,
Sinəmdə dərd qovrular,
Əzizim, geri dön, nə olar?!
Bir gün başa düşərsən ki,
məzaradək sevgim olməz.
Heç kim səni mənim qədər,
məndən artıq sevə bilməz.

Bitər canım, sevda bitməz,
Heç kim səni mənim qədər,
məndən artıq sevə bilməz.

"ACI XATİRƏ DƏ ŞİRİN DADARMIŞ..."

Gülər Eldarqızının "Səssiz xatirə" kitabı ilə bağlı atüstü fikirlər

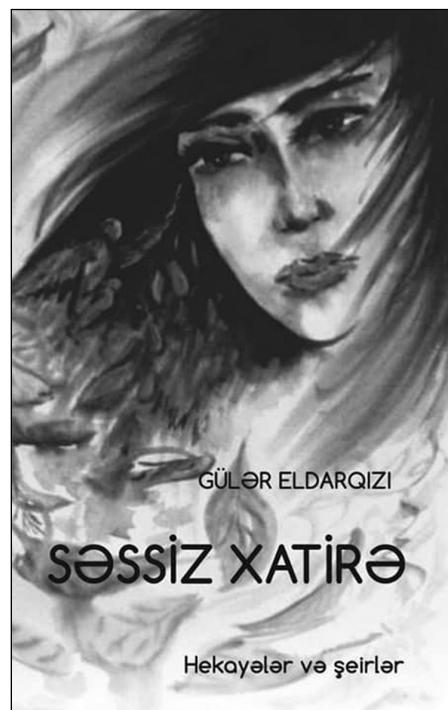
Mənə görə hər bir sözə məyilli adamın özünəməxsusluğunu olur. Kim onu hara yozur-yozsun, bunun özü də bir Tanrı vergisi! Yəni, sözə könül vərən elə həmin könül piçiltilərinin işığında da cəmiyyətdən, kütlədən bir addım uzaqlaşış fərdiləşir, hamının adı saydığında alt qatları görür, hamının yanından bigana keçdiyi mənzərəyə bəzən heyret, bəzən kədər, bəzən hətta qəzəblə baxır!.. Məhz bütün bunlar da zaman-zaman bədii sözə çevrilir. Deməli, bütün bu fərdiliklər müxtəlif formalarda həm də sözə xidmətdi. Bunu da hər kəs öz istedadına və yaradıcılıq imkanlarına söykənərək edir.

Yaxın günlərin söhbətidir, Gülər Eldarqızı ilə "Ədalət" qəzetiñin redaksiyasında tanış olduq. Dünyasını dəyişmiş dəyərli jurnalistlərimizdən biri, yaxşı tanıdığım Akif Şahverdiyevlə bağlı müəyyən xatirələri çözdük. Sonra öyrəndim ki, onun ilk müəllimlərindən biri mənim ən dəyərli dostlarımdan, tələbə yoldaşlarımdan olan tarix elmləri doktoru, professor Vaqif Abışovdur.

Bax, bütün bunlar mənim Gülər xanımı olan diqqətimi bir az da artırdı. Necə deyərlər, doğmaliq münasibəti yaradıcılıq münasibətlərində öz təzahürünü birmənalı şəkildə bürüzə verdi. Mən onun imzasına, elektron mediada yayımladığı yazılarına qarşı diqqətli olmağa başladım. Və günlərin birində də Gülər Eldarqızı Kənan Hacının redaktorluğu ilə işiq üzü görmüş "Səssiz xatirə" kitabını mənə bağışladı. Elə kitabıñ üz qabığında yazıldıgi kimi bu kitab iki bölmədən ibarətdir. Birinci bölümündə Gülər Eldarqızının şeirləri, ikinci bölümündə isə hekayələri toplanmışdır. Cox qəribədir ki, kitabı oxumaq üçün açanda ilk qarşılaşdım onun "Gəlləm" şeiri oldu. Həm adın, həm də mövzunun özünü cəlb etməsi öz işini gördü. Öncə bu şeiri oxudum. Gülər Eldarqızı yazır:

*Sənə gələn yollarım,
Duman olsa da gəlləm.
Vüsalmız bir ümid,
Güman olsa da gəlləm.*

Şeirin mövzusu elə ilk misradan özünü bürüzə verir və ilk bənddəki səmimiyyət də şairənin, yəni Gülər Eldarqızının səmimiyyətini göstərir. Əslində adı, hər gün eşidib dilə gətiriyimiz sözlər misralanaraq şeirə çevrilibdi. Bu da gənc həm-

karımın artıq sözlə işləmək, sözü şeirə çevirmək bacarığından xəbər verir. Hiss olunur ki, o yaşadığı, könlündən, ruhundan keçirdiyi duyguları qələmə alır. Ona görə də həmin şeirin sonunda vurgulayır ki:

*Qələm olsun, bir varaq,
Bu şeir səsimizdi.
İstəmirəm təmtəraq,
Bir daxma bəsimizdir.*

Buradan da ataların min illərdi dediyi və həyatın sübut etdiyi bir gerçəklilik özünü təsdiq etmiş olur. Yəni həqiqi sevgi üçün bir ağac dibi də, bir kaha da sarayı. Elə bu şeirin təsiriylə Gülər Eldarqızının digər könül piçiltilərini da gözdən keçirirəm. Etiraf edim ki, onun şeirlərində bir rəngarənglik, bir özü-nəməxsusluq var. Doğrudur, o, bütün bunları hələ tam, bitkin şəkildə cilalaya bilməsə də, amma həmin yolda israrlıdı. Bu daxili ehtiyac Gülər Eldarqızına imkan verir ki, duygularını etirafa da çevirib yapsın:

*Çiçək bilib könlünə,
Ari-kədər daraşar.
Bəlkə də sevənlərə
Elə həsrət yaraşar.*

Təqdim etdiyim bu bəndin məndə yaratdığı ovqatın işığında daha bir şeiri oxuyuram. Və "Acı xatirə" adlanan bu şeir də məni ifadə etdiyi duygulara bükür... Necə deyərlər, özümü yavaş-yavaş müəllifin təsir bucağında hiss edirem. Ona görə ki, bu acı xatirələr çoxlarımıza tanış bir yaşandı:

*Aci xatirə də şirin dadarmış,
Hər dəfə yadına salıb duyunca.
Deyirlər sevgini elə yaşa ki,
Yandırsın qəlbini ömür boyunca...*

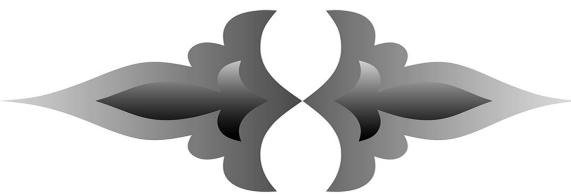
Zənnimcə, hər birimizə edilmiş məsləhətləri xatırlasaq, onda müəlliflə razılaşmalı olacağın! Bu da, öz növbəsində bədii sözün kəsəri - təsir gücü deməkdir. Sevindirici haldır ki, gənc həmkarım bunu bacarıb.

Mən Gülər Eldarqızının şeirləri barəsində necə deyərlər, atüstü, isti-isti yazdığını bu fikirlərimi onun öz misralarıyla tamamlamaq istəyirəm.

*Müdriklər alqışla köçər həyatdan,
Əllərim quruyub alqışlamıram.
Nə haqqın vardısa halaldr, təkcə,
Qəfil gedişini bağışlamıram.*

Zənnimcə, bu misradakı duyu, ürək piçiltisi və nəhayət, səmimiyyət Gülər Eldarqızının uğurlu bir yolda olduğunu göstərir. Mən də bu uğurun tükənməz olmasını Tanrıdan diləyirəm.

ƏBÜLFƏT MƏDƏTOĞLU

GÜLƏR ELDARQIZI

BURULĞAN

(roman)

O, mənim saç ustam idi. Əksər qadınlar bunu bilir ki, insan gözəllik salonunda dincəlir, stresdən bir az uzaq olur. Salon nədənsə xanımlarda qəribə, bənzərsiz ab-hava yaşıdır. O, hər gəlişimdə saçımı səli-qə ilə yuyur, darayırlar, kəsim edir, və ya boyayırdı. Hər dəfə də həyatı ilə bağlı maraqlı söhbətlər edir, başına gəlmış hadisələrdən danışırı. Onun həyatı mənim diqqətimi cəlb etdi. O, danışdıqca mən dilləyir, beynimdə nələrisə kəşf edirdim. Getdikcə onun söhbətlərinə marağım artdı. Mən də öz növbəmdə şəxsi suallar verməyə başladım və belə qərrara gəldim ki, bu qadının həyatını yazım. Amma o, bunu bilmədi...

Müəllifdən.

Güclü yağış yağırı. Hələ gecədən bəri kəsməmişdi. Oktyabr ayının ilk yağışı məhəllənin ensiz küçələrində kiçik gölməçələr əmələ gətirmişdi. Müşfiqabad qəsəbəsi - belə adlanırdı Bibixanımın yaşadığı bu məkan. İnsanları da qəribə idi. Burada gəlmələr çox idi deyə xasiyyətləri də fərqli idi. Amma Bibixanım birtəhər hamıyla yola gedirdi. Həm də evdə tapılırdı ki... İş heç imkan vermirdi ki, qonşularını üzünü düz-əməlli görüsün...

Hər gün olduğu kimi bu gün səhər də evdən çıxıb avtobus dayanacağına gəldi. Bərk külək əsirdi. İslanmasın deyə cəld addımlarla dayanacağa tərəf irəliləyirdi. Küləkli yağış qara, uzun plaşının ətəyini o tərəf-bu tərəfə yelleyir, güllü çətiri küleyin istiqamətinə uyğun silkələnirdi. Dayanacağa çatanda çətirini aşağı endirdi. Çantasından əl kağızı çıxarıb suya bulaşmış qara, parça şalvarının ətəyini, ayaqqabılarının yan-yörəsini sildi. Burada bir neçə nəfər də dayanmışdı. Yəqin onlar da Bibixanım kimi şəhərə tərəf gedirdilər. Yenə avtobusların yağışlı havada pis işləməsindən gileylənirdilər, amma nə etsinlər, onların da belə gətirmişdi. Nə-həyat avtobus gəldi.

Avtobusdakı insanların sıxlığı Bibixanımın canındakı

üşütməni bir az azaltdı. Yol boyu pəncərədən yağışın yağmasını müşahidə edirdi. Həzin musiqi səsi xeyallarını qarışdırılmışdı.

*Qərənfiləm, dəstəyəm,
Bülbüləm, qəfəsdəyəm.
Dindirməyir yar məni,
Həsrətindən xəstəyəm.*

"20 yanvar" metrostansiyası yaxınlığında dayanacaqda bütün sərnişinlər avtobusdan endi. Bibixanım metroya tərəf getdi. O, "İçəri Şəhər" metrostansiyası tərəfdə yerləşən gözəllik salonunda saç ustası işləyirdi. Artıq uzun illər idi ki, bu sahədə çalışırdı, alışmışdı hər şeyə. Mövsümə və havanın isti-soyuğuna baxmayıaraq səhər erkən evdən çıxır, hava qaralanda qayındı. Əslində, maddi vəziyyəti o qədər də pis deyildi. Bu da bir vərdiş idi. Bibixanım Şamaxının tanınmış kişilərindən biri sayılan zərgər Bədirxanın nəvəsi idi. Xeyirxah əməllərinə görə bu kişi rayonda "Xan" ləqəbi qazanmışdı.

Bibixanımın valideyinləri hələ onun bir yaşı olarkən qəzada həyatlarını itirmişdilər. Ona babası himayədarlıq etmişdi. Yeganə oğlunu itirdikdən sonra anasının adını daşıyan Bibixanım onun üçün hər şeyi demək idi. O, bu ağır itkidən sonra uzun müddət özünə gələ bilməmiş, mənəvi sarıntılar keçirmiş, başına gəlmış bu düzülməz müsübəti həyatın ona qarşı ədalətsizliyi kimi qəbul edərək olanları uzun müddət həzm edə bilməmişdi. Amma "ölənlə ölmək olmur" deyimi ilə barışaraq, həyatına davam etmiş və var-dövlətini kasub-kusuba paylamaqla, xeyirxah işlər görməklə ömrünü başa vurmuşdu. O, öləndən sonra Bibixanım şəhərə köçmək qərarına gəldi. Babasından ona çoxlu qır-qızıl, brilyant qasılı zinətlər, qədim tarixə malik bahalı daş-qasılar qalmışdı. "Əgər övladın olarsa, əsasən də oğlun, bu zinətləri ona bağışlayarsan. Məndən hədiyyə olsun", demişdi Bədirxan. Bibixanım Bakıya yaxşı bələd olmadığı üçün əksər qohumlarının məskunlaşduğu təzə məhəllədə çox gözəl və bahalı bir həyət evi aldı. O vaxt iyirmi yaşı olardı. Şəhər

mühütünə alışmayan, sadəlövh bir qız elə həmin məhəllədə yaşayın İmran adlı cavan bir oğlana vuruldu və onunla ailə qurdı.

Metroda cavan bir oğlan ayağa qalxıb Bibixanıma oturmağı təklif etdi. Təşəkkür edib oturdu. Bu səhər də qatarda həmişə olduğu kimi sıxlıq idi. Buna baxmayaraq sakinlik hökm sürdü. Qatarın taqqılıtı yarımcıq yuxulara layla çalırdı elə bil... Əksəriyyət mürgüleyirdi. Məktəbə gedən uşaqlar, işə tələsənlər və ən pisi işə yaşılı qadın və kişilər.

"İçəri Şəhər" stansiyası. Sonuncudur. Hörmətli sərnişinlər, qatardan düşərkən əşyalarınızı götürməyi unutmayın!" Məlahətli bir səs, Bibixanımı yenə xəyallarından ayırdı.

Nəhayət gəlib işə çatdı. Həmişə olduğu kimi yenə də birinci Yeganənin xoş siması ilə qarşılaşdı.

-Sabahın xeyir!

-Sabahın xeyir, ay Bibi! Nə olub yenə? Qaş-qabağın yerlə sürünür...

-Nə olacaq, ay Yeganə? Hardasa iki saatdır evdən çıxdığım, - əlli ilə üst-başına işaret edərək, - bura bax, bax hələ... - deyə gileyləndi.

-Hər ilin soyuq aylarında bu söz-söhbətlər təkrarlanır da... Hər şeydən yaxşı o olar ki, Müşfiqabad tərəfdə bir gözlək salonu tikdir. Elə olsa, qışın soyuğunda, yayın istisində yollarda belə əziyyət çəkməzsən...

-Pulum var şəxsi salon açmağa? Sən də deyəsən məzələnirsən mənimlə. Pulum olsa elə evdə oturaram da. Elə bilərsən hər gün burda onun-bunun saçını kəsib, düzəltməkdən xoşum gəlir? - sağ əlini yuxarı qaldırıb yenidən aşağı endirdi və iztehza ilə: - Eh Yeganə, Yeganə! - dedi.

Ucadan qəhqəhə çəkən Yeganə əlini əline çırparaq:

-Sənin puluna nə gəlib, ay Bibi? Allaha şükür, hər gün müştərilərin növbədə dayanır. Günü - gündən də sayları çoxalır. - dedi və bic-bic gülərək göz vurdu. - Amma öz aramızdı, bu salonda səndən çox müştərisi olan yoxdu.

-Yaxşı ustanın müştərisi bol olar da... - deyən Bibixanım da ona qoşularaq ürəkdən güldü.

Plaşını soyunub asılıqdan asan Bibixanım islammış çətirini qurutmaq üçün açıb döşəmənin üstünə qoydu.

Burada hər şey qaydasında idi. Bibixanım yaxşı əl işi olduğu üçün çoxlu və fərqli müştərilər qazanmışdı. Ona hörmət edirdilər. Bu, aparıcı işçi və demək olar ki, müdirdən sonra ikinci adam - işçilərə və salonun hər bir işinə nəzarət edən Yeganəyə yaxşı təsir bağışlasa da rəqiblərinin qəzəbinə səbəb olurdu. Amma Bibixanım heç kimə fikir vermədən həvəslə işini görür, evə geləndə işə çantasına doldurduğu qırışmış pulları düzəldib, sayanda yorğunluğunu unudurdu. Sənəti mükəmməl bilmək çox yaxşıdır. Bu idı ona fərəh verən, onu sevindirən, sənəti ilə qürreləndirən. Adəti üzrə Yeganə ilə həmişə səhər yaxşı bir pürrəngi çay içir, sonra iş masasının arxasına keçirdi. Yeganənin ona qarşı olan bəzi iradları istisna olmaqla, söhbətləri yaxşı alınır. Bibixanım qızıl taxmağı vərdiş etmişdi. Yeganə işə bu-

nun əleyhinə idi. Elə bu səhər də bu mövzuda söhbətləri oldu.

-Ay bibi, belə soyuq havada bu cür bahalı daş-qاش taxib işə gelərlər? Dəfələrlə demişəm axı işə gələndə qızıllarını taxma. Eşikdə o qədər mərdimazar, axmaq adamlar var ki... İşdən çıxanda da hava qaranlıq olur. Qızıllar qarışq oğurlayalar səni. Qızıllar cəhənnəmə, özünə nə işə olar... - dedi.

-Vərdiş etmişəm. Qızıl taxmayanda özümü narahat hiss edirəm. Bir də ki, qoca arvadam. Kimin nə işi ola bilər mənimlə, ay qızım... Villalarda yaşayıb, bahalı maşınları olanlara gedib ilişsinlər də...

-Nə deyim, ay bibi... Bax da. Məndən məsləhət.

Bu söhbətlər demək olar ki, tez-tez təkrarlanır. Hətta bir dəfə Yeganədən bərk incimişdi də... Çünkü evdə İmran da dəfələrlə qızıllarla bağlı söhbətlər eləmişdi. Açığı, onun salonda çalışmasının əleyhinə idi. Deyirdi ki, qızıllardan bir neçəsimi satmaq və o pulla uzun müddət dolanmaq olar. Bu söhbətlər isə Bibixanımı cin atına mındırıldı. Çünkü özünə söz vermişdi ki, həyatında nə olursa olsun, babasının vəsiyyətinə əməl edəcək, qızılları nəvələrinə hədiyyə etmək üçün qoruyub saxlayacaqdı.

Salonda Bibixanımdan başqa hardasa, beş-altı qız və qadın işləyirdi. Müştərilər demək olar ki, bütün saç, manikür, pedikür ustalarını tanır, hətta onların bir-birinə qarşı münasibətlərindən də xəbərdar idilər.

Bibixanım ona aid olan iş stolunun qarşısına keçdi. Divardan asılmış böyük güzgüün qarşısında durub özünə diqqətlə baxdı. Qara, qısa saçlarına, gözlərinin altındaki qırışlara nəzər yetirib köksünü ötürdü. Yaşından çox-çox cavan görünən sinəsinə əllərini sürtərək köynəyini soyunub iş xalatını geyindi.

-Ay bibi, yaxşı çay dəmləmişəm. Bəlkə gəlib bir stəkan içəsən... Bir azdan müştəri gələcək. Gəl bir az dincini al, - deyə Yeganə onu səslədi.

-Ay səni görmə bəxtəvər olasan, ay qızım! - deyə Bibixanım stulu arxaya çəkib oturdu.

Müştəri dolu bədənli, işişman bir qadın idi. Bibixanım iş əlcəyini taxdıqdan sonra kiçik həcmli plastik qabda rəngli məhlulu hazırlayıb kənara qoydu. Müştərinin saçlarını ehmalca yuyub dəsmalla quruladıqdan sonra hazırladığı rəngli məhlulu xırda saç darağı vasitəsilə onun saçlarına çəkdi. Bütün fikri, həvəsi və diqqəti gördüyü işdə olsa da kənardan Aynurun dediyi sözlər qulağına çatdı.

-Bura bir bax da sən... İnsanda bəxt yaxşı şeydi. Mənim kimi cavan, gümrəh bir qız boş-boşuna oturmuşam. Mənim əlimdən keçən saç düzümlərinə baxan heyranlıqla bir də baxmaq istəyir. Dünəndən bəri düz-əməlli müştərim də olmayıb. Elə bil ki, bu salonda Bibidən başqa usta yoxdu. Demək olar ki, əksəriyyət ona müraciət edir...

İşini bitirdikdən sonra müştərini xoş sözə yola salan Bibixanım üzünü qızıllara töref çevirib:

-Deyəsən adımı eşitdim... Nə olub? Nə barədə danışır-

sız? - deyə istehza ilə soruşdu.

-Heç bir şey... - dili topuğ vuran Yeyanə Aynurə susmağı işaret etdi.

-Aynur, sənin müştərilərini əlindən alan var? Mən neçə illərdir ki, bu salonda çalışıram. Müştərilərimin də əksəriyyəti köhnə tanışlarımdır. Heç bir vaxt da heç kəsin qazancına şərik olmamışam. Niyə belə haqsız danışırsan? Bayaqdan bəri elə bilirsən ki, dediklərini eşitmirdim?

-Bəlkə düz demirəm? - Aynur özündən ixtiyarsız olaraq səsinin tonunu qaldırdı. - İl ərzində sənin qazandığın pulları hesablaşsaq, görərik ki, nə mən, nə də o biri qızlar o pulların heç on faizini qazanmırıq. - Paxillığını açıq-aydın biruzə verməsi bütün qızları möəttəl qoydu. Bu tipli söz-söhbətlər tez-tez yaranmış olsa da, Aynur birbaşa mətləbə keçib, onu içindən yeyib, dağıdan bu hissləri heç vaxt belə qabarlıq şəkildə biruzə verməmişdi.

-Aaaa... - Bibixanım əlini ağzının üstünə apararaq möəttəl halda dilləndi. - Buna bir bax? Necə də üzümə bozarır. Ayıbdır, ay qız. Qızım yaşındasan. Hörmətimi saxla. Pərdəni aradan götürmə...

Qaş-qabağı yer süpürən Aynur gözlərini süzərkə salonun mətbəxinə keçdi.

-Sən ona fikir vermə, ay bibi. Cavandır. - deyə söz-söhbətin böyüdüyüünü görən Yeganə gərginliyi azaltmağa çalışdı.

-Nə edim cavandır? Yerini bilsin. Tərbiyəsizin biri... - dodaqlı mizıldadı Bibixanım.

Bələliklə, gün gəlib keçdi. Artıq saat altını adlamışdı. Hava qaralmaq üzrəydi. Bibixanım qızlarla sağollaşıb salondan çıxdı. Yolu uzaq olduğu üçün iş saatı bitdikdən sonra, salondan ən tez çıxan işçi həmişə Bibixanım olurdu.

Günortadan bəri ara verən yağış havanın qaralmasına bənd imiş kimi yenidən gücləndi. Külek isə, bir az mülayimləşmişdi. Bibixanım tələsik addımlarla metroya tərəf addımladı.

Hardasa, iyirmi dəqiqədən sonra "20 yanvar" metrostan-siyasından çıxdı. Metro ilə dayanacaq arasındaki məsafənin qısa olmasına baxmayaraq şıdrığı yağışın təsirindən üst-bası büsbütün islandı. Avtobusun gec gələcəyinə əmin olduğu üçün fikrini dəyişib taksi dayanacağına doğru irəllədi. Amma dayanacağa getməyə heç ehtiyac da yox idi. Çünkü bütün taksi sürücüləri metronun girişinə axışmışdır. Metro-nun ətrafi bazarı xaturladırdı. Taksi sürücülerinin kobud, xırıltılı səsi onsuz da işdən yorğun halda çıxan camaatın sinirlərini yerindən oynadırdı.

"Müşfiq üç manatdan, bir nəfər də götürüb çıxıram", - deyə taksi sürücülərindən biri bar-bar bağırıldı.

"Adı havalarda iki, indi üç manat? Yağış qaldırdı qiyməti? Belə havalarda ayaqqabı satanlar qiymətləri qaldırır. Siz də onlara bənzədiniz..." - deyə Bibixanım gileyənsə də evə getməyə məcbur idi.

Bibixanım yaşadığı evin qarşısında taksidən düşüb, böyük dəmir darvazadan içəri - həyətə keçdi. İsləqlərin yan-

dığından İmranın evdə olmadığını yəqin etdi. "Yenə bu kişi harada veyillənir?" - deyə öz-özünə gileyəndi.

Titrəyə-titrəyə qapıdan içəri keçərək sağ əlini divarın aşağı tərəfində gəzdirdi. Geniş zal büsbütün işıqa qərq oldu. Cəld qaz sobasını yandırdı. Döşəmədə bardaş qurub buza dönmüş əllərini sobaya tərəf uzadıb isitdi. Əhvalı düzələndən sonra üst geyimini deyişmək üçün yataq otağına keçdi.

Dəmir darvazanın ciriltisindən İmranın gəldiyini hiss etdi.

-Ay Bibixanım, evdəsan? Nə əcəb bu gün evə tez gelmişən? - deyən İmran büdrəyə-büdrəyə, palçıqlı ayaqqabılı ilə pillələri qalxdı.

-Nə edim? Hava soyuqdur. İşdən bir az da gec çıxmış ol-saydım evə çətinliklə gəlib çıxacaqdım...

Örinin görkəmindən yenə də içkili olduğunu duyan Bibixanım özünü ələ ala bilməyərək qışkırdı:

-Yenə də içmişən? Axı nə vaxta kimi belə olacaq?

İmran dodaqlarını marçıldadaraq:

-Ay qız, Bikə yaxşı xəngəl bişirmişdi. Qalib qonaq çarırdı. Sözünü yerə salası deyildim ki...

Bibixanım onun yalan danışdığını bilirdi. Bilirdi ki, məhəllə kişilərindən bir komanda yaradıblar, hər gün içirlər. Axşam da evdə dava-dalaş düşməsin deyə hərə bir qonşunun qonaq çağırduğunu deyirdi. Amma hamı bilirdi ki, məhəllədə kiçik bir köhnə "vaqon" var. Və bu məkan yaşlı, bekar nəslin oturacaq, dərdləşəcək yeri idi. İradlara da "Nə edək? İş var işleyək?" - deyə cavab verib, can qurtarırlar. Doğrudan da nə etsinlər? Yaşadıqlarını oğul-uşaq üçün yaşımışdır... İndi dövranları şəxsi istəklər dövranı id...

İmran yaxınlaşıb onun yanında oturdu. Spirit iylənirdi.

-Bəsdir oturduğun, dur bir çay qoy, - deyib qadının kön-lünü aldı.

-Yaxşı, yaxşı, uzaq dur, - Bibixanım bir himə bənd imiş kimi partladı. - Mən kimin arvadından əskiyəm? Niyə bu yaşimdə əziyyət çəkməliyəm axı? Sən işdən gəlməlisən bu vaxtı, mən yox... Bikənin dünya nə vecinədir ki... Oturub isti evdə. Hazırın naziri kimi ər çörəyi yeyir. Mənim kimi ya-yın istisində təri başından axa-axa, qışın soyuğunda titrəyə-titrəyə işə gedib onun-bunun saçına-başına qulluq eləmir ki... Gecələr də qollarımın ağrısından yata bilmirəm... - Sözünü bitirər-bitirməz, özündən ixtiyarsız olaraq ağladı.

-Gözünün yaşını tökmə axşam çığı. Elə bil ki, mən bu-nu məcbur edirəm işləməye...

-Bəs nə edim? İsləməsəm necə dolanarıq? Tənbəllikdən oturmusan evdə. Yeyib-yatmaq azmış kimi o zəhrimarı da tərgitmirsən. Yaxşı ata olsaydın, indi İlkin də qəriblikdə yox, yanımızda olardı...

-Nə edim? Sən de, mən də edim. Harda işləyim? Altımis yaşım var. Hara gedirəmsə deyirlər "qocasan, işə yararlı deyilsən. Bizə cavan kadrlar lazımdır". İlkinə gəlincə isə, sən ona görə narahat olma. Cavanlığını keçirir. Gec-tez qayıda-q. Həmişə orda qalası deyil ki... - dedi İmran və qaz sobasının kənarında oturaraq əllərini irəli uzatdı. - Sən Allah, bir

tikə çörək yemişəm, burnumdan gətirmə. Bir çay ver içim.

-Çörək yox, de ki, zəhrimar yemişəm, - hirsli-hirsli əlini stolun üstünə çırpın Bibixanım mətbəxə keçdi.

-Sənin pulunla içirəm? Qızım göndərir. Yaxşı da edir. Şəkər adamam. Həkim deyib ki, hər gün az da olsa içmeli-sən. Özü də helə-belə arağ yox e... Tut arağı. - əlini əlinə vuraraq bərkdən güldü.

-Daha Bahara deyəcəyəm ki, göndərməsin. O, meyvə araqını sənə dərman kimi istifadə etmək üçün göndərir. Da-ha xəbəri yoxdur ki, gün ərzində bir litr şüşəni boşaldırsan.

Bibixanım stolun üstünə çay süfrəsi sərdi. Çay süzüb, mürəbbə qabına ehmalca mürəbbə çəkdi. Üzünü İmran'a tə-rəf əvvələr:

-Gəl otur, çayını iç. Bişdin sobanın istisində... - dedi.

İmran stulu arxaya çəkib onunla üzbüüz oturdu. Qızının rayondan göndərdiyi zoğal mürəbbəsi ilə pürrəngi çayı bəh-bəhle içdi. Bibixanım çayını içdikdən sonra mətbəxə keçdi. Dünəndən hazırladığı yarpaq dolmasını isitdi. Üzünü qapiya tərəf əvvələr:

-Yemək yeyəcəksən? - deyə soruşdu.

-Yox. Dedim axı, xəngəl yemişəm. Yatmaq istəyirəm, - deyən İmran yavaş-yavaş ayağa qalxıb divanda oturdu. Te-levizorun kanallarını dəyişə-dəyişə bərkdən əsnədi.

Yeməyini yeyib bitirdikdən sonra yataq otağına keçmək istəyən Bibixanım onun bu halını görərək:

-Keç yataq otağında yat. Yenə də oturduğun yerdə mür-gülüyirsən. Mən də yorulmuşam. Yatmaq istiyirəm. Sabaha yeddi müşterim növbəyə yazılıb. Heç bilmirəm ki, necə iş-liyəcəyəm... Qollarım elə bərk ağrıyır ki... Saç boyalarının iysi burnumu elə tutub ki, nəfəs ala bilmirəm. Bu gün də de-yəsən bir az soyuq oldu mənə. Canımda üzütmə var. - dedi.

-Ay başına dönüm. Səni işləməyə kim məcbur edir ki... İşləmə. Canının qədrini bil. - dedi İmran.

-Yenə də dediyini deyir. Necə işləmiyim? Sən də otur evdə, mən də. Bütün günü baxaq bir-birimizin sıfətinə. Yaxşı bəs çörəyimizi kim alacaq? İşığın, suyun, qazın borclarını kim ödeyəcək? - qadın hırslınlardan səsinin tonunu bir az da yuxarı qaldırdı. - Əgər İlkinə arxayınsansa, çox naşaq. Səni bilmirəm, mən onun bizə sərf edəcəyi xeyrindən əlimi üzümüşəm. Yaxşı oğul olsayıdı qazancını ruslara yedizdməzdii. Heç olmasa beş-altı ayda bir dəfə bizimlə maraqlanardı. Biz zəng etməyincə soruşmur ki, ay atam, ay anam qocalmısız, necə dolanırsız? Nə yeyib, nə içirsin? Atasından geri qalmır maşallah... Yeyib-içib kef edir. Bəlkə də ölüm xəbərimizi eşitsə də gəlməyəcək...

-Uşağın adını az çək. Qarğama onu pis niyyətlərinlə. - İmran əllərini ölçərək məzəmmətlə dilləndi. - Dolanışığımıza gəlincə isə qızıllarından çox yox, dörd-beşini satsan uzun illər yağı-balıq içində yaşayarıq. Sonrasına da ki, Allah kərimdir.

-Çox yaxşı bilirsin ki, bu qızıllar mənə babamdan yadi-gardır. Toxuna bilmərəm qızıllara. Vəsiyyət edib ki, İlkinin övladlarına hədiyyə edim. Sən Allah, bir də bu barədə da-

nışma. Kişinin ruhu inciyər bizdən, - deyə Bibixanım dərin-dən köksünü ötdü.

Gözlərini ona zilləyib diqqətlə dinləyən İmran özündən ixtiyarsız qəhqəhə çəkdi.

-Ha-ha-ha... İlkinin övladlarına? İlkin nə vaxt Azərbay-cana gələsi, nə vaxt evlənəsi, uşaqları olası... Bibixanım da eşək kimi işləyib, göz bəbəyi kimi qoruyub saxladığı brili-yantları nəvələrinə bağışlayası... - əlini yellədi, bir az asta səslə dedi. - Ay savadsız, bəlkə İlkinin toyunu görmək heç bizə qismət olmayıcaq. Gələcəyi yox, bu günü fikirləşmək lazımdır. Qocalmışıq, bir ayağımız burdadır, o birisi gorda...

-Nə isə! Qurtar bu boş-boş söhbətləri. Bir də qızıl mə-sələsini müzakirəyə qoyma. Satmaram, heç vaxt satma-ram... - deyərək acıqlı halda yataq otağına keçdi. - Gecən xeyirə qalsın!

-Keyirə qarşı!

Artıq uzun illər idi ki, ayri-ayrı otaqlarda gecələyirdilər. Hərəsinin öz dünyası var idi. İmran növbəti günlərini ki-minlə və nə yeyib-içəcəkləri, gününü necə maraqlı keçirə-cəyi barədə düşünürdü. Tez-tez mətbəx mebelinin dolabla-rını nəzərdən keçirir, qızının rayondan göndərdiyi meyvə araqlarının bitmək üzrə olduğunu görəndə xəbər yollayıb "dərmanının" bitdiyini söyləyirdi. Atasını çox sevən Bahar nəinki ərinin hazırladığı meyvə araqlarını, hətta bağlarının ən ləziz meyvə-tərəvəzlərdən, bişirdiyi dadlı mürəbbə-lərdən və hətta həyətində həvəslə bəsləyib saxladığı toyuq-cucə və yumurtalardan yollayırdı.

Bibixanımı isə maraqlandıran ilk övladı İlkinin gələcək həyatı və onlara nəvə nəsib etmiş Baharin şən və xoşbəxt yaşaması idi. Hər gecə İlkinla bağlı xoş xəyallar qururdu. Onun toyunda qol açıb oynadığını, oğlunun bəylik geyimində gözəl bir xanımla "Vağzalı"nın sədaları altında böyük bir şadlıq sarayına daxil olduğunu qürurla gözlərinin önündə canlandırırdı. Çox səbirli olduğu üçün bütün bunları düşündükə köksünü ötürür, hər şeyin yaxşı olacağına, xəyallarının gec-tez reallığa çevriləcəyinə əminliklə inanırdı.

Əslində Bibixanım heç özü də nə istədiyini bilmirdi. Ona deyən lazımdı ki, ay arvad, ərin içir, qoy içsin də. Səni döymür, söymür, incitmir, daha nə istəyirsən... Hə, bax maraqlı da elə burası ki, səni döymür, söymür... Deməli, he-sabat istəmir, maraqlanır. Bu da qadına pis təsir edirdi. Artıq marağını itirdiyini, dəyərsiz olduğunu hiss edirdi. Onun fikrincə İmran ancaq özü üçün yaşayan bir kişi idi. O isə ərindən qayğı umurdu. Bəli, qayğı! Yaşdan asılı olma-yaraq qadınların ən yaralı yeri... İndi onları birləşdiren ancaq övladları idi. İlkin və Bahar! Bunlar idи sevgilərindən qalan. Bəlkə də əksər ailələrdə də belə olur? Uşaqlar böyüyüb boy-a-başa çatdıqdan sonra məhəbbət olur? Bəlkə də...

Ailənin ilk övladı İlkin hərbi xidmətdən qayıdan dan sonra Ukraynaya - dostu Səlimin yanına getmişdi. Orda çalışırdı. Bahar isə Şəki rayonuna - çox yaxşı bir ailəyə gelin köcmüşdü. Orta məktəbi bitirdikdən sonra təhsil aldığı gim-naziyada tanış olmuşdu Vaqiflə və bir-birlərini sevib ailə

qurmuşdular. Evin tek qızı və ən əsası İmranın sevimlisi, özünün dediyinə görə nəfəsi sayılan Bahara uzaqdan elçi gələn zaman ailənin böyük narazılığına səbəb olmuşdu. Amma Baharin Vaqifə qarşı olan hislərinin çox ciddi və təmiz olduğunu hiss edən valideyinlər, onun istəyinə mane olmadılar. Vaqif də elə bil bu ailənin övladı idı, çox isinişmişdi bu ailəyə. Elə bil uşaqlıqdan bu evdə böyümüştü. Bu da Bahara olan sevgisindən irolı gəldi. Bir övladları var idi. Bibixanımın yeganə nəvəsi sayılan Üməd. Şəhərə tez-tez gəlirdilər. Onların gəlişi toy-bayram olurdu. İmran da bəhanə tapıb, "Kürəkən gəlib, yeyib-icməsek ayib olar", - deyib, içkinin qədərini bir az da artırırdı. Bibixanım onları görəndə bütün ağrlarını unudurdu. Nəvəsi ilə bir saat keçirdiyi vaxt onun ömrünü sanki bir il də uzadırdı...

Bibixanım yataq otağına keçib, gecə köynəyini geyindi. Güzgünün qarşısında durub, ağ-appağ sinəsinə, incə qollarına və parıltılı gözlərinə baxdı. Bu an içindən qəribə hislər keçdi. Sevilmək istədiyini, qayıçı və nəvəzişə ehtiyacı olduğunu bir daha duyu. Uzun illər idı ki, İmranla arasındaki isti münasibət kəsilmiş olsa da bir qadın kimi hisləri ölməmişdi. Özünü yaşıdan cavan hiss etsə də yaşıdan-başından utanaraq hissələrini öldürməyə çalışır və bu barədə düşüməyi heç ağlma belə götirmək istəmirdi.

Ağ sinəsinə daha da yaraşq və gözləllik verən boyunbağını, qulağındakı sırqaları və bilərziyini açıb mücrünün içərisinə qoydu və adəti üzrə mücrünün ağızını qifillayaraq əvvəlki yerinə - komodun siyirməsini özünə tərəf çekib, səliqə ilə qatladığı bəzi pal-paltarın arxa tərəfinə qoydu. Yatağına uzanıb yorğanını üstünə çəkdi. Az keçməmiş yuxuya getdi.

Fəridənin səhhəti çox pis idi. Həkimlərin dediyinə görə yoğun bağırlığında şiş əmələ gəldiyi üçün əməliyyat olunması vacib idi. Bu üzdən Elxan anasını Bakıdakı dövlət xəstəxanalarından birinə göttirdi. Ümumi qan analizlərinin cavabından sonra Fəridəni xəstəxanada yerləşdirməyi həkim Elxana məsləhət bilmişdi. Maddi vəziyyətləri həddindən artıq pis olsa da, Elxan həkimin dediyi kimi etdi. Hər şey pulla həll olunmur ki... Qalmaqallı, səs-külyü bu şəhərdə hər şeyi müvəqqəti də olsa yerinə qoymaq olardı. Elxan da belə etdi.

Əslən Qarabağın Fizuli rayonundan idilər. Müharibə dövründə onlar da əksəriyyət kimi "qaçqın" adı ilə Bakıya üz tutmuş, "Nərimanov metrostansiyası yaxınlığında yerləşən bir yataqxanada məskunlaşmışdılar. Həmin ərəfədə nəinki Bakıda, hətta bölgelərdə də bütün yataqxanalar (bu yataqxanalar Sovet dövründə zavod, fabrik və müxtəlif müəssisələrin nəzdində idi) uşaqlar, xəstəxanalar, köhnə, əmək fəaliyyətini dayandıran müəssisələr və hətta yaritikili dövlət binaları da Qarabağlılar tərəfindən zəbt edildi. Əksəriyyət, hətta məskunlaşdırılmışları yataqxanaları, sonradan özəlləşdirərək, kirayəyə verə, satışa da qoya bilir-

dilər. Getdikcə, dövlət tərəfindən şəhərdən kənar, əsasən də havası təmiz olan ərazilərdə "qaçqın şəhərciyi" deyilən məkanlar - yaşayış üçün tam yararlı olan hazır tikililər bərpa olundu və zerər çəkmiş ailələr növbə ilə yataqxanalar dan təzə ünvanlara köçürüldü. Köhnə - qaçqınların məskunlaşduğu yataqxanalar isə yenidən dövlət tərəfindən təmir olunaraq, lazımı orqanlara istifadə üçün verildi. Bu da şəhərin insanlar tərəfindən bir az seyrəklilikinə və xarici görünüşün səliqəli görünməsinə zəmin yaradırdı.

-Həkim, qurban olum, anam burada - sizin xəstəxanada yerləssin. Vallah, söz verirəm, hardan olursa olsun, pul tapıb gətirəcəyəm. Amma imkan verməyin ki, ölsün. Xahiş edirəm. - deyə həkimə uşaqlı kimi yalvardı Elxan.

-Sakit ol, oğlum. Biz müsəlmaniq. Bir-birimizi anlamalıyıq. Bura mənim şəxsi xəstəxanam deyil, dövlətə məxsusdur. Hər şey yoluna qoyulacaq. Sən heç narahat olma, - demiş olsa da Elxan belə vəndləri çox eşitmışdı. Yaxşı bilirdi ki, pulsuz insanı heç bir xəstəxana, heç bir həkim bir addım da belə yaxına buraxmaz. Bəlkə də Elxanın zəhirən zəngin görünüşü və əksər zövqlərə uyğun geyimi göz yummuşdu həkimin hərisliyə. Əsas o idı ki, anasını burada yerləşdirə bilmişdi. Sonrası maraqlı deyildi. Bəzən insan, kiminsə - əsasən də əzizlərinin xətri üçün yalan danışır, lazımlı gəlsə şəraitə uyğun olaraq min cildə girməyi də bacarır. Əlbəttə, bu böyük bacarıq tələb edir. Elxan da şirin dilindən və məharətindən istifadə edərək işləri qaydasına qoydu. Və nəhayət, elə bir gün gəlib çatdı ki, Fəridə təcili əməliyyat olunmalı idi. Qan azlığından əməliyyat olunmasına icazə verilməsə də, artıq Elxan donor vasitəsi ilə lazım olan qan miqdarının bərpa olunmasına nail olmuşdu. Artıq əməliyyatın məqamı çatmışdı. Fəridə təcili əməliyyat olunmalı idi. Əks halda, qanı günü-gündən aşağı düşər, əvvəlki pis vəziyyətə düşə bilərdi. Belə olan halda Elxan yenidən çoxlu pul tapmalı, itirilmiş qan Fəridənin damarlarında yenidən bərpa olunmalı idi. Vaxt isə məhdud idi. Elxan indi həm əməliyyat üçün lazım olan böyük məbləği ödəməli, həm də əməliyyat zamanı lazım olan dərmanları almalı idi.

-Nə edim? İndi pulum yoxdu. Amma bu yaxılarda olacaq. Dayım oğlu Rusiyada yaşayır. Hər gün zəng vurub məraqlanır. Deyir ki, işlərim bir az dolaşğa düşüb, siz əməliyyat elətdirin bibimi. Mütlaq pul göndərəcəyəm. - deyərək həkimləri şirnikləndirmişdi.

Bu xəstəxanada, anasına qulluq edən Zülfiyə adlı tibb bacısı ilə bir az dostlaşmışdı Elxan. Arabir vaxt olanda söhbət edir, dərdləşirdilər. Demek olar ki, bir həftədən çox bura olduqları müddətdə çox hadisələri, baş verənləri, bir sözlə, xəstəxana həyatını az da olsa müşahidə edə bilmışdı. Yaxşı bilirdi ki, bu baş tibb bacısının - Zülfiyənin əli ilə çox işlər görmək olar. Onun əlinin çox yerə çatıldıqdan xəbərdar idi. İndi də Elxan bu yalan varianta əl atmışdı. Dayısı oğlunun adından danışındı. Buna məcbur idi. Çünkü, anasının sağlamlığını görə nəinki yalan danışa, bəlkə də hər hansı bir cinayətə də gözüyumulu əl ata bilərdi. Zülfiyə

çox pulgir qız idi. İndiki iş rejimi onun təbiətini dəyişmişdi. Xəstə yanına gələn qohum-əqrəba ona "hörmət" edirdi. Kimisi xəstəyə həqiqətən ürəyi yammışlıq üçün, kimisi özünü ətrafdakıların gözünə soxmaq, kimisi də şənbazlığından, və ya tibb bacısına xoş gəlmək üçün onun ağı xalatının cibinə bəşdən-ondan qoyurdular. Bu, əvvəllər onda bir az utancaqlıq hissi yaratmış olsa da, getdikcə vərdiş halını aldı. Hətta iş o yerə çatdı ki, ona hörmət etməyənlərə istehza ilə baxır və bəzən də tibbi qayda-qanunlardan kənara çıxaraq üzünü turşudur, süni formada gülümşəyərək açıq-aydın, öz dili ilə xəstəyə baş çəkməyə gələn adamlardan maddi vəziyyətlərindən asılı olmayaraq pul tələb edirdi. Kimisi utanıb pul verir, kimisi isə qasqabağını tökürdü. Hətta bir dəfə bu hərəkətinə görə tənqid də olundu.

-Başa düşə bilmirik, siz burada xəstələrə qulluq edirsiniz, yoxsa onların bilərkən qanını sovurursunuz?... Siz düşünmüşür ki, etdiyiniz bu hərəkət insanlara, əsasən də xəstələrə psixoloji cəhətdən pis təsir göstərir? Axi niyə adamı utandırırsınız? Mən onszu da indi həm maddi, həm də mənəvi cəhətdən çox pis vəziyyətdəyəm. Siz də bir tərəfdən üzürsünüz adamı. Olmaz axı belə... Vicdanınız olsun!

-Pulunuz yoxdursa, canınız sağ olsun. Daha əsəbləşmək nəyə lazım... - Pərt olsa da özünü ələ almışdı Zülfiyə.

-Əsəbləşməyim, nə edim... Tək sən deyilsən e... Xəstə-xanaxanın darvazasından girən kimi "axran" deyir qardaş hörmət elə, gecədən burdayam, xəstəxananın toxunulmazlığını təmin edirəm. Məcbur olub ona bir manat verirəm. (Bir manata görə də utanıram. Bəzən iki manat verirəm) Sonra gəlirsən ki, binanın qapısından keçəsən, orda da bir qadın stol qoyub oturub ki, bu vaxt xəstə yanına gəlmək olmaz, hörmət elə. Ona da hörmət edirən. Sonra içəri keçəndə siz tibb bacıları cumursuz adamin üstünə. Hələ gündəlik qan, sidik analızlərinin cavabı üçün, nə bilim aptek, həkim, filan pulları demirəm. Nə bilim narkoz... Bəsdirin də, ay balam. Dərimizi elə soyursuz ki, xəstəni elə yarı-yarımçıq evə aparmağımız gəlir. Aparıb uzadaq çarpayıya, bir molla da çağırıq, fatihəsini oxusun. Bu, hər şeydən yaxşı olar. Siz burda xəstə müalicə etmirsiniz e, əksinə, bizim kimi sağlam adamları da dərdə salırsınız. Bircə onu da düşünün ki, bizim yaxşı pulumuz olsa, dövlət xəstəxanalarına yox, şəxsi klinikalarla müraciət edərdik də...

Bir, bəzən bir neçə adamın etdiyi bu narazılıqlardan sonra Zülfiyə ilə yanaşı, əksər tibb bacılarının müvəqqəti qanı qaralmış olsa da, yavaş-yavaş hər şey unudulur, "islərinə" davam edirdilər. Ağzını açıb şikayət edən adamların xəstələrinə isə diqqət azalırdı. Bütün bunlar xəstəxanada təbii bir hala çevrilmişdi. Bu hələ azmiş kimi xəstəxana ilə üzbezər yerləşən aptek də əksər tibb bacıları üçün gəlir mənbəyinə çevrilmişdi. Əczaçı ilə münasibət qurmuspudular. Elxan kimi pulsuz adamlara uzun bir dərman siyahısını uzağıb, "Təcili olaraq, bu dərmanlar bu gün mütləq alınmalıdır" deyirdilər. Amma pul hardandı... Kiminsə "Xahiş edirəm, aptekdə işləyən qızla münasibətin varsa, de dərmanları nis-

yə versin. Bir-iki günə pulunu çatdıraram. - deyə yalvarıcı müraciəti tibb bacılarının simasında süni yaziq görkəmini alırdı və bir az tərəddüd etdikdən sonra bu xahişə razılıq verilirdi. Tibb bacısı dərhal əczaçıya zəng vurur (telefon nömrəsi təbbi ki, "sevimli nömrələr" siyahısında olurdu) hansı isə firmanın adını daşıyan dərman preparatlarını (əsasən firma dərmanlarından, keyfiyyətindən asılı olmayaraq, çox istifadə olunurdu. Çünkü satıldığı malın dəyərinə qismən, danışqlar əsasında xeyir göründürən) adını çəkdiyi xəstəyə verməsini xahiş edirdi. Dərman alınanda nisə dəfərində alicinin adı kimi xəstənin və ən əsası, tibb bacısının adı qeyd olunurdu. Alıcı isə nənaelc olduğu üçün, utanır, heç qiymətlərlə də maraqlanmır. Daha bilmirdi ki, dəftərdə - aldığı dərmanın qarşısında yazılan qiymət, satış qiymələrindən qat-qat çoxdur... Alıcı isə nə vaxtsa qaytaracağı borc yox, xəstənin sağlanması düşündürdüyү üçün, tələsik dərmanları alıb tibb bacısına gətirirdi. Amma xəbəri olmurdu ki, bu dərmanların qiymətinin üstünə qiymət yazılıb, üstəlik bu dərmanların bir-ikisi elə həmin andaca arxa qapıdan əzəcəyi qaytarılaraq, nağd pulu alınırdı. Beləcə, pulu olmayan aciz insan iki tərəflə aldadıldırdı. Elxan da bu cür aldadılanlardan idi. Əslində, Elxan tibb bacısının hiylə-kələyini hiss etmişdi, amma səsini çıxara bilmirdi. Səsini çıxarıb nə edəcəkdi ki...

İndi isə Fəridə təcili əməliyyat masasına qalxmali idi. Amma Elxanda nə həkimə verəcək pul var idi, nə də əməliyyat üçün lazım olan dava-dərmanı almaq imkanındaydı. Bütün bunlara baxmayaraq Fəridə əməliyyat olundu. İki gün reanimasiya şöbəsində yerləşdirildikdən sonra yenidən palataya - əvvəlki otağına endirildi. Bu 19 nömrəli palata Elxanın beyninə qara hərflər həkk olunmuşdu. Bu nömrə sonralar harada ona rast gəldi, pis bir işaret sanaraq o yerdən uzaqlaşırırdı. (Dinə dərin məhəbbəti olmasına baxmayaraq, işarələrə inanırdı)

Zaman öz işini ustalıqla görürdü. Əməliyyatdan sonra həkimin məsləhətinə görə qida qəbul etmək qadağa olunduğu üçün, Fəridəyə çox bahalı venadaxili sistemlər köçürülməli idi. Belə olanda isə Zülfiyə dərhal sevincək əzəcəyi zəng vurub Elxannın vasitəsi ilə yenə də uzun bir siyahi göndərirdi. Əzəcəyi da bunun əvəzində çox-çox təşəkkür edirdi və konkulyatorda incə, boyalı dırnaqlı barmaqlar sürtlə işləyirdi. İş o yerə gəlib çatdı ki, artıq Fəridə dərmanlardan azad oldu və artıq normal insanlar kimi qida qəbul edə bilərdi. Amma o, burada - xəstəxanada artıq xəstə kimi yox, zəmin saxlanılırdı. Bəli, Elxan haradan olursa olsun borcları gətirib qaytarmalı idi. Fəridə bir neçə dəfə həkimə, eləcə də tibb bacısına yalvarıb-yaxarmış olsa da onun göz yaşları heç nəyi dəyişməmişdi. Elxan isə sanki boğulur, verdiyi sözə əməl etməyə çalışırırdı. Çox düşünüb-dاشındıqdan sonra yataqxanada yerləşən kiçik və təmirsiz birotaqlı mənzillərini satmağa məcbur oldu. Hələ üstəlik təcili satışa qoyduğu üçün evi həqiqi qiymətdən bir az da aşağı qiymətə satdı. Sonra dostu Raufun köməkliyi ilə Bayıl qəsəbəsin-

də iki otaqlı bir ev kirayəyə götürdü. Rauf da o ərazidə yaşıdığı üçün, dostunun ona qonşu olmasını məsləhət gördü. Həm də ki, Elxanın belə qalmaqallı bir vaxtda kirayə ev axtarıb tapmağa vaxtı və imkanı olmadığı üçün Raufun məsləhət gördüyü, elə ilk baxdığı bir evə köçməli oldular. Xəstəxananın, eləcə də Zülfiyəninin (apteke verəcəyi borcları Zülfiyəyə verdi. O, özü Elxana demişdi ki, pulları mənə ver, narahat olma, gedib özüm haqq-hesab edəcəyəm) borçlarını qaytardı. Təzə tutduğu evə bəzi lazım olan yeni avadanlıqlar aldı. Bir müddət evi ərzaqla təmin etdi və başqa adamlardan - qohum və dostlardan aldığı borçların bir qismini də qaytara bildi.

Aynur ailənin tək övladı idi. Hələ uşaq ikən valideyinləri, qohumları nazını çox çəkdikləri üçün ərköyn böyüdü. Atası Aydin kişi samballı insan idi. Özəl bir tikinti müəssisəsində mühasib işləyirdi. Anası Simuzər isə evdar qadın idi. Onlar Aynuru ali təhsilli həkim kimi görmək istəyirdilər. Aynur isə hələ orta məktəbdə oxuduğu illərdə bu na etiraz edir, onları fikirlərindən daşındırırdı. Dərslərini də yaxşı oxumurdu. Demək olar ki, savadı yox idi. Aydin bir ətək pul töküb, dərsliklərdən əlavə olaraq qızının əlavə məşğuliyyəti üçün müəllimlərlə "müqavilə" bağlaşa da səyləri hədər getdi. Qızı Tibb Universitetinə daxil ola bilmədi. Bu, valideyinləri üzsə də, Aynurun ürəyindən oldu. Uşaqlıqdan bəri bir neçə gəlinciklərin saçını kəsib düzəltməklə, müxtəlif formalar verməklə - "Mən saç ustası olacağam" - deyə həmişə təkrarladığı arzusunu həyata keçirmək vaxtı gəlib çatmışdı. Ərinmədən yaxşı, tanınmış saç ustalarından dərs alıb, tez bir zamanda bu sənətin sırlarını öyrənərək gözəllik salonunda saç ustası kimi işə başladı. O, artıq böyüdü, qərarları özü verirdi. Məhz bu üzdən, evdə onun istəklərinə mane olmur, sərbəst buraxırdılar. Sevgi məcəralarına gəlincə isə, hərəkətlərindən, telefon danışıqlarından, bəzən ev gec gəlməsindən və istirahət günlərində tez-tez harasa getməsindən kiminlə sevişdiyini bilirdilər. Amma kiminlə? Bunu soruşmağa valideyinlərinin cəsarətləri çatmadı. Onun tərbiyəli, ağılli və əsasən də qururlu bir qız olduğuna əmin olduqları üçün elə öz səviyyəsinə və xarakterinə uyğun olan biri ilə dostluq edəcəyinə inanır və günlərin bir günü onları sevindirəcəyinə ümüb edirdilər. Son vaxtlar özünə qapanmasını da bununla əlaqələndirildilər. Qız dostlarına gəlincə isə Aynurun demək olar ki, rəfiqəsi yox idi. Bəlkə də evin tək uşaqı olduğu üçün, ya nədənsə, çoxluğunu sevmir, öz fikirlərini özü ilə bələşürdü. Bütün bunnar isə onda hardasa egoistlik yaratmışdı.

Bu egoistlik onda hələ lap kiçik yaşlarından, iki yaşı olarkən anasının yenidən hamilə olduğu bir vaxtda yaranmışdı. Aydına Simuzər yenidən, ikinci övladlarının olacağı üçün çox sevinirdilər. Həkimlərin dediyinə görə yenə də qız uşağı dünyaya gələcəkdi. Simuzər zarafatıya balaca Aynura əli ilə qarınına işarə edərək: "Bacın olacaq, Aynur. Adını nə qoyaq bacının? Oynayarsanmı bacı ilə? Sevərsən-

mi onu?" dedikdə, Aynur hönkürtü ilə ağlayar, pəltək kimi, "yox, yox, yox! İstəmirəm bacı. İstəmirəm!" deyərdi. Artıq bu söz-söhbət hər gün təkrar olunurdu. Bu barədə söhbət açılsa da, açılmasa da, fərq etmirdi. Hər gün anasının yurru və böyük göbək nahiyyəsinə baxaraq, "istəmirəm, istəmirəm, bəbə istəmirəm!" deyə bağırır, qışqıraraq ağlayırdı. İş o yerə çatdı ki, bu iki yaşlı, amma hərəkətləri və naz-qəmzəsi ilə yaşıdan böyük görünən Aynur bilərkədən və ya həqiqətən, yeməkdən küsdü, yuxuları qaçırdı. Həkim isə ona xüsusi qayğı və diqqət lazım olduğunu vurguladı. Aydına işdən ev gec və yorğun gəldiyi üçün sevimli qızına vaxt ayıra bilmirdi. Bazar günləri isə Aynur üçün sanki tapıntı olurdu. Demək olar ki, bütün günü Aydının ətrafında dolaşır, ondan aralanmırırdı. Simuzərin səhhəti getdikcə pis-ləşdiyi üçün Aynurax yaxşı diqqət etmir, əvvəlki aylara nisbətən, onu qayğıdan kənardə saxlayırdı. Bu da həssas qızı ikiqat psixoloji təsirini göstərirdi. Bəzən Aydin işdən ev tez gəlib Simuzəri müayinə üçün həkimə aparırırdı. Bu an Aynurax elə bil ki, od vururdular. O qədər həssas idi ki, yaxınlarda dünyaya gələcək yeni körpənin sayəsində, elə bil unudulacağını, qayğıdan tam uzaqlaşacağını uşaq zəkası ilə dərk edir, xiffət çəkməyi hərəkətlərindən və simasından açıq-aydın duyulurdu. Onun belə pisniyyətliliyi, az keçmədi ki, həyata keçdi. Simuzəri hamiləliyinin yeddinci ayında güclü ağrırlarla xəstəxanaya apardılar. Vaxtsız doğulan uşağın aq ciyərlərində oksigen çatışmamazlığı olduğu üçün, nə qədər cəhd göstərilsə də həyata qaytarmaq mümkün olmadı. Əksər qohumlar bu hadisəni, Aynurun bədəniyyətlili bir uşaq olması ilə əlaqələndirdilər. Doğrudan da anasının bir neçə gündən sonra xəstəxanadan evə əvvəlki arıq görkəmdə və əliboş qayıtdığını görən Aynurun sevincdən gözleri güldü. O gündən sonra iştahası açıldı, əvvəlki şən və gümrah vəziyyətinə qayıtdı. O, artıq dəqiq bilirdi ki, evin tek övladıdır və bu ailədə valideyinləri ondan başqa heç bir uşağı sevə bilməzler. Aydına Simuzər onun bu fərqli xasiyyətinə tam bələd olduqları üçün, onun yanında hətta ən yaxın qohumlarının uşaqlarının da nazını çəkə bilmir, onun iti və izləyici baxışları altında, səmimiyyətdən uzaq qaçmağa çalışırdılar. Beləcə, illər ötdü. Aynur istədiyi kimi böyüsə də, xasiyyəti dəyişmədi. Bu xasiyyət, əsasən də egoistlik onun içinde cücerərk qol-budaq atdı, onunla birgə böyükərək orta məktəb illərindən tutmuş, ta bu günə kimi içtimaiyyət arasında onu gözdən və hörmətdən saldı. Ən pisi isə, bu egoistlik paxıllıq, xüdpəsəndlilik, təkəbbür, lovğalıq kimi pis insanı keyfiyyətlərə yol açdı. İndi isə onu sevdiyi oğlandan - Elxandan başqa yaxşı anlayan, duyan tapılmazdı. Tez-tez öz hislərinə qapanan bu qız yalnız Elxanın yanında uşaqlaşır, elə bil cildindən çıxaraq, ixtiyarsız səmimi görkəm alırırdı.

Gecədən bəri həyəcanlı idi. Demək olar ki, bütün gecəni yaxşı yatmadı. Dan yeri sökülər-sökülməz yatağından qalxdı. Yataq otağının pəncərəsini açıb dərindən nəfəs aldı. Sərin, müləyim külək əsirdi. Günəşin şüaları pərdələrə tuş-

gələrək sıçrayıb otağa yayılırdı. Təbiətin bu sehirli cazibəsi onun gözəl üzündəki xoşbəxt təbəssümü bir az da artırır. Bu gün Elxanla görüşməli idi. Hər dəfə yeni görüş vaxtı təyin olunduqda Aynur gecəni narahat yatır, səhərin açılmasını səbirsizliklə gözləyirdi.

Elxanla kinoteatrda rastlaşmışdılar. Hər ikisinin incəsənətə marağı onları bir araya getirmiş, xasiyyətlərinin uyğun olduğunu görüb sonra dostluğa qərar vermişdilər. Sonralar tez-tez elə bu məkanda görüşür, maraqlı filmlər izləyir və bu sahədə fikirlərini bölüşürdülər. Çox keçmədi ki, aralarındakı dostluq münasibətləri məhəbbətə çevrildi. Küsəyən, şıltaq qızın baxışları dəyişdi, böyüdüyüni hiss etdi...

Əvvəlcə vanna otağına keçib yuyundu. Hər dəfə görüşə gedərkən saçlarını fərqli düzümdə bəzədiyi üçün, indi də bir saata qədər vaxt itirərək saçlarını yeni düzümdə səliqəyə saldı. Ən çətinini isə geyim seçimi idi. Hələ axşamdan bəri nə geyinəcəyini fikirləşərək ütü masasının üzərində qoyduğu tünd rəngli cins şalvarına və narıncı köynəyinə nəzər yetirdi. Saç düzümünə uyğun gəlmədiyini yəqin etdi, başqa bir seçim barədə fikirləşdi. Bütün pal-paltarlarını ələk-vələk etdi, sonra nəhayət ki, tünd bənövşəyi rəngli bir don seçə bildi. Yatanları oyatmamaq üçün sakit-sakit evdən çıxdı. Bu həm də utancaqlıq hissindən irəli gəldi. Elə düşünürdü ki, onu bu vəziyyətdə, həmişəki sadə günlərdən fərqli evdən çıxdığını görsələr, görüşə gedəcəyi ni təxmin edəcəklər. Görüşün vaxtına hələ bir saat var idi. Yaşadığı binadan bir az kənarda yerləşən "Zərifə Əliyeva" parkında gəzişərək, tez-tez qol saatına baxır, vaxtin tez ötüb keçməsini səbirsizliklə gözləyirdi.

Elxan bu gün əvvəlki günlərə nisbətən daha yaraşıqlı görünürdü. Səliqə ilə ütülənmiş qara, parça şalvari və mavi köynəyi onun təzəcə təraş olunmuş üzünə daha da yaraşıq götürirdi. Qara, nazik gödəkçəsini əlində yelləyərək Aynur-a yaxınlaşdı.

-Salam, əzizim!

-Sabahin xeyir, Elxan! Necəsən?

-Yaxşı... Səni görəndən sonra daha da yaxşı, - dedi və etrafa göz gəzdirdikdən sonra şıltaqlıqla onun yanağından öpdü.

-Neynirsən? Ayıbdır. Görən olar...

-Görsünlər də... Özgəsi deyilsən ki... Sevgilimi öpə bil-mərəm məgər? Axı sevgi azaddır...

Əslində onun bu şıltaqlıqlarından çox xoşlanan Aynur nazla gülümsədi. Qol-boyun parkı xeyli gəzişdikdən sonra taksi dayanacağına tərəf gəldilər. Hər ikisi arxa oturacaqdə oturdu.

-Hərə gedəcəyik, qardaşoğlu?

-İçəri şəhərə. Metro tərəfə.

Aynurun balaca əllərini əllərinin içində ovuşduraraq gözlərinə, dodaqlarına diqqətlə baxırdı. Xeyli baxışlıqdan sonra Aynur dodaqlarını onun qulağına yaxınlaşdırıldı:

-Elxan! - deyə səsləndi.

O, da öz növbəsində asta səslə:

-Ay can! - dedi.

-Nə vaxta kimi belə gizli görüşəcəyik? Mən... - udqunu - sənsiz çox darixıram.

-Darıxma, əzizim! - gözlərini yumub, açdı.

-Axır vaxtlar əsəblərim gərginləşib. Evdə də mənim bu halıma görə narahatdırılar. İsdən evə gələn kimi otağıma çəkilirəm. Nəyə görə bilmirəm, amma tək olanda daha səkit oluram. Nədənsə salonda da qızlarla sözüm çəp gelir. Çox səbirsiz olmuşam...

-Səbirli ol, Aynur. Yaxşı bilirsən ki, anam xəstədir. Yataqdadır. Sağalan kimi sizə elçiliyə gələcəyik. Az qalıb, - onun əlini ovcunun içində sixaraq dodaqlarını astaca qulğına toxundurdu.

-Eh... Nə deyim? Allah şəfa versin! - Aynur gülümşədi, xumarlanmış gözlərini süzdü.

Taksidən enib uzun, dar dalanla əl-ələ tutub susaraq irəliləyirdilər. Aynur sükütu pozdu:

-Sən də özünə bir iş tapa bilmədin də...

-Söz veriblər. Görək nə olur... Onsuz da təcili iş tapma-liyam, - gözləri doldu, dərindən köksünü ötürərək cibindən çıxardığı dərman reseptini ona tərəf uzatdı. - Bir bax, həkim yenə də nə qədər dərman yazıb...

-Aa... Nə oldu? Bəs demişdilər əməliyyatdan sonra da-ha dəvə-dərman lazımlı olmayıcaq... - Elə bil dediyi sözə görə bir az utandı. - Necə kömək edə bilərəm? - dedi Aynur.

-Heç necə. Sadəcə kədərimi bölüşmək istədim.

Bir az susduqdan sonra Aynur:

-Yaxşı, gəl burada sağollaşaq. İş yoldaşlarının səni görməsini istəmirəm, - deyə təkid etdi.

-Görəndə nə olar, ay paxıl... Deyirsən gözləri düşər mə-nə? - Elxan bic-bic gülümsədi.

-Yox! Elə demək istəmədim. Çoxbilmış, - əlinin ucu ilə onun yanağına zarafatıyan bir sillə çəkdi. -Sadəcə, utamıram. İnşallah, tez bir zamanda nişanlanarıq. O zaman qoy hər kəs bizim necə bir xoşbəxt cütlük olduğumuzu görüb ürəkləri partlasın!

Elxan yenə də bərkədən qəhqəhə çəkərək:

-Ay səni çoxbilmış... - dedi.

Uzaqdan Bibixanımla Səliməni görən Aynur cəld Elxanın qolundan tutub kənarə çəkdi.

-Nə oldu? - Elxan onun bu hərəkətinə təəccübləndi.

-İş yoldaşlarımdır. Bizi görməsinlər. Bir az gözləyək. Ötüb keçsinlər...

Hava mülayim olduğu üçün Bibixanımın yaxası açıq olan gödəkçəsinin altından par-par parıldayan brilyant qasılı boyunbağı, eləcə də yaşından cavan qıvrıq hərəkəti və görünüşü Elxanın nəzərlərində yayınmadı. - Bu arvad kimdi belə? - arxadan onu diqqətlə süzdü. - Qızıllarına bir bax... - deyə soruşdu.

-Bibixanımdır. O da salonda işləyir. Görməmişdir də... Hər səhər cürbəcür qızıllar taxib gəlir. Elə bil camaatın taxmağa qızılı yoxdu. Ay canım, bir onu başa salan lazımdır ki, toy aksessuarları ilə gündəlik taxiylan aksessuarları qarışdır-

maq olmaz! Qoca qarı! - yenə hırsınlənən Aynur ağızını büzdü.

-Nə olub? Niyə belə özündən çıxdın? Belə aydın olur ki, münasibətləriniz yaxşı deyil.

-Yaxşı deyil də sözdü... İnanmazsan bəlkə də, amma bu həqiqətdir ki, onun üzünü belə görmək istəmirəm. Nifrət edirəm ona...

-Axı niyə? Nəyi bölüşə bilmirsiz? - Elxan onun sözünü kəsdi.

-Təsəvvür edirən, gün ərzində bu insanın oturmağa vaxtı yoxdur. Yaxşı müştəri toplayıb özünə. İmkan vermir ki, cavanlar işləsin. Gözü puldan doymur. Rədd olub getsəydi, biz də düz-əməlli işləyib pul qazanardıq.

-Sən heç kimə fikir vermə. Boş-boş işlərə görə özünü nahaq yerə əsəbləşdirirsən. Onu da unutma ki, bu salonda müvəqqəti işləyirsən. Biz evlənəndən sonra elə bilsən sənə işləməyə icazə verəcəyəm? - Elxan başını silkəldədi. - Yox! Elə səhbət yoxdur! Ölməmişəm ki... İşləyib ailəni dolandıraram, - onu bərk-bərk qucaqladı. - Zər-zibanın içində saxlayacam səni. O qızılların beş qatından da artığını alaram sənin üçün.

Aynur narazı halda çabalayaraq onun qollarının arasında çıxmış istədi.

-Necə, hansı pulla alacaqsan, Elxan? Olmaya möcüzə baş verəcək? Fantastik filmlərdəki kimi... - yarızarafat, yariciddi görkəm aldı. İstəməsə də səsini ucaltdı. - Sənin hələ ki, düz-əməlli bir işin yoxdur. Özünüz də kirayədə qalır-sınız. - Elxan onun dediklərindən pərt olsa da, biruzə vermədi.

-Bəli! Həyat möcüzələrlə doludur! Bircə anam tez sağılsın... Görəcəksən ki, sənin Elxanın nələrə qadirdir. Ev də olacaq. Maşın da. İstədiyin hər şey olacaq, darixma, - dedi.

Aynur elə bil bir az peşiman oldu dediklərindən. Onun boynuna sarılıdı. Gözlərinin içine baxaraq sanki "Mənə heç nə yox, sən lazımsan" demək istədi. İşdən sonra görüşəcəklərini deyib ayrıldılar.

Axşamtərəfi Elxan onu qarşılıdı. Əlbəttə ki, Aynurun dediyi kimi, bir az kənarda. Uzaqdan xoşbəxt görünən cütlük, həqiqətən də xoşbəxt idi. Səmimiyyətsiz sevgi mümkün deyil. Amma yenə də narazılıq... Aynurun narazı siması və səhbətləri... Elxan bezmiş olsa da yenə də onu dinləyirdi. Düşünürdü ki, Aynurun ondan başqa emosiyalarını boşaldacaq, əsəblərini soyuda biləcək insan elə özü idi. Dözürdü hər şeyə. Əslində, sevginin gözü kor olur. İnsan ideal görünür. Aynur yenə də əsəbi idi. Elxan bilirdi ki, Aynur yenə də o "zər-zibəli" qadınla mübahisə edib. Başqa mövzu ola da bilməzdi. Səhbətlər ordan-burdan olsa da, kazinoda ki ruletkanın oxu sonda gəlib Bibixanumin üzərində dayanırdı. Aynurun nə udan, nə də uduzan olduğu bəlli deyildi. Elxan hırsınlırdı. Hətta bu səhərki səhbətdən sonra əsəblərini cilovlaya bilməyərək, birbaşa Aynurla birləşən salona gedib o qadına "Nə istəyirsən mənim sevgiliimdən?" demək

istəsə də, son anda dayanmış, Aynurun rüsvay olmasından qorxmuşdu. Bir də kimin haqlı, kimin haqsız olduğunu bilmirdi. Aynurda da günah ola bilərdi.

Aynurun narazı simasından əhvalının pis olduğu açıq-aydın hiss olunurdu. Saçları dağınık, gözlərinə çəkdiyi qara sürmə ətrafa yayılmışdı. Qaşlarını çataraq:

-Salam. - dedi.

-Birtəhər görünürsən. Xətrinə dəyən olmayıb ki?

-Bu qoca köpək ölsəydi, hamının canı qurtardı...

-Yenə nə olub? Anan yaşında qadındır. Sən axı özünü niyə onunla müqayisə edirsən? Bir özünə də bax, ona da. - deyə Elxan gileyəndi.

-Söhbət mənim ondan yaxşı, ya da pis olmağımdan getmir!

-Bəs nədən gedir? Nəyə görə mübahisə edirsınız?

-Heç... Yenə də sözümüz çəp gəldi. Mənə nə desə yaxşıdır...

-Nə? - Elxan sual dolu gözlərini onun ağızına zilləmişdi.

-Yaxşı qız olsaydın, ərə gedərdin. Yaşın iyirmini keçib, heç istəyənin də yoxdu. Belə dedi. - sözünü bitirə bilməyən Aynur uşaq kimi ağladı.

Elxanın gülüşünün səsi dalanda əks-səda verdi.

-Bax, görürsən... Günah sənin özündədir! İmkan yaratmadın ki, məni yanında görsünlər... O zaman bilərdilər ki, səni necə oğlan sevir...

-Lazım deyil. Qoy cəhənnəm olsunlar!

-Belə olmaz, əzizim. Ağlama. O, kimdir ki, sən onu deyişti sözlərə görə ağlayırsan? Darixma. Sabah düz salonun qarşısında onun dərsini verərəm.

Aynur göz yaşlarını silərək burnunu çəkdi. Özünü topalarayaq:

-Yox! Lazım deyil, qurban olum. Əsəbləşmə. Bax, daha ağlamıram, - deyə iri, mavi gözlərini onun qara, parıltılı gözlərinə zillədi.

Yenə də Nizamı kinoteatrı tərəfə getdilər. Elxan onu kinoya aparacağına söz vermişdi. Kinoteatrda Adil Azayın "Xəlvətdə qalmış müdrik" sənədli filmi nümayiş olunurdu.

Hərbi xidmətdən qayıdanınan sonra İlkin Bakıda qərar tuta bilmədi. Bir tərəfdən işsizlik, o biri tərəfdən də soyuq və qəribə xasiyyəti bu şəhəri gözündən salmışdı. Ailəsini çox sevirdi. Atasının içki düşgünü olması, anasının isə əziyyətlə işə gedib-gəlməsi onu üzürdü. "Bəsdir də, ay ata. Nə vaxta kimi içəcksən? Sənə görə heç bacıma da elçiliyə düşən olmayıacaq bu qapiya. Heç mənə də qız verməzələr heç bir ailədən, bilsələr ki, atam içki düşgündür" - deyə tez-tez əsəbileşər, İmranla mübahisələri düşərdi. Sonra isə dediklərinə tez peşiman olar, nədənsə atasına bir az yazıçı da gələrdi.

Dostu Səlim uzun müddət idi ki, Ukraynada yaşayırıdı. İlkinin də planı oraya - Səlimin yanına getmək, bir müddət işləyib yaxşı pul qazanmaq, sonra isə vətənə dönüb ailə

qurmaq idi. Həm də ki, babasından qaldığı var- dövlətdən, yəni, qızıllardan xəbərdar idi. Buna görə dolanışq barədə çox da fikir eləmirdi. Bahara elçi gəlib, gəlin köçürdükləri vaxt da İlkin evə gələ bilmədi. Bir sözə, yeganə bacısının toy məclisində iştirak etmək ona nəsib olmadı. Bu da işi ilə əlaqəli oldu. Yaşadığı Donetski vilayətində şaxtada işləyirdi. Ciddi iş rejimi olduğu üçün heç cür gəlib toyda iştirak edə bilmedi. "Görünür qismət deyilmiş. Nə fərqi var... Toy olmasın, başqa bir gün olsun. Siz sağ, mən salamat. Gələcəyəm, mütləq gələcəyəm. Xeyirli olsun. Əsas özünüzə fikir verin" - telefonla danışarkən belə demişdi onlara İlkin. Amma bu şəhərdə yaranan ciddi qalmaqaldan, ixtiashaşlardan, özünün də bu hadisələrlə bağlı çətinliyə düşdüyündən heç vaxt valideyinlərinə demir, onları üzmək istəmirdi. Heç özü də istəməzdə belə olsun. Amma hadisələr elə cərəyan etdi ki, nəinki onun, eləcə də burada yaşayan bütün dinc sakınların günü, necə deyərlər, göy əskiyəbüküldü.

İlkin uzun müddət idi ki, Səlimin evində yaşayırı. Səlim burada yoldaşı və oğlu ilə yaşasa da İlkin onlara heç bir maneçilik törətmirdi. Əksinə, Səlimin yoldaşı onunla nəzakətlə davranırdı. Elə bil ki, onu ailənin bir üzvü hesab edirdi. İlkin bu nəzakətli davranışdan utansa da öz növbəsində o da bu ailəyə hörmətlə yanaşırırdı. Əslində, özü üçün başqa bir mənzil kirayələyə bilərdi. Amma bu ailəyə son dərəcə isinişdiyindən, eyni zamanda burada qalıb onların yerini dar edə bilən ifadələr işlədərkən Səlimin "Yaxşı da, bu olmadı ki... Biz dostuq, dost dosta gərək həmişə kömək olsun. Bir də ki, qərib yerdə. Bu rusların, xaxolların da ki, ayıq günü olmur. Gedib başını istəmədən bir cəncələ salarsan. Hələ ki, burada - bizimlə qal. Sonrasına Allah kərimdi. Gərək nə olur", - dediyi məzəmmətli sözlərdən sonra, özü də elə onlarla birlikdə yaşamağı üstün tutmuş, özünə məsləhət bilməşdi. Amma bir gecə baş verən hadisə onu Səlimin evindən köçməyə vadar etdi.

-Deməli, gedirsən? - Səlim kinayə ilə soruştı.

-Hə, Lena özü dedi. Dedi ki, biz bir yerdə qalmalıyıq. Mən mütləq getmeliyəm, başa düşürsən? - İlkin sakit-sakit danişir, nə isə izah etməyə çalışırırdı. Ona aid olan əşyaları, pal-paltarı çamadana yiğirdi.

-Hə, səni yaxşı anlayıram. Amma başqa cür də ola bilərdi. Sən tələsirsən... - dedi Səlim.

-Necə başqa cür? Mən bu işi görmüşəm. Səhv etmişəm, etməmişəm, bunu dəqiq deyə bilmərəm, amma bu işi görmüşəm. İndi onun yanında olmaliyam...

-İlkin! Fikirləş, gec deyil. Unutma ki, o, azərbaycanlı deyil. Onlar belə şeylərə vərdiş ediblər. Sən vətənə - Bakıya da dənə bilərsən. Yoxsa, bu xəmir çox su aparacaq. Bağlanıb qalacaqsan burda. Bəs atan, anan, onların arzuları necə olacaq? Səni bu şəhərə mən dəvət etmişəm. Burada qalıb evlənsən, onlar məni qinayacaqlar.

-Bu, mənim həyatımdı, özüm cavabdehəm. Sən heç nəyə görə narahat olma. Bu vaxta qədər əziyyətimi çox çəkmişən. Sağ ol qardaş! - Qapını örtüb, pillələri aşağı endi.

Aşağıdan Səlimin eşidəcəyi uca səslə: - Səhər işdə görüşərik inşallah! - dedi.

Elxan asta addımlarla içəri keçib ayaqqabılarını soyundu. Evdəki sakitlikdən anasının yatdığını hiss etdi. Mətbəxə keçib pəncərəni açdı. Əvvəlcə bir siqaret yandırdı. Sonra isə soyuducudan yeməklə dolu kiçik qazanı götürüb isitdi. Səhərdən bəri stolun üstündə yiğilmiş bulaşiq qab-qacagā baxıb köksünü ötürdü. Yeməyini yedikdən sonra bulaşiq qabları yuyub səliqə ilə dolaba düzdü və otaqları səliqəyə saldı. Səs-küydən Fəridə yuxudan oyandı.

-Ay Elxan, gəlmisən?

-Hə, ana. Evdəyəm. Yemək hazırlayıım sənə? - mehribanlıqla soruştı.

-Yox, qurban sənə. Yemişəm.

-Necəsən? Özünü necə hiss edirsin?

Əslinə qalanda əhvalının günü-gündən pisləşdiyini hiss edən Fəridə oğlunun üzülməməsi üçün ağrılarını biruzə vermirdi.

-Şükür. Babatam.

-Yaxşı ol, ana! Nə isə istəyirsənə de. Çəkinmə. Sabaha nə bişirim sənin üçün? Ürəyindən hansı yemək keçir? - deyə onun yatağına yaxınlaşaraq əyilib nəvazişə yanağından öpdü.

Fəridə də öz növbəsində onun öpüşünə cavab verərək:

-Çox sağlam, bala. Heç nə istəmirəm. Elə də sən deyən iştaham yoxdur. Sən narahat olma. Fərq etməz. Hansı yeməyi hazırlasan, elə onu da yeyəcəyəm. Solmazın da evdə bir az işləri var. Bayaq zəng vurmüşü. Səni də soruşurdu. Deyir ki, Elxana de, çox özünü yorması. Gəlib özüm evəsiyin səliqəsi ilə məşğul olaram. - dedi.

-Ah! Vallah xalanın tez-tez gəlməsini də istəmirəm. Həm narahat olur. Həm də... Həm də o qədər sual verir ki, adam istiyir başın götürüb evdən qaçın.

Fəridə yadına nə isə düşmüş kimi diqqətlə ona baxaraq:

-De görüm iş tapa bildinmi?- soruştı.

-Yox! Bu gün də bütün saatlarımı iş axtarmağa sərf etmişəm. Söz veriblər. Görək nə olur...

-Yaxşı olar, inşallah. Bu ayın kirayə pulunu vermişik?

-Hə. Narahat olma. Gələn ayın axırına kimi də Allah kərimdir. O vaxta qədər bir iş taparam.

Dərindən bir ah çəkərək ayağa qalxdı. Fəridənin aq saçlarını siğallayaraq asta səslə soruştı:

-Axşam yeməyindən sonra dərmanlarını qəbul etmişən?

-Hə. İcdim dərmanları.

-Elə isə yat, ana. Gecən xeyirə qalsın.

-Gecən xeyirə.

Ətəyi azaciq aşağı sallanan yorğanı yuxarı qaldırıb onun üstünə sərdi. Aşağı əyilib bir daha yanağından öpdü və işiğι keçirərək öz otağına keçdi.

Çarpayıda uzanıb hər iki əlini boynunun arxasına keçirən Elxan alaqqaranlıq otağında gözlərini tavana zilləyərək fikirləşirdi. Anasının xəstəliyi onu çox üzürdü. Həyatının

bu cavan yaşında çox kasib yaşamaqları onu bezdirirdi. O da əksər dostları kimi yaxşı yaşamaya isteyirdi. Aynurun kədərlı baxışları, göz yaşları gözünün önündən keçdikcə ürəyi sizildiyirdi. Axı hansı pulla onlara elçiliyə gedəcək? Necə nişan taxacaq? Onu hansı evə götürəcəkdi? Kirayədə qaldıqları bu təmirsiz, darısqal evəm? Hər gecə bütün bunları düşündükə əhvalı daha da pisləşir, ümüdləri qırılırdı. Bir anlıq xoşbəxt uşaqlıq illerini xatırladı. Göz yaşlarını saxlaya bilməyib öz-özünə danişmiş kimi hicqiraraq piçildədi: "Ata! Axı sən sağ olsaydın, mən bu qədər əziyyət çəkməzdim. Niyə getdin? "Mənim üçün vətənimin azadlığı hər şeydən üstündür", - deyib getdin. Bəs nə oldu? Niyə sağ qayıtmadın? Məni uşaq ikən atasız qoydun. Arzularım içimdə boğuldu. Nə vətən qayıtdı, nə də sən... Həyatımın ən xoş anları, xoşbəxtliyim səninlə birgə keçirdiyim günlərdə qaldı. Sən ölen günü arzularım səninlə birləkdə torpağa gömüldü, ata!"

Göz yaşlarından islanmış yastığı üzünə sixaraq hönkürtü ilə ağladı.

Elxan Aynurla az-az görüşməyə qərar verdi. Həm maddi problemləri, həm də vaxtin onun ziyanına işləməsi onu üzürdü. Demək olar ki, hər gün iş üçün ora-bura baş çəkirdi. Fəridə də saqlaməq bilmirdi. Elə bil xəstəxanada ona elə iynələr vurmüşdular ki, yenidən oraya qayıtsın. Səhhəti günü- gündən pisləşirdi.

Elxanın həyatının gözəl çağları çox pis zəmanəyə düşməndü. Şəhərdə işsizlik baş alıb gedirdi. "Kim harda tapdı yedi" kimi idi həyat. Bəzən, bəzi Azərbaycan ailələrinə əvvəller "rus kimi yaşayınlar" adı verirdilər. Yəni, səmimi, soyuq-qanlı, sakit, sabahın dərdini çəkməyən. Axı Azərbaycan qaya-qanunları bir az sərtdi. Özündən əvvəl ailəni, nəslini, övladlarının gələcəyini düşünməlisən. Hər mövsümə hazır olmalıdır. Ailədə narazılıq olmaz. Çox işləyib qışa azuqə toplamalısan. Nə bilim, keçmiş unutmamaq şərti ilə (Şərqsayağı) həm də irəli addım atmaq, inkişaf etməlisən. Bir sözə, sərf azərbaycanlı kimi yaşamalı, uzağı görməlisən. İndi isə vəziyyət eləydi ki, demokratik bir ölkənin əksər vətəndaşları ixtiyarsız "rus kimi yaşayınlar" - yəni, bu günlə yaşayanlar silsiləsinə aid olmuşdular. Elxan hətta gündəlik problemlərinə də həll edə bilmirdi. Borc xırttəyə çıxmışdı. Hər dəfə məktəbdə müəllim işləyən əziz dayısının yanına getməyə daha üzü də gəlmirdi. Nə qədər borc almaq olar? Bəs qaytarmaq necə... Bunları düşünəndə dəli olurdu. Pul qazanmaq bir tərəfə, üstəlik evin fiziki işləri də Elxanın üstündə idi. Xalası araları gəlib əl yetirmiş olsa da, yenə yükün böyük hissəsi onun üzərinə düşürdü.

Bezmişdi hər şeydən. Amma anası üçün, sevdiyi qız üçün yaşamağa məcbur idi. İndiki vəziyyəti onu çox sixirdi. O da Aynur kimi ailənin tək övladı idi. Amma onun kimi siltaşq deyildi. Bəlkə də buna səbəb ailə vəziyyətlərinin fərqi, onun həddindən çox duygulu və diqqətli olması, böyüdüyü mühit, ya da oğlan uşaqlarına xas olan ciddiyət idi. Güclü humor hissisi var idi. Hələ bir neçə dəfə aktyor olmaq istəyi də keçmiş-

di könlündən. Orta məktəbi bitirdikdən sonra fikrində qətiyyətli olduğunu güman edib, sənədlərini İncəsənət İnstitutuna təqdim etsə də ugursuzluqla üzləşib fikrində döndü və hərbi xidmətə yollandı. Əvvəller yaxşı, imkanlı yaşamağı indi onun hər bir hərəkətindən, lovgalığından duyulurdu. Bu günü isə həzm edə bimirdi. Əsasən də qohumların onlardan uzaq düşməsini heç cür qəbul edə bilmirdi. Atasının sağlığında xoş münasibətlərə can atan, onlardan nə isə uman qohumlar, indi uzaq düşməsdülər. Bunları düşünəndə Elxan çox pis olur və insanların çox şeyi insanlıq yox, məhz maddi durumla ölçüyüni fikirləşirdi. O da öz növbəsində inciyir, axtarmır, amma xeyirdə və şərdə qohumlarla üz-üzə gəldikdə isə düşündükleri unudulur, üzü gülür və "Yadlardan nə qədər doğmalıq görsək də, sonda, yenə də adamin dərdinə yanan elə doğmalardır", fikriylə özünü qinayırdı. Onsuz da sosial şəbəkələrin sürətli artımı dövründə ümumiyyətlə, qohumlar, dost-tanışlar arasındaki soyuqluğun yarandığını bilirdi və bu onu çox məyus edirdi. Qohumlar artıq demək olar ki, "facebook" vasitəsi ilə bir-biriləri ilə hal-əhval tutur, doğum günlərini də internet vasitəsi ilə təbrik edirdilər. Bu, milli dəyərlərə xələl gətirmiş olsa da, belə idi və normal bir vəziyyətə gelib adiləşmişdi. Bu minvalla bir neçə ildən sonra yas mərasimlərinin keçirilməsi də ləğv oluna bilərdi. Elə buradan - Facebook səhifəsindən ölü yiyesinə, və ya yaxınına virtual olaraq başsağlığı veriləcəkdi. Bax, Allah bu milləti o gündən qorusun.

Elxanın xarici dil qavramaq qabiliyyəti də güclü idi. Demək olar ki, hələ orta məktəbdə ingilis dilində sərbəst də olmasa, yaxşı danişmağı bacarırdı. Hərbi xidmədən qayıtdıqdan bir müddət sonra yaxın dostu Raufun vasitəsi ilə Bakıdakı Xarici Səfirliklərin birində sürücü kimi işləməsi, təcrübə sayəsində bu dildə danişmaq qabiliyyətinin daha da güclənməsinə səbəb olmuşdu. Bu iş ona çox şeylər öyrətdi. Diplomatlarla işləmək, hərbi xidmətdə qulluq etməkdən də çətindir. Onlar qəliz olduqları üçün insanı sanki həyat üçün formalasdırlar. Amma hər kəs onlarla əməkdaşlıq edib, hər şeyə tab gətirə bilməz. Əmək haqqı yüksək olduğu qədər, məsuliyyəti də böyükdür. Ən əsası isə, insanın təcrübəsi artıraqca bərkiməsidi. Elə bil ki, "maskalı" olur buradakı birinci tərəf. İstənilən anda gülüb, ağlamağı bacarırlar. Hissləri özlərindən fərqlidir. Onlar dostlaşmaq olmaz, hətta özləri buna bilərək dən şərait yaratmış olsalar belə... Loru dildə desək, ağlayan da ağlamalı, güləndə də ağlamalısan. (Yəni həmişə ciddi formada qalmaq.) Və gördiyyünü gözlərinə möhürləməlisən. Bu mümkün deyilsə, şahidi olduğun hadisənin daha bir şahidi - baş verənləri görüb, bildiyine əmin olan biri var idisə, o zaman susmaqdan başqa çıxış yolun yoxdur. Əks halda işinlə yanaşı çox şeyi itirə bilərsən. Məsələn, səni ciddi nəzarətdə saxlayacaqlar ki, bu da məhkumluğa oxşar bir şeydir. Əksər, əsasən də psixi xəstəliklər məhz qorxu hissindən (panika qorxusu) yaranır. Öz istəyinlə ərizə yazıb işdən getməyini istəsən belə, xeyri yoxdur. Sənin istəklərini dinləyən kimdi... Ərizə vərəqini cirib tullayacaq, heç səndən işdən niyə uzaqlaşmaq istədiyinin səbəbini soruşmadan, sənin kimi işçiyə

böyük ehtiyac olduğunu və səni itirmək istəmədiklərini deyəcəklər. Halbuki, sən azad bir məhbussan. Ümumiyyətlə, bütün bunlar pis deyil. Həm də belə yerdə işləmək adı adama qismət olmur. İnsan bərkivir, həyat imtahanlarından keçir, toplanan təcrübələrlə irəliyə doğru daha möhkəm addımlar ata bilir. Elxan məhz bu üzdən bərkədən-boşdan keçmişdi. Anasının xəstəliyi ilə bağlı tez-tez işdən icazə alması, yuxusuz gecələr keçirdiyi üçün tez-tez işə gecikməsi, xarakterindəki qürur hissi və eyni zamanda gərgin olduğu üçün yerli işçilərlə arasındaki qalmaqla (ciddi iş rejimi hökm sürən bir idarədə bütün bunlar güzəşt olunmayacaq dərəcədə səhvlər idi) işdən qovulmağına səbəb olmuşdu. Bəlkə də yerli və xarici işçilərlə aralarındaki xoş münasibəti saxlaya bilsəydi, hər şey olduğu kimi qala bilərdi. Baxmayaraq ki, davranışın sənə qarşı olan rəftara uyğun olmalıdır, amma iş rejimində əksəriyyətlə xoş münasibətdə olmağa məcbursan. Axı bu günün sabahı da var... İnsan həmişə ey ni vəziyyətdə, səlahiyyətdə qalmır. Enə də bilər, ucalda... Zirvələrə qalxdığı zaman elə zirvədə olacaq. Endikdə isə ancaq geridəki illərdə ətrafdakılarla xoş davranışçı və münasibətləri onu yenidən zirvəyə qaldıra bilər. Elxan isə bunları düşünməmişdi. Təkəbbür və lovğalıq ona heç də ucuz başa gəlmədi. Bu illər ərzində ona qalan ən bahalı restoranlarda (əlbəttə, öz hesabına yox) nahar etməsi, səmballı insanlarla görüşdən sonrakı təəssüratlar, xarici dövlətlərə səfəri, bayram günləri gəzməli-görməli yerlərdə olması, yaxşı yaşaması və ən əsası isə həyat təcrübəsi toplaması olmuşdu. Oradan uzaqlaşdırılardan sonra isə, iş tapmaq müşkül bir məsələyə çevrildi. "Səfirlilik" adının ağır səslənməsi, ya da hansı isə başqa səbəblərdən "Sivi"ni nəzərdən keçirdikdən sonra onu narazı halda diqqətlə süzürdülər... Amma o, səy göstərir, dövlət işləri ilə yanaşı, özəl müəssisələrə də müraciət edirdi. Əslində, ingilis dilini bildiyi üçün ona hər bir uyğun məkanda yaşıł işiq yana bilərdi. Məsələn, xaricdən gələn turistlərə bələdçilik etmək, və ya şəhərin istənilən beş ulduzlu otelində iş tapmaq... Nədənsə alınmirdi, elə bil bütün çörək qapıları onun üzünə bağlanmışdı. İş üçün hətta "qul bazarı"na kimi gedib çıxmışdı. Həmin gün heç yadından çıxmırıldı. Əhvalat belə olmuşdu və yaddaşında pis bir iz qoymuşdu...

...Süretlə şütyüən maşınlardan biri yolun kənarında dayandı. Başını pəncərədən eşiyə çıxaran sürücü barmaq işarəsi ilə səkide dayanmış bir necə kişini yanına çağırıldı. Bir az söhbət etdikdən sonra iki nəfər maşına əyləşib getdilər. O biriləri isə narazı görkəmdə geriyə qayıdaraq səkidəki ağ, hündür divara söykənərək gözlərini yola dikmişdilər. Burada hər yaş tebəqəsinə aid kişilər var idi. Geyimləri o qədər nimdaş idi ki, bir baxan bir də dönüb baxmaq istəməzdidi. Bu məkan Zabrat dairəsi adlanırdı. Bağ evlərinə gedən yol...

Sona qədər sümürdüyü siqareti yerə tullayan Elxan kürəyindən aldığı qəfil zərbədən yixilməməq üçün özünü zorla toparladı. Yaşı bir kişi:

-Qaqaş, siqaretindən olar? - deyə ucadan soruştı.

-Olar. Bunu sakitcə də soruşturmaq olardı, - Elxan siqareti tanımadığı adama sarı uzadaraq aşağı əyilib şalvarının ətəyini təmizlədi.

-Kimsən? Burda nə işin var sənin? - kişi soruştı.

-Allah bəndəsi. İş üçün gəlmisəm. - dedi Elxan.

Ağarmış, səliqəsiz saçları alının üstünə tökülmüş kişi ağızındaki beş-altı dişini nümayiş etdirilmiş kimi ucadan qəhqəhə çəkdi. Elxanın gödəkcəsinə, ütülü şalvarına, təmiz ayqqabılarına və səliqəli saç düzümünə diqqətlə baxdı.

-Nə iş? Bizi dolamışan, yoxsa özünü? Bura qul bazarıdır. Bizim məkan! Sən deyəsən doğru ünvana gəlməmisən. - dedi.

-Yox... Səhv gəlməmişəm, dayı, - Elxan bir az ürəkləndi. - Vəziyyətim çox pisdir. İş axtarıram, - utancaq halda dediyi sözərin kiminsə eşidib-eşitməməyindən arxayı olmasından üçün ətrafa baxdı.

-Bu dəqiqli rədd ol burdan! Bizim çörəyimizə şərik olmaq istiyirsən? Bu məkan bizimdir! Get özünə başqa yerdə iş axtar, - qoca bərəlmış gözləri ilə hırslı-hırslı onun üstünə şığıdı.

Addımlarını yavaş-yavaş geriyə atan Elxan hər iki əlini yuxarı qaldıraraq:

-Onsuz da qanım qaradır. İt kimi qapmağa adam axtarıram. Sən də hardan peyda oldun? - səsini qaldırdı. - Bir üst-başına bax... Gör nə gündəsən... Dediyin sözərinə görə yaşıdan, başından utan. Mən cavanam. Burda olmağımı haqqıım var hardasa... Övladların sənə bir qarın çörək versəydi, indi sən qul bazارında olmazdın, - qışqırdı.

Qocaya elə bil od vurdular. İti addımlarla Elxana tərəf yürüüb hər iki əli ilə onun yaxasından yapışaraq möhkəm silkələdi:

-Sən bilsən ki, mənim övladlarım kimlərdir, necə adamlardır, belə danışmazsan. Mən öz zəhmətimlə onları oxutdurmuşam, - barmaqlarını az qala Elxanın gözlərinə soxmaq istədi. - Bu qabarlı əllərimlə onlara çörək yedizdimişəm. Düzgün tərbiyə etmişəm. İki oğlumun ikisi də ali təhsillidir. İndi sənin kimi küçüyün biri gəlib mənə ağıl vermək istəyir?

-Ehhhh... Çək əllərini görün. Nə yapışmisan yaxamdan? - Elxan qocanı kənara itələyərək caynağından xilas olmuş kimi dərindən bir nəfəs aldı.

-Ay gəda... Niyə dalaşırsız? Nə işin var kişiyle? - kənardan boz kostyumda, görünüşündə yüksək iş adımına bənzəyən orta yaşılı bir kişi mübahisəyə müdaxilə etdi.

-Mən gəda deyiləm. Sözlərinizə diqqət edin, - Elxan hırslandı. - İşləmək üçün bura gəlmisəm. - dedi.

-Hə? Çox yaxşı. Neçəyə çıxırsan?

-Nə?

-Deyirəm gününə neçə manatdan fəhləlik edirsən? Bütün bağda bir-iki günlük iş var. Ona görə soruştum.

-Hə, anladım. - Elxan gözlərini döyə-döyə o tərəf-bu tərəfə baxdı. Buradakı qiymətlər barədə heç bir məlumatı

yox idi.

Bayaqdan bəri söhbəti dinləyən qoca irəli atıldı.

-Mən iyirmi beş manatdan gəlirəm. Başına dönüm. Dərman almaliyam. Nəvəm xəstələnib zavallı. Neçə gündür ki, işim də yoxdur...

Elxan üzünü qocaya tutdu:

-Ay kişi, burnunu niyə soxursan? Görmürsən ki, mənimlə danışır, - qışqırdı.

-Yaxşı, dalaşmıyın. De görüm, daydayın kimdi?

-Nə? - Elxan ona ünvanlanan sualdan özünü itirdi - Nə dayday? Burda da dayday lazımdır?

-Bəs mən sənin kimin adamı olduğunu, evimə kimi apardığımı bilməliyəm, ya yox? Bəlkə sabah həyətimdən nə isə yoxa çıxdı? Bilməliyəm də sən kimsən. Ha-ha-ha... Zarafat edirəm. Əslində sizinlə bağlı bir işim yoxdu. Səsküyə gəldim.

Elxan başını aşağı salıb heç bir söz demədən oradan uzaqlaşdı. "Zəiflərlə məzələnlərmiş" düşündü.

Bu gün də özünə bir iş tapa bilməyən Elxan kor-peşman geriyə, yaşadıqları məhəlləyə tərəf qayıdır. İçəri keçməzdən əvvəl bir siqaret yandırdı. Evə getməyə çox utanındı. Anasının hər gün "İş tapa bildinmi?" sualından həm bezmişdi, həm də utanındı. Sonuncu siqaretini də yandırib görməmiş kimi nəfəsinə çəkdi. Əlini cibinə uzadıb sonuncu manatına baxdı. Dərindən bir ah çəkərək "Bəlkə yenə də dayımın yanına gedim... Yenə ondan borc pul istəyim..." - deyə düşünərək iti addımlarla irəlilədi. Ən çətin anlarında az da olsa dayısına arxayın olur, onu əliboş qaytarmayacağına ümidi edirdi.

Dərs saatı idi. Azca aralı qapıdan içəri baxdı. Dayısı yenə nə barədə isə məruzə edirdi. "Pis övlad valideyinlərinin başını həmişə aşağı edər, ailəyə ağrı-acı gətirər. Pis övlad ailə üçün ləkədir. Övladın pis olmasına görə kimi qınamaq lazımdır? Valideyinləri? Bəlkə də hə, bəlkə də yox. Axi uşağı valideyinlər tərbiyə edir. Məsəl var ki, nə tökərsən aşına, o da çıxar qaşığına. Deməli, günah ailənin özündədir. Ailənin daxilində baş verən problemlər uşaqların psixologiyasına pis təsir göstərir. Onların tərbiyəsinin pozulmasına gətirib çıxarıır. Hər bir ailədə problem olur. Bəli, şüurlu insan sadə həyat tərzi sürə bilməz. Məgər həyat təkcə yeyib-içmek və yatmaqdan ibarətdir? Yox! Həyat keşməkeşlərlə doludur. Bu çətinliyi adlamaq üçün səbrli olmalıdır. Həyatın çətinliklərinə sinə gəlməlisən. Səbirlili olsan, qalib olacaqsan. Unutmayın ki, hər bir elmin əvvəlində helm durur!"

Zəng çalındı. Uşaqlar Zakir müəllimin son sözünü bitirməsinə imkan vermədən ildirim süretilə sinifdən çıxdılar.

-Bircə demə ki, yenə də pula ehtiyacın var, - Elxanın qapının ağızında dayandığını görən kimi Zakir ilk sözü bu oldu.

-Anamın canı üçün dayı, bax indicə qul bazarından gəlirəm. İnan ki, orda da iş tapa bilmədim. Özüm cəhənnəmə, dərmanlara pul çatdırmaq olmur.

-Yaxşı, bəs mən nə etməliyəm? Mənim də bir sürü kül-

fətim var. Özün də görürsən, - əlini sınıf otağındaki partalarla tərəf uzatdı, - müəllim adamam. Quru maaşa baxıram. Bacıma canım da qurban. Amma məsəl var, deyir əvvəl evimin içi, sonra da çölü. Bir özün fikirləş də. Ağlılı oğlansan. Mən uşaqlarımın boğazından kəsib sənə necə pul verim? Heç kimin evinin çirağı başqa bir evi işıqlandırıa bilməz. Odur ki, oğlum, sən bizə arxayın olma. Çalış özünə bir iş tap.

-Dayı, söz verirəm ki, daha səni heç vaxt pula görə narahat etmərəm. Bir də ki, borc istəyirəm də, özüm ölüm, qaytaracağam, - sağ əlini üzünən sol tərəfinə vurdur, nədən sə dayısının yanında onu həmişə uşaq şıltəqlığı tuturdu.

Əsəblərini cilovlamağa çalışan Zakir stolun üstündəki su qabından stekana süzdüyü suyu hirsli-hirsli birnəfəsə başına çəkdi. Ayağa qalxaraq sanki şagirdləri ilə danışırımsı kimi əllərini yellədi.

-Ay bala! Nə vaxt aldiğın pulu qaytarmışan? Elə bilirsən elədiklərin qulağıma çatmir?

-Hansı elədiklərim? - Elxan qaşlarını çatdı. Yavaş-yavaş ürəklənərək bir az önə, dayısına tərəf yaxınlaşdı.

-Kimi lərdən borc pul almışansa, hamısı gəlib qulağıma çatıb. Nə qədər qohum-tanışdan pul istəmək olar? Ayıbdır axı. Adımız-sanımız var. Niyə camaatın yanında bizim nəsilin başını aşağı salırsan? Atan mərd oğlan idi. Sən kimə oxşadın axı?

-Vallah, məni qınama. Evə pul çatdırmaq olmur. Ərzaq, dərmanlar, bir tərəfdən də ki, evin kirayə pulu...

Elxan sözünü bitirməmiş Zakir bərkədən qışqırdı.

-Bax bu söhbətdə dayan! Hökümət sənə yataqxanada bırotaqlı ev vermişdi. Hanı o ev? - əllərini ölçərək. - De! De görüm hanı, - qışqırdı və Elxan nə isə demək istəyərkən sözünü kəsdi. - Satdın! O cür rahat evi satdın. Məgər o evi sənə satmaq üçün vermişdilər? İndi də kirayə pulunu bəhanə edib pul dilənirsən...

-Eh... Hər dəfə gələndə bu söhbətlər tekrarlanır. Dayı, sənin dediklərin keçmişdə qaldı. Amma mənə indi pul lazımdır. Başa düşürsən? Evə çörək almağa pulum yoxdu...

Elxanın dolmuş gözləri dayısının ürəyini bir az yumşaldı. Bayaqdan bəri dil-dil ötən Zakir əllərini belinə qoyaraq sınıf otağında irəli-geri addımladıqdan sonra keçib yerində oyləşdi və üzünü ona tutub:

-Oğlum, unutma ki, biz çətin şəraitdə yaşayırıq. Qaçqın. Saq olsun hökümətimiz ki, bizə yardım edir. Qaçqın olduğumuz üçün hər ay bizə az da olsa çörək pulu ayırıb. - dərindən bir ah çəkərək. - Allah erməninin evini yıxsın! Gülkimi torpaqlarımızdan bizi didərgin saldılar. Elə bil torpaqlarımızla birgə bərəkətimiz də getdi, - dedi və cibindən iyirmi manat çıxarıb ona tərəf uzatdı.

-Sağ ol, ay dayı. Bir dənəsən. İş tapan kimi birinci səndən aldığım pulları qaytaracağam.

Sevincək halda saqlaşmaq istəyərkən:

-Bayaqdan pişik kimi dayanıb sözlərimi dinləyirdin. Pulu görən kimi aradan çıxırsan? - deyə Zakir gileyləndi. Şə-

hadət barmağını silkələdi. - Bax, Elxan! Ölənlərin goruna and olsun ki, bir də pula görə yanına gəlsən, heç üzünə baxmaram. Mənə arxayın olma. Çalış özünə bir iş tap.

-Nə edim? Məgər pula görə kiməsə ağız açmaqdan xoşum gelir? Görümür qismətimdə kasibçılıq var imiş. Ya da ki, zəmanə dəyişib...

-Zaman dəyişib deyə, zamanı günahlandıranlar ən aciz insanlardır. Özümüz həyatımıza zəmin duraraq yaşayıraq həyati. Alın yazısı deyilən bir şey yoxdur! Hər bir insan xoşbəxtiyini çətinliklə də olsa özü əldə edir! Hər bir insanın taleyi öz əlindədir! Güclülər həmişə qalib olur. Güclü ol ki, həyata qalib gələsən!

-Baş üstə dayı! Sənin bu nəsihətamız sözlərini yazdım beynimə. Hələlik. - sol əlini dodağına tərəf apararaq ona tərəf uzadıb otaqdan çıxdı.

Zakir başını bulayaraq:

-Ay dələduz... - dedi və gülümsədi.

İlkin çamadanını dayanacağın kənarında qoyub sıqaret yandırdı. Darıxmırıdı. Ağrılar isti-isti bilinmədiyi üçün, ona indi yaşıdları çox sadə görünürdü. Qarşında nə olacağını düşünmədən fikrində qətiyyətli idi. Düzdür, burada - qurbətdə qalib ailə qurmaq, oğul-uşaq sahibi olmaq planında yox idi. Əslində Lenanı sevmirdi. Onun xarakterinə, davranışına, cəsarətinə vurulmuşdu. Təkcə Azərbaycan qadınlarının mətin, qoçaq olduqlarını dərrakəsinə həkk etdiyi üçün bu Ukraniyalı qızda olan mətinlik ona bir az qəribə görünürdü. Lena səradan biri olsa da, onu özünə cəlb edə bilməşdi. Şaxtada işləmək kişi işi idi. Burada qadınların belə əziyyətə, zəhmətə qatılmaları onu bir az məyus, bir az da düşünməyə vadardı. İndi düşdüyü vəziyyət, baş verənlər ona yuxu kimi görünədə gerçək idi. Gözlərini yumub yenə o gecəni xatırladı.

-Sən çox yaxşısan, Lena... Sənin saçların, gözlərin də gözəldi, - içkinin təsirindən məst olmuşdu. O qədər də gözəl olmayan Lena onun gözlərində qeyri-adi görünürdü.

-Çox sağ ol, İlkin! Sən yaxşı oğlansan. Amma gedcir, get. Səlim narahat olar...

-Yox, narahat olmaz. Bildi ki, səni ötürəcəyəm. Kofe içim, qayıdaram. Deyəsən çox içmişəm, başım bərk ağrışır.

-Hə, - ev sahibi güldü. - Amma sən çox yaxşı rəqs edirdin. Halaldır.

-Bu rəqs məktəbdə öyrənmişəm. Tanqo! Bəlkə bir də yoxlayaqq, hə? - bic-bic güldü və ehmalca qızı yaxınlaşış belindən tutdu. - Hə... Mən irəli, sən də geri, bax belə, addım-addim. Deyirlər həyat tanqoya bənzeyir. Kimə bir addım yaxınlaşırsansa, o, səndən qaçırl. Sən geri çəkiləndə isə o, sənə tərəf gəlməyə can atır. Bax belə, hara qaçırsan?

-Yox, istəmirəm, xahiş edirəm, toxunma...

Ona məhəl qoymayan İlkin ehtirasla onun üzündən, sinəsindən öpürdü. Bu millətdən olan qızlar haqqında çoxlu təriflər eşitdiyi üçün onun sözlərinə məhəl qoymadan kobud hərəkət edir, köynəyini dartıb əynindən çıxarmağa cəhd göstərirdi. - Hə, soyun, məgər birinci dəfədir? Soyun görək, özünü

naza qoyma...

-İncitmə məni İlkin, axı mənim də hislərim var. Bilirsən ki, sənə qarşı biganə deyiləm. Amma lazıim deyi, - deyən qız az sonra İlkinin kobud qolları arasında sıxlaraq özündən ixtiyarsız təslim oldu.

Şirin anlardan sonra acı görüntülər İlkinin sərxoşluğunu yox etdi. Gözləri bərəlmiş, ağızı açık halda bir müddət yerində dayandı.

-Sən bakırə imişsən? Bu nədir? - Lena ağlayındı. İlkin onun kədərdən, yaxud sevincindən ağladığını anlaya bilmədi.

-Axı, sən niyə bunu mənə əvvəlcədən demədin?

-Nəyi deməli idim? Mən axı sənə dedim ki, lazıim deyil.

İlkin cəld şalvar-köynəyini geyindi. Ağır bir cinayət törətmış biri kimi tez-tez geyinir və ona elə gəlirdi ki, bu evdən çıxandan sonra hər şey - etdiyi cinayət bitəcək və cəzadan canı qurtaracaq. Hələ də gözləri bərəlmiş, diqqətlə ona baxırdı. Lena çox solğun görünürdü. Bir az əvvəlki şüx qamətindən, üzündəki xoş ifadədən əsər-əlamət yox idi. Susurdu, iç-in içən ağlayaraq susurdu.

-Mən elə bilirdim ki, - İlkin sözünü sona yetirə bilmədi. Dərindən udqandı. Elə bil bu ev, bütün əşyalar, pərdəsi azaçıq aralanmış pəncərədən görünən qonşu bina onun boğazında ilişib qalmışdı. Yenə təkrarladı. - Mən elə bilirdim... - amma sözünü sona çatdırmağa cəsarəti çatmadı.

-Nə? Nə bilirdin? - Lena hırslı-hırslı qışqırı və özünü sakitləşdirməyə çalışaraq yalvarıcı, sual dolu baxışlarını İlkinə zillədi.

-Elə bilirdim ki, daha doğrusu, eşitmışdım ki, sizdə qaydalardan başqa cărdür. - deyib bir az sakitləşməyə çalışdı.

-Necədir? Nə eşitmışdin? - təəccübə soruşdu qız.

-Eşitmışdım ki, toy gecəsi qızların bakırə olmaması təbiiidir. Yəni, siz belə hala adı baxırsınız, belə də olmalı imiş ki... Eşitmışdım ki, toy gecəsi bakırə olan qızə güllərlər. Hətta fikirləşirlər ki, nə üçün o, bu vaxta qədər heç kimin xoşuna golməyib...

-Ola bilər. Deməli, mənə gülməyəcəklər. Çünkü, mən artıq sənin xoşuna gelmişəm. - Lena göz yaşlarını əllərinin arxası ilə qurulayıb iztehza ilə güldü.

-Lena, sən zarafat edirsən, amma mən əzab çekirəm. Mən bunu etməməliydim. Sənin bakırə olduğunu bilmirdim. Başışla məni.

-Sən günah iş görməmisən. Bunu mən də istədim. Əks halda səni evə dəvət etməzdim.

İlkin gözlərini açıb dərindən nəfəs aldı. Yox, bu yuxu deyidi. Ayağa qalxıb çamadanını götürdü və Lenanın yaşadığı binaya tərəf gedən avtobusa mindi.

İnsanın maddi vəziyyəti yaxşı olanda, cib kisəsindəki pulunun sayını da itirir. Necə, hara xərcələdiyindən asılı olmayaq, pulun bitdiyini gördükdə, dərhal qənaət sistemində keçir və ehtiyaclarını bir-biraya alaraq büdcədən xərcəyir. Maddi vəziyyəti pis, acınacaqlı olan adam üçün isə bir manatın da böyük dəyəri olur. Əslində kasib - bədxərc adam deməkdi. İs-

rafçı insan heç vaxt varlana bilməz.

İyirmi manat dolaşlıq işlərini həll etməsə də Elxan üçün indi böyük məbləğ idi. Ən azından evə ərzaq ala bilərdi. Amma bununla işlər həll olmurdu. İş tapmaq lazımlı idi. Onu ən çox üzən isə Bank borcları idi. Bəli, hər ay Bankdan götürdüyü məbləğin faizini ödəməli idi. Hələ Səfirlilikdə işlədiyi vaxt bu addımı atmışdı. O vaxt işi olduğu üçün pulu vaxtında ödəyəcəyinə arxayın idi. İndi isə vəziyyət dəyişmişdi.

Tərəvəz, mer-meyvə dolu zənbillə evə gələn Elxan anası ilə salamlasaraq tələsik mətbəxə keçdi. Ucadan, eşidilə biləcək səslə:

-Sənə bir şorba bişirim ki, dadı damağından getməsin. - dedi və bulaşlıq qabları kənara çəkərək göyərtiləri yuyub xırda-xırda doğradı.

Fəridənin əhvalı bu gün çox pis idi. Amma özünü tox tutur, üzünün ifadəsindən nəyi isə gizlətdiyi hiss olunurdu. Asta-asta ayağa qalxıb mətbəxə gəldi. Elxan onu görçək güldü.

-Ay nə gözəl. Həmişə səni belə gümrah görülm. Gəl, otur, - deyib stulu kənara çökdü.

Birdən nə isə yadına düşmüş kimi oldu.

-Dayı məni yaxşıca danladı. Amma yenə də əlini cibinə saldı. Sənə də çoxlu salam göndərdi. Dedi ki, darixmasın, vaxt tapan kimi gəlib mütləq baş çəkəcəyəm.

-Salam göndərən də sağ olsun, gətirən də. - bir az özünü ələ alaraq asta səslə: - Elxan, məhkəmədən kağız gəlib. - dedi.

Qəfil eşitdiyi sözlərdən Elxanın bənizi ağardı.

-Nə kağız? Nə məhkəmə?

-Bank səni məhkəməyə verib...

Fəridənin gözləri doldu. Sözünü bitirməmiş özündən ixtiyarsız olaraq ağladı. Onun üzülməsini istəməyən Elxan gülərək:

-Eh... Mən də deyirəm görəsən kim ölüb ki, bu arvad gözünün qorasını tökür. Cəhənnəmə gəlib, gora gəlib. Banka borcu olan tək mən deyiləm ki. - Onu sakitləşdirməyə çalışdı. - Yaxşı da... Bu cür həvəslə sənə yemək bişirəm. Sən də qanımı qaraldırsan. Boş ver o kağıza. Səhər gedərəm banka. Narahat olma. Həll edərəm.

Yanağına sel kimi axan acı suyu silən Fəridə məəttəl halda:

-Sən doğurdan bu işə belə adı baxırsan? Yoxsa mən üzülməyim deyə belə danışırsan? - deyə xırıltılı səslə soruştu.

-Övvəla, sənin üzülməyini istəmirəm. Heç istəmərəm də... Qaldı ki, bank məsələsinə, elə də ciddi məsələ dey. Pulunu aparıb ödəyəcəyəm və hər şey bitəcək. Daha ağlaməq niyə...

-Hardan? Necə? Necə qaytaracaqsan Elxan? Hansı pulla? - özündən asılı olmayaraq səsini yuxarı qaldıran Fəridə dərindən bir ah çəkdi.

Bir söz də demədən əllərini yuyan Elxan hirslenərək

gödəkcəsini götürüb qapıya tərəf getdi. Daha heç nə eşitmək istəmirdi.

Fəridə üzünü qapıya tərəf tutaraq:

-Mən nə dedim ki, sən belə hirsəndin, ay bala? Məni başa düş. Bu yaşimdə qazamat yollarına gedib-gəlməyə məndə hal yoxdu. Ay oğul...

Gecədən xeyli keçdikdən sonra evə qayıdan Elxan asta addımlarla içəri keçdi. Dəndləri müvəqqəti unutmaq üçün içki pis vasitə deyil. İçkili olduğunu büruzə verməmək üçün, Fəridənin otağına baş çəkmədən, yataq otağına tərəf getdi. Bərk susamışdı. Qayıdış mətbəxə keçdi. Ətrafa nəzər yetirdi. Mətbəx tər-təmiz idi. Yuyulmuş qab-qasıqlar salıq ilə dolaba düzülmüşdü. Bu mənzərədən ürəyi ağrıdı. Həkim çox ayaqda qalmağı, əsasən də fiziki işlə məşğul olmayı Fəridəyə qadağa qoyduğu üçün artıq neçə ay idi ki evin bütün işlərini Elxan görürdü. "Ona bir şey olsa mən nə edərəm? Gərək çıxıb getməyəydim" deyə düşünərək öz-özünü danladı. Anasının yataq otağına tərəf gedərək qapını azacıq aralayıb içəri baxdı. Fəridə şirin yuxuya getmişdi. Yataq otağına keçib bir siqaret yandırdı. İçkinin təsirindən bütün bədəni keyimışıdı. Yenə də anası ilə arasında olan səhbəti xatırladı. Qorxudan, ya da həyəcandan bədəni titrədi. Əslində, banklara borcu olan adam çox idi. Demək olar ki, bu məsələ adiləşmişdi. Bəlkə də şəhərdə, elə bölgələrin özündə də hər yüz nəfərdən biri bu vəziyyətdə idi. O üzden, gülməli olsa da banklarla problemi olmayan adama qəribə baxırdılar. Bu, elə bil ki, adı hal almışdı. Yəni, problemin varsa, bankdan pul götür, bəs hökumət bizə hansı gündə lazımdı? İşleyib qaytararsan, ölüsi deyilsən ki... Elxan da şikarlardan biri idi. İndi tələyə elə düşmüdü ki, çıxməq üçün can atırdı. Hər gün sosial şəbəkələrdən gələn "soyuq ölüm"lərlə bağlı statuslar virus kimi yayılmışdı. İntihar! Bu ad qorxulu səslənir. Zəmanəyə isə uyğun idi. Çox adam (əsasən də banka borcu olub, məhkəməlik işləri olanlar) çıxış yolu kimi bu adətdən istifadə edirdi. Bəli, bu vəziyyət adət halını almışdı: Facebook səhifəsində hüzünlü bir status paylaşış, ayaq altındaki stola bir təpik vurmaqla bank işləri həll olunurdu. Vay o gündən ki, xilas olurdu bədbəxt ölümdən. Yəni, tezbazar zərərsizləşdirildilər. Həyat müharibəsi davam edirdi, özü də daha ciddi şəkildə. Gəl indi "it-qurda" cavab ver, həyatına qəsd etməyin səbəblərini açıqla... Deyəcək, olaçaq işverən. Deməsə də nə bilim nə... İndi Elxan nə etsin? "Status" paylaşın, yoxsa nə? Elə bilirsiniz etmədi? Ona da cəhd etdi, amma status-suz-filansız...

Bu gün arxayın idi ki, anası ac yatmayıb. Sabah isə nə olacaqı barədə düşünürdü. İçindəki sevgi, həsrət də bir tərəfdən... Bir siqaret də yandırdı. Divar saatına baxdı. Böyük əqrəb üçə yaxınlaşındı. Dərindən köksünü ötürdü. Tavana diqqətlə baxaraq siqareti gəmirdi. Pəncərəni açıb eşiyə baxdı. Yorğun baxışlarını sakit küçəyə zilləmişdi. Dönüb bir də saata baxdı. Elə kədərlə baxırdı ki, sanki əq-

rəblərlə danışırırdı. Zamanın dayanması üçün saata yalvarırdı. Yenə səhər açılacaq, yenə problemlər onu yoracaq. Evin kirayə, ərzaq pulları, qohum-tanışlardan aldığı borcların fikri az imiş kimi indi də götürdüyü pulları qaytara bilmədiyinə görə bank tərəfindən məhkəməyə verilməsi onu daha da əzgin, ümüdsüz bir vəziyyətə salmışdı. Göz yaşı torbalanmışdı gözlərində.

Artıq səhər açılırdı. Küçədən təkəmseyrək addımlar eşidilirdi. Ona elə gəlirdi ki, açılan səhərdən, doğan günəşdən utanacaq. Özünü heç kimin üzünə baxa bilməyəcək qədər aciz sayırdı. "Mən yəni bu qədər acizəm? Qorxağam? Bəlkə mən deli oluram? Ya bəlkə içki çox içmişəm? Bu nədir belə, İlahi? Axı niyə səhərin açılmasından belə qorxuram... Niyə? Niyə səhərin açılmasını istəmirəm? Məgər təbiətin qanunlarına mane olmaq ola? Səhər də açılaçaq, gün də doğacaq, axşam da düşəcək. Nə edirsən et, həyat davam edir. Əger həyatın davamını görmək istəmirsən - bütün olanların - təbiətin əsrarəngiz qanunlarının qarşısını ala biməzsən. Onun gözəlliyini görmək istəmirsən, zamanı yox, həyatını dayandırmalısan. Çətin də olsa, buna cəhd etməlisən. Sən bunu bacaracaqsan. Çünkü yeganə çıxış yolu budur", - düşünərək ayağa qalxdı. Asta səslə "Kəlmeyi- Şəhadət"ini oxuyaraq mətbəxə keçib çörək bıçağını götürdü. Eyvana çıxb paltar asılan zivəsini kəsdi. Yenidən yataq otağına keçib stulu ayağının altına qoyub zivəni qapının üstündəki qalın taxtaya dolayaraq bərkitdi. Dütün vurub yumru formaya saldığı zivəni boynuna keçirdi. Büttün bunları elə ustalıqla edirdi ki, bəlkə də bu dəqiqə zəng edib iş üçün harasa çağırılası olsaydı, belə həvəsi olmazdı. Bələkə də spirtli içkinin təsirindən belə çevik, qorxmaz olmuşdu... Ola bilərdi. İçkinin qadir olduğu qüvvə güclüdür. Sərxoş insan özünə gələndə, ayılarda etdiklərinə görə peşiman olur. Elxan isə düşünməyə zaman saxlamırdı. Hər şey hazır idi. Bircə stula ayağı ilə bir təpik vurməli idi. Döñüb yenidən saata və pəncərəyə tərəf baxdı. Gün doğmadan planını yerinə yetirməli idi. Hər açılan səhər ona o qədər əziyyət vermişdi ki, güneşin doğmasını görmək istəmirdi. Anasını düşündü. Bir anlıq təsəvvür etdi ki, anası yuxudan ayılıb mətbəxə sarı gelir və bu mənzərəni görür. Nə olacaq o zaman? Yəqin gördüyü mənzərədən huşunu itirəcək. Bələkə də ürəyi dayanacaq. Yegane oğlunun intiharına dözə biləcəkdimi? Amma bunu etməli idi. Buna məcbur idi. Bir daha "Kəlmeyi-Şəhadət"ini oxudu. Gözlerinin yaşını silərək yuxarı - tavana baxıb asta səslə dedi: "Sən məni bağışla, Allahım!" - stulu ayağı ilə itələmək istəyərkən Aynurun sözlərini xatırladı. "Döz, Elxan, səbirli ol. Dünya, çətinlikleri həzm etməyi bacaranlarındır, döz..." Aynurun qəmli, maraqlı baxışları gözünün önündən keçdi. "Yəqin o da sabah mənim ölüm xəbərimi eşidib çox pis olacaq. Uzun müddət özünə gələ bilməyəcək yazıq qız. Ona verdiyim sözü də tuta bilmədim. Onsuz da hər gün əsəbiləşir, ağlayır" - deyə düşündüyü zaman nə isə yadına düşdü və yenə düşündü". Mən yaxşı insanam. Həmişə yax-

şı olmuşam. Bunu çoxları təsdiq edər. İndi atacağım addımda vicedanımın səsindən xəbər verir. Bəlkə mən insan cildindən çıxmış? Bəlkə pislik edim? Məsələn, mən cinayət də edə bilerəm, oğurluq, hə, oğurluq edib, borclarımı ödəyə bilerəm. Axı mən şüurluyam. Niyə ölməyə belə tez qərar verirəm? Doğru, düzgün həyat yolu seçib sürünməkdənsə, firıldaq və yalanlarla dolu həyatı seçmək də olar. Hə! Şərəfsiz həyat! Bax belə! - az qala dəli kimi qışkırmış istəyirdi. - Mən insanlıqdan çıxmış istəyirəm. Ey, şeytan! Hardasan? - gözlərini bərəldib o tərəf-bu tərəfə baxdı. - Gel, gel mənim ruhuma hakim kəsil. Əlvida, həyat yox, əlvida, insanlıq!" Kəndiri boğazından çıxardı. Anasının şübhələnəcəyindən qorxaraq zivəni eyvandan aşağı tulladı və cəld addımlarla evdən çıxdı. Dan yeri söküldükə içkinin təsiri də yox olurdu. Amma fikirləri qəti idi. Görəsən o, doğrudan da kimə isə pislik edə biləcəkdimi? Elə olsa içindəki bütün hissələri daima bir-biri ilə həmişə mübarizədə olacaqdı...

...Səhər erkəndən Elxani dayanacaqda görən Aynur mətəl qaldı. Tez əlləri ilə saçlarını səliqəyə salmağa çələdi. Gödəkçəsinin üst düyməsini açıb gülə-gülə ona yaxınlaşdı.

-Aaa... Elxan! Nə olub sənə? Rəngin qaralıb. Bir də ki, biz görüşməli idik? Planda yox idi axı... - dedi.

-Heç, əzizim. Bir az yaxşı deyiləm. Bağışla, gərginəm, - gözləri doldu. Və dərhal içindən keçənləri açıb tökdü. - Mən yaxşı ola bilmirəm, bağısla məni. Bu mümkün deyil. Mən çox çalışıram, amma mümkün deyil... Səni incidirlər hə? Xətrinə dəyirlər? Boğazlarını üzərəm. Qisasını mən alaram, - qəribə bir istehza ilə güldü. - Sən elə bilirsen düşünmürem hər şeyi? Amma mən plan qurmuşam. Yaxşı və pis plan. Mənə kömək et, Aynur, planımı həyata keçirim. Məncə, alınacaq. Düz sözümdü. Alınacaq. Özün də mənə sonda "afərin" deyəcəksən.

Aynur qəribə bir qoxu hiss etdi və onun içkili olduğunu yəqin edib sakit davranmağa başladı.

-Yaxşı, özünü ələ al. İndi get evə, mən də yolumdan qalmayım. Get yaxşı-yaxşı yuyun, bir az yatıb dincəl, işdən sonra isə yenə də görüşək. - onun saçlarını zarafatla qarışdırıldı. - Yaxşı, danışdıq?

-Yox! Gəlmisəm ki, salona birlikdə gedək. Sənin xətrinə dəyən o qarının dərsini vermədən heç yerə gedən deyiləm...

-Aaa... Zarafat edirsən? - Aynur dodağını büzdü.

-Yox. Ciddiyəm.

-Elə bu dəqiqə fikrindən daşın. Heç nə lazımdır. Dünen dalaşmışdıq. Bu gün yəqin ki, barışacaq. İş yoldaşlarımla o qədər belə mübahisələrim olub ki... - Bibixanımla arasındaki münasibətlərin yaxşılığında doğru düzələcəyini heç aqlına da götürməyən Aynur indi onu sakitləşdirmek üçün belə danışmağa məcbur idi.

-Darıxma. Zarafat edirəm. Mən onun dərsini başqa cür vermək istəyirəm. Yaxşı mənada, - deyə qımışaraq gözaltı Aynuru süzdü.

-Nə isə sözlü adama oxşayırsan... - gülümsədi qız.

-Hə. Elədir. Yaxşı planlar çizmişəm. Bəlkə də yaxşı deyil. Amma əminəm ki, alınacaq. Özümə güvənirəm. Axı uşaqlıqdan aktyor olmaq arzusunda olmuşam. İnisituta qəbul ola bilmədim. Kinolarla bağlı ürəyimdə qalan arzularımı indi real olaraq həyata keçirmək istiyirəm.

Aynur bərkdən bir qəhqəhə çəkdi.

-Bəlkə səni filmə dəvət ediblər. Bir də ki sənin aktyorluğuna Bibixanımın nə əlaqəsi?

-Əlaqəsi var. Özü də necə. - deyə Elxan sağ əlinin baş barmağını yuxarı qaldıraraq "əla" işarəsi ilə fikrini təsdiqlədi.

-Yaxşı. İşə gecikirəm. Danış görüm nə olub.

-Əvvəlcə de görüm məni sevirsən? - soruşan Elxan düz onun gözlərinin içində baxdı.

-Əlbəttə sevirəm! Nədir? Yoxsa şübhən var?

-Yox! Əminəm! Sevirsənsə, deməli, həm də mənə inanırsan. Elə isə məni diqqətlə dinlə. Amma xahiş edirəm, açığın tutmasın.

-Ürəyimi partlatma, Elxan...

Bir az susduqdan sonra:

-İstəyirəm sizin o bibinin saqqızını oğurlayım. - dedi Elxan.

-Necə yəni... Anlamadım. - qızın gözləri bərəldi.

-Necə yəni necə? Lap belə əla! Yalandan aşiq rolunu oynayım. Guya təsadüfən onunla rastlaşırıam. Xoşuma gəlir. Hisslerimi etiraf edirəm. Və...

-Nə? - deyə qız bərkdən qışkırdı.

-Sakit ol! Əsbəbiləşmə. Bunlar həqiqətən olmayıacaq. Yalandan uyduracam her şeyi. Məqsədim isə onun ürəyini oğurlamaqdır.

-Axmaq! Onun əri var! Bir də ki bunlar ağlına haradan gəldi?

-Əri var? Hmm... - istehza ilə - Sən belə şeyləri başa düşməzsən. Bunları ancaq biz kişilər anlaya bilərik. O qadının gözləri yanır. Ürəyi sevgi hissələri ilə doludur. Mənim kimi cavan oğlan ancaq belələrini anlaya bilər. - dedi.

-Mən də deyirdim ki, nə deyəcək bu. Başın xarab olub deyəsən, sənin. Nə isə. İşə gecikirəm. Boş ver bu səhbətəri. - deyib sağıllaşmaq istəyərkən Elxan yenə onu yolundan saxladı.

-Aynur! Mən ciddiyəm!

-Necə yəni ciddi?

-Mən ciddi danişram. Onunla quracağım münasibət məni səndən heç vaxt soyuda bilməz. Mən səni sevirom. Amma...

-Nə amma?

-Görürsən ki kasıbçılıq çəkirəm. Hər şeydən bezmişəm. Bir az əvvəl hətta intihar etmək istiyirdim. - gözləri doldu. - Anamı, səni düşünüb yayındım bu fikrimdən. Necə toy edəcəyik? Hansı pulla? - köksünü ötürərək üzünü kənara tutdu.

Uzaqlaşmaq üçün hazırlaşan Aynur addımlarını saxladı.

Elxana yaxınlaşış düz gözlərinin içində baxaraq təəccüblə soruşdu:

-Sənin kasıbçılığınla Bibixanımın nə əlaqəsi?

-O əlaqəsi var ki, mən onunla tanış olub münasibət qurdugandan sonra özümü dərindən sevdirməyə çalışacam. Məni sevəndən sonra isə lazımlı gəlsə mənə pul da xərcleyəcək. Elə brilyantlarından dörd-beşini satdırısam, ev də alarıq. Bir də ki, sən də ona çox açıqlısan. Müflis olmağını istəmirəm!

Əslidə Bibixanımın müflis olması Aynurun ürəyindən olsa da, Elxanın bu niyyətinə "hə" demədi. Uzun səhbətdən sonra isə Elxanın dəqiq niyyətini anladı. Hədəf kimi Bibixanımı seçmişdi. Onunla münasibət qurmaq və onu müflis etmək! Əvəzində isə rahat yaşamaq. Ailə sahibi olmaq. Bilirdi belə oğlanların sayının çox olduğunu. Yaşlı qadınlar tərəfindən sevilərək çox şeyə sahib olurdular.

Aynurun iradı Elxanın qanını bərk qaraltdı. Aynur nifrət etdiyi bu qadının hansısa səbəbdən rədd olub işdən getməsini istəyirdi. Amma Elxanın, ya da öz əli ilə yox, təleyin hökmü ilə. Buna isə zaman lazım idi. Uzun mübahisə etdilər. Aynur əmin idi ki, Elxan haraya getmiş olsa, nə iş görmüş olsa da, ondan ayrıla bilməz, onu unuda bilməz. Bu mümkün deyildi.

-Hə, nə deyirsən? Sən ona çox açıqlısan, hə açıqlısan, bilirom. Hətta nifrət edirsən. Mənə icazə ver, Aynur. İcazə ver onun dərsini verim. Səni incitdiyinə görə cavab verməli olacaq. Ancaq bu sonrannı işidi. İndi isə icazə ver ki, aşiq rolunu oynayıb, onu müflis edim. Hə, bu sənin ürəyindəndi? Ver, mənə icazə ver. Xahiş edirəm. Et bunu, məni sevirsənsə, et... Bu, sənə xəyanət deyil. Yaxşı olacaq hər şey, inandırıram sənə. Mənim üçün də yaxşı olacaq, sənin üçün də... - dayanmadan danişirdi, dodaqları qaysaq bağlamışdı.

- Biz çox rəzil bir zəmanədə yaşayırıq. Milyonlara sahib olan və ac-yalavac dolanan iki sinfin mövcud olduğu bir dövrdə. Axı mən niyə əziyyət çəkməliyəm? Bəs sənə, ailəmə niyə əziyyət verməliyəm? Hə, cavab ver. Bu, bizə lazımdır. -Yox, bəsdi. Mən artıq döze bilmirəm.

Üzbəüz dayanmış olsalar da, hər ikisi ayrı-ayrı nöqtələrə baxıb susurdu. Aynur gözlərini qiyaraq Bibixanımın rəzil günə düşdüyüünü, köhnə libasda işə gəlib, kasıbçılıqdan səhbət edərək zəmanədən gileyəndiyini, özünün isə çox varlı, hətta salondakı bütün qızlardan fərqli olduğunu təsəvvürünə gətirdi. Birdən-birə xəyalında qurduqlarının gerçək olduğuna inanaraq gözləri parıldadı. Öz-özünə danişmiş kimi Elxanın gözlərinə baxmadan dedi:

-Bilmirəm. Özüm öz əlimlə səni o qoca qarıya necə vərə bilərəm axı...

Elxan elə bil bir az ürəkləndi. Qızın bu sözləri sanki ona niyyətini həyata keçirmək üçün yol açırdı.

-Ay canım, kimdir ki, səndən əl çəkən... Səni dönyanın var-dövlətinə də dəyişmərəm. - dedi və Aynuru sinəsinə sıxıb bərk-bərk üzündən öpdü.

(ardı var)

Özbək ədəbiyyatı

Gülzirə Haşimcan qızı Şaripova 1957-ci ildə Özbəkistan Respublikasının Oş vilayətində anadan olub. Ali təhsilli dir. Daşkənd Dövlət Universitetinin hüquqşünaslıq fakültəsini bitirib. Məhkəmə, prokurorluq, icra və ədliyyə orqlarında çalışıb. Hazırda "Demokratiya və insan hüquqları" institutunun Daşkənd vilayət ərazi bölməsinin direktorudur. Həm də yaradıcılıqla məşğuldur. Şeirləri Özbəkistanda olduğu kimi Azərbaycanda da sevilə-sevila oxunur.

GÜLZİRƏ ŞARİPOVA

SƏN MƏNİ DAN ÇAĞI YOXLA, ƏZİZİM

Sən məni dan çığı yoxla, əzizim,
Bütün acılarım səmaya yetsin.
Sənin sevgi dolu o sözlərindən,
Mənim təslim könlüm sel olub getsin.

Sən məni dan çığı yoxla, əzizim,
Etiraf eləyim nəyim var bu an.
Sən isə ahəstə, sakitcə dinlə,
Ta ki əlimizdən çıxmayıb imkan.

Sən məni dan çığı yoxla, əzizim,
Səxavətlı günəş nurun saçanda.
Təbəssüm bəxş elə sən mənə bu an -
Ürək səni tamam gördüyü anda.

Sən məni dan çığı yoxla, əzizim,
Ürəyim aramsız gülsün, kam alsın.
Söz tapa bilməsin bu yanmış dilim,
Üzünün nurundan heyrətdə qalsın.

Sən məni dan çığı yoxla, əzizim,
Gör dəniz suyutək sakit eşqimi.
Onun dalğaları ürək döyüntüm,
Yandırmağı isə lap Günəş kimi.

Sən məni dan çığı yoxla, əzizim,
Ürəyim bircə yol şad olsun barı.
O, ötən illərin əlindən tutub,
Yol getsin gələcək bəxtimə sarı.

Sən məni dan çığı yoxla, əzizim...

KÖNÜL ETİRAFI

Yarım, səni mahnilarda sədalara tay bildim mən,
Ay hüsünə hərdəm düşən nidalara tay bildim mən.
Susuzluqda razi olub, gəzdim sonsuz səhraları,
Sən bir ulduz, göy üzündə sədalara tay bildim mən.

Olmaq azdır, bu dünyada yaşa ürək ocaqlarda,
Tanrı bizi hifz eləsin hicranlardan, fəraqlardan.
Səni dedim, tək tapıldın bu gün dostlar dünyasında,
Bizə qənim olan dillər ötsün daim uzaqlarda.

Allah özü köməkçidir, ilham alaq bu canlardan,
Səhər durub gülə baxdım, nəva tapdım o danlardan.
Yarım, sənə ürəyimdə nə vardısa izhar etdim,
Özün qoru, Yaradanım, bizi vaxtsız xəzanlardan.

Əsdi sübh çağının yeli qəflətən,
Alıb qaçıdı mənim söz-söhbətimi.
Uzaq keçmişlərə, ötən illərə
Yada saldı odlu məhəbbətimi.

Sən idin qəlbimdə açan bir çiçək,
Ətrin bu dünyani tutmuşdu tamam.
Bu gün məhəbbətlər bir adı çöptək,
Sənin sevgin isə təkrarsız və tam.

İllər belə ötdü, fərəhli, kövrək,
Kövrəyi sonradan yad etmək neçün.
Hələ də o eşqin əlindəyəm mən,
Daima qəlbimi isitdiyyiçün.

Hələ qoruyuram məhəbbətimi,
Qoymaram toxunsun ona bir zaval.
Sənsiz yaşamağın mənası yoxdur,
Əgər gərəkdirsə, həyatımı al.

Gecikən deyilsən, bunu bilirəm,
Ürək səsləyəcək məni hər zaman.
Tanrı ulduzumu bir yerə sancmış,
Həmən o ulduzam, daim parlayan.

Safdır məhəbbətim, eləmə sən ar,
Könlüm ağlar, eşq yolunda olub zar.
Yollarında gözüm qalib intizar,
Yenə səni gözləyəcəm.

NƏSİMİNİN 650 İLLİYİNƏ

Böyük təntənədir türkün elində -
Dahi Nəsiminin təvəllüd günü.
O, şair oğludur Azərbaycanın,
Oğlu hesab edir özbək də onu.

Yaşayır hər sözü doğma elində,
Dedi: ürəyini yalnız Haqqa ver.
Ötdü bülbü'l kimi ana dilində,
Tapdı misraları üreklerdə yer.

Seyyid İmadəddin Nəsimidir o,
Nəzmdə yüksəldi dağlar misalı.
Tarixin qızılı vərəqlərində
Mərdlik və hünərdə dəniz timsalı

Sənsiz bilirsənmi, qış olur günüm,
Gəlsən, çırqbandır gecələr önm.
Əgər haraylasan: "Gəl!" - deyə, gülüm,
Sənin hüzuruna mən gələcəyəm,
Səni candan sevəcəyəm.

ANAMIN XATİRƏSİΝƏ

Ana, qucağından ayriyam bu gün,
Sənsiz guya səhra, bizim evimiz.
Yaxınlarım da yanımdadır, lakin,
Ürəyim ağlardır, ayrılmışq biz.

Bu evdə oturmaq nə qədər müşkül,
Sənsizliyə öyrəşə bilmir ürək.
Solub gedir ürəyimdə bir gül,
Qayıdır daha da yanmağım gərək.

Mən də gedəcyəm, heç qalmadı ərk,
Səni axtarmağa varmı doğru yan?
Gedəcək yollarım açıqmı, ya bərk,
Ürək naləsini edirəm bəyan.

Səndən aralıyam, yox özgə həyan,
Həyat issə durmaz, o, davam edər.
Gözünün öündə üzülsə anan,
Hətta daşlar beləəriyib gedər.

Ah, bu cür dəndlərə tab etmək müşkül,
Valideyn yaradan, o verir həyat.
Döşə ayağına qucaq-qucaq gül,
Eylə ürəyini həmişə abad.

Könlüm bir də səni dada biləydi,
Həmin dərdlər ilə bir daha yanam.
Taleyim üzümə bir də güləydi,
Görüşə bileydik məhşərdə, anam!

GƏNCLİYİ ANDIM

Bahar çağı nəğmələrə səda olan,
Mənim şirin anlarıma fəda olan,
Bəxt haqqında nağıl deyib, nida olan,
Səni anıb, yada saldım, ey gəncliyim!

Qaynar həyat qucağına yol deyən sən,
Məşəqqətli mənzilləri dirləyən sən,
Getdiyim an dalda qalib inləyən sən
Səni anıb, yada saldım, ey gəncliyim!

Neçə illər ötsə, hətta, yadımdasan,
Həmnəfəssən, mənimləsən, adı də sən.
Həmin andan unudulmaz, adımdasan,
Səni anıb, yada saldım, ey gəncliyim!
Harayımıda, xəyalımda qal, gəncliyim!

26.11.1996

SƏNİ CANDAN SEVİRƏM MƏN

Hicranından olub ürəyim xəstə,
Gah şad olur, gah da deyir şikəstə.
Sevgim köçüb, tablaşırıram mən asta,
Yenə səni gözləyəcəm.

QISQANCLIQ

Acı oldu yarın ürək azarı,
Saralıbdıürəyimin gülzarı.
Ucuzlaşış məğər eşqin bazarı?
Xəyanətlər çoxalıbdır yar, indi,
Məhəbbətim sədaqətə zar indi.

Unutdunmu yarım, eşqdə təlimi,
Tapmalıydım səntək sevgi gülümü.
Bir gün gəlib öpəcəksən əlimi,
Xəyanətlər çoxalıbdır yar, indi,
Məhəbbətim sədaqətə zar indi.

Məhəbbət gizlənib canımda,
O səndə gözləyir cəsarət.
Özgələr duymasın eşq sırrın,
Danma, var könlündə şücaət.

KƏPƏNƏK

Çəmənlərdə uçan kəpənək,
Qanadlarının yoxdu tayı.
Uşaqlara tutulmağın istək
Görmüsənmi səmanı, Ayi?

Yenə dəşadlan, üç bıqubar,
Uçub qon, bağrıgen güllərə.
Bir gündündə həyat zövqü var,
Ömrün tən olsun yüz illərə.

QƏRAR

Salamat qal, bağrıdaşım,
Qaldı bağrim, nə edərəm?
Mərcana döndü göz yaşım,
Başımı alıb gedərəm.

Cətin sənin ah çəkməyin,
Dörd tərəfdən gəlir azar.
Tapılmışsan, mən gedirəm,
İzlərimdə silinmə var.

Getmə, - deyib yalvarma sən,
Qalmağıma yoxdur hacət.
Sevgi dolu ürək qırıq,
Sındırı onu xəyanət.

Eşq dəyəri ucuzlaşış,
Ürəklərdə gün, an yox.
Saxta ah-vay olan yerdə,
Məhəbbətə meydan yox.

MƏHƏBBƏT

Məhəbbət - ad almış bir duyğu,
Qəlbimin torunda bayıldı.
Tapantək yeni bir dərd duyan,
Eşq olub dünyaya yayıldı.

Nə qədər dadlıdır vüsalı,
Dinəndə lal etdi dilimi.
Sevməkdir onun tam xəyalı,
Hicranı yandırıdı qəlbimi.

Vüsalına təşnə könül,
Dilənçitək sevgi umar.
Eybi candan sevməyi, bil,
Bir ömürə dərdi dolar.

Zərrə sevgi ver, nə itər?
Gecən olar nur, çıraqban.
Bunun özü də bəs edər,
Bunun üçün qurbanı can.

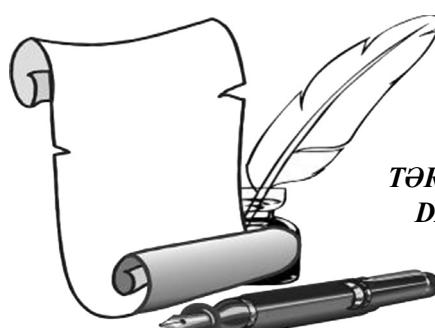
SƏNİ SEVİRƏM

Məhəbbət dərdi çox ağır,
Eşq sehrindən dərdli bağır.
Çiyin daşın gərək axır,
Səni sevsəm, nə edərəm,
Baş alıb hara gedərəm?

Uzaqdır Məcnun səhrası,
Var yenə Tahir-Zöhrəsi.
Zövqdür eşqin son çevrəsi,
Səni sevsəm, nə edərəm,
Baş alıb hara gedərəm?

Sevən oddan yara alar,
Aşıqlər eşqdən saralar.
Ürəklərdə eşq yer alar,
Səni sevsəm, nə edərəm,
Baş alıb hara gedərəm?

Artıq bəxt yox bil, sevməkdən,
Çəkinmə yaxın gəlməkdən.
Şərəf - sən deyib ölməkdən,
Səni sevsəm, nə edərəm,
Baş alıb hara gedərəm?

**TƏRCÜMƏ ŞAHMƏMMƏD
DAĞLAROĞLU NUNDUR**

RƏNA MİRZƏLİYEVƏ

İSMAYILLI TORPAĞININ SADƏ, SƏMİMİ OĞLU - DAĞLAROĞLU, ELİN ŞAIİR OĞLU

(Əvvəli ötən saylarda)

16. ...SEVƏN DOSTUM VAR OLSUN

*Ata xəzinədir, qardaş dayaqdır,
Dost isə həm xəzinə, həm də dayaqdır.
(İngilis atalar sözü)*

Nadanla dost olan, azar heç demə...

*Ömür bir kitabdır - ağlı, qaralı,
Qarası ötən gün, ağına qurban.
Dost ilə bir yerdə keçən vaxtimın
Olum hər anına, çağına qurban.*

*Dost ürəyi bir aynadır,
Mavi gözlü Xəzər kimi.*

Dağlaroğlu poeziyasının ünvanı insanlar, onların qəlbində daşıdığı dəyərlərdir. Ali hislər bütövlükdə bəşəridir. O bu hisləri poeziya dilinə çevirərək ən yaxşı dəyərlərin daşıycısı olan insan portreti yaradır.

İnsanın ali dəyərlərindən biri də dostluqdur. Ata-babalarımız insanın başqası üçün yaşamasını həyatda yeganə xoşbəxtlik sayırlar.

Düşmən batsın, sevən dostum var olsun,
Çünki mənə o "öl" deyir, bu, "yaşa" kimi müdrik fi-kirlərə əsaslanan və "Hər yetən gözələ gözəl deməyən"
Aşiq Ələsgər kimi şair də hər adamı dost gözündə gör-

mür. "Dostunu göstər, deyim sənin kim olduğunu" atalar sözünə söykənən şairin düşüncə dəftərində üzdə gülüb arxada qeybət qırınlar yox, insana sadəcə arxa, dayaq olanlar deyil, mənəviyyatca saf olanlar, insanlıq adına şərəf gətirənlər, başqasının hörmətinini qazananlar dost sayılır. Təsadüfi deyil ki, bayatlarının əksəriyyəti dostluq haqqındadır:

*Əzizinəm, asıdır,
Kasib candan asıdır.
Yaxşı qardaş qardaşın,
Dost doston arxasıdır.*

*Dost halima yanandı,
Dost dərdimi anandı.
Desəm, dostsuz gülmişəm,
İnanmayın, yalandı.*

*Mən aşiq, dostu yada,
Salmışam dostu yada.
Ancaq namərd dəyişər,
Qardaşı, dostu yada.*

Şair əzəl gündən özünə güzgü tutan dost-tanış əhatəsindədir və bununla fəxr edir:

*İz qoy, Dağlaroğlu, dağlar yolunda,
Dostu, tanışı gör sağla solunda.
Olsa da, Rüstəmin zoru qolunda
Baş qosma qovğaya, qala dünyada.
Dağlaroglunun ithaf xarakterli şeirlərində yaxınları-*

na, doğmalarına, əzizlərinə məhəbbətini insanlıq süzgəcindən keçirərək ifadə edir və bizdə xoş bir ovqat baş yaradır. Sanki bu şeirlərin sənin qəlbindən şüzdüyü, öz doğmalarına olan ürək sözlərini ifadə etdiyini hiss edirsən. "Nadanla dost olan azar, sən demə" fikrinə söykənən şair özünə layiq saf, səmimi, vətənpərvər, xalqın xidmətində ləyaqətlə dayanan insanlar əhatəsindədir. Ümumiyyətlə, bəçəriyyətə üvanlaşdırılmış əsərlərlə bərabər, ayrı-ayrı konkret üvan müəlliflərinə şairin səmimiyyəti aydın olduğu üçün oxucu qəlbini də fəth edir. Çünkü bu misralar elin, obanın, bütövlükdə xalqın sevdiyi insanlara ithaf edilib. Şair də belələri ilə dost olduğunu fəxrət etiraf edir:

Həmişə yaxşilar mənə dost, kömək,

Onlara yad deyil bir sözüm belə.

Mən qovaq yarpağı deyiləm, külək

Fikrimi yelləsin belədən-bələ.

Onun belə insanlara minnətdarlıq duyğularını ifadə edən, tanınmış ziyalı, gözəl pedaqqoq, qələm dostu Nadir Məmmədova həsr etdiyi şeir də sələflərindən ululuq dərsi alan, xələflərinə də bu yolu məsləhət görən və:

Gözümüzdə günsələ yanaşisan sən,

Günsələ günsətək yaşa, müəllim, - deyən, bu sənətin ülviliyini duyan şairin qədirşünaslıq töhfəsidir:

Göz açıb Qazaxtək gözəl mahalda,

Cavabi haqq olub hər bir sualda.

Fikri Goyəzəndə, özü Niyalda

Çox uca dağlardan ucadi qağam.

Özü bioloq olsa da, başdan-ayağa poeziya haləsinə bürünən, dilində şeir və nəgmənin əzbər olduğunu deyən, böyükələr böyük, kiçiklər kiçik olan ziyalını daha sonra belə səciyyələndirir:

Şeirdi, nəgmədi gözündə cahan,

Uşağa, böyüyə əxiz, mehrivan.

Həvəsdə, arzuda igid bir cavan,

Təmkində yüz yaşı qocadı qağam.

El-obanın dəyərli övladı olmasını fəxrət bəyan edən, ziyalılığını qalib pəhləvana bənzədən şair yazır:

Güntək ziyalidi, qazancı qürur,

Şərəflə öncüllər önungdə durur.

Qalib pəhləvantək məgrurdur, məgrur,

Altımişı haqlamış xocadı qağam.

Zəhmət adamları qarşısında ehtiramla baş əyən şair, "Ay ağa" şeirləndə onunla eyni tikintidə işləyən 84 yaşı, doston, yoldaşın fəxri, halal əməyi ilə çörək qazanan Ağa Bağırovu alqışlayır, qalan illərini məhz belə şorəfətə keçirməyi arzulayır.

Şair ləyaqətli, istedadlı dostlarına ləyaqətli dəst olan, bunu fəxr bilən elin sazlı-sözlü oğlu, istedadına pərəstiş etdiyi Aşıq Yanvara səmimi duyğularını ifadə etməklə sona deyir:

Dağlaroğlu, sev qaşların çatmasın,

Bir gəl yetiş, qəm yükünü çatmasın.

*Gen dünyada mətləbinə çatmasın,
O kimsə ki dost dərdindən yan varə.*

Görkəmli türk şairi Nazim Hikmətə üvanlanmış "Biz göz yumsaq..." şeirləndə ustاد şairin aşağıdakı misralarının nəfəsi duyulur:

Mən yanmasam,

Sən yanmasan,

Necə çıxar

Qaranlıqlar aydınlığa.

Şairi düşündürən bəşəri məsələlərdir: əyriliyə göz yumsaq, şər xeyirə qalib gələr, bəşəriyyət bata biler. Bu-na görə "əyriliyə qandal vuraq ki, addım atıb yeriməsin" - deyir. Sonda əsl mətləb aydınlaşır və şair haqlı sual edir:

Mən göz yumsam,

Sən göz yumsan,

Biz göz yumsaq əyriliyə,

Özümüzdən razi qalib

Yaşayıraq, dostlar, niyə?

Habil kamanında "Dügah"ı dinlərkən aldığı həzz məzmunlu bir şeirə rəvac verir, Aşıq Zülfiyə İbadovaya həsr etdiyi "Zülfiyənin sazında", Aşıq Elman Mehdiyevə üvanlaşdırılmış "Sözüm çatsın ellərə" şeirləri xalqımızın necə də zəngin mədəniyyətə və mənəviyyata malik olduğu ilə fəxr etdiyini poeziya dilinə çevirir.

Şair daim istedad həsrətindədir. Ömrünü el üçün giləgilə əridənlər onun qəhrəmanlarıdır. Neçə illərdir məclis-lərimizin bəzəyi, elin nəgməkar qızı Sahibə Abdullayeva da məhz belələrindəndir. Ona üvanlanmış "Oxu, Sahibə, oxu" şeiri də minnətdarlıq duyğulu şeirlərdəndir:

Bu şənlikdən o şənliyə,

Deyilməmiş sözüm qalib.

Mahni, şeir xəstəsiyəm,

Külüm altda közüm qalib.

Şair dostu Maarif Soltana nəzmlə məktubu üçlük formasında yazılmışla bərabər, çox maraqlı məzmuna malikdir.

Qəlbini ehtizaza gətirən incəsənetimiz şair üçün bir "qida" mənbəyidir. Şirvan aşiq məktəbinin görkəmli nümayəndəsi Aşıq Şakirin 80 illiyinə həsr etdiyi "Şakir" şeirləndə onun avazını hamiya örnək olan xoş xatirə kimi yada salır. "Qarabağ bülbülləri"nin yaradıcısı və bədii rehbəri Murad Rzayevə üvanlaşdırığı "Qarabağ bülbülləri", "Hökəm vermək iqtidarında olsaydım, danışq dilinin şeirlə aparılması hökmünü verərdim", - deyən şair dostu Ağami Bağırlıya həsr etdiyi "Gözəl görünür", Aşıq Alının eyni adlı qosmasından təsirlənərək yazdığı "Nə qaldı", alim-etnoqraf, şair, publisist, dünyasını vaxtsız dəyişən Aydın Səlimzadənin əziz xatirəsinə həsr etdiyi "Hanı sənin dağçıçəyin", Kəlbəcərli dostu Yaşar Əzimova ("Yaşara"), doston Firiduna üvanlaşdırığı ("Darixanda") şeirləri də müasir dövrlə səsləşən, oxucu tərəfindən maraqla qarşılanan əsərlərdir.

Şair həmişə səmimi və mehriban, xeyirxah və alicənabdır. Bu mənada "Yaxın qonşu uzaq qohumdan yaxşıdır" atalar sözünə söykənən şair qonşu haqqını da yaddan çıxarmır:

*Vaxt olur iki əl dadıma yetmir,
Mən səndən alıram bir əli, qonşu.
Qohumun, qardaşın yeri başqadı,
Qohumdan, qardaşdan irəli qonşu.*

17. "BALA "ƏKİNÇİ" NİN SƏDASI

O, təkcə şair deyildir. "Elin bir dərdi olsa, şairin yüz dərdi var", - deyən Ş.Dağlaroğlu yaradıcı adam olmaqla, rayonun ictimai-siyasi həyatında da xüsusi yeri, nüfuzu olan ziyalıdır.

"İsmayıllı xəbərləri" qəzeti redaktorluq, "İsmayıllı Yazarları" ədəbi-ictimai birliyinə sədrlik etmək, yaşın kamil vaxtında yaradıcılıqla mütəmadi məşğul olmaq, digər xalqların ədəbiyyatından tərcümələr etmək, sadəcə müdrik istedadın və düzgün bölünən asudə vaxtin hesabına mümkün olub.

"İsmayıllı xəbərləri" qəzeti Respublikada dərc olunan region qəzetləri arasında öz populyarlığı, oxunaqlı olması ilə fərqlənir. Əsas məqsədi və başlıca qayəsi Vətənimizin dilbər guşələrindən olan İsmayıllının şərəfli tarixini, mədəni coğrafiyasını, iqtisadi göstəricilərini, baş verən ictimai-siyasi, sosial və mədəni-kütləvi hadisələri, tikinti-işsət meydənını, ayrı-ayrı xalqların monolit sarsılmaz birliyini, multikulturalizmi, ürəkləri qurub-yaratmaq eşqi ilə alovlanan Danko ürkəli insanların vətənpərvər əməllərini, yaradıcı adamların kiçik əsərlə-

rini özündə əks etdirməkdən ibarətdir.

"İsmayıllı xəbərləri" "Yeni İsmayıllı", "Zəhmətkəş", "Cavanşir yurdu", "Girdiman" kimi sələflərinin keçdiyi şanlı mübarizə yolunun nəinki layiqli davamçısı olmuş, hətta müəlliminin layiqli "şagirdi" kimi, çox işlərdə xeyli qabaqlamışdır.

Yaxşı yadimdadır: Bakıda olarkən tanınmış ziyalılar-dan biri əlimdəki qəzeti vərəqləyəndən sonra təəccübə: "Belə yüksək səviyyəli qəzet bölgədəmi çıxır?" - deyə sual etdi. Bundan sonra, həqiqətən, zənnimdə yanılmadığımı başa düşdüm.

Təəccübə təkcə bu deyildir. Əsas odur ki, ayda 2 dəfə 8, 12, 16, hətta bəzən 24 səhifə çıxan qəzeti o, təkbəşına (qəzetiñ əlavə şəti yoxdur) hazırlayır. Materialları kompüterdə işləmək, şəhərə aparıb "Azərbaycan" Nəşriyyatında dizayn etdirmək, "Ekspress" mətbəəsində nəşr etdirmək, nəhayət, oxuculara çatdırmaq çox böyük əzab-əziyyət, qüvvə və məsuliyyət tələb edir. Bütün bunlar onun vətənpərvər ürəyi ilə bərabər, misilsiz istedadının nəticəsidir. Bu anda ulu öndər Heydər Əliyevin jurnalist əməyinə verdiyi və sanki ona ünvanlanmış və qəzətdəki işinə görə boyuna biçilmiş qiymətli fikirləri yada düşür: "Jurnalist əməyi qeyri əməkdir, çox səylər göstərməsini, hətta cəsurluq, hüner, fədakarlıq tələb edən əməkdir, öz peşəsinə vurğunluq tələb edən əməkdir".

Qəzetiñ elektron sayı var. Buna görə dönyanın hər yerində oxunur. Qəzet 8 aydan sonra Mətbuat Şurasına üzv qəbul olunub.

Elə bir adam tapılmaz ki, burada qəlbinə yaxın yazı olmasın. Məhz buna görə də sənətindən, peşəsindən, yaşından asılı olmadan qəzeti hər bir insanın həvəslə üz tutduğu, birnəfəsə oxuduğu əsl yaradıcılıq nümunəsidir. Bu xüsusiyyətlərinə görə, ziyalılar onu nəvazişlə: "Bala "Əkinçi" adlandıırlar. Qəzet nömrədən nömrəyə püxtləşir, peşəkarlıq səviyyəsini daha da artırır.

18. "QOŞA RUHLAR" I YAŞADANLAR

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının 2018-ci ildə elan etdiyi Qrant müsabiqələrində qalılardən biri də "İsmayıllı Yazarları" ədəbi-ictimai birliyidir. (Birliyin sədri Ş.Dağlaroglu).

Məlumdur ki, layihə Azərbaycanın iki qəhrəman övladının şeirlərində vəsf etdikləri Vətən uğrunda şəhid olmalarından bəhs edir. "Şəhid ruhuna qayğı insanlıq göstəricisidir" və "Şəhid adlarının əbədiləşdirilməsi, onların yetişən nəslə örnek kimi tanıdlaması zamanın vacib tələbidir" ideyasını əsas götürən film müəllifləri qarşıya qoyduqları məqsədə nail olublar.

Film 1961-ci ildə Gəncə şəhərində dünyaya gəlmış,

1992-ci ildə Ağdərə uğrunda gedən döyüslərdə tankın içində yanır kül olmuş Salmanov Nizami Arif oğluna və 1993-cü ildə İsmayıllı rayonunun Maçaxı kəndində anadan olmuş, Sumqayıt Dövlət Universitetini bitirmiş, 2015-ci ildə Rayon Hərbi Komissarlığından hərbi xidmətə çağırılmış, "N" sayılı hərbi hissədə xidmət etmiş, Tərtər istiqamətində 2016-ci ilin Aprel döyüsləri zamanı mərdliklə şəhid olmuş, "Döyüşdə fərqlənməyə görə" medalı ilə təltif olunmuş şair-müəllim Mikayıl Yaqub oğlu Vahabzadəyə həsr olunmuşdur.

Layihənin məqsədi vətən fədailərinin tanıdılması, xatirələrinin əbədiləşdirilməsidir.

Avqustun 15-də (2018) Rayon İcra Hakimiyyəti və Qrant müsabiqəsinin qalibi - "İsmayıllı Yazarları" ədəbi-ictimai birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə İsmayıllı Rayon Uşaq Kitabxanasında filmin təqdimat mərasimi keçirilib.

Bütün bunlar layihənin digər üzvləri kimi, Şahməmməd Dağlaroğluun gərgin və səmərəli işinin bəhrəsidir.

19. "FOTOQRAF ƏLİ BƏY"İN SEVİMLİ HOBBİSİ

Çox vaxt onu rəsmi məclislərdə nəvazişlə "fotoqraf Əli bəy" çağrırlar. Onu Ü.Hacıbəyovun "Ordan-Burdan" əsərinin qəhrəmanlarından biri kimi adlandırmaq hamının üreyincə olur. Çünkü təmənnasız olaraq hər bir tədbir zamanı çəkdiyi fotoları elə montaj edir ki, hər kəs, sanki bir incəsənət sərgisini seyr etmiş olur.

20. DOĞMALARA MƏHƏBBƏT

*Əllərinin zəhmətinə güvənər,
Bir kimsəyə əyməyib baş, qardaşım.
Yaxşı ata, yaxşı övlad, yaxşı ər,
Öz yükünü çəkər yavaş, qardaşım.
(Xatın)*

"Öz ailəsinə xeyri dəyməyən insandan bir şey gözləmək sehvdir"

Hz.Əli(ə.x.)

Məlumdur ki, hər bir dövlətin təməli üçün nümunə kəsb edən əsas prinsiplərdən biri cəmiyyətin ali özəyi, dayağı olan ailə, onun müqəddəsliyi və toxunulmazlığıdır. Ailə cəmiyyətin mühərriki və xalqın vahidliyinin canlı təcəssümüdür. İnsan xoşbəxtliyinin təməli olan ailə məhəbbəti, buradakı saf və səmimi münasibətlər, atana, qardaş-bacı, övlad istəyi poeziyamızın daimi müraciət obyekti olmuş, bununla da oxucu qəlbinə xoş ovqat bəxş etmişdir.

Vətənə, xalqa, elə bağlı olduğu üçün Ş.Dağlaroğlu poeziyasında hər misranın arxasında milli dəyərlərimizin ən vacib vəsiləsi olan ailə məhəbbətinin izlərini görürük.

Hər zaman ailə məhəbbətini yüksək qiymətləndirən şair ən çətin günündə onlara güvənir və "Mən dərdimi kimə deyim?" - söyləyərək, əziz, qəlbinə yaxın adamları üzməmək üçün dərdini, qəmini ürəyində çəkir:

*İstəmirəm, bilsin anam,
Körpə balam, nazlı sonam.
Dilə gəlmir şübhə, inam,
Mən dərdimi kimə deyim?*

Dağlaroğlu yaradıcılığında müqəddəs "Ana" adı ülvidir, əzizdir. Bu məhəbbət onun həyat cövhəri, ilham mənbəyidir. Dünya şirinliyinin ilk dadi məhz ana layası ilə onun canına, qanına hopub. Bir bayatisında dediyi kimi:

*Ana, adına qurban,
Eşqin oduna qurban.
Sən əldığın laylanın
Olum dadına qurban, - deyən şair anaların ölməzliyinə işarə edərək yazar:*

*Sevgindən doğulub, göldik cahana,
Dar gündə bizimcün kim ağlayacaq.
Əlin çatmasa da bizə, ay ana,
Ruhun başımızı sığallayacaq.*

"Anam", "Anamın öyüdü, anamın südü" şeirlərində də bu müqəddəs varlığa öz məhəbbətini izhar etməkdən yorulmur.

"Ata" şeirlərdə də ömrünü-gününü ağ gün sorağı ilə keçirən, halal çörək, halal ocaq sahibi, təmiz vicdanlı, ailə-övlad sahibi olan vüqarlı bir atanın sözlə portreti yaradılıb. Onunla fəxr edən oğul uluların: "Ot kökü üstündə bitər", - ifadəsinə uyğun olaraq, hər zaman arxa, dayaq olan belə bir atanın adını ucaldacağını bəyan edir:

*Hikmətin-vücidum, öyüdüñ-qanım,
Adına bağlıdır şöhrətim, şanım.
Ölsəm, kəfənimdir təmiz vicdanım,
Yaşasam, ocağın, közünəm, ata.*

Ailə sədaqətini hər şeydən uca tutan, ailə, övlad məhəbbəti canına, qanına hopan şair çox doğru qeyd edir:

*Getmək olmaz hər ocağın üstünə,
Kişi gərək öz ocağın qalaya.*

O, bir ata kimi övladlarını ləyaqətlə böyütmüş, təbəyi vermiş, normal həyatlarını qurmaq üçün şərait yaratmışdır.

Şair həyatının ən xoşbəxt anını ilk övladının dünyaya gəldiyi gün sayır. Həmin gün kainatın başqa rəngə, başqa çalara dönüb nəğməyə çevrildiyi gündür onun üçün:

*Bu gün gündoğanım başqa rəngdədir,
Bahar duyğuluyam, ballaşıb sözüm.
Bu çayım, bulağım nə ahəngdədir,
Bu nə təmtəraqdır, ay canım, gözüm,
Dünyaya xoş gəlmisən.*

Qızı Validəyə həsr etdiyi şeir nəğmə şəklindədir. Övladını özünəməxsus tərzdə vəsf edən şair, onu gah Günəşə, gah Aya, gah ulduza bənzədir. Bu qız anasından qas, atasından göz alıb. Onu qönçə kimi bəslər, qönçələri də

Validətək səslər. Sanki Yer kürəsi məskəni olan uşaqlara qoşulmuş bu nəgməni deməyə bütün eli səsləyir:

Dağdan ayırmaz məni

Dağ çayının seli də.

Deməyə bu nəgməni

Səsləyirəm eli də,

Validə.

"Mənim Günəş qızım" adlı şeirdə də atanın dağ boyda məhəbbəti müxtəlif bənzətmələrlə ifadə olunur. Anası ilə ilk dəfə babasılə gedən qızına müraciətlə yazdığı "Gəl, balam, gəl, sevgilim" şeirində isə bir aydır ayrılan övladının həsrətinə dayana bilmədiyini, gəlişi üçün kövrək adına çəmənin saf, incə güllərindən dəmət hazırladığını, gözünün qarışı olan Göyərçini olmadığına görə yeri, göyü seçmədiyini, bütün varlığı ilə qayıtmağıını arzulayır:

Qayıt, qayıtsın yuxum,

Qayıt, gülsün gözlərim.

Sənindir varım, yoxum,

Səninkidir sözlərim.

Tez gəl, açılsın dilm,

Gəl, balam, gəl, sevgilim.

Artıq ömrünün müdrik illərini yaşayan şair, ömrünün mənası olan illəri də, babalı-nənəli günlərinin sevincini də müdrikcisinə qarşılıyır:

Söz qiymət itirər cənələşmədə,

Günlərim, aylarım sənələşmədə.

Dünən sevdiyim qız nənələşmədə,

Mən də yavaş-yavaş babalaşıram.

Ataların: "Dövlətdə dəvə, övladda nəvə" ifadəsinə söyklənən şair "Yeni il gəlir" şeirini nəvəsi Zeynəbə müraciətlə yazıb. İlk Yeni ilini qarşılıyan Zeynəbə babanın duaları, arzuları sonsuzdur:

Qarşıda dil açıb yeriməyin var,

Bəxt sənin üzünə gülsün, Zeynəbim.

Gül açısin adınla bağlı arzular,

Kainat xoşuna gəlsin, Zeynəbim.

Şahməmmədin bacı-qardaşlarına olan məhəbbəti də qədərsizdir. Şəhla bacısına dərin məhəbbətinin ifadəsi olan şeir də buna yaxşı misaldır:

Sən duyğu dənizi, biz sahildə dağ,

Şiltaq ləpələrin sığalı nə xoş.

Səni tanımazdan, görməzdən qabaq

Bu dünya olubmuş mənasız və boş.

21. KİMLƏR İLHAM VERDİ DAĞLAROĞLUNA...

Yaxşı adamlara keşikçi qoyun,

Dağılar, çürüyər yoxsa cəmiyyət.

N.Həsənzadə

Qədim dövrün yazıçılarında biri haqlı olaraq yazır: "Şeirin və poetik əsərlərin vəzifələri bir başqadır, tarixini isə bir başqadır. Orada (şeirdə) tam azadlıqdır və yega-

nə bir qanun vardır: şairin iradəsi. Çünkü o, ilahi bir qüdrətə malikdir və ilham pərisinin hakimiyyətinə tabedir".

Bəli, şair dünyani hamı kimi görür, hamının gördükərini, duyduqlarını qələmə alır, lakin hamı kimi yazmır. Elə yazar ki, hamı bu möcüzəyə heyrət kəsılır.

Ş.Dağlaroğluun bir şair kimi formalaşmasında, ümumilikdə, zəngin ədəbiyyatımız, xüsusən aşiq yaradıcılığımız böyük rol oynayıb.

Lakin bu yolda ona mayak olan, şeirin çətin yollarında inamla addımlamaqda, poeziyanın "dərinliklərinə" enməkdə ustاد şair Musa Yaqubun böyük rolu olub. Sözün həqiqi mənasında, bu poeziya onun üçün məktəb olub: şeiri necə yazmaq, hansı məsələdən və necə söz açmaq, sözü şeirə, poetik ifadə vasitəsinə çevirmək əslən qədər çox şeylər öyrənib. Ustadın da ona ünvanlanmış qiymətli sözləri var: "...dünyanın yaxşı adamlarına, mələklərinə "Şükür" deyə-deyə, iblisini taniya-taniya bir az razı, bir az narazı, gah fərəhli, gah gileyli günlərini yaşayır, bu hisləri şeirə çevirir. ...Şahməmməd şeirlərində təbiəti zəngin olan öz doğma torpağında özünəməxsus doğmaliq tapa bildi, rəng içində rəng tapdı, dağlar əhatəsində öz dağını, öz söz mənzərəsini yarada bildi".

Ağsaqqala, ağbirçeyə hörməti olan şair ustاد Musa Yaqubdan dərs almağı, şairdən aldığı mənəvi qidani böyük minnətdarlıq duyğusu ilə qarşılıyır, öyrənməyi fərəbilir və həmişə yüksək ehtiramını bildirməklə onun uca məqamını belə ifadə edir:

Çöp yuvalar boş olmazdı,

Göyərməmiş daş olmazdı.

İl keçərdi, qış olmazdı,

Hər şair Musa olsaydı.

"Kürsüdən şeir oxuma" əsəri də Musa Yaquba ünvanlanmış və təbiətə qoşduğu şeirlərini ilham aldığı təbiət qoynunda: dağda, yaylaqda, ağ qovaq yanında, "od-ocaq bənzəri sözlərin" közə, ocağa, qəlbi güldən təmiz pak uşaqlara və oyaq insanlara, nəhayət, şairin arxa-dağayı olan el yanında oxumağı məsləhət bilir:

Şeiri yolum üstə güldüşairin,

Əli ciynam üstəəldi şairin.

Arxası, dayağı eldi şairin,

Bu dayaq yanında oxu şeirini.

Ş. Dağlaroğlu yaxşı bilir ki, ta qədimdən üzübəri gələn ədəbiyyatımızda mövzuya yeni don geyindirən, sözə ilahi qüvvə bəxş edən sənətkarlarımıza çox olub. Onların həssas ürəkləri titrədib "sarı simə toxunmaları" da saysız-hesabsızdır. Yazılan nəzirələr bunlara konkret sübutdur. Bəli, bu həqiqətdir ki, adı insanları duyğulandırmaq çətindir, həssas, zərif qəlb sahiblərini təəccübləndirmək, daha yüksək şəkildə ehtizaza gətirmək, bülbüle döndərmək ikiqat çətindir. Bu mənada şairin ustad sandığı, mövzuya poetik-fəlsəfi don geyindirən, onu əsrarəngiz gözəlliyi və rəngarəng çalarları ilə çatdırıran Musa Yaqub poeziyası qədər güclü əks-səda doğuran, nəzirə yazılın sə-

nətkarlar barmaqla sayılacaq qədərdir. Təkcə bir faktı göstərmək yerinə düşər ki, ona yüzdən çox nəzirə yazılmış, bunların çoxu isə "Göyərməz" şeirinin payına düşüb.

Bu anda istedadlı qələm sahibi Oqtay İslayıllının fi-kirlərini xatırlamaq yerinə düşər: "Qara daş". Bu, hamiya tanışdır. Amma Musa Yaquba qədər poeziyanın diqqətini cəlb etməmiş, poetik mühakimələrin tədqiq obyekti olmamış, ədəbi obrazlardan birinə çevrilənməmiş, bədii mən-tiqin, məcazi təhlilin diqqət mərkəzinə düşməmişdi. Yalnız döha adını qeyri-adiyə çevirə bilir. Musa Yaqub daşı fəlsəfi və poetik yozum obyektinə çevirmiş, başqalarını da öz duyğularını bu daşa çəkməyə, zaman və məkan haqqında düşüncələrini daha da itiləməyə, qara daşın dünya qədər maraqlı bir panoramını yaratmağa həvəsləndirmişdir. Onun sayəsində "qara daş" adı bir ifadədən çox tutumlu, coxyozumlu metaforik ifadəyə çevrilmişdir. İndi onu hərə fərqli şəkildə, özünəməxsus tərzdə görür və göstərir. Biri onu kədər, biri savablı-günahlı ömür, biri güvənc, biri sərtlik və dözüm, biri tarixi taleyimiz, biri dünya, biri yanından ötüb keçilməli adı əşya kimi dərk və təqdim edir. Mənim nəzərimdə isə daş bütövlüyün, mərdiliyin, təmizliyin, əbədiliyin rəmzidir. Bu dünyada daşdan başqa heç nə ilkin təmizliyində qalmayıb. Yalnız onun daxilinə heç bir çirk nüfuz edə bilməyib. Yoxsa qara daş bir belə bülbüл cəh-cəh vurdurmazdı. Hətta bəzilərinin ən uğurlu qələm məhsulları məhz Musa müəlli-min təsiri ilə yazdığı şeirlərdir. Musa müəlliimin varlığıının özü zəmanəmizin ən gözəl şeiridir".

Təsadüfi deyil ki, ustadin poeziya məktəbinin başqa şagirdləri kimi, Ş.Dağlaroğlu da qara daşın sədasına səs vermiş, könül rübabını dilləndirmiş, bu gözəl incinin poetik cazibə qüvvəsindən kənardə qalmasına imkan verməmiş, qara daşın fəlsəfi yozumuna öz baxışını ifadə etməkdən çəkinməmişdir. Hətta bir şeirlə ürəyi səngiməmiş, qəlbinin dərinliyindən süzülüb gələn o müqəddəs arzuları beynində oyanmağa hazır olan düşüncələrə rəvac vermiş iki mənalı şeiri oxucuya təqdim etməklə öz şirinliyi, səmimiliyi, axıcılığı, xoş ovqat yarada bilmə qabiliyyəti və səmimi məna tutumu ilə həssas qəlb və düşüncə sahiblərini ehtizaza göttürmişdir. Bu poetik nümunələr "dur-na qatarı"nda layiqli yerini tutmaqla bərabər, Musa Yaquba və onun pərəstişkarlarına qiymətli bir töhfədir.

"O daşı göstər mənə" şeirində namərdiliklə ad çıxaranlar, torpaq satıb ata-baba məzarları ilə alver edənlər, xeyir kərpicinin üstüne şər kərpici hörənlər şairin hədəfinə tuş gəlir. Müasir dövrümüz üçün çox aktual məsələlərə öz humanist insanı prizmasından yanaşmış şair fəxrlə onun yolunun layiqli davamçısı olacağına əminliyini bildirmişdir:

*Varını ver deyənə nayisa vermək üçün,
Yüngüllərin yanına çəkiyə gəlmək üçün,
Ölürəm sən gördüyüün o daşı görmək üçün,
Göstər, ay Musa Yaqub, o daşı göstər mənə.*

*Üstündə gül bitirib, dərərəm, qoxlayaram,
Daş olmuş ürək sayıb odlaram, oxlayaram.
Gələn bütün nəslimə yadigar saxlayaram,
Göstər, ay Musa Yaqub, o daşı göstər mənə.*

"Qara daş" göyərsə, nə olacaq ki..." şeirində iki şairdən: M.Yaqub ("Bu dünyanın qara daşı göyərməz") və Faiq Qurbanlı ("Bu dünyanın qara daşı göyərər") epiqraf götürən şair cəmiyyətdəki naqışlıklärin nə vaxt aradan qalxacağı haqqında fəlsəfi - insani düşüncələrini qələmə alır, insanları ali məqsədə, adlarına uyğun işlər görməyə səsləyir:

*Gecə gündüz ilə döyüşən deyil,
O bunu, bu onu buraxır dincə.
Qara daş göyərib, dəyişən deyil,
Qara, daş ürəklər göyərməyincə.*

Dünyaya yaraşıq vermək, işiq, nur saçmaq, gözəllik yaratmaq üçün gəlmiş insanın naqışlıklärini, "mənəm-mə-nəm" iddiası şairi yandırıb-yaxır. O, M.Arazın "Dünya düzəlmir ki, düzəlmir, baba" ifadəsinə cavab olaraq yazdığı "Dünya necə düzəlsin" şeiri başdan-başa insani naqışlıklärin qarşısında heyretinin ifadəsidir.

İlin, ayın yerini səhv salmağımız, gözümüzün heyvanın, quşun payında, hər kəsin öz hayında olması ("Məndən ötdü, qardaşımı dəydi"), hər kəsin öz aləmində bir ölçüsü, bir mızan-tərəzisi olması, haqdan üz döndərməsi, yaxşıya pis, pisə yaxşı deməsi, bütün bu işlərdə hamının günahkar olması ("Bir günah sənindir, bir günah mənim", "Bir gözün sən əydin, bir gözünü mən, Niyə nəraziyə bu tərəzidən" - M.Yaqub) bugünkü günahların Allahın ümidiñə qalması, müqəddəs iş üçün birləşə bilməməyimiz şairi bir sual qarşısında qoyur: "Dünya öz-özü-nə necə düzəlsin?"

Ən çətin anda şairə öz dəstəyini göstərən sazlı, sözlü insanlardan biri də elimizin-obamızın ozanı Aşıq Yanvar olub. Şairin onunla deyişmələri ustad-şagird münasibətləri səpkisindəndir. Uzaq Sibirdə olarkən darixib özünə yer tapmayanda, dərdini aşağı söyləyir, mənzum məktublar göndərərdi. Aşıq da cavabı şeir şəklində verərdi. Şair yazanda ki:

*Əcəb qəribsəyib dilim "can" üçün,
Bir gülər üz üçün, mehriban üçün.
Qədirbilən üçün, sözbilən üçün,
Nəgmədir içim də, çölüm də mənim.*

"Zər qədrini zərgər bilər" ifadəsinə söykənən Aşıq da onun gəlişini meydani telli saza verməklə toy-bayram kimi qeyd edəcəyini deyrir:

*Aşıq Yanvar söz tapmayır yaza hey,
Vurulubdu çıçayə hey, yaza hey.
Meydanı verəcək telli saza hey,
Buraya dəyəndə qədəmin sənin.
Şairin Aşıqla toylarda, el şənliklərində birlikdə oldu-*

ğü vaxtlar da çox olub. Neçə illər əvvəl aralarında deyişmə söhbəti də olub. Çox maraqlı və məzmunlu aşağıdakı qıflıbənd hər iki sənətkarın aşiq ədəbiyyatına dərin-dən bələd, eyni zamanda istedadlı sənətkar olmasına bariz sübutdur:

Dağlaroğlu:

*Aşiq qardaş, tanış olduq, nə yaxşı,
O nadir ki, nemətlərdə baş olur?
O nadir ki, ələ almaq çətindir?
Ələ alsan, hər şey ona nuş olur?*

Aşiq Yanvar:

*Dağlaroğlu, bu dostluğa mən də şad,
O, çörəkdir, nemətlərdə baş olur.
O, ürəkdir ələ almaq çətindir,
Ələ alsan, daş da ona nuş olur.*

Ş.Dağlaroğluun yaradıcılığından ilham aldığı ən yaxın dostlarından biri də şair Oqtay İsmayıllıdır. "Mənim ilə" şeirində şairlə bağlı diləkləri, "Telefon deyişməsi"ndə isə (Bu həm də deyişmə janının təzə variantıdır) hər ikisinin dünya, həyat haqqında fəlsəfi düşüncələri özəksini tapıb.

Şairin "Sən nəgməsən" şeiri isə gənc yaşında dünyasını deyişən istedadlı şair Alim Məhərrəmlinin "Daha məndən Kərəm olmaz" şeirinə nəzirədir. Şairin qənaətinə etiraz edən Ş.Dağlaroğlu nikbin olmağı, həyata yeni nəzərlə, soyuq başla baxmağı tövsiyə edir:

*Daş bağlayıb ürəyin bu qış günü,
Kimdi salan çölə səni, ay Alim?
"Daha məndən Kərəm olmaz" deyirsən,
Əslə görmür hələ səni, ay Alim.*

Şahməmmədin Məmməd Qədirin "Çıxım gedim" şeirinə, Elşən Əzimin "Eylərsən", Aybəniz Əliyarın "Yetimdi" şeirinə, xalası oğlu Mərdanın ad gününə yazdığı "Pirəqanım", Sumqayıtda yaşayıb-yaradan şair doslu Asif Asimanın yaradıcılıq gecəsinə ithaf etdiyi "Gəlmışəm" şeirinə yazdığı nəzirələr də çox maraqlı fikirlərle zəngindir və şairin tükənməz istedadının nəticəsidir.

22. İNSANLIQ BİCİMİNDE GÖZƏLLİYƏ VURULANLAR

(Kimlər nəgmə qoşdu Dağlaroğluuna...)

*Qovrulsə da ürəyinin yağında,
Müdrikələşib ömrün erkən çağında.
Qəlblərdəki şeir-sənət bağında,
Heykəlləşir heykəltəraş qardaşım.*

(Xatın)

Saf və səmimi xarakterinə görə, Ş.Dağlaroğluun hələsinə toplanan qohumlar, dostlar, tanışlar həmişə onuna görüşməyə can atır, yeri gəldikcə, mehriban münasibətlərini hiss etdirməyə çalışırlar. Əlli yaşı münasibətilə çap olunan "Ömürdən əlli yarpaq" kitabında onların bir

hissəsinin ürək sözləri toplanmışdır. Bunların içorisində çoxlu şeir də var.

Gözəl pedaqoq Hacı Məmmədov sadə dildə yazdığını, dilindən gələn güclü deyim tərzi və təsvir vəsítələrini yüksək qiymətləndirərək "Dünya öz-özünə necə düzəlsin" şeirinə nəzirə olaraq "Dünyamız düzəlmir" şeirini yazıb, şairin fəlsəfi fikirlərinə elə filosofyanı cavab verib:

*Yaddaşında milyon ilin get-gəli,
Amansızın çıyındədir bir əli.
Yaxşuları çəkən yoxdur irəli,
Bu dünyamız düzələnə oxşamır.*

Şair Asif Asiman da özünə qardaş sandığı, yüksək vətənpərvərlik duyğularını, el-oba, yurd təssübkeşliyini özündə əzx edən şairə nəzəmlə silsilə məktublar ünvanlaşdır. "Məni" rədifi qoşması da bu silsilədə xüsusi yer tutur. Hər an dostunun düşüncələrinə ortaqlı olan A.Asiman hər görüşdə nikbin notlarla kökləndiyini minnətdarlıqla bəyan edir:

*Seyr etdikcə burda hər bir gülşəni,
Sandım mənəm insanların ən şəni.
A Şahməmməd, dinlədikcə hər səni,
Tərk eylədi bu həsrət, nisgil məni.*

"Dağ çıçəkləri" ədəbi məclisinin ən fəal üzvlərindən biri, "Gözlərim dan yerində" və "Ürəyimin işığı" kitablarının müəllifi Xatin Qəmkar şairin yaradıcılığının vurğunudur. Həmişə istedadlı şairdən çox şey öyrəndiyini deyən Xatin el yanında başı uca olan şair qardaşına bəslədiyi düşüncələri şirin misralarla dilə götürür:

*Əllərinin zəhmətinə güvənər,
Bir kimsəyə əyməyib baş qardaşım.
Yaxşı ata, yaxşı övlad, yaxşı ər,
Öz yükünü çəkər yavaş qardaşım.*

*Qəmli olsa, gizlədər göz yaşını,
Dostlarına düyünləməz qaşını.
El yanında uca tutar başını,
Sal qayada, zirvədə daş qardaşım.*

Mərhum pedaqoq və şair Ağami Bağırlı şairə ürək sözlərini "Çətindir" şeiri ilə çatdırıb, ona zirvədən-zirvəyə qalxıb ucalmağı arzulayır.

Həkim - şair Məmmədyar Məmmədyarlı da Ş.Dağlaroğlu yaradıcılığının vurğunudur. Bütün əsərlərinə xüsusi münasibət göstərsə də, şairin təcnislərini ülvilər məhəbbətlə xatırlayır. "Qardaşım" şeiri də bu məhəbbətin təzahürüdür. M.Məmmədyar şair dostunun xasiyyətini incədən-incəyə mənalandırmaqla bu yolda ona əbədiyaşarlıq, tanrıının yoluna nur saçmasını arzulayır:

*Ürəyini süfrə kimi sərmisən,
Nəyin varsa, dost yolunda vermisən.
"Yerlə göyün arasına girmisən",
Göyləri çıyındə saxla, qardaşım!
Ş.Dağlaroğluun şair dostu Tofiq Məmməd də 50 ya-*

şına gözəl bir töhfə olan şeir ərmağan edib:

*Sözlərin ləl olub ömrün tacında
Yox zərdən, zibadan ehtiyacın da.
Əsl dostlar ilə dağ yamacında
Tofiqin könülünə gör nələr düşüb.*

Şair Qəhrəman Tovuzlu isə "yoluna, izinə, bal kimi sözünə" vurulduğunu qeyd etməklə onu "dağlar qartalı, dağlar şiri" adlandırır. Ürəyini yanlıqlı kaman siminə, hər misrasını dalgalı ümmana bənzədən şair sazıl-söhbətli Dağlaroğluunun "duzlu" şeirlərinə vurulduğunu etiraf edir.

Şair dostu Kəramət Əmirli də "Günəşdən nur alan poeziya" adı ilə dostuna ünvanladığı ürək sözlərini "Nə yaxşı" adlı gözəl bir şeirlə yekunlaşdırır. Həmin şeir sənki "Bu yaz niyə gecikdi" əsərinə cavab olaraq yazılıb və hər bənd maraqlı misra ilə yekunlaşır ki, bu da oxucu qəlbini nikbin hislərlə süsləndirir. Misralar axıcı, mövzu gözəldir:

*İndi-indi bənövşələr açırlar,
Gül dəlisi kəpənəklər uçurlar.
Təbrik üçün sənə doğru qaçırlar,
Bu yaz gecikməyib, nə yaxşı?!*

Köhnə dostlarından biri - Cəbrayıl Hüseyn də onun yaradıcılığının vurğunudur. Həm həyatda, həm də yaradıcılığında nikbin və səmimi, dünyaya baxışında kamil olan, ədəbiyyatımızın klassiklərinə, çağdaş nümayəndələrinə, bugünün sayılıb-seçilən yazarlarına həmişə hörmət və eh-tirəm göstərən şairə münasibətini "Köhnə dostlarım" adlı şeirlə də bildirir. Şair Şahməmmədin simasında köhnə dostlarını "dərin dəryalarda gəmiyə", "sünbüllü sarılmış zəmiyə", "ataya, dayiya, əmiyə" bənzədir. Hər il "qatarın-dan durna itirən" dostlarını sonda belə xatırlayıb:

*Cəbrayıl, yolumuz yetmişə, yüza,
Dünyanın işləri məzədən məzə.
Köhnədən köhnədi, təzədən təzə
Köhnə dostlarım.*

Jurnalist Salman Talışanlı da yubiley tədbirində Dağlaroğluuna fikir və düşüncələrini poetik dillə çatdırıb. "Gedir" adlı bu şeirdə insana məxsus bəzi xüsusiyyətlərin ömrü varaq-varaq azallığı, qara rənglərin teldən, doğma qohum-qardaşın yadlaşdırıqca əldən getdiyini, sözü şirin, xatirəsi canlı belə oğulların əbədilik yaşayacağıni söyləyir.

Sadiq dostlarından biri - müəllim Füzuli Baxışov şair-dən söhbət düşəndə: "Tanrınn öz istəyidir ki, sevgiyə la-yiq bəndələrini sevilməyə layiq torpaqda dünyaya gəti-rir". Belə insanla dost, həmsöhbət olduğuna görə özünü xoşbəxt sayan F.Baxışov "Heç" rədifli şeirini də ona həsr edib, dünya işlərinin özünəməxsus fəlsəfi yozumunu verib.

İsrail Yaziçilər birliyinin üzvü, Ş.Dağlaroğluunun redaktorluğu ilə 2005-ci İsraildə şeirlər kitabı çap olunan Şamil Şirvanlı da onu "şair kimi oxunan, müəllim kimi

sevilən, dost kimi sədaqətli, vətandaş kimi dəyanəti olan bir şəxsiyyət" kimi qiymətləndirir. Yuvarlaq yaşının tamam olması münasibətilə "şair" rədifli şeirini ərmağan edən müəllif, Şahməmmədin "sözlə" portretini yaradıb:

*Gec gələn kasıbin baharı olur,
Pulluya qışda da bahardı, şair.
Hər yerdə, hamiya səni sevdirən
Səndəki saflıqdi, vüqardi, şair.*

Şair dostu Ədalət Əsgəroğlu da şairə dağlar qədər ömür arzulayır və ona ürək sözünü poetik bir dillə çatdırır:

*Uzun yollar qurtarmasın,
Fərqi yoxdu, ağır olsun,
Asan olsun...
Sevgiləri ismarlarıq.
Gedə-gedə
Bu yollara,
Baş vuraraq sevdalara...
Kim deyir ki, yorulmuşuq,
Biz insanlıq biçimində
Gözəlliyyə vurulmuşuq.*

23. DAĞLAROĞLU, QƏLƏM DÜŞMƏZ ƏLİNĐƏN...

*Qorxutmaz "Şah!" Məmmədi,
Sözündə şah Məmmədi.
Sev, bir də Şahməmmədi
Tapa bilməyəcəksən.*

*Əlində sazım qalıb,
Dilimdə sözüm qalıb.
Nə dərdim var, ey Vətən,
Çölündə izim qalıb.*

Bu dünyada şair də çoxdur, vətəndaş da. Lakin şair-vətəndaş tək-tekdir. Ş.Dağlaroğlu da ikincilərdəndir. O, anadan şair doğulub. Onu şair edən həssas qəlbi, bir də ana yurdun ayna bulaqları, başı qarlı, qartallı dağları, coşqun irmaqları, min bir rəngə çalan düzləri, müdrik, zəhmətkəş insanları olub. Mayasını klassik ədəbiyyatdan və xalq yaradıcılığından alan şairin əsərləri də özünə oxşayırlar: səmimi, saf, pak, təmiz...

Şeir yazmağa orta məktəb illərindən başlayan, pillə-pillə yüksələn, ildən-ilə püxtələşən şair artıq öz yaradıcılığının yetkin mərhələsinə çoxdan qədəm qoyub.

Elep bil gözümüzün önündə balaca bir işq böyüdü-böyüdü parlaq günəş şüasına çevrildi. Kiçik bir təpə böyüdü uca Dağ oldu, yenilməyəcək bir zirvəyə döndü. O, bircə gün də olsun, özünü düşünməyən bir vətəndaşa və vətəndaşa çevrildi:

*Dostlar, bu yaşında bircə gün hələ,
Özümçün yaşaya bilməmişəm mən.*

*Bu ötən ayları, keçən illəri
Gecəyə, gündüzə bölməmişəm mən.*

O, hər bir fərdin özünəməxsus aləmini irəlicədən duyan poeziya müəllifidir. Bu gün həmin meydanda heç bir şairin səsinə oxşamayan, üslubuna, tərzinə görə tanınan bir səsdir o səs. Müasir poeziyamızda öz fərdi üslubu, ilk şeirlərindən başlayaraq məxsusi dəst-xətti ilə seçilən sənətkar kimi oxucu auditoriyasının rəğbətini qazanaraq əsl poeziya haləsinə bürünüb.

"Məni çağırın var, bu öz səsimdir", - deyərək poetik istedadından yetərinəcə faydalanan, yaradıcılıq enerjisini ildən-ilə daha gur alovlandıran şair bu yolda yorulmur, usanmir:

*Mən bircə anlığa, yoruldum deyə,
Sizdə dayanmağı yersiz sanmışam.
Ürəkdən bu elə vuruldum deyə,
Elə ürəkdən də alovlanmışam,
("Şeir yolları")*

Çünki içində həmişə ona qüvvə verən ideallar yaşayır.:
*Nə qədər varsınız, anam, Vətən, yar,
Baharı solmazdır mənim eşqimin.*

Onun poeziyası xoş bir ovqatın, səmimiyyətin, ruhsallığın bir araya gəldiyi aləm kimidir. Bu aləmdə hər kəs məhz onun üçün doğma olanı görür, bir anlıq düşüncəyə dalır, gözəl olani, yaxşını tanır və ona könül verir. Eyni zamanda insanın duygularını oynadan, ürəkdən tikan çıxaran misraların, poetik deyimlərin yer alması hamının ürəyincə olur. Və elə buna görə də canlı poetik misralar istər-istəməz insanın içindən bir işiq səli kimi axıb keçir.

Deyirlər ki, qoşmanı şair bütün ömrü boyu yazır, təcnisi ən yetkin çağlarında, gərəylini isə çox gəncliyində, bir də gəncliyi ilə vidalaşında qələmə alır. Ş.Dağlaroğlu üçün belə bir sərhəd yoxdur. O, yaşıının hər mərhələsində hər janrı mükəmməl əsərlər yaradıb. Çünki sözün poetik ifadəsinə diqqətlidir, sözləri sağa-sola səpələmir, onların şeir olmasına bədii təsir gücünü artırır.

Onun poeziyاسında fikir anlaşıqlı, sadə şəkildə, lakin bədii obraslılıqla ifadəsini tapır. Misralar isə ağıllı və yetkin bir düşüncə yükünü daşıyır.

Şeir dünyasının xarakterik cəhəti qəlbədəki səslərin sözlərə, sözlərin sətirlərə, sətirlərin gözəl poeziya cələnginə çevriləməsidir. Təsadüfi deyildir ki:

*Qəlbim odlanırsa, qalbim yanırsa,
Demək, ya sevmişəm, ya sevilmişəm.*

İncimə, incimə, sən ey bəstəkar,

Həyatı ən şirin nəğmə bilmışəm, - deyən şairin şeirlərinin hər biri bir nəğmədir. Bu şeirlərin çoxuna ("Yar görüşə gəlmədi", "Sənsiz", "Ay xanım", "Yanılmışam" və s.) mahni bəstələnib.

Ömrünün 60-cı müdrik illərini yaşayan, yazmaqdan, yaratmaqdan doymayan və:

*Hələ nə yol getmişəm,
Beş addımlıq bir ciğir.
Zirvələrdən baxmağa*

Məni yollar çağırır, - həvəsi ilə yol gedən, bitib-tükənməyən şeir-söz xəzinəsinin xəzinədarı, ürəyi Vətən, xalq, insanlıq üçün döyünen bir yazarın bəzi portret cizgilərini yaratmağa çalışdım. Nail oldummu? Əlbəttə, oxucu üçün, bəlkə də, bu, qaneedidir. Ancaq yaradıcılığı ilə geniş tanış olandan sonra ürəyi dolu bir insan kimi nə məni, nə də şair, publisist, tərcüməçi, naşir və qəzet redaktoru, ictimai birliyin sədri, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Prezident təqaüdçüsü, neçə-neçə başqa titulların və mükafatların sahibi, başlıcası isə səmimi insan, başqalarına ürəyinin işığını paylamağı fəxr bilən, əsl vətəndaş və şair dostu Məmməd İsmayılin:

Göyər arzularım, göyər bir az da,

Hələ yaşamağa dəyər bir az da. - misralarındaki həsrətlə yaşayan Ş.Dağlaroglu da qane etmədi.

Hikmət dolu əvəzsiz şeirlər müəllifi olan, zəngin dilimizin geniş poetik imkanlarını məharətlə sərgiləyən, ömrünü-günüñ sözə həsr edən, bu yolda özünü təsdiq edən bir şairin poeziya dünyasından - məna gülüstanından söz açsam da, hiss etdim ki, hələ yaradıcılığının çox cəhətlərini işıqlandırıbilmədim, bəzi cəhətlərinin üstündən səthi keçdim. (Bu yazı onun 2006-cı ilə qədər yazdıqlarının əsasında qələmə alınıb). E.Heminquey çox doğru demişdir: "Dünyada insan barəsində adı, düzgün yazımaqdan çətin heç nə yoxdur". Ümid edirəm ki, nə vaxtsa bu təmənnasız ömür sahibinin əsl portretini yaradan tapılacaq. Bu təkcə Azərbaycanın cənnət guşələrindən biri olan İsmayılli üçün deyil, bütöv Vətənimiz üçün döyünen ürək sahibi olan vətənpərvər, istedadlı bir qələm sahibinin əməyinə verilən bir töhfə olardı.

Fikrimi şair-publisist İldırım Dəmirlinin şairə ünvanlaşlığı şeirin bəzi misraları ilə bitirir, bununla da şairə yaradıcılığında yeni-yeni nailiyyətlər, həmişəyaşar qələmənə yeni poetik güc arzulayır və bu işıqlı portretin neçəneçə çalarını əks etdirən yazılar arzusu ilə "hələlik" deyirəm:

*Dağlaroğlu, qələm düşməz əlindən,
Sevgi dolu sözlər yağır dilindən.*

*Qorxun yoxdur həyatın gur selindən,
Çiçək açan hər zəhmətin mübarək.*

*Dağlaroğlu, toy-mağarda başdasan,
Çox kamışın ağılda sən, başda sən.*

*Beləcə qal, səksən, doxsan... yaşda sən,
Tanrı verən bu qismətin mübarək.*

SON

TAMAM QARAYEVA (Nur Taqlabiyani)

EVƏ YAXIN YERDƏDİ ŞƏHİDLƏR XİYABANI

Götür-qoy eyləməyim, yer bilməyim olubmuş,
Seçəndə özüm üçün bu yeri, bu məkanı.
İti nəzərlərimlə dayanıb göz qoyanda
Görünür həyətimdən oranın dörd bir yanı,
Evə yaxın yerdədi Şəhidlər Xiyabani.

Gül açıblar orda da, olmayıb solduqları,
Var Tanrı dərgahında əbədi qaldıqları.
Şəhidlərin qürürlə yaşımiş olduqları,
Vaxtı anlaşıb olum, duyum deyə zamanı
Mənə yaxın yerdədi Şəhidlər Xiyabani.

Önündə hər birinin milət dayanıb, durur,
Bu hissələri yaşayan özünə taxt-tac qurur.
İşıqları o yerin hardan hara bərq vurur
Qurtarmaqdən ötəri qaranlıqdan cahanı,
Mənə yaxın yerdədi Şəhidlər Xiyabani.

Gecənin bağın söküb yol açaq gündüzlərə,
Verib selin yerini, tay olaq dənizlərə.
Namərd baxıb kənardan həsəd çəkə bizlərə
Öldürməkdən ötəri xəbərdən yad-yamanı,
Yaxından yaxındadı Şəhidlər Xiyabani.

Çirkabdan təmizlənə Qarabağın havası,
Çiçək aça Şuşanın hər daşı, hər qayası.
Bu günlərdə sağala otuz illik yarası
Sevindirə bununla yurdu - Azərbaycanı,
Salınmaya bir daha Şəhidlər Xiyabani.

1967-ci ildə İsmayıllı rayonunun Taqlabiyan kəndində anadan olub.

Dövri mətbuatda, o cümlədən rayonda çıxan "Cavanşir yurdu", "Girdiman", "İsmayıllı xəbərləri" qəzetlərində şeirləri dərc olunub. "Üzüyümün qaşı düşüb" şeirlər kitabının müəllifidir.

"Dağ çiçəkləri" ədəbi məclisinin və "İsmayıllı Yazalarları" ədəbi-ictimai birliyin üzvüdür, Nur Taqlabiyanlı imzası ilə məşhur olan şair "Xəzan" jurnalında ilk dəfə çap olunur.

YAZILIR

Mütləq nəsə yazmalıyam deyib qələm götürmürəm,
Gələnin də hamısı yox, bəşindən biri yazılır.
Meşə bildiyimdən bunu əllərimə balta alıb,
Kəsə bilmədiyimdəndi ki, cümlələr iri yazılır.

Fərqiñə vara bilmirəm dolu, ya da boş gələnin,
Üzü tutub mənə tərəf gülə-gülə, xoş gələnin.
İşdə, peşədə, hardasa qələmimə tuş gələnin,
Göstərilir mütləq adı, ünvanı, yeri yazılır.

İtirmirəm deyə onu olur könül mənə dəftər,
Ürəyimə tapıb yolu yükleyirəm axşam, səhər.
Dərd-bələdan macal tapıb yazmış olaramsa əgər,
İndinin özündən tutmuş, o yandan bəri yazılır.

ƏSGƏR

İsti eləmiş ol, əyin-başını,
Fəslin payızında, qışında, əsgər.
Mənfurdan torpağı azad edəsən,
Xoş amal, məqsəddi qarşında, əsgər.

Özgə torpağına girən itlərə,
Göz açıb oğurluq görən itlərə,
Atmalı oluruq hürən itlərə,
Lazımlı bilirik daşı da, əsgər.

Qartal qıyya vurur qayalarında,
Unudan olmurlar vəfalarında.
Vətən göylərində, səmalarında,
Var haya etməsi quşun da, əsgər.

Özünə yar bilib Vətəni, yurdu,
Adının öünüə yazmışan adı.
Sənin kimilərdən sayılır ordu,
Səndən yaradılır qoşun da, əsgər.

Güçün, hünərinlə fəth edib ünү,
Yaşatmış olarsan toyu, düyüñü.
Səngərlərdə yaşa sağlıqla günü,
Ağrımasın canın, başın da əsgər.

BAĞLAYAN

On qutab çıxmadı on dəstə göydən,
"Çəkibmiş" dəstədən dəstə bağlayan.
Hay-haray axtarır, yaddan əl gəzir,
Əlini sinəsi üstə bağlayan.

Atır yumruq, təpik, olur da daşlı,
Bilmir körpə, uşaq, saymir da yaşı.
İş görə bilməyir ağıllı-başlı,
Fikrini talana, qəsdə bağlayan.

Oyatmasın deyə yatan kəsləri,
Gələcəyi haqda verir xəbəri.
Astaca, ehmalca girir içəri,
Asta qapı açan, asta bağlayan.

Tutmaqla dişinə o adam canı,
Deyib, gülməsiylə tapır çaranı.
Çıxarıır eynindən göyü, qaranı,
Yaxşı gündə açır, pisdə bağlayan.

Vurdugu boşalan laxlayası da,
Deyil kimsələri ağladası da.
Olmur söküləsi, dağılaşısı da,
Peşəkar bərkidən, usta bağlayan.

AY ALLAH, NƏ BOYDA DƏRDİM VAR MƏNİM

Dərd etmiş olmuşam dərdsizliyimi,
Demişəm bu haqda yazsin qələmim.
Mən ev harayında, mənzil hayında
Qalıbdı çətində, darda vətənim,
Ay Allah, nə boyda dərdim var mənim.

Sözə nöqtə qoyub, bitirdikcə mən,
Daşı yerə qoyub, götürdükcə mən.
Hər şeyə diqqəti yetirdikcə mən,
Azalır dostlarım, artır düşmənim,
Ay Allah, nə boyda dərdim var mənim.

Danışmiram yaddan, yamandan hələ,
Özümüzdən olan əl atır felə.
Görünməz al -əlvan saç indən belə,
Elə ağarıb ki, qaralmaz dənim,
Ay Allah, nə boyda dərdim var mənim.

Yerə qoyduqlarım gələrdi ələ,
Məhsul götürərdim mən ildən ilə
Dolu olduğundan torpaq qurd ilə
Dişarmayır buğdam, göyərmir dənim,
Ay Allah, nə boyda dərdim var mənim.

GÖTÜRƏCƏM

Bölgü vaxtı mənə düşməli olsa,
Dünyani dolu yox boş götürəcəm.
Nə gövhər yiğacam üstə yatmağa,
Nə də başaltıçın daş götürəcəm.

Qırıb tullamaqla oda, ocağa,
Demiş olacağam sözü alağa.
Yaxşılığım dəysin deyə torpağa,
Torpağın içindən daş götürəcəm.

Dinləyib halını soracam acın,
Götürüb gedəcəm yuxasın sacın.
Tapıb çarəsini, qılıb əlacın,
Baş qoyacam yerə, baş götürəcəm.

ÇIXSIN O

Eşqin "evi" sinəmdə var o vaxtdan, o zamandan,
İmkən verməyirəm ki, "ev" dən çölə çıxsın o.
Sayılıb-seçiləndi, adı eşqdi, esqaídə,
Nə həddi var ki, onun dişə, dilə çıxsın o.

Bilə nədi, nə cürdü tanıya onu çash da,
Ola fəslə baharda, bilməyə qar da, qış da.
Ayaq açıb yeriyə, ölməyə körpə yaşıda,
Sevgi ömür yaşasın, ildən-ilə çıxsin o.

Yazılıb bəhs eləyənlər olur belədən-belə,
Yazı-pozudan ötrü öyrəşdirirlər dile.
Hardayam ki, mən bəyəm, sevgim keçsin yad ələ,
Qul tək baxılsın onda, hətta kölə çıxsin o?

GECƏLƏR

Qələmle olmasam, nəsə yazmasam,
Görünür gözümə uzun gecələr.
Günün istisində əriməyimcün, donur, açılır,
Bağlayır üstümdə buzun gecələr.

Qoymayıb qabağa yol gedəm önə,
Atıbdı kənara, tullayıb genə.
Qaradan qaranı o birinə, mənə,
Yaşatdırıb minin, yüzün gecələr.

Taxtımdan düşürüb, tac almayacaq,
Məndən nə alsa da güc almayacaq.
Bilir ki, gündüzlər bacarmayacaq,
Səpir yaralara duzun gecələr.

QAYIT DEDİ, QAYITDIM

Yolun üstündə idim, harasa gedəcəkdirim,
Hislərim dön geriyə qayıt, dedi, - qayıtdım.
Mürgüləyib masada, iş üstə yatanları,
Döyməklə qapı, şüşə oyat dedi, - oyatdım.

Baş verənləri gözüm, eşidirdi qulaqda,
Ürek gəlib ağızma, dil açmışdı qucaqda.
Çox qalmadım tənəli yanın odda-ocaqda,
Könlüm yeri, məkanı soyut dedi, soyutdım.

Olmurdu zavallının heç bir yerdən əlacı,
Görəndə naməndləri gülürdü acı-acı.
Qoyub getmədim onu yolda, izdə zarıncı,
Qəlbi, könlü sınamı ovut dedi, - ovutdım.

Geyinmişdi dərdi o, bürünmüştü qəmə o,
Tale qismət sarıdan oxşayırdı mənə o.
Görmürdü işiq üzü, həsrət idi günə o,
Nəmi, yaşı sər günə qurut dedi, - qurutdım.

İmkanlı "əmim", "dayım" olmadığından xalam,
Mübarizə apardım, olmayam, ya da olam.
Həyat məni qoymadı böyüməyimdən qalam,
Çətinliklə olsa da, boy at dedi, - boy atdım.

A KƏNDİM

Çıxıb evdən çölə mən heç yerə getməyirəm,
Yoxdu vurnuxmağım da sola, sağa, a kəndim.
Vallah bu cüra, belə həyat yaşamaq olmur,
Salıbdı çox dərd məni daşa, dağa, a kəndim.

Calanası olmayırla sinib bəxtin aynası,
Pəncərədən atılan olub başı yarası.
Sağalası olmayırla yurd, yuvanın yarası,
Gəlim yaralarına, göz qoy dağa, a kəndim.

Düşmüsdüüm yatağa mən, sanmışdım ki, ölücməm,
Bilmirdim ki, boğacam, ölümü öldürəcəm.
Yanan vaxtı ciyərim çay içməyə gələcəm,
Qoy məndən ötrü suyu od-ocağa, a kəndim.

Üzündə Ay doğurdu, Günəş saçırı deyə,
Kələflərdə uc tapıb, düyüń açırdı deyə.
O süfrəni mənimcün anam açırdı deyə,
Olardı oturmağım şora, yağa, a kəndim.

QUŞLARIN AĞASI BAYQUŞ

Təbiətim bu cür belə istəyir,
Gecikə yaz, bahar, tez gələ də qış.
Bilməyir çoxdanın islanmışıymam,
Yağa bildiyicən yağıdırır yağış.

Yandırmaqla canı işə, zəhmətə,
Düşməli olmuşam sözə, söhbətə,
Hörə bilməsəm də bəxtə, qismətə,
Olur toxumağım xaliya naxış.

Çıxa bilməyibdi tordakı üzə,
Söhbət üçün gelə, otura sözə,
Bəy kimi də hətta dəyibdi gözə,
Olubdu quşların ağası bayquş.

TEZDƏN-TEZ GƏLƏN

Tez çapıb, taladı, tez qəsd elədi,
Kəsib, doğramağı bacaran, bilən.
Vaxt, zaman sarıdan qoydu geridə,
Ömrümə, günümə tezdən-tez gələn.

Yazılı şəkildə tələb olundu,
Getməsi ağızdan dildən alındı,
Tez də çıxarılıb yola salındı,
Ömrümə, günümə tezdən-tez gələn.

Bucaqda dolanıb, gəzsə idi künc,
Görməzi üzümü gəlsə idi gec.
...gəlib-gəlməməsin sormamışdı heç,
Ömrümə, günümə tezdən-tez gələn.

SEİR YAZACAĞAM NƏVƏLƏRİMƏ

Salacam könlümdə onların yerin,
Nənədən nəvəyə pay olur deyib.
Tapa bilmış olsam yolunu şerin,
Şeir yazacağam nəvələrimə.

Baş qoyub beşikdə olsalar yatan,
Başları üstündə olacam həyan.
Nağılm olacaq ağılabatan,
Şeir yazacağam nəvələrimə.

Dili doğru deyib, sözü düz deyib,
Onlara əl verib oxu, yaz deyib.
Könlümcə, qəlbimcə olan söz deyib,
Şeir yazacağam nəvələrimə.

Çıxacam borcumdan mən nənə təki,
Elə edəcəm ki, çox olsun çəki.
Götürüb üstümə bu ağır yükü,
Şeir yazacağam nəvələrimə.

Köçürüncə dərdimi o dağlardan bu dağa,
Köçürüsi olaydım kaş varaqdan-varağa.

Ocağın soyuduğu, söndüyüni bilincə,
Dəyişən olmamışam yer ocaqdan-ocağa.

Elə cür qorxu təlaş yaşamış olmuşam ki,
Rəngim avaziyıbdı, dönübdü ağdan-ağa.

Payıma, qismətimə düşən biri olubdu.
Keçəsi olmamışam mən otaqdan-otağa.

Tutub dərdin ucundan gəzmış olmadığımdan,
Oxşadıblar məni tək xəstəni sağdan-sağ.

Haqqın astanasında genişlik olur deyə,
Keçməyə fikrim olmur mənim haqdan-nahaqqqa.

Bağı, bostanı Tamam, bar ilə dolu bilib,
Göndərirlər bağbanı bar üçün bağdan-bağ.

Aqil çıxmadi rastıma, xama dərdimi yaz dedim,
Rənglər içindən rəng seçib, gecələrə bəyaz dedim.

Elə çökdü ki, canıma baş atmalı oldum yerə,
Belə dərddən heç bir yerdə, heç bir yanda olmaz dedim.

Bilə-bilə ki, mən bunu qəbir düzəldir qozbeli,
Çox çəplərə düzgün baxıb, çox əyriyə taraz dedim.

Vaxt yox idi beləsilə günümü axşam eyləyəm,
Beş-üç kitablıq söz dedim sandı ki, azdan az dedim,

Lazım idi deyə mənə dilə gələnləri yazıb,
Şeirin, sözün xətrinə mən qara, borana yaz dedim.

Onların coşub, daşması, hayqırıtları var deyə,
Kürü çağırıb adıyla, Araza da Araz dedim.

Qarğı, quzğun gələnəcən uçdu, uçmadı bilmədim,
Tamam, qolu qırılana uç etgınən pərvaz dedim.

Vəzifəyə iş bilən, işə peşəkar gəlir
Düşünürəm düyünlü işlərə açar gəlir.

Lazım deyil geyinəm, içində olam onun,
Baxanda bilirəm ki, dünya mənə dar gəlir.

Yıxılan uşaq haqda eşidəndə, biləndə,
Ağlıma o zamankı buzun üstü, qar gəlir.

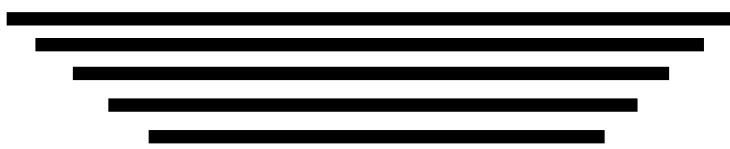
Şair yazan şeirə, aşiq söyləyən sözə,
Quşlardan, durnalardan sayılan qatar gəlir.

Qayıtməq, dönmək geri bu cürə olur deyə,
Danib doğrunu, düzü, unudur təkrar gəlir.

Xoş xəbərin, müjdənin gəlməməsi barədə,
Tamam, çox şey yazılır, mənə məktublar gəlir.

MÜTƏXƏSSİS RƏYİ

FƏRHAD ƏSGƏROV (RAMİZOĞLU),
*Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin, Azərbaycan Yazarlar Birliyinin üzvü,
 "Qızıl qələm" və "İti qələm" mükafatları laureati*

ƏGƏR FAYDALI TƏKLİFLƏR HƏYATA KEÇSƏ...

Respublikamız demokratiya yolunda irəliləyir. Təbii olaraq bu yolda təcrübənin azlığından çatışmazlıqlar, sapmalar olacaqdır. Parlament xalqın ən layiqli, nüfuzlu, vətənpərvər nümayəndələrini özündə birləşdirməlidir. Əbəs yerə deputatlara millət vəkili demirlər. Onlar sözün əsl mənasında millətin vəkili olmalı, onun ən xırda problemlərindən də xəbər tutmalı və bu problemləri çözmək yolunda gecə-gündüz var qüvvələri ilə çalışmalıdır.

Lakin bizim Milli Məclisin keçmiş üzvlərinin əksəriyyəti haqqında bu sözləri deməyə adamın dili gəlmir. Onların fəaliyyəti çox aşağı səviyyədə olmuşdur. Deputatların əksəriyyəti səlahiyyətdən istifadə edərək öz var-dövlətini artırmağa çalışmış, xalqdan uzaq düşmüş, bununla da öhdələrinə düşən vəzifəni layiqincə yerinə yetirməmişlər. 2020-ci ilin fevral ayında seçilmiş deputatlardan xalqımız nə gözləyir? Xalqın problemləri yetərincədir. Bu problemlərin həll olunmasında xalq öz millət vəkillərindən çox şey gözləyir.

Deməliyəm ki, uzun illər jurnalistika sahəsində çalışduğimdən xalqın müxtəlif təbəqələri ilə temasda olmuş, onların problemləri ilə rastlaşmışam, eləcə də saytlarda, cosial şəbəkələrdə oxuduğum, gördüğüm nəzərliliklər məni həmişə düşündürmüştür. Mən millətimi, dövlətimi sevən bir insan olaraq onun nailiyyətlərinə sevinən, fərəhlənən bir şəxsəm. Amma yerlərdə olan qanunsuzluqlar, ədalətsizliklər ürəyimi həmişə ağırtmış, məni rahat qoymamışdır. Bu nöqtəyi-nəzər-

dən apardığım müşahidələr nəticəsində yeni millət vəkillərin öz tövsiyələrimi vermək istəyirəm. Qeyd etmək istəyirəm ki, yeni seçilmiş millət vəkillərinin sırasında savadlı, vicdanlı, vətənpərvər, xalqın taleyini düşünən hüquqsuinəsər, siyasetçiləri, həkimləri, müəllimləri görmək hamının arzusudur. Eləcə də obyektiv düşüncəli, ətrafdakı hadisələri müşahidə edib vicdanlı nəticə çıxaran jurnalistlər də millət vəkillərinin sıralarında olmağa layiqdir. Belə olduqda hüquqsünas qanunlar qəbul edildikdə ilk olaraq xalqın mənafeyini düşünəcək, siyasetçilər dövlətimizin, respublikamızın dünya səviyyəsində uğur qazanmasına, tanınmasına öz müsbət təsirlərini göstərəcək, həkimlər tibbdə saxta karlıqların aradan qaldırılmasına xidmət göstərən, öz işlərinə laqeyd münasibət bəsləyən həkimlərin məsuliyyəti barəsində qanunlar qəbul olunmasına səy göstərəcək, müəllimlər isə təhsildə yol verilən nöqsanların aradan qaldırılması, gələcəyimizin daha savadlı olması üçün qanunların qəbul edilməsinə çalışacaqlar. Millət vəkili olan vicdanlı jurnalistlər isə cəmiyyətdə olan qanun pozuntularını, haqsızlıqları, məmur özbaşınalıqlarını aşkar edib bu haqda kütləvi informasiya vasitələrin də informasiya verməli, aidiyyatı təşkilatlar qarşısında məsələ qaldırmalıdır. Aidiyyatı təşkilatlar isə faktı yoxlamalı və obyektiv tədbir görməli, günahkar şəxsləri cəzalandırmalıdır. Lakin nə səbəbdənsə son illərdə həmin təşkilatlar bu tənqidi məqalələrə, yaxud şikayətlərə ya reaksiya vermir, ya da yoxlama aparsalar da

heç bir ciddi tədbir görmürlər.

Əlbəttə, xalqımızın, eləcə də dövlətimizin ən başlıca problemi Qarabağ problemidir. Deputatlar bu məsələnin həllində daha aktiv olmalı, müharibə yolu ilə olmuş olsa da Qarabağın azad olunması üçün çalışmalıdır.

Xalqın elə təbəqəsi var ki, maddi gəliri aşağı səviyyədədir. Etiraf etməliyik ki, 500 manata qədər maaş alan işçilər indiki bazar qiymətləri ilə öz ailələrini lazıminca təmin edə bilmirlər. Bu isə insanlarda qəlb sıixinisi, gərginlik yaradır, nəticədə insanlar müxtəlif xəstəliklərə tutulur. Pensiyaların və aşağı maaşların qaldırılması məsələsi gündəmdə olmalıdır. Həmçinin zəruri ərzaq məhsullarının qiymətlərinə dövlət tərəfindən mütəmadi olaraq nəzarət olunmalı, bu qiymətlərin kimlər tərəfindənsə sünü şəkildə qaldırılmasının qarşısı alınmalıdır. Düzdür, maaşlar tədricən artırılır, lakin maaşlar qalxmamış ticarətçilər zəruri ərzaqların qiymətini qaldırırlar. Beləliklə də, aşağı maaş alan təbəqənin maddi vəziyyəti düzəlmir, onun aldığı maaş kommunal xərcləri və gündəlik tələb olunan zəruri ərzaq məhsullarının qiymətini ödəməyə çatır.

Bildiyimiz kimi millətin gələcəyi indi təhsil alan şagird və tələbələrin bilik səviyyəsindən asılıdır. Lakin təəssüf hissi ilə deməliyik ki, ildən-ilə məktəblilərin bilik səviyyəsi aşağı düşür. Məlum olduğu kimi 2019-cu il ali məktəblərə qəbul imtahanlarında ölkə üzrə təxminən 50 min nəfərdən çox abituriyent iştirak etmişdi. Lakin bir nəfər də olsun bu imtahanlardan 700 bal toplaya bilmədi. Əvvəlki illərə də nəzər salsaq, 700 bal toplayan abituriyentlərin sayı ümumi abituriyentlərin sayının çox az bir faizini təşkil edib. İmtahan verən on minlərlə abituriyentin cəmi 25-30 nəfəri 700 bal toplayırsa bu çox aşağı göstəricidir.

Ali məktəblərə qəbul imtahanlarının keçid ballarının il-ildən aşağı salınması da fərəhləndirici hal deyil. Ölkəmizə savadlı mütəxəssislər lazımdır. Aşağı balla qəbul olunan abituriyent isə universitetdə də aşağı səviyyədə oxuyacaq, universtiteti aşağı qiymətlərlə bitirəcək. Belələrinin ali təhsil diplomları olsa da, işlədikləri yerdə özlərini mütəxəssis kimi təsdiq edə bilməyəcəklər. Bəzən isə belələrini nəyinsə və kiminsə xatirinə vəzifəyə də təyin edirlər. Təsəvvürünüzə getirin ki, savadlı adamlara savadsız bir şəxs rəhbərlik edir. Həmin adam isə işi dərindən bilmədiyindən işlədiyi sahəni irəliyə deyil, geriyə aparır. Onun rəhbərliyi altında işləyənlər isə onun səhv işlərinə etiraz edə bilmirlər. Bu mövqedən çıxış edərək təklif edirəm ki, ali məktəb-

lərə keçid balı 400 olsun və ali məktəblərdə savadlı tələbələr təhsil alsın. Əgər belə olsa Azərbaycanın gələcəyi savadlı və güclü mütəxəssislərin əlində olar. Şəxslən mən aşağı bal toplamış abituriyentlərin tələbə olmasının əleyhinəyəm. Tələbə olmaq arzusunda olan zəhmət çəkməli, yüksək bilik əldə edərək, yüksək bal toplamağa nail olmalıdır.

Gələcəyimizin qurucuları olan bu günkü şagirdlərin zehni, mənəvi inkişafları ilə yanaşı, onların fiziki inkişafına, sağlamlığına da böyük diqqət yetirilməlidir. Bu nöqtəyi-nəzərdən məktəblərdə hər bir sinifdə həftədə iki saat olmaqla Fiziki tərbiyə dərslərinin keşirilməsi müsbət haldır. Lakin bu dərslərin keyfiyyəti haqqında müsbət söz demək çətindir. Belə ki, regionlarımızın kənd məktəblərinin əksəriyyətində idman zalı demək olar ki, yoxdur. Cox şagirdi olan məktəblər isə əsasən Bakıda və kənd rayonlarının mərkəzlərində yerləşir. Məndə olan məlumatə görə, Bakıda cəmi bir neçə məktəbdə iki idman zalı vardır. Əlbəttə, belə olması dərsin keyfiyyətinə müsbət təsir göstərir. Lakin digər məktəblərdə cəmi bir idman zalı var. Bir idman zalı olan, şagird kontingenti isə 2000-3000 nəfərə çatan məktəblərdə eyni saatda 3-4 sinfə Fiziki tərbiyə dərsi keçirilir. Hətta Bakıda elə məktəblər var ki, həmin məktəblərdə 4000 nəfərdən çox şagird təhsil alır və bu məktəblərin hər birində 100-dən çox sinif var. Onu da qeyd edək ki, 5-11-ci siniflərdə Fiziki tərbiyə dərslərində şagird sayı 20 və daha çox olan siniflər iki qrupa bölünür. Bu halda bir idman zalında bir neçə sinif eyni vaxtda dərs keçirə, bu zaman hansı keyfiyyətdən danışmaq olar? Cox maraqlıdır ki, neçə illərdir bu məsələ barəsində tədbir görülməmişdir. Bütün bunları nəzərə alaraq təklif edirəm ki, Fiziki tərbiyə dərslərinin keyfiyyətini yüksəltmək üçün zərurət olduqda məktəblərin sahələrində əlavə idman zalları tikilsin. Lakin elə məktəblər də var ki, şagird kontingenti çox olsa da, əlavə idman zalının tikilməsi üçün boş sahəsi yoxdur. Belə halda çıxış yolunu nə cür tapmaq haqqında fikirləşmək lazımdır.

Uzun illər idi ki, ölkəmizdə dərslər may ayının son günlərində bitirdi. Bir neçə il bundan qabaq sabiq Təhsil naziri Mikayıl Cabbarovun əmri ilə dərslərin keçirilməsi iyun ayının 14-ə kimi uzadıldı. Belə bir addımın atılması şagirdlərin biliklərinin artırılmasına xidmət göstərsəydi, biz də bunu dəstəkləyərdik. Lakin reallıq başqa cür fikir yürütəməyə əsas verir. Belə ki, iyun ayında şagirdlər artıq yorulur, bu yorgunluq, eləcə də havanın isti olması şagirdlərin dərsə həvəsini və dərs oxu-

maq qabiliyyətini aşağı salır. Təklif edirəm ki, dərslər əvvəlki kimi may ayının sonlarında bitsin.

Bəzən elə qaydalar qoyulur ki, o qaydaları tətbiq etdikdə müəmmalı bir vəziyyət yaranır. Belə ki, 2019-cu ildə 11-ci siniflərin buraxılış və qəbul imtahanları aprel və may aylarında keçirildi. Qəribə vəziyyətdir: program materialı iyun ayının 14-də bitirse, imtahanların aprel, may aylarında keçirilməsi hansı məntiqə siğır?

Pensiya yaşı həddi barəsində də onu demək istəyirəm ki, yaş həddinin 65 qoyulması heç də əhalinin xeyrinə olan bir qanun deyil. Belə ki, bildiyimiz kimi müasir dövrümüzdə insanların əksəriyyəti 50 yaşından sonra təzyiq, ürək-damar və şəkər xəstəliklərindən əziyyət çəkir. Həm də müşahidələrimə görə 45-65 yaşları arasında ölənlərin sayı çoxluq təşkil edir. Xalqın vəziyyətini nəzərə alaraq pensiya yaşının həm qadınlar, həm də kişilər üçün 60 yaşa endirilməsi yaxşı olardı. Belə bir hal da mümkünür ki, sağlamlığı imkan verən şəxslərin 60 yaşda pensiyaya çıxdıqdan sonra da 65 yaşa kimi işləmələrinə imkan olsun.

Səhiyyə sahəsində də qanunlar tekmilləşdirilməlidir. Bildiyimiz kimi respublikamızdan xəstələrin xaricə axını güclüdür. İmkانından asılı olaraq demək olar ki, xəstələrin əksəriyyəti Avropa ölkələrinə, və yaxud Türkiyəyə, İrana, Gürcüstana müalicəyə gedir. Respublikamızın həkimlərinin bəzilərinin xəstəyə düzgün diaqnoz qoymaması, dərmanları düzgün təyin etməməsi məsuliyyətdən kənardə qalmamalıdır. Bu da adı bir hal almışdır ki, xəstəxanada yatan xəstənin həli pisləşdikdə həkim onu evə yazır və qohumlarından onu evə aparmasını tələb edir. Halbuki, belə xəstələr daim həkim nəzarəti altında olmalıdır.

Bu məqalədə ictimai iaşə, ticarət, körpələr evi-uşaq bağçaları, kommunal xidmətlər, nəqliyyat barəsində də fikir irəli sürə bilərdim. Lakin düşünürəm ki, yuxarıda qeyd etdiyim təkliflər cəmiyyətdə öz yerini tapsa, xalqın həyat səviyyəsində, təhsilində, sağlamlığında müəyyən irəliləyişlər əldə olunar.

Cəmiyyətdə mənim hislərimə təsir göstərən, məndə daxilən narazılıq yaradan müəyyən məqamlar var. Belə məqamlaradan ikisini oxucuların və millət vəkilərinin nəzərinə çatdırmaq istəyirəm. Son illərdə məmər özbaşinalıqları xalqı dövlətdən narazı salır. Elə adamlar var ki, vəzifəyə təyin olunduqda, özünü həmin müəssisənin ağası kimi aparır. Belə ki, onlar istədikləri işçiləri heç bir nöqsanları olmadığı halda kütləvi şəkildə işdən çıxarırlar, onların əvəzinə isə başqalarını işə götürürler. Bakının Xəzər rayonundan iki faktı göstər-

mək istərdim. Qeyd edim ki, təxminən dörd il bundan əvvəl müəssisəyə təyin olunmuş qadın müdərə az keçməmiş az maaş alan, başqa heç bir gəliri olmayan 30 nəfərdən çox işçini işdən çıxarırlar. Maraqlıdır, bu müəssisədə illərlə işləyən işçilərin kiçik bir müddət ərzində işdən çıxarılması heç də onların öz işlərində yol verdikləri nöqsanın olmasından xəbər vermir. Bu qədər işçi hamısı öz işində bacarıqsız ola bilməz. Bu hadisə müəssisənin rəhbərinin işçilərə şəxsi münasibəti əsasında həyata keçirilib. Xəzər rayonunun başqa bir müəssisəsində təxminən üç il bundan əvvəl müəssisəyə təyin olunmuş kişi müdərə təyin olunduqdan sonra şatların ixtisas olunması adı ilə neçə-neçə işçini işdən çıxarmışdır. Lakin az müddət keçdikdən sonra onların əvəzinə yeni işçiləri işə götürülmüşdür. Görəsən, belə bir işi tutmaqdə müdərin nə mənafeyi var? Bu məmurların məqsədi işsizliyə qarşı dövlətimizin apardığı işlərə kölgə salmaq, neçə-neçə adamı işsiz qoyub onları dövlətdən narazı salmaqdır?

Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra müşahidə etdiyim bir məsələ də məni narahat edir. Bu illər ərzində ölkədə müxtəlif məktəblərin, səhiyyə ocaqlarının, uşaq bağçalarının həyətyanı ərazilərinin hektarlarla sahələri kimlər tərəfindən ya iş adamlarına, ya da fərdi şəxslərə satılmışdır. Həmin sahələrin bəzilərində obyektlər, əksəriyyətdə isə şəxsi evlər tikilmişdir. Elə müəssisələr də olub ki, onları tamamilə ləğv edərək yerini satmışlar. Halbuki bu müəssisələrin fəaliyyətinə indi də ehtiyac var. Eşitdiyimə görə, həmin sahələri alan adamlar bu məsələyə "qanuni don" geyindirmək məqsədilə həmin torpaqların onların ulu babaşlarının olması barədə sənəd düzəldiblər. Daha ədalətli oları ki, bu məsələlər ciddi araşdırılsın və bu məsələlərin həyata keçirilməsində əgər qanunsuzluğa yol verilibsə, qanunu pozan adamlar cəzalandırılsın. Yeri gəlmışkən, onu da qeyd edim ki, hətta bəzi zibibxanaların sahəsi də satılmışdır. Belə faktlara Bakının Xəzər rayonunun qəsəbələrində də rast gəlinir.

Cəmiyyətdə olan çatışmazlıqların aradan qaldırılması, düzgün, dürüst cəmiyyətin qurulması üçün hər bir şəxs öz sahəsində vicdanla işləməli, qanunları başının üstündə rəhbər tutmalıdır. İnsanların şüurunda saxtakarlıq, ədavət, böhtan atmaq, dələduzluq, iş vurmaq, başqalarının haqqına girmək kimi fikirlərə yer olmamalıdır. Vəzifəsindən, maddi vəziyyətdən asılı olmayaq bütün Azərbaycan xalqı respublikamızın inkişafi və dünyada tanınması üçün vicdanla və vətənpərvər kimi çalışmalıdır.

QƏLƏMİN UCUNDÀ ŞİRİNLƏŞƏN SÖZLƏR

Ibrahim Yusifoğlunun "PAYIZDA ÜŞÜYƏN ÇİÇƏK" adlı uşaq şeirləri kitabı İran İslam Respublikasının paytaxtı Tehranda nəşr olunmuşdur

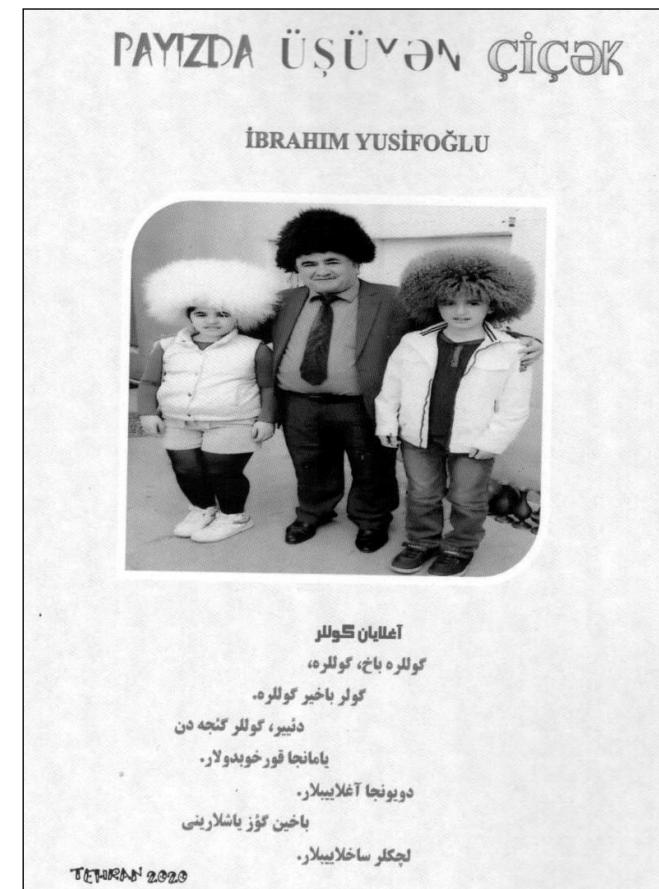
Azərbaycan Yaziçilər və Jurnalistlər Birliklərinin üzvü, "Qızıl Qələm" media mükafatçısı, Prezident təqəüdçüsü şair-publisist İbrahim Yusifoğlu 27 adda şeirlər, poemalar, oçerkələr, povestlər, mənzum dramlar kitablarını respublika nəşriyyatlarında dərc etdirib oxucuların ixtiyarına vermişdir. 2020-ci ilin ilk günlərində isə İ.Yusifoğlunun "Payızda üşüyən çiçək" adlı uşaq şeirlərindən ibarət 28-ci kitabı İran İslam Respublikasının paytaxtı Tehran şəhərində "Xudafərin" nəşrlər evində fars əlfibası ilə nəşr edilmişdir.

"Payızda üşüyən çiçək" adlı kitabda müəllif haqqında oxuculara ətraflı məlumat verilir. Qeyd olunur ki, İbrahim Yusifoğlu 30 sentyabr 1954-cü ildə Qədim Odlar Yurdu Azərbaycanın Naxçıvan elinin Şərrur mahalının dağlar qoynunda yerləşən Axura kəndində dünyaya göz açmışdır. Əvvəl Naxçıvan şəhərindəki pedaqoji məktəbdə, sonra isə Naxçıvan Dövlət Pedaqoji Universitetin filologiya fakültəsində təhsil almışdır. O, 50 ilə yaxındır ki, müəllimlik fəaliyəti ilə yanaşı, ədəbi-bədii yaradıcılıqla da məşğul olur.

İbrahim Yusifoğlunun yaradıcılığında digər sahərlər yanaşı uşaq ədəbiyyatı sahəsində də fəaliyəti böyükdür. O, "Futbolçu, topçu, gopçu", "Arpaçayın uşaqları", "Azərbaycan Vətənimdir", "Vətən nəğməsi", "Seçilmiş əsərləri - 2", "Göy yerə zəng eyləyir" kitablarını balaca oxuculara hədiyyə etmişdir.

Azərbaycan Yaziçilər Birliyinin tərtib etdiyi "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı" antologiyası (2014), Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin sifarişi ilə çap olunan "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı antologiyası" (2016), Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin əmri ilə təsdiq edilmiş "Məktəbəqədər müəssisələrdə tərbiyə və təlim programı"na dair "Müntəxabat" dərsliyində silsilə şeirləri verilmişdir.

"Ulduz", "Vətən nəğməsi", "Göyərçin", "Pioner", "Günəş", "Uşaqlar və Günəş", "Herba və flora", "İbtidai məktəb", "Azərbaycan qadını", "Kənd həyatı" jurnal və toplularda, "Şərurun səsi", "Şərq qapısı",

"Azərbaycan müəllimi", "Cik-cik", "Azərbaycan pioneri", "Savalan", "Tumurcuq", "Təhsil problemləri" qəzetində müntəzəm olaraq uşaqlar üçün şeirlərə çıxış edir.

Tehran şəhərində çap edilən "Payızda üşüyən çiçək" adlı kitabındaki "Azərbaycan Vətənimdir", "Naxçıvanam - gözəlliklər məskəniyəm", "Arpaçay", "Arpaçayın uşaqları", "Kəndimiz", "Dağ yolunda", "Əsgər inamı" kimi şeirlərində Vətənə bağlılığı əks etdirən misraları oxuyur:

Tarlalara həyat verən,
 Araz mənim, Kür mənimdir.
 Müstəqil günlər yaşayın,
 Azərbaycan Vətənimdir.
 ("Azərbaycan Vətinimdir")

Ümumazərbaycan konteksindən çıkış edən şair İ.Yusifoğlu bölgələrlə yanaşı doğulub boy-a-başa çatdıığı Naxçıvanı da vəsf edir: Naxçıvan! Azərbaycanın cənubuna bitişik, şimalından yad nəfəsi ilə ayrılmış qədim, ulu Vətən torpağı! Dadlı-duzlu, bərəkətli, kövhərli torpaq:

Naxçıvanam!

Müstəqillik günəşidir,

Üzərimə nur ələyən,

Gündən-günə çiçəklənən

Mən gözəllik məskəniyəm.

(*"Naxçıvanam"*)

Kitabdaşlıqları oxuyarkən İbrahim Yusifoğlunun yaradıcılığının bütün mərhələlərində Vətən, torpaq, doğma ocaq daimi diqqət mərkəzində durduğunu şahidi oluruq.

Kitabdaşlıqları "Ayna", "Üzərrik", "Söyüd", "Lalə", "Qumruđu", "Günəbaxan", "Tut ağacı", "Dağlar", "İydə" şeirlərində vətənimizin gözəlliyyi, torpaqlarımızın barı-bərəkəti, flora və faunamızın zənginliyi, o cümlədən baba və nənələrin nəvə sevgisi geniş əksini tapmışdır.

İbrahim Yusifoğlunun şeirlərində uşaqların təbiət, təbiət hadisələrinə, əşya və canlı varlıqlara münasibətlərində bir təbiilik, sadəlik və doğmalıq var. "Ulduzlar yerə yağır", "Ərimir", "Bulud nənəm qocalar", "Nənəmin sandığı var", "Babam nə zaman yatır" kimi şeirlər uşaqların düşüncə tərzinə uyğun olan baxışlarını əks etdirir:

Babacan, ay babacan,

Nənəmi də tez çağır.

Göydə olan ulduzlar,

Qar olub yerə yağır.

(*"Ulduzlar yerə yağır"*)

Balacaların qavrama, anlama səviyyəsini nəzərə alan şairin qələminin ucunda sözlər şirinləşir, şəkər-ləşir, ürek oxşayan, dilə asan yatan misralara çevirilir. Bu da onu göstərir ki, İ. Yusifoğlu uşaq şeirlərində sözləri mənalandırmağı bacarır. Bir bəndlik şeirlərində bu özünü daha çox bürüzə verir:

Dovşan girdi bostana,

Boylandı dörd bir yana.

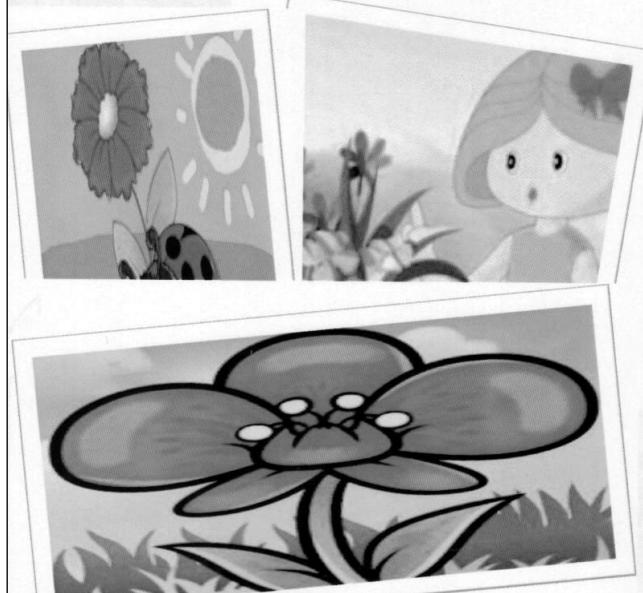
Gördü baxan yox ona,

Kələm yedi dostyana

(*"Dovşan girdi bostana"*)

ابراهيم يوسف أوغلو

پايزدا اوشويں چيچك

və ya

Rərs eyləyən bir qızı,

Dovşan dedim, dayandı.

Maskasını soyundu

Dedi adım Ayandi.

(*"Ayandi"*)

"Payızda üzüyən çiçək" adlı kitabında şairin uşaqlar üçün yazdığı əsərlər yer almışdır. Tanınmış pedagoq kimi uşaq psixologiyasına dərindən bələdliyi onu balaca balaların sevinc və arzusunu, adı böyük həriflərlə yazılmışa layiq uşaq dünyasını bir-birindən maraqlı mövzularda əks etdirə bilməsinə gətirib çıxarmışdır.

İnanıraq ki, İbrahim Yusifoğlunun İran İslam Respublikasının Tehran şəhərində nəşr olunmuş "Payızda üzüyən çiçək" adlı uşaq şeirlərindən ibarət kitabı fars əlifbası ilə təhsil verən məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrində və ibtidai siniflərdə dərs deyən müəllimlər və təhsil alan şagirdlər üçün maraqlı vəsait olacaqdır.

Budaq Təhməz,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,
şair-publisist.

İBRAHİM YUSİFOĞLU

BƏNÖVŞƏ ÇİÇƏKLI BADAM AĞACI

"İbrahim Yusifoğlunun şeir yaradıcılığı bütövlükdə sanki, badam ağacında bənövşə çiçəyi" - deyən akademik İsa Həbibbəyliyə yazılın şeir

Uzaq dağ kəndində, bir yaz günündə,
Təbiət qəlbimi ovsunlamışdı.
Çopur qayalar da gözüm önündə,
Günəşdən xoşlanıb yosunlamışdı.

Yamyasıl dünyayıdı yalı-yamacı,
Tanrı da nurunu gur ələmişdi.
Dağın döşündəki badam ağacı
Bənövşə çiçəyi çiçəkləmişdi.

Badam ağacının füsunkar hali
Bəlkə də baharin ləli-zəridi.
Ancaq gördüm ki, qolbi havalı
Bir şair oğlanın şeirləriydi.

Bəlkə, müəllim ömrü yaşadığından,
Badam bənövşəyi al çiçəkləyib.
Yəqin, şagirdlərin barmaqlarından
Şehli çiçəklərə mürəkkəb dəyib.

Beləcə, göylərtək duru olarsan
Sözün, şeiriyyətin eldən gələndə.
Belə ömrə necə vurulmayasan,
Badamı bənövşə çiçəkləyəndə.

...Şərur cuxurunda baharın tacı,
Gül-ciçək könlümü məst ələmişdi.
Gözlərim önündə badam ağacı
Bənövşə çiçəyi çiçəkləmişdi.

MƏNİM DƏRDİM DƏRDLƏŞMƏLİ DƏRD DEYİL

Ulu Tanrı ad veribdi bu yurda,
Ad qarışiq od veribdi bu yurda,
Min bir sərvət, dad veribdi bu yurda,
Təkcə qonşu millət kimi mərd deyil,
Mənim dərdim dərdləşməli dərd deyil.

Erməninin öz tarixi, yaşı yox,
Dədə-baba toprağı yox, daşı yox,
Hiyləgəri, qeyrətsizi, çəsi çox,
Abır-həya onlar üçün sərt deyil,
Mənim dərdim dərdləşməli dərd deyil.

Bu yerlərə ermənilər gələli,
Parçalandı bu toprağın zər-ləli.
Irəvanlı, zəngəzurlu, göyçəli-
Neçə elim əldən getdi, bəs deyil?
Mənim dərdim dərdləşməli dərd deyil.

Güçü yoxdur, arxasına güvənir,
Sözü yoxdur, darğasına güvənir,
ATƏT adlı "qarğasına" güvənir,
BMT-nin qərarları sərt deyil,
Mənim dərdim dərdləşməli dərd deyil.

Həmsədlər bölgələrə iz tutur,
Tərəflərə barış üçün üz tutur,
Günahkarı günahsızdan düz tutur,
Dedikləri bizə məqbul vəd deyil,
Mənim dərdim dərdləşməli dərd deyil.

Xəyanətdən doymayırlar bu "yan"lar,
Ara vurur bu "yan"lara uyanlar,
Dinə bilmir həqiqəti duyanlar,
Təklif vermək barış üçün hədd deyil,
Mənim dərdim dərdləşməli dərd deyil.

Sahib çıxır Qarabağtək elimə,
Əl uzadır "Xarıbülbül" gülümə,
Biz hazırıq Vətən üçün ölümə,
Bu oyundu, ancaq şahmat, nərd deyil,
Mənim dərdim dəndləşməli dərd deyil.

Günəş doğub, hər yan nura boyanıb,
Daha düşmən boş xəyaldan oyanıb,
Qarşısında güglü ordu dayanıb,
Dünya bilir, istəyimiz hərb deyil,
Mənim dərdim dəndləşməli dərd deyil

AĞLAMA

Qəflət öləcəyəm. məni ağlama,
Sənə nə vermişəm, ağlayasan ki?!
Mənsiz örpəyini qara bağlama,
Ağ örpəyin yoxmu bağlayasan ki?!

Məni ağlayanlar çox olacaqdı,
Göylər ələyəcək göz yaşlarını.
Dənizi coşdurən qızıl balıq da,
Üstümə səpəcək daş-qışlarını.

Bulaqlar başında olacam, Vallah,
Qəmimi kimsəylə bölməyəcəyəm.
Mənə ruh verəcək, o, ulu Allah,
Çiçəklər qəlbində ölməyəcəyəm.

Mənim balalarım ilham pərim tək,
Məzarım başında hönkürəcəkdir.
Bu vaxtsız ölümə dözməyib külək,
Yanan şamları da söndürəcəkdir.

Gözəllər gözəllik nəğmələrimi,
Güləb nəfəsiylə bəsləyəcəkdir.
Neçə qardaş ahı, bacı ağısı,
Məni bu dünyaya səsləyəcəkdir.

Qəflətən öləcəm məni ağlama,
Sənə nə vermişəm, ağlayasan ki?!
Mənsiz örpəyini qara bağlama,
Ağ örpəyin yoxmu bağlayasan ki?!

ÇƏTİN OLACAQDI BU PAYIZ SƏNƏ

Daha sisqa-sisqa yağışlar yağır,
Yağışa qarışan qarğışlar yağır,
Qarğışa qarğıyan şimşəklər çaxır,
Yolların bürünür dumana, sənə -
Çətin olacaqdı bu payız sənə.

Sevdiyin ciçəklər, gülər solacaq,
Pəncərən öündə tullər solacaq,
Hər solan gününə gözün dolacaq,
Saçların bələnir qirova, dənə -
Çətin olacaqdı bu payız sənə.

Heyin qalmayıbdı çağlamağına,
Ürəkdən hönkürüb ağlamağına,
Sonuncu düyməni bağlamağına,
Taqətin yenibdi yarıya-tənə -
Çətin olacaqdı bu payız sənə.

Bu payız gününü görəyin gərək,
Sevginə bir qəsr hörəyin gərək,
Dizinə-başına döyəyin gərək,
İndi köks ötürmə keçib-gedənə -
Çətin olacaqdı bu payız sənə.

Payız Dədə Qorqud libası geyib,
Hər ömrün payını, adını verib,
Sənəsə nə ana, nə nənə deyib,
Tənhalıq çökübdü solmuş çöhrənə -
Çətin olacaqdı bu payız sənə.

10.12.2019

BARIŞMA

*Ömür-gün yoldaşları tərəfindən
atılmış qadınlara*

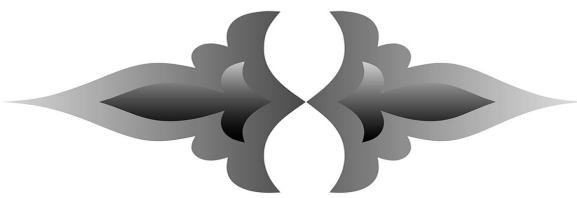
Qızılğulsən, dörd bir yanın tikandi,
Pardaxlanıb, tikanlara qarışma.
Elə bilmə hamı səni duyandı -
Bəhsə düşüb gözəlliklə yarışma.

İstəyini gözlərindən oxudum,
Dərd əlindən sən yamanca toxudun.
Baxışınla qəmlı nəğmə oxudun,
Taleyinə odsuz yanib-alışma.

Yamancana çatılıbdi qaşların,
Çox kişilər itiribdi başların.
Süfrəsində bəyənmirlər aşların,
Dönük olan bir dönüklə barışma.

Mən bilirəm küskünlüyün nədəndi,
Yad diyarda yal axtaran "gədə" ndi.
Sigal üçün sizildən bədəndi -
O dönüklə qovuşmağa çalışma!

Ana adı müqəddəsdi, mətindi,
Bu zamanda baş saxlamaq çətindi.
Vallah, sənə oğlun, qızın bəsindi,
Dönük olan ata ilə barışma!

RƏŞİD BƏRGÜŞADLI

HƏR İKİ ÜZÜ YALAN DÜNYA...

(novella)

İbrahim - biz İbi deyirik ona, qızıl oğlandı. Di gəl, bəxtinə yava arvad düşüb. Yenə zəng vurub ki, gəl, çayxanadayam, beynim çatlayır hirsimdən.

Deyiləsi dərd deyil e... Göyçək gəlindi Vüsalə, amma yaman qısqancdı. Hə, nə az, nə çox - bütün qadınlar kimi qısqanc! Amma İbiyə də yox da!.. Ha yana çevirirsən, yenə görürsən ki, səbəb, qadın savadsızlığıdı. Arvad ki ərinin hamama atdığı alt paltarını sümsük tula kimi iyələdisə, belə arvadı at getsin! Kişi saçını da darayar, üst-başına düzən də verər, hələ üzünə odekolon da vurar. Burda nə var ki? Amma İbi hər hamama girəndə Vüsalənin içi içini yedi, çölü də çölnü ki, bəs deməzsənmi, əri iş yorğunluğunu çıxarmır, qüslü alırmış...

Eh, qadınlar, qadınlar... Axırda bir gün dilə gətirdi içinin qurdunu və ərinin gözündən tamam düşdü. Adam da İbi kimi oğlana bu dərdi çəkdirərmi heç?.. Özün İbrahimə aşiq ol, özünü sevdirib ailə qur, axırda da gün-güzaranını zəhər-zəqquma döndər, bunu Allah götürərmi? Qurban olum Allaha, yetimliklə böyükmiş İbiyə bu zülm yaraşmir axı...

İbinin qəlbə uşaqlıqdan yaralıdı. Atası cavan köçmüsdü dünyadan. Anası isə dörd yaşılı oğlunu atıb təzədən imkanlı birinə ərə getmişdi. İbi qohum-əqrəba həyətində böyüyüb. Həddibuluğa çatanda bir qızə aşiq oldu, o da İbini bəyənməyib başqasına qosıldı qaçıdı. Bax o vaxtdan İbidə anasına və qadınlara bir nifrət yarandı. Bir dəfə toyda möhkəm keflənmişdi. Kimsə "Ana" mügəməni sifariş vermişdi. Müğənni təzəcə şövqə gəlmışdı ki, özünü dürtdü mağara, mikrofonu zavallının əlindən qapıb bağırdı ki, bir az da anaların qəhbəliyindən oxu! El içində rüsvay olmuş-

du onda, mağardan zorla sürüyüb çıxartmışdıq. O gün başına ağıl qoymaq istəmişdim, - Sən anana bir də atanın gözüylə bax, onda gözündən düşməsə, mənə nə deyirsən de!.. - bu sözü yaman xətrimə deymişdi, amma bir gün sonra üzrxahlıq edib könlümü almışdı, hər şeyi kefliliyin üstünə yıxmışdı...

Allah göydən baxır, onu Vüsalə adam elədi. Sübut elədi ki, qadınların hamısı vəfasız olmur. Üç il sevgili oldular, bir-birini hərtərəfli tanışından sonra ailə qurdular. Di gəl, Vüsalənin gijiyi üç ildən sonra tutdu. Həm də qucağında iki uşaq... İbi hər dəfə arvada tabe olduqca arvadı ondan daha artıq mütilik tələb etdi. Xirtdəyəcən bezmişdi yazıq, yanıqlı-yanıqlı deyirdi, - İlləri saymağa nə var ki, oğulsan illəri yaşıdığın əzablarla say... - Vüsalə ondakı həyat şirəni çoxdan sorub əmmişdi. Aralarında şeytan öz imarəti ni quranda İbinin hər kəslə münasibətində bir etinəsizliq, keylik yarandı.

Bircə mənə ürək qızdırırdı. Ailə sərrini məndən gizlətmirdi, hər addımından xəbərdar idim. Başına ağıl qoysayı deyildim, çünki daxili aləminə, ruhuna və vicedanına qarşı tələbkarlıqda məndən dünyagörüşlüyüdü. Hətta bir az qurcalayanda filosofluğu, şairliyi də vardi. Ölürdü Ramizin bu misrasından ötrü: "Bilsək dünyaya gəlməzdik, analar aldatdı bizi"... Qəribə çəkicilik vardı onda. Adam var ki, dərdiyələ qaracuxa kimi sürünür küçələrdə.

Beləsindən hamı qaçıր. Çünkü daima şikayətçidir, narazıdır və dərdini bulasdırmağa, yükünü tökməyə adam axtarır. Eləsi də var ki, dərddlidir, amma dərdini dağıtmaga sirdəş axtarır. Bu cür adam başadüşüldəndir, itələyici deyil, ərk etdiyi üçün səmimidir. İbi

ikincilərdəndir. Hərdən hiddəti kəllə-çarxa çıxanda məni axtarmağından, dərdini bölüşməyindən sıxlımiram. Amma bəzən məni mütəəssir etmək üçün az qala halına ağı deyib ağlamaq istəyəndə günlərlə özümə gələ bilmirəm.

Yenə kibriti firlada-firlada mizin küncünə döyürdü. Məni görcək durdu. Öpüşdük, - "Dünya duracaq yer deyil, ey can, səfər eylə" - bir az zarafat qatmaq istədim ortaya.

-Yox, bu həna o hənadan deyil... - üzünə qara buludlar oturmuşdu.

-Yenə nəsə olub?

-Razılışdıq ki, boşanaq...

-Onsuz da münasibətləriniz boşanmağa gətirirdi. Sevginiz nə vaxtsa olub, amma tükənib daha. İt leşi kimi qucağınızda daşımıağın nə mənası? Bəs uşaqları neyleyəcəksiniz? - çoxdan ürəyimdə bunun belə olacağı ilə razılaşmışdım.

-Uşaqlar onunla qalacaq... Mən sənə başqa şey demək istəyirəm...

-Eşidirəm... - bir anda fərqli rəng aldı üzü.

-Mən başqasına aşiqəm...

-Nə tez!? Kimdir, tanıyıram?

-Hə. Səbinəyə...

-Hansı Səbinə?

-"Təndir"də işləyən Səbinə.

-O kafedə ofisiant işləyən qız?!

-Hə...

-Sən dəlisən!? O ki, nənən yaşdadır! - "anan yaşda" desəydim, anasını yağlayacaqdı.

-Eşq yaşa baxmır... - yox, İbi həmən İbi deyildi.

-İstəyirəm biləsən ki, Vüsələylə indiyədək bütün söz-söhbətin səbəbi Səbinəylə olan münasibətimizdir.

-Anlamadım! Vüsələ bundan xəbərdardır? Bəs indiyədək dediyin o qısqanlıqlar?..

-Hamısını məni bu yoldan çəkindirmək üçün edirdi...

-Məni adam kimi bir başa sal görüm! Demək, sən ofisiantla çoxdandır birlikdəsən, bunu Vüsələ bılır və səni bu sevdadan çəkindirmək üçün başına ağıl qoyur, sənsə halal arvadının "qısqanlığını" dağ edib onu gözdən salırmışsan?!.. - dizim titrəyirdi hirsimdən.

-Təxminən elə bir şey...

-Nə "təxminən", ə! Sən bilirsən nə edibsən!? Özündən yalan uydurub məni də bu yalana inandırımsın?..

-Özümlə bacarmıram, daha Vüsələ yatağımı üzüdür...

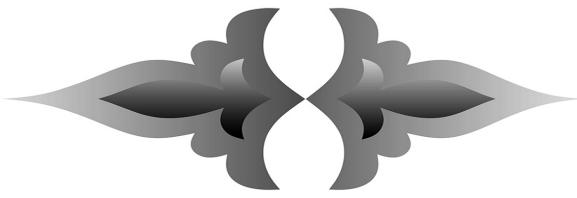
-Sənin yatağın batsın! Nə zəhərli ilanmışsan sən! Mən də tanınlara deyirəm ki, dünyada İbi kimi düz, zavallı adam yoxdur... - ürəyim partlamamış qaçmaq istəyirdim çayxanadan.

-Dur, səndən başqa kimsəm yoxdur. Sən də məni atıb getsən...

-Kəs səsini, zibil!.. - yumruğum havadan asılı qaldı. Hamı bizə baxırdı. - Tfı sənin kişiliyinə, adamlığına, şərəfsiz! - çayxanadan vəbadan qorxub qaçan adam kimi çıxdım...

05 dekabr 2019-cu il

PƏRVANƏ BAYRAMQIZI

BAKİKART

(novella)

Avtobusun təkərləri ağırlıqdan əzilə-əzilə fırlanır, işini candərdi yerinə yetirirdi.

Çox çəkmədi ki, avtobus dayanacağa çatdı və qapılar açılar-açılmaz adamlar bir-birinə macal vermədən içəri keçməyə başladılar. Əvvəlcə gənc bir qız çantasından kartını çıxarıb ekrana toxundurdu. Bundan sonra iki-üç nəfər də kartı ekrana toxundurub arxaya keçdi. Sürücü qızına pay boxçası yığan analar tək sərnişinlərin çoxluğundan doymur, minənləri gördükcə üzü güldürdü. Amma sevinci uzun çəkmədi. Sərnişinlərin çoxu gediş haqqını ödəmədən keçdiyindən qanı qaraldı. Ayağa durub ödəniş etmədən arxa-yaya keçənlərə tərəf boylanıb hövsələsiz halda:

-Ay bacım, ay qardaşım, gediş haqqlarını ödəyin, sonra əyləşin. - dedi.

Sürücünün etirazını səbirsizliklə gözləyirmiş kimi qadınlardan biri:

-Düşəndə verəcəyik də... - deyə qışkırdı.

-Dedim ki, kartınızı vurun, keçin. - deyə sürücü bir az da sərtləşdi.

Qadın bu dəfə sürücündən də bərk acıqlanaraq daha uca səslə:

-Nə kart? Bu da təzə çıxdı? - deyə gözlərini bərəltdi.

-Hə, indi belədir. - dedi sürücü. - Gediş haqları bu cür ödənilir.

Avtobusu səs-küy götürdü. Digər sərnişinlər də qadına qoşulub etiraz etməyə başladılar.

-Niyə qoymursuz rahat yolumuzla gedək. Düşəndə iyirmi qəpiyimizi verəcəyik də.

-Ay xanım, axı onun ixtiyarı yoxdur qəpik götürməyə.

- deyə bir sərnişin də sürücünü müdafiə etdi.

Onun sözü qadını lap dəliyə döndərdi. Boğazını kişiyə tərəf uzadaraq bağrıdı:

-Sən xalqı müdafiə etməlisən, sürücünü yox!

-Qanunlara riayət etmək lazımdır. - kişi təmkinini poz-

madan cavab verdi.

"Qanun" sözünü eşidən qadın elə bil cərəyan keçirdi. Başı qeyri-ixtiyari əsməyə başladı. Çənəsi əsə-əsə deyindi.

-Nə qanun? Qanun bircə mənə baxır?

-Gündə bir qanun çıxır hansına əməl edək? - Bunu isə başqa bir sərnişin dedi.

Digər sərnişinlər də səhbətə qarışdırılar.

-Hansı tələb olunursa, ona əməl edin.

Aləm bir-birinə qarışdırı. Hər kəs çığır-çığır öz fikrini söylədiyindən heç kimin dediyi aydın başa düşülmürdü. Əbəs yerə boğazlarını ağrıdırdılar. Onları başa sala bilmə-yən sürücü bu dəfə hövsələsini basıb mülayim tərzdə:

-Ay xanımlar, ay bəylər, adət eləyin buna, xahiş edirəm. - dedi. - indi qayda belədir, kartınızı vurun, rahat çıxıb gedək.

-Düşəndə verəcəyik pulumuzu. Həmişə necə, indi də elə. - deyə sərnişinlər höcətlilik edirdilər.

Kişili-qadınlı hərə bir söz dediyindən xor yaranmışdı. Heç kim sürücü ilə razılaşmırıldı. Bu mənasız qışqırqlardan bezən bir kişi ayağa durub sərnişinləri sakitləşdirməyə çalışdı.

-Sakit olun, xahiş edirəm. Mən ödəyəcəm hamının əvəzinə. - deyib qabağa keçdi. Bir az hirsli, bir az da gərginliyi aradan qaldırmaq məqsədilə üzünə güclə təbəssüm verib öz kartını dalbadal ekrana toxundurdu və:

-Bax bu bir, bu iki, bu üç... - deyə saymağa başladı. Sonra camaata tərəf çonüb. - keçin, əyləsin, sakit çıxaq gedək. - dedi.

Sürücü isə ona etiraz edərək:

-Yox, ay qardaş, bu məsələnin həlli deyil axı... Hər gün sən ödəməyəcəksən ki? Hər kəs özünə kart alsin. Bundan belə gediş haqları bu cür ödəniləcək.

-Bu yazıq neynəsin ey, düşmüsüz üstünə. - deyə növ-

bəti dəfə sürücünü müdafiə etdilər. - Buna deyiblər bu cür işlə, bu da dedikləri kimi işləyir. Gedin sözünüzü nəqliyyat nazirliyinə deyin.

-Nə deyəcəklər, ay qardaş, nəqliyyat nazirliyinə? - Bayaqdan sakit oturub baş verənlərə tamaşa edən cavan oğlan dilləndi. - Deyəcəklər ki, niyə kart sisteminə keçmisiz? Sən kartını al da, səndən kim nə istəyir. Qəribə adamlar siz, ey vallah. Yeni bir şeyi qəbul edincə yenilik lap köhnəlik olur.

-Mənim kartdan-zaddan başım çıxmır, mən rayondan gəlmisəm, indi neynəyim, yolda qalım?

Yaşlı kişinin sözlərinə cavanlar gülüsdülər. Bir nəfər isə buna açıqlandı.

-Neyə gülürsünüz, ağsaqqal düz deyir də.

-Belə çəş-baş vəziyyətə ikinci dəfədir düşürəm. - deyə ağsaqqal sözünə davam etdi. - İlk dəfə sovet hökuməti dağılıb yerində müstəqil dövlət qurulanda da belə məəttəl qalmışdım.

Adamlar yenə gülüsdülər. Cavanlardan biri:

-Ağsaqqal, sizi elə Sovet hökuməti çəş-baş salıb də... - dedi.

-Soveti niyə pisləyirsiz ey, o vaxtlar...

Cavan oğlan səbirsizlik edib onun sözünü kəsdi.

-Hə, ağsaqqal, o vaxtlar necə olduğunu babam hər gün danişir. "Bizim zaman sizin zamandan daha gözəl idi, hamı bərabər yaşayırdı və s. və ilaxır". Bildiyiniz bircə budur. Yaxşı yemisinizsə məsələ həll olunub demək. İtirdiyiniz vecinə də deyil.

-İndi cavanlarda böyüye hörmət qalmayıb, ey vallah. - Kişilərdən biri təəssüflənərək başını yellədi. - İmkən vermədi kişi sözünü tamamlasın.

Onun sözünü eşidib oğlan arxaya tərəf çöndü və acıqlanan ağsaqqala sərt tonla:

-İndi mən hörmət göstərmək üçün durub ağsaqqalın mouzələrinə qulaq asmalıyam? - dedi.

-Get, bala, get mən mouzə demirəm. Canın sağ olsun, get. - deyə ağsaqqal daha dərinə getmədi. - Qınamıram səni.

-On-on beş nəfər sərnişini bir araya gətirmək olmur, o da qala bu boyda xalq ola, sonra da prezidenti qınayırlar. - deyə sarısaç kök qadın yarızarafat yarigerçək dilləndi.

-Hamısı da bir kartın üzündən. - deyə qızlar gülüsdülər.

-Yox ey, məsələ kartda deyil. - deyə sürücü razılaşmadı. - öyrəşmişik hər şeyə narazılıq etməyə. Bütün günümü beləcə mübahisə ilə başa vururam.

-Evə gedəndə hırsını evdəkilərə tökürsənmi, qardaş? Vallah mən belə edirəm. Neynəyim, yoxsa sakitləşə bilmirəm.

Orta yaşlı bir kişinin yarızarafat, yarigerçək dediyi bu sözə gülən də oldu, narazılıq edən də.

Ən çox da qadınlar:

-Evdəkilər yazılı deyillər? - deyə kişini qınadılar. - Onların nə günahı var?

-Bu qədər adamlarla çənə döymək olar? Elə yaxşısı evdəkilərdir. - deyə bayaqkı kişi yenə də eyni şuxluqla zarafat etdi.

-Ağsaqqal, bir gün sizi evə buraxmayacaqlar.

Baş-başa verərək bayaqdan öz aralarında danışb-gülən oğlanlardan biri bu dəfə kişinin zarafatına reaksiya verdi.

-Onsuz da başımı götürüb qaçmağa yer axtarıram, bala.

Görünür, adam zarafat etməyi xoşlayırdı. Yoxsa niyyəti bu cür olan adam məqsədini açıb-ağartmaz.

Növbəti dayanacaqda avtobusa bir nəfər əlil mindi. Bu dəfə cavan oğlanlardan biri irəli gəlib onun əvəzinə gediş haqqını ödəmək istədi. Lakin əlil ona etiraz etdi. Cibindən çətinliklə kartını çıxarıb gediş haqqını ödədi və heç kəsi narahat etməmək üçün çəkilib bir kənarda dayandı. Heç kəsin ona yer verməsinə də razı olmadı. Nə Bakıkartdan şikayət etdi, nə də görkəmindən. Ətrafindakı insanlara sakit-sakit tamaşa edirdi. Üzdən heç nədən inciklik duyulmurdu. Çöhrəsindəki kədərin içində sanki təbəssüm görünmək üçün özünü irəli atırdı. Növbəti dayanacağadək dinib-danışmadı.

O, avtobusa minəndən hamı susmuşdu. Elə bil bu dəqiqliq hamı onu düşünürdü. Gizlicə boylanıb baxanlar da vardı. O isə üzərində hiss etdiyi baxışlardan qətiyyən narahatçılıq keçirmirdi. Kiminin ona yazığı gəlir, kimi də diksimib üzünü yana tutmuşdu. O, ya bu cür münasibətlərə alışmışdı, ya da özünü heç kəsdən əskik-artıq saymırırdı. Çox sərbəst görünürdü. Ən əsası odur ki, başqalarının qəbul edə bilmədiyi çox şeyi o qəbul etmişdi.

Bu qədər sağlam adamların arasında təkcə onda pozitivlik duyulurdu. Üzdən ele bir ifadə vardi ki, sanki ətrafindakı hər kəsə minnətdar idı. Aqressiv olmağa böyük səbəbi olduğu halda, olduqca xoş təsir bağışlayırdı. O hər şeyi: özünü, tələb edilən qaydaları və həyatın amansızlığını olduğu kimi qəbul edirdi. Daxilən sərbəst olması ilə hamidan yüksəkdə dururdu. Düşüb gedərkən heç kimin alışmadığı bir hərəkət də etdi.

-Salamat qalın. - deyib çətinliklə düşərək yoluna davam etdi.

Bu alqış sadəcə, xudahafızlaşmək deyildi. O özünün ən çox ehtiyacı olduğu şeyi insanlara arzulayaraq gedirdi. İnsanlar onun arxasında baxırdılar. Elə bu anlarda qarşı tərəfdən yola böyük bir avtobus çıxdı. Hamı boylanıb maraqla avtobusa tamaşa etməyə başladı. İndiyəcən belə bir avtobus görməmişdilər. Qəribədir, içəridə sürücü yox idi. Avtobus öz-özünü gəlirdi. Hələ bir dayanacaqda saxladı da. Qapılar da insanların təməsindən taybatay açıldı. Hamı təəccübə bir-birinə baxdı. Küçədəki adamlar da çəşib qalmışdılardı. Dayanacaqdakılar da elə bil minməyə cəsarət etmirdilər. Bayaqdan kart sisteminə narazılıq edən sərnişinləri yenə də bir sual düşündürdü: "Görəsən, bəs bu qəribə avtobusun gediş haqqını necə ödənilir? Orda kartı olmayana, olub gediş haqqını ödəməyənə kim nəzarət edir?"

ÜLVI SƏMAZƏN

AĞLAMA, QADIN

Ağlama, qadın,
Yanma mənim halıma,
Mən hicranın özüyəm,
kədərə tən adamam,
Hisslərini batırma,
dərdimin çirkabına.
Mən bir gündə min dəfə
ölüb gedən adamam.
Ağlama, qadın..
Göz yaşına dünya dəyməz,
Ağlama.
Danış, qadın,
Belə sakit, belə dinməz ağlama.
Göz yaşını batırma
dərdimin çirkabına..
Ağlama, qadın..
Axı sənin içində
böyük bir dünya yatır,
Dünya boyda xoşbəxtliyi
gəl özünə yük etmə,
Bu qocaman dünya
özü elə sən boydadır.
Ağlama, qadın,
Tanrı Nuhu bir də
göndərməyəcək bizə,
Ağlama,
Göz yaşında boğularıq,
ölərik,
Sən tanrıının
şeir yazmasının sübutusun
bilirsənmi?!
Sən tanrıının şeirisən,
Görürsənmi?!
Gerçək bu ki,

ən möhtəşəm şair Tanrı özü imiş.
Bəlkə elə
qadın özü Tanrıının bir üzü imiş.
Gerçək bu ki,
"Tanrı cənnəti
yer üzündə görməyimiz üçün
göndirmişdi bizə səni"
İndi qoyma,
izn vermə bəndələri
zərrə-zərrə üzə səni.
Ağlama, qadın
Mən hələ də inanmiram
Tanrıının Həvvani
Adəmin qabırğasından yaratmasına,
Əslində
qadınların ayağı altında imiş
Adəmin qovulduğu cənnət.
Ağlama, qadın,
göz yaşına dünya dəyməz
Ağlama
hislərini batırma
dərdimin çirkabına.

SAILƏ

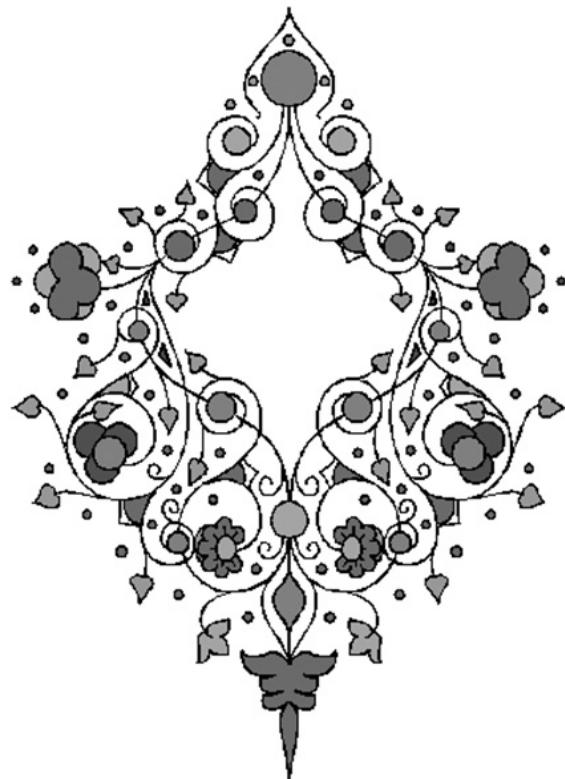
Bir qadın var uzaqda,
Yorğun,
Kimsəsiz,
Evinin tavarı yox,
Donur iki körpəsi...
Bir qadın var uzaqda
ayağının altını xatirələr əzir ee...
Bir qadın var uzaqda,
İkicə körpəsinə
bir loxma çörək üçün,
Küçə-küçə gəzir ee...
Bir qadın var, əri şəhid,

oğlu körpə, qızı xəstə,
Duyğuları nakam ölüb,
arzuları bir qəfəsdə,
Bir qadın var qəlbi tikə-tikədi ee,
Ağrıları boyunnan da yekədi ee..
Bir qadın var yastiğına yaş toxuyur,
Sol yanında tanrı ölü,
Çarpayısı yaş qoxuyur...
Acizliyi gözlərində yaşa dönür,
Bənizinnən nifrət damır,
sol tərəfi daşa dönür..
Bir qadın var uzaqda
Yorğun,
Kimsəsiz,
Evinin tavanı yox,
Donur iki körpəsi...

XATİRƏLƏR DEYİRƏM

Şorbası acı dadır,
tək qalan adamların,
Çayı, zəhər olur ee,
Əsas da qış ayları,
darixmaqlar artır aa,
Tək qalmaq da dəyişir,
Lap birtəhər olur ee...
Bir də ki səhər açdı,
günəş ovur gözünü
Bunun hələ birtəhər,
yuxudan qalxması var,
Sonra da tənbəl-tənbəl
başını qaldırması,
Saçını yoluşdurub,
güzgüyə baxması var,
Hərdən sıxlaması var
bu süləngi təkliyin,
Hərdən darixması var,
Və darixmaqdə var ki,
gözlərinən yıxılır,
əllərinə dolur ee.
Hərdən də, saçlarına
payız sığal çəkir ha..
Bir xatırla məni də,
Xatırla dünəni də,
Dünənki gecəni də,
Navalçanın səsinin,
külləklə ahəngini,
pəncərədən baxdığını,
o səssiz küçəni də,
İndi çevirilib daha

dünənlərə sevgimiz,
Dünənlərə çevirilib
bu günlərdə, əzizim,
Elə bil ki, bu gün də
bir şey çatışır nəsə
Daha yuxularda da
dünəndən danışıram.
Xatırələr dünəni
buraxmir ki, nədənsə.
Xatırələr deyirəm,
Hərdən bir əllərimdən
yapışır anam kimi,
Hərdən də darayanda,
Saçlarımı yolur ee...
Şorbası acı dadır,
tək qalan adamların,
Çayı, zəhər olur ee,
Əsas da qış ayları,
darixmaqlar artır aa,
Tək qalmaq da dəyişir,
Lap birtəhər olur ee...

GÜNAY ƏLƏKBƏROVA

BİR KÖNÜLDƏN MİN KÖNÜLƏ

"Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizə sadıqik, bu dəyərləri qoruyuruq, saxlayırıq, ənənələri yaşadırıq və bizim gücümüz də bundadır..."

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Hər bir xalqın öz adət-ənənəsi, milli-mənəvi və dini dəyərləri var. Dünyanın ən qədim xalqlarından olan Azərbaycan da özünün zəngin milli-mənəvi, əxlaqi, dəyərlər sistemi ilə bəşər sivilizasiyasına əvəzsiz töhfələr vermişdir. Buna görə də biz öz milli-mənəvi, dini dəyərlərimizlə, adət ənənələrimizlə fəxr edirik. Milli-mənəvi dəyərlər sisteminə malik olmaq hər bir xalqın mədəni simasını göstərir. Bu dəyərlər nə qədər zəngin olsa, həmin gənclər də o qədər cəmiyyət üçün xeyirli şəxs kimi yetişir və dövlətin dəha da güclü olmasına töhfə verir. Min illər boyu formalaşan və Azərbaycan xalqının yüksək mənəvi dəyərlərə malik olduğunu göstərən təkraredilməz ənənələr millətimizin keçmişini ilə bu günü və gələcəyi arasında sarsılmaz bir mənəvi körpü rolunu oynamadadır. Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması bu gün daha çox aktualdır. Çünkü milli-mənəvi dəyərlərimizin Azərbaycan xalqının formalaşmasına təsiri böyük olduğu kimi, milli dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsində də xüsusi rolu vardır. Bu mənada Azərbaycan xalqı da başqa xalqlardan fərqlənir. Ailələrimizdə böyüyə hörmət, ata-anaya sevgi, ehtiramla davranışmaq, kiçiklərə qayğı, diqqət əsas göstəricilərdəndir. Bundan başqa bizim gələcək nəsillərə örnek olan əxlaq, tərbiyə simvolu, məhəbbət etalonu kimi daim hörmətlə

anılan nümunəvi ənənələrimiz çoxdur.

Azərbaycan xalqı əslər boyu mənəvi dəyərlərimizdən olan xeyirxahlıq, fədakarlıq, könüllü və təmənnasız kömək ənənələrini yaşatmış və bu günə kimi qoruyub saxlamışdır. Könüllülük insanları bir amal uğrunda birləşdirən birgə fəaliyyət formasıdır. Könüllülük həm də vətənpərvərlik məktəbi, öz xalqına, dövlətinə, milli-mənəvi dəyərlərə bağlılıq və xidmət nümunəsidir. Dünyada könüllülük fəaliyyətinin neçə əsrlik tarixi vardır. Bu könüllülük müxtəlif coğrafi ərazilərdə müxtəlif səbəblərlə həyata keçirilib. Qədim zamanlarda müxtəlif dinlərin yayılması və təbliğati zamanı, xəstəlik epidemiyaları başladıqda həkimlərin insanlara yardım etməsi və s. fəaliyyətlər könüllülük prinsipləri üzərində həyata keçirilib. Beləliklə, könüllülük öz iradəsi və sərbəst seçimi əsasında heç bir maddi xeyirə əsaslanmayan və cəmiyyətin rifahının daha da yaxşılaşdırılmasını qarşıya məqsəd qoyan sosial bir fəaliyyət istiqaməti hesab olunur. XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllerinə nəzər salsaq, bir sıra xeyriyyə cəmiyyətlərinin yarandığını və insanların burada könüllülük prinsipi ilə müəllim, tibb bacısı və digər sahələrdə çalışdığını görə bilərik. XX əsrin ikinci yarısından etibarən könüllülük, həmrəylik, sosial məsuliyyət kimi ali dəyərlər sistemləşdirilərək, BMT könüllüləri tərəfindən koordinasiya

olunmağa başlayıb və beləliklə, könüllülük dünyada kütləvi bir sosial fəaliyyətə çevrilib. 1985-ci ildən iqtisadi və sosial inkişaf naminə hər il 5 dekabr BMT-nin Baş Məclisi tərəfindən Beynəlxalq Könüllülər Günü kimi qeyd edilməsi təklif olunub və həmin tarixdən bu gün qeyd olunur.

Azərbaycanda da könüllülünün tarixi kifayət qədərdir və bu fəaliyyət bizim milli-mənəvi dəyərlərimizə, eyni zamanda sülhsevər və ümuməşəri dəyərlərə nə qədər bağlı olduğumuzun göstəricisidir. Öl-kəmiz yenidən müstəqillik əldə etdikdən sonra güclü bir dövlətə çevrilməsində, insanların rifahının getdikcə yaxşılaşmasında, ictimai-siyasi proseslərdə könüllülərin kifayət qədər rolü olub. İlk yaranan könüllülər özünü müdafiə dəstələrini, müharibəyə könüllü gedən həkim və tibb bacılarını misal kimi göstərmək olar. Qanlı 20 Yanvar hadisələri zamanı insanların xəstəxanalara könüllü gedərək qan verməsi də xalqımızın könüllülük dəyərlərinin bariz nümunələrindəndir.

Müasir Azərbaycanda könüllülük sahəsində real inkişaf ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra başlayıb. Elə buna görə də könüllülük hərəkatının nəzərə çarpacaq yüksəlişi məhz ümummilli liderimizin adı ilə bağlıdır. Belə ki, ulu öndərin idarəciliyinin ilk illərindən başlayaraq, hərtərəfli və davamlı inkişaf məqsədilə dövlət və özəl sektorlar, vətəndaş cəmiyyəti arasında əməkdaşlıq diqqət mərkəzində saxlanıldı. Bu prosesə insanları könüllü şəkildə cəlb etməyə, onların sahə təcrübəsindən yaranmağa mühüm əhəmiyyət verildi. Beləliklə, 1998-ci ildə Gənclər və İdman Nazirliyi, BMT İnkişaf Programı və BMT Könüllüləri Proqramının birgə layihəsi fəaliyyətə başladı. 1998-2000-ci illərdə bu programın nəticəsi olaraq ölkədə güclü könüllü komandası yaradıldı və könüllülük prinsiplərinin geniş auditoriyaya töbliğinə start verildi.

Son illərdə könüllülük hərəkatı respublikamızın davamlı inkişafının təmin olunmasında daha çox diqqət çəkir. Ulu öndər Heydər Əliyevin uğurlu davamçısı olan Prezident İlham Əliyev də gənclərə qayğıyla yanaşmış, onların asudə vaxtlarının daha səmərəli keçməsi üçün könüllülük hərəkətanın yaranmasına təkan vermişdir. XXI əsrin əvvəllərindən ölkəmizin yüksək neft gəlirləri ilə müşayiət olunan yeni bir dövrü başladı. Bu dövrdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin reallaşdırıldığı siyasetin əsas məqsədlərindən biri neft kapitalının insan kapitalına çevrilməsi idi. Bu zaman qarşıya qoyulan məqsədləri gerçək-

ləşdirmək üçün innovativ və geniş kütlənin maraqlarına cavab verən yeni addımlara ehtiyac vardı və əlbəttə, bu sahədə könüllülünün mühüm önəm daşıması danılmaz idi.

Beləliklə, Azərbaycanda könüllük fəaliyyətinin yeni inkişaf mərhələsində təkanverici rolu 2009-cu ildə Milli Məclisin qəbul etdiyi "Könüllü fəaliyyət haqqında" qanun təşkil etdi. 10 maddədən ibarət bu geniş və əsaslı qanunla Azərbaycanda könüllülük fəaliyyəti davamlı inkişaf yoluna qədəm qoydu. 2012-ci il dekabrın 29-da 1 sayılı Bakı "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışı zamanı bir qrup "ASAN könüllüsü" ilə görüşən Prezident İlham Əliyev "ASAN" könüllülük hərəkatına öz xeyir-duasını verdi. 2013-cü ildə isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin (ASAN Xidmet) yanında aktiv və konstant könüllü təşkilat olan ASAN Könüllüləri Təşkilatı (AKT) yaradıldı. Bununla da könüllülər hərəkatı "ASAN xidmət"dən başladı. 2016-cı il dekabrın 28-də 1 sayılı Bakı "ASAN Kommunal" mərkəzinin açılışı zamanı dövlət başçısı tərəfindən səsləndirilən fikri xatırlamaq istərdim: "ASAN xidməti" könüllülər hərəkatından ayıra bilmərik. Bu da bir yenilikdir. "ASAN" yaranana qədər Azərbaycanda könüllülər hərəkatı olmamışdır. Biz könüllülər haqqında eşitmışdım. Ancaq könüllülər hərəkatı nədir, onu bilmirdik. Bu gün artıq bu hərəkat Azərbaycanda yaşayır". İlham Əliyev həmçinin vurğuladı ki, ölkəmizin sürətli və uğurlu inkişafi davam edir, ölkə qarşısında duran bütün vəzifələr icra olunur. Bu gün Azərbaycan dünyada çox sürətlə inkişaf edən ölkə kimi tanınır. Biz isə əldə edilmiş uğurlarla kifayətlənməməliyik, daim irəliyə baxmalıyıq və ilk növbədə, bu gün həll edə bilmədiyimiz məsələləri həll etməliyik, nöqsanları, problemləri aradan qaldırmalıyıq. Əlbəttə ki, gənclər bu sahədə bizim ən birinci yardımçılar ola bilərlər və olmalıdırlar. Ona görə ictimai nəzarətin gücləndirilməsi çox önemli məsələdir. Cünki ictimai nəzarət olan yerdə işlər daha yaxşı gedir. Azərbaycan 28 ildir ki, müstəqil dövlətdir. Ölkəmizdə uğurla həyata keçirilən gənclər siyasetinin bu il 25 il tamam olur. 25 ildir ki, Azərbaycan gənci tarixi, milli və mədəni mənşəyiyyətinin qorunması yolunda daha ciddi addımlar atmaqdadır. Biz beynəlxalq tribunallarda çıxış edərkən "Mən müstəqil Respublikanın vətəndaşıyam", - deyə özümüzü təqdim edirik. Bu amilin əhəmiyyətini nəzərə alaraq gəncləri ölkəmizin həyatında daha da fəal iştiraka çağırıram. Cün-

ki bu, bizim Vətənimizdir, çünkü bu, bizim Azərbaycanımızdır.

Respublikadakı könüllülük fəaliyyətinə bir daha nəzər yetirsək görərik ki, "ASAN" könüllülük hərəkatı digər könüllülük fəaliyyətlərinin də yaranmasına müəyyən təsir edib. Buna misal olaraq, KOB (Kiçik Orta Biznes) və "Bir" Tələbə-Könüllü programının könüllülərini, daha sonra isə 2019-cu il yanvarın 24-də Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Tərəvəzçilik Elmi-Tədqiqat İstítutunun və "Kartof və tərəvəz toxumları istehsalı" kompleksinin açılışı zamanı dövlət başçısına təqdim olunan "Aqrar İnkışaf Könüllüləri" hərəkatını da göstərmək olar. Aqrar İnkışaf Könüllüləri" Təşkilati da öz növbəsində "Yaylaq Könüllü Düşərgəsi" layihəsini həyata keçirdi. Gənclərin potensialından daha səmərəli istifadə etmək, cəmiyyətin bütün sahələrində gənclərin fəal iştirakına şərait yaratmaq, onlara peşə vərdişlərini aşılamaq və təcrubi biliklərini artırmaq həmçinin vətəndaş məmənunluğunu artırılması, vətəndaşlar arasında könüllülüğün təbliği məqsədi ilə Ailə, Qadın və Uşaq Problemliyi üzrə Dövlət Komitəsinin tabeçiliyində fəaliyyət göstərən 11 Uşaq və Ailələrə Dəstək Mərkəzləri cəlb olunmuş, Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə müvafiq qanunvericiliyə uyğun olaraq könüllü fəaliyyət təşkil olunmuşdur.

Çoxlu sayıda könüllü hərəkatlarının yaranması əslində bu sahədəki sağlam rəqabət mühitini formalaşdırır və nəticə olaraq bütün tərəflər və ümumilikdə dövlətimiz, cəmiyyətimiz qazanmış olur. Bu hərəkatlar bizə, təcrübəli, bacarıqlı, müasir düşüncəli və ölkə başçısının hər zaman vurğuladığı kimi dəyərləri özündə birləşdirən müasir Azərbaycan gəncini və kadru ehtiyatını qazandırır. Könüllülük dövründə gənclər respublikamızda aparılan islahat və inkişafın kənardan passiv izləyicisindən onun aktiv bir parçasına çevrilir. Gəncləri bura ilk olaraq səmimi bir mühitdə təcrübə və dostlar qazanmaq imkanı cəlb edir. Burada özünü ifadə etmək üçün əlverişli imkanlar var. Hər bir könüllü öz ideya və layihəsini irəli sürə bilir. Yaradılmış mühit gənclərin gizli qalmış potensial və bacarıqlarını üzə çıxartmaq imkanı verir. Könüllü olaraq təşkilatların lahiyələrində iştirak etməklə təcrübəli menecərlər öz liderlik və idarəedilik bacarıqlarına yeniliklər qata bilər, yüksəyə can atan gənc mütəxəssislər isə yeni təcrübələr əldə edə bilər və qazandıqları şəbəkələşmə ilə işlədikləri yerdə daha yüksək mövqelərə iddia edə bilərlər. Həmçinin könüllülük fəaliyyətinə cəlb olunmuş hər bir gənc üçün

könüllü kimi çalışmaq və ilkin iş təcrübəsi, uğurlu karyera qurmaq istiqamətində mühüm amil hesab oluna bilər. Çünkü heç bir təcrübəsi olmayan gənc üçün könüllü kimi işləmək iş haqqında, komandada işləmək, iş zamanı ünsiyyət qaydalarını və s. öyrənmək vacibdir.

Könüllülərimiz ölkəmizdə keçirilən irimiqyaslı beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsində də əvəzsiz rol oynamışlar. Son illərdə ölkəmizin ev sahibliyi etdiyi "Eurovision-2012" mahni müsabiqəsi, 2015-ci il I Avropa Oyunları, 2017-ci il IV İslam Həmrəyliyi Oyunları, "Formula -1" və digər mötəbər və irimiqyaslı tədbirlərə on minlərlə könüllü cəlb olundu. Bu tədbirlərin keçirilməsi nəticəsində Azərbaycanın beynəlxalq miqyasa çıxarılaçq böyük potensiala malik, eyni zamanda, təcrübəli könüllü bazası formalasdı. Qazanılmış uğurlarda Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın rolü danılmazdır. Məhz Mehriban xanımın əzmkar fəaliyyəti nəticəsində ölkəmizdə keçirilən mötəbər tədbirlərdə on minlərlə könüllünün fəaliyyəti yüksək və professional səviyyədə təşkil edildi.

Bu gün könüllü hərəkatların yaranması məqsədi ilə dövlətimiz tərəfindən zəruri addımlar atılır, dövlət dəstəyi mexanizmləri formalasdırılır. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 30 dekabr 2019-ci il tarixili sərəncamı ilə Gənclərin fərdi inkişafına təkan vermək, onlarda sosial məsuliyyət hissini artırmaq, ölkəmizin dayanaqlılığının inkişafı üçün səmərəli istifadə etmək məqsədi ilə 2020-ci il Azərbaycan Respublikasında "Könüllülər ili" elan edilib. Ölkə başçısı tərəfindən könüllülüyü göstərilən bu dəstək bizi neçə illər tarixi olan könüllülük ənənələrinə qaytaracaq və gənclərə yeni fürsətlər yaradacaq.

Azərbaycanın parlaq gələcəyinin təminatçısı olan gənclər müstəqil Azərbaycan naminə bütün güclərini toplamalı, vətənin inkişafı üçün səylə çalışmalı, öz siyasetində onlara arxalanan ölkə Prezidentinin etimadını həmişə doğrultmalıdır. Göründüyü kimi, bu gün Azərbaycan gəncliyinin öündə böyük qapılar, yollar açılıb. Tarixi milli-mənəvi dəyərlərimiz, Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi tədbirlər, eyni zamanda, ölkəmizin zəngin resursları gənclərimizin inkişafı üçün müvafiq şəraiti yaradır. İndi əsas vəzifə gənclərin bu imkanlardan layiqincə yararlanıb, həm öz inkişafını təmin etmək, həm də dövlətimizin mənafeyini etibarlı şəkildə müdafiə edən layiqli vətəndaş kimi formalaşmaq üçün ciddi iradə ilə çalışmalıdır.

ÖMƏR SƏMƏDOV

BU ŞƏHƏR SƏNSİZ

Məni qoy bir yana, bu şəhər sənsiz
yaman çox darıxır, yaman üzülür.
Sanki sən getdiyin həmin yollara
mən gəlməyim deyə duman süzülür.

Bir addım qabağı görə bilmirəm.
Bilmirəm aparır hara bu yollar.
Ya qovuşduracaq səninlə məni,
Ya da ki, çəkəcək dara bu yollar.

Bu qədər insafsız, vəfəsiz olma,
İnsan da insanı belə üzərmi?
Getdiyin o insan sənin yolunda
Ömrünü sən gələn yola duzərmi?

Mən oldum ömrümü verdim yolunda
Üstündən basaraq əzdin qəlbimi.
Nə vaxtsa peşiman geriyə dönsən,
Gələrək qucaqla soyuq qəbrimi.

Bir dəstə sevgini çələng yığarsan,
Qoyarsan qəbrimin üstündə qalsın.
Bu yağan yağışlar islatsın onu,
Torpaqdan sözərək qəbrimə salsaın.

TƏKLİYƏ YOL ALDIM, GƏLIB ÇATARSAN

Xəyallar yorulur, ürək bir yana,
Ürəyim də dolub sığmayır cana.
Dözmədim, Allaha şikayət etdim,
Dərd üçünmü gəldim fani dövrana?

Dostlara güvəndim, boşuna getdi,
Yıxıldım, əlimdən tutan olmadı.
Xəyanət yarımin xoşuna getdi,
Guya ki, qəlbini yatan olmadı.

Həyatda güvənmək böyük yalandı,
Güvənmə kimsəyə, itib-batarsan.
Baxıram eşq evi onsuz virəndi,
Təkliyə yol aldım, gəlib çatarsan.

Bəhanə hamının əlində hazır,
Guya ki, Öməri tamahkar bilir.
Ömər də onlara hey şeir yazır,
Dinləyib Öməri günahkar bilir.

URƏK

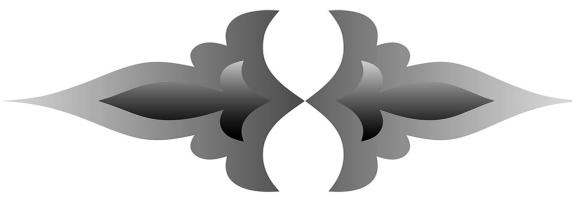
Ürəkdir, pak, təmiz ayna deyil ki,
Bu üzdən o üzü görə biləsən.
Esq ilə döyünen böyük dünyadı
Çalış o dunyaya girə biləsən

Girdiyin ürəyi çalış ki, qırma,
Qırılsa, yenidən düzəltmək olmur.
Çalış ki, sevərək qoru sən onu,
Sevəndə sevgisin tükətmək olmur.

Balaca ürəkdir böyük eşqləri,
Yaşadır içində hec nəyə satmır.
Atırsan eşqini həzzin badına,
Amma ki, ürəklər sahibin atmır.

Yadlara aldanıb tora düşürsən,
Cəzasın yenə də ürəyin çəkir.
Səni sevənləri görmürsən deyə,
Yadlar da qəlbini xəyanət əkir.

Unutma, ey insan, hec zaman dəyməz,
Yadlara inanıb könül bağlamaq.
Dəyərli sandığın dəyərsiz üçün,
Dəyərmi qəlbini üzüb dağlamaq?

TURAC HİLAL

QÜRURUM

(hekayə)

Böyük tənəffüs idi. Növbəti dərs riyaziyyat olmalı idi. Sınıf yoldaşım dəftərini evdə unutmuşdu. Mənə yaxınlaşış dedi:

-Gedək mənimlə bizə, riyaziyyat dəftərini gətirək.

Əslində sinifin qızları mənimlə heç dəhlizə çıxməq istəməzdilər. Çünkü mən onlar kimi hər il təzə donla məktəbə gəlmirdim, onlar kimi parıldayan ayaqqabı geyinirdim, hər gün dərsə gələndə özümlə pul gətirmirdim... Atam xəstə idi, anam da həm xəstə atama baxırdı, həm də evi dolandırırdı. Evimizdə günlərlə qənd-çayımız olmurdu.

Amma dərslərimi əla oxuyurdum. Riyaziyyati hamidən yaxşı bilirdim və sınıf yoldaşım da yaxşı bilirdi ki, bu gün məsələni bircə mən yazmışam. Ona bircə mən kömək edə bilərəm. Ona görə məni özü ilə aparıb, məsələnin həllində ona kömək etməyimi istəyirdi. Onların mənə ehtiyac duymaları içimdə qeyri-adi bir hiss yaradırdı. Amma bu hissin nə olduğunu bilmirdim.

Həmişə dərslərimi əla oxuyurdum ki, heç olmasa, dərsə görə mənimlə dostluq etsinlər. Hansısa bir çalışmanın həllində kömək lazım olanda hamı başına yiğisib bir-iki saat mənə qarşı olduqca mehribanlıq edirdi. Sonra yenə tək qalırdım.

Sınıf yoldaşımın atası imkanlı idi. Evə çatdıq. Həyətin qapısından içəri girib anasını çağırıldı:

-Ana, riyaziyyat dəftərini ver. Evdə stolun üstündədir.

Anası evin pəncərəsindən başını çıxarıb dedi:

-Qalx evə, atan gəlib, sizə kolbasa alıb, bir dilim ye, sonra gedərsən. - Üzünü mənə tutub məni də dəvət etdi.

-Sən də gəl, qızım.

Mən də utana-utana qızla evə qalxdım. Kolbasanın iş-tahaçan qoxusu evi bürümüşdü.

Əslində, mən heç bilmirdim kolbasa nə olan şeydir.

Amma ətrindən çox dadlı olduğu bilinirdi. Bizim evdə ən dadlı yemək makaron olardı, o da həftədən, iki həftədən bir, uzağı iki dəfə.

Qızın özündən kiçik bacısı və qardaşı da evdə idi. Uşaqlar süfrəyə elə daraşmışdır ki, sanki aylarla ac qalıb, indi kolbasa-çörək gördülər... Mən isə mat-məttəl ac gözlükle süfrəyə daraşan uşaqlara baxırdım.

Uşaqların anası bir dilim kolbasanı çörəyin üstünə qoyub mənə uzatdı. Mən bir çörəyə, bir də qalan son dilimin üstündə dalaşan uşaqlara baxdım və qəti şəkildə: "İstəmirəm, çox sağ olun, mənim kolbasadan xoşum gelmir, verin onlar yesin", - dedim. Çox inad etdişə də, əlinə belə baxmadım.

Bu hərəkətimdən ana qəfil tutuldu. Uşaqlarına yaxınlaşış hərəsindən bir çımdık qoparıb dedi:

-Utanın, ölüñ, bu qədər alırıq, yeyirsiniz, yenə gözüñüz doymur. Görün, ac olsa da, bir tikə yemədi. Gözü toxdu, gözü! Qüruru var!

Dəftəri qızının qoltuğuna verib, acıqla itələyib dedi:

-Get, heç olmasa, dərsini oxu da, nəyin əskikdir?! Bax, gözünə su al, bütün dərslərini də əla oxuyur.

Anasının sözlərindən utanan sınıf yoldaşım dəftəri götürüb tez evdən çıxdı. Yol boyu bir kəlmə belə kəsmədən məktəbə gəldik. Yenə bütün uşaqlar başına toplaşdı, həvəslə məsələnin həllində onlara kömək etdim. Dərs bitənə kimi qız başını qaldırıb üzümə baxmadı. Mənsə heç nə olmamış kimi göstərirdim özümü.

O gün mən bir boy uzandım sanki. Özündən elə xoşum gəldi ki. Sanki paltarım da təzələndi, ayaqqabılarım da parıldadı. Başımı dik tutub gəzdim. "Gözü toxdu, gözü!", "Qüruru var!" Bu ifadələr qulağında elə səslənirdi, canıma elə yayılırdı ki, bütün acliğim itirdi, dünyanın ən dadlı yeməklərini yemiş kimi olurdum.

...Və mən o gün hamidan varlı olduğumu bildim. Çünkü mənim qürurumvardı, QÜRURUM!

AYNUR DƏRYA

SƏNSİZLİK

Sənsizlikdən deyim sənə bu gecə,
Ağırkı həsrətin, ağırdı dərdin.
Ürəyin dözməzdi mən kövrəlincə,
Axan göz yaşımı özün silərdin.

Sənsizlikdən deyim sənə bu gecə,
Yenə gözü yaşılı tənhayam, yenə.
Qəlbən buz bağlayıb yoxsa ki necə,
Bu nə işgəncədir verirsən menə?

Sənsizlikdən deyim sənə bu gecə,
Bir badə şərabla ortaq olmuşam.
Dərdlərim həmdəmdi mənə bu gecə,
Sənsizlik içində dustaq olmuşam.

GƏZİRƏM

Özüm dərdli ikən çarə gəzirəm
Dərdi mənimkindən az olanlara.
Ömrüm qışa dönüb tir-tir əsirəm,
Heyranam həyatı yaz olanlara.

Dərdimi kimləsə bölə bilmirəm,
Zorun öhdəsindən gələ bilmirəm.
Ürəkdən sevinib gülə bilmirəm,
Həsrətəm əhvalı saz olanlara.

İnsan var qəm-kədər üst-üstə gəlir,
Dərdi olsa belə sevinir, gulur.
Çox şeylər nədənsə adı görünür,
El-aləm dilində söz olanlara.

Səninlə dərdini bölən də vardır,
Yalandan ağlayıb, gülən də vardır.
Guya ki, göz yaşın silən də vardır,
Asandır üzündə üz olanlara.

DƏRD

Dərdimi qəlbimdə necə gizlədim?
Heç gizli qalmasın, açım, söyləyim.
Qarabağ dərdidir mənim gileyim,
Göynədir sinəmi közü dərdimin.

Bu həsrət, bu hicran hacan bitəcək?
Ya arzum çin olar, ya can bitəcək
Kim mənim dərdimə çarə edəcək?
Qalıbdır yollarda gözü dərdimin.

Hər kəsin qəlbində bir arzusu var,
Bir arzu, bir ümidi onu yasadar.
Həyatım boyunca nakam arzular
Olubdur sizlayan sazi dərdimin.

İnşallah, sonlanar Qarabağ dərdi,
Ayrılıq ölümən, vallah, betərdi.
Fəsillər bir-birin əvəz edərdi,
İndi açılmayırla yazı dərdimin.

Ay Aynur, gənc yaşda bu nə qubardı?
Dərdlərim xoş nə var yudu, apardı.
Ruhum şaxta tutdu, tufan qopardı,
Yayda da ərimir buzu dərdimin.

MİNAXANIM NURİYEVA TƏKƏLİ
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru

Adı özünə, sözünə və şeirinə yaraşan şair

Sorus ürəyindən orda varam mən,
Nə qədər mən sağlam, ürəyimdəsan.
Qalib aralıqda intizar çəkən
Həm sənin eşqindir, həm mənim eşqm.

Bu gözəl misraların müəllifi şair Həqiqətdir. Əlimdə bir kitab var "Sazlı-sözlü dünyam" ...hayif ki, bir az əlimə gec çatdı. Bəli, adı özünə yaraşan insanlar var, həqiqət kimi sadə, dürüst. Əbəs yerə bir şeirində demir ki, "İnsani nifrətdən yox, sevgidə birləşdirən həqiqəti sevirəm". Saf ürəkli, elə anadan müəllim kimi doğulan bu sazin, sözün ağası uşaqlara saz sənətinə öyrədir, bu sehirli sənətin sirləri ilə, həyəcanı ilə... Həqiqətin şeirləri təbiliyi, səmimiliyi ilə seçilir, yadda qalır. O, qələmə aldığı irili-xirdalı hər bir şeirini məharətlə yüksək poetiklik səviyyəsinə qaldırmağı bacarıır. Bu mənada onun canlı və dərin müşahidələrinin nəticəsi olan şeirləri, ayrıca misraları da poetik tələblər baxımından mükəmməldir:

Bənövşə olaydım baharda gülən,
Ya bülbül olaydım nəğmələr deyən.
Uçanda səmada ulduza dönən
O ağ göyərçinə sirdəş olaydım.

("*Mən olaydım*")

Həqiqət saz üzrə müəllimdir, eyni zamanda saz da Həqiqətə müəllimlik edir. Onun yaradıcılığı əhatəlidir: Həqiqət lirik şeirlər, qəzəllər, qoşma, gəraylı, təmsillər, divanilər, poema və dramatik dastan yazar. Əslində sazlı-sözlü dünya Həqiqətin öz dünyasıdır, kitaba siğışdırıb, bütün bunları bir kitabda toplayıb vere bilib. Öz dünyasının adını verdiyi kitabı yarpaq-yarpaq çevirdikcə ucsuz-bucaqsız, əngin söz dünyası açılır göz önünde. Sözün nə

qədər rəngi, çaları olmış... Məncə, bu zənginlikdə sazin da rolü var: bu öz nigarın bildiyin, həmdəm sandığın saz köksün üstə, çaldıqca çalasan... gözün yol çəkdikcə dalasan, bala-bala sinəni qızdırasan. Saz sözə, söz saza həyan ola. Həqiqət üçün saz bir ilham qapısına düşərli açardır, bu açarla o, sevincini, kədər və intizarını poetik formada bildirməyi bacardı:

Ömrümə bir günəş doğa təzədən,
Məni qaranlıqdan ala bir səhər.
Alıb telli sazi basa bağrina
Bir könül havası çala bir səhər
("*Bir səhər*")

Sözlərin bulaq saflığı, günəş istisini duyduqca düşüñürsən ki, sazin hərarəti, istisi gətirib bəxş edib bunu misralara.

Həqiqət vətənpərvər qələm adamıdır; şeirlərinin mündəricəsindən bir yer-yurd, el-oba, od-oçaq sevgisi sezilir Həqiqətin. Hər biri bir vətən timsali olan Kəlbəcər, Leyli bulağı, Qabqdöş, İrəvan, Gədəbəy, Ləzgi qayası, Darvaz, Şinix, Qarabağ, Təbriz, Laçın, Cıdr düzü, Topxana, Gülablı, Savalan, Dərbənd, Mil, Muğan, Gümrü, Göyçə, Cəbrayıł və s. kimi yer-yurd adlarını şeirlərinə gətirib. Bilirsən ki, yurd həsrəti qədər heç nə insannın dincliyini qaçırb, ərşə çəkə bilməz. Dinc, rahat günü olmaz adamın; elə hey gözləri yolda, qulağı səsdə qalar. Vətən, doğma ev, oçaq sevdalı şeirləri də çoxdur şairimizin. "İrəvandan gələn gəlin"də yurd həsrətli, ayrılıq yüksək belə parçalar çoxdur. Bəzən bu sevgi acı etiraflara döñür nələri əldən verdiyimizi düşündükcə:

Üz çevirib Vətən adlı gözəldən
Ayri düşdük qana-qana, ay ana.

Yaxud,

Salam olsun, atam yurdu a dağlar,

Yenə sizi ziyarətə gəlmışəm. - kimi misraların yalnız sədaqətlə sevən, könül telləri ilə bağlanan qəlbən qopa biləcəyinə inanıb əmin ola bilirsən.

Həqiqətin vətən şeirləri, yaxud hikmətli söz səciyyəsində sözlərə, deyimlərə tökülən "sənə canımmı söyləyim, can elə adındadır", "vətən üçün qandan keçən", "vətən oğlu", "..." kimi "izhari-məhəbbət" nümunələri çox təsirlidir və doğrudan da özünə çoxlu həmfikir tapır.

"Irəvandan gələn gəlin" poemadır; özü ilə bir toy ovqatı, dünya boyda təəssürat yaranan nəğmə kimi poema. Yığcam, aydın, səlis, həm də poetik ağırlıqlı əsər. Mövzusu itirilmiş Vətən torpaqları. Bizimlə birlikdə yaşayan, bizimlə böyüküb yaşlanan mövzu.

Yardan ayrı düşmək aşıqların hicrani aşiq İmanın dərqli taleyi. Aşiq Növrəs İmanın faciəli həyatı çox əsərə mövzu olub. Amma Həqiqət bu qəm-kədər dolu həyatı təfərruatları ilə kağıza köçürüb

Məhəbbəti tərənnüm edib, həm də onun məhəbbət dastanını yaradıb. Poema sənədli əsər sayıla bilər. Aşiq Ələsgərin qardaşı oğlu və onun halətini pozan faciə məzmunlu hekayət kifayət qədər yayılıb. Demək, gənc İman vaxtsız ölmüş qardaşının xanımı ilə - evin gəlini evdən çıxmasın deye evləndirilir. Öz sevdiyi qızdan ayrılmak və ən dəhşətlisi qardaşının yatağına girmək onun əsəblərini tamamən pozur. İman dərd əlindən başını itirir. Onu gördüm deyən yoxdur; o, yoxa çıxır. Keçmiş adətlərimiz, onun çürük məzmunu bir faciəni ortaya qoyur.

Həqiqət aşiq İmanın nakam taleyinə həsr etdiyi poemasına da İmanın öz dillər əzbəri olan yaralı şeirini də salmışdır:

Ovsunçuyam bir şahmarın qoynunda,

Yatıram yanında yar əvəzində.

Xəstəyəm, ürəyim nar sorağında,

Yeyirəm divarı nar əvəzində.

Xoşbəxtlik qaçaq düdü səhrada ilgim kimi gah göründü, gah çekildi. Məlum oldu ki, heç yox imiş bu səadət... Burada deyildiyi kimi:

Iştayıram uçam, şahpərim sinar,

Bülbüləm, gülşəndən olmuşam kənar.

Cəsədim od tutar, alışar, yanar,

Od allam ağızma qar əvəzində.

İmanın ən məşhur şeirlərini yada salmaqla şairə həsr etdiyi poemada həm də bu sevilən nakam şairi təbliğ etmək, yaddaşlara gətirmək məqsədi güdürlər.

Milli düşüncəmiz, milli kimliyimizin şərhi onun yaradıcılığının mayəsidir. Şeiriərində ana, eşq, saz, vətən, yurd məfhumişləri sevilə-sevilə boy göstərir; şairin çevrəsinə, çevrəsindəkilərə sədaqtəni, vəfasını biruze verir.

Qəlibləşmiş aforizmlər "hər "qurban" sözünə inanma, könül"; "ala qarğı yuvasında tərlandı"; "sözü söz qiymətin bilənə söylə"; "sevgi tənhalıqla barışmır bəzən"; "qaç-

maqla qurtarmaz yol"; "dünya eşqdən yaranıb"; "əsgər gedib şəhid gələn"; "həqiqətin qardaşı", "yetim könlüm", "baş əyirəm hörmətinə", "ilan gəzzin, balaları dalınca"; "ay nura qərq etmir hər vaxt gecəni" kimi deyimləri ilə şairin öz bədii dilini gözəlləşdirməklə bərabər həm də dilimizin bədii-obrazlı fondunu zənginləşdirir.

Onun mənəvi dəyərləri qiymətləndirən "Mən", "Xeyir-dua istəyirəm", "Üzü bir", "Döndərə bilməz", "Düymələ", "Dünya", "Ay ana", "Tarixi iibrətdi bizə", "Deyimmi", "Bir az sən yalan dedin...", "Ayrıl", "Ola bilməz",

"Dünya", "Tamam yollar sayalandı", "Ruhum məni qınatdı" və s. şeirləri ilə tanış olan oxucu şairin dəqiq, qəti və tətəndaşlıq mövqeyinə heyran qalmaya bilmir. Həqiqət ince ruhlu, təmizliyə, safliğa bel bağlayan, sevgiyə, məhəbətə böyük ümidi bəsləyən bir könül şairidir. Oxucuda dərin maraq oyadan poeziyadır. İdeala, gözəlliyə, mənəvi safliğa sadıq olan, insanlıq və vətəndaşlıq hissələrini şeirlərinin canına hopduran bu şair.

Təbiət yarpaq-yarpaq səhifələnir, çiçək-çiçək açır, öz ölçüsündə, öz rəngində vəsf olunur: "çiçək əkdik, dəstə tutduq xəzəldən", "mən ki boynubükük kol bənövşəsi", Təbiət canlıdır, onun poetik gücünü natural bir səviyyədə göstərmək - rəssamlıq kimi bir sənətdir...

Ötdü qulağında bülbülün səsi,

Bulaq şiriltisi, çaylar nəğməsi.

Oyandy qəlbimdə yazmaq həvəsi

Gətirdin sən məni bu hala, nərgiz.

("Nərgiz")

*Arılar öpməsə gül ləçəyindən
Ağac budağında bar ola bilməz.
("Ola bilməz")*

*Hələ yanmamışdan ocağı sönən
Həm sənin eşqindir, həm mənim eşqim.
Bu yol başlamamış yolundan dönen
Həm sənin eşqindir, həm mənim eşqim
("Eşqim")*

*Cox bitkin, məna dolu, misralar var:
Susdu, sükutuya eylədi dəli,
Mənimlə xəyalal daldı məhəbbət*

Həqiqətin şeirləri ilə tanış olduqca belə qənaətə gəlmək olar ki, bir sənət əsəri, xüsusən, ürəkdən yazılın gözlə bir şeir yalnız o zaman oxucunu cəlb edib əfsunlayır ki, həyat haqqında, insanlar haqqında, onların bitməz, tükənməz istəyi, daxili aləmindəki işığı, zülməti, gözəlliyi, eybəcərliyi, sevinc və ağrıları barədə oxucuya desə də səmimi qəlbən deyə... Bu məqsədlə şair mühüm dil və üslub vasitələrinə - eyni və yaxın mənalı sözlərin bir fikrə xidmət etməsi: boran-qar, atəş-od, and-tövbə, təq-sir-günah, ədəb-ərkan, yol-ərkan, duman-çən, çiçəklərgüllər, məlhəm-dərman, dastan-nağıl, oba-mahal, coşmaq-havalanmaq, məhəbbət-ülfət, oxumaq-ötmək, yağı-düşmən, həmçinin həyat, yaşam əksliklərini göstərən düzü-əyrisi, vüsəl-hicran, sevinc-qəm, sağ-sol, şah-nökər, aqlı-qaralı, aşkara-pünhan, qış-bahar, eniş-yoxuş, cahil-kamil, xeyir-şər, yanmaq-sönəmək, gündüz-gecə kimi dilin ən teməl üslubi vasitələrinə müraciət etmişdir.

Şairin koloritli dil materialına onun yağırını basmaq, tüyür, arxac, çuxa, oba, qəm kürkü, sapand daşı, düyülmək, baş əyirəm hörmətinə, a zalim, qəm otağı, qıy çəkmək, yiğval, xəlvəti bucaq ,qurşaq atmaq, novruzgülü,

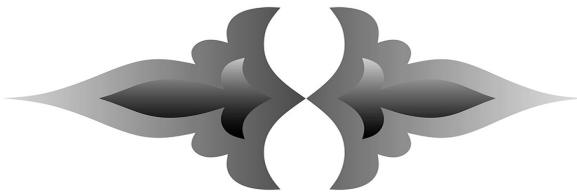
şələ, üysük-üysük, Tanrı ətəyi, qara yara, zurna-balaban, oylax, haqq atı, bayqu,sinədəftər, kimi xalqdan alınan və təkrar xalqa bağışlanan etnoqrafik səciyyəli sözlərini də əlavə etməliyik.

Şair Həqiqət müəllimdir, xalq ziyalısıdır; şeirləri şeir olaraq qalmır, dərs olub, dərslik olub öyrədici məşğələ saatına dönür: Tarixin İrəvan dövrünə, qədim çağlarına baş vurur, Qazan xanın hünər salnaməsini, Qızılbaş keçmişini, Xətaini, Babəki anır, gəlib Qarabağ - Xocalı dərdini vərəqləyir səhifə-səhifə.

Mən Həqiqəti 90-cı illərdən tanıyıram. İslədiyim AD-PU-da tələbələrimizlə görüşə dəvət etmişdik. Öz nurlu, xoş təbəssümünü bir anlığa da üzündən, gözündən silih atmayan bu qız o gündən salamlaşdığını, hal-əhval tutduğum dostum oldu. İslədiyi musiqi məktəbi də bizə yaxın olduğundan gələndə də, gedəndə də rastlaşırıq. Sazı həmişə əlindədir. Ümumiyyətlə, əsərlərində saz sözü olmayan şeir tapmaq çətindir: "sazın ərkanı var", "telli saz", "sazım kök alıbdır bülbül səsindən", "sazını eşq ilə çal", "düsdüm saz eşqinə", "sədəfli saz", "sözümüz sazla söyləyim", "hər əlinə saz götürən", "saz tarixi", "sazını zilə çək", "sazın da üstündən heç saz asarlar?", "meydانا sazla girəsən", "saza, sözə verək hər ixtiyarı", "sazın yolu var" və s. Xülasə, sazla sözü birləşdirən şair sanki öz məsləkini, məşgülüyyətini də bəyan etmiş, kitabının adını da əbəs yerə "Sazlı-sözlü dünyam" qoymamışdı, məncə. Həyatı təbii axarında duymaqla, insanlıqda mərdlik, düzlük; səbr, dözüm kimi yüksək keyfiyyətlər tərbiyə etməkdə belə şeirlərin rolü öyrədicidir müəllim kimi, dərs kitabı kimi:

*Hər bir rəngin öz adı var, əzizim,
Söyləməklə ağa qara, düz olmaz.
Min dərd üçün min bir dərman var ikən
Desək yoxdur dərdə çarə, düz olmaz.*

ELDAR QARQARÇAY

TƏK SÖYÜDÜN NƏĞMƏSİ

(hekayə)

Filarmoniyada hamı qabaqcadan gəlib, yerini tutmuşdu. Namiq də keçib öz yerində əyləşdi. Əlindəki qızılğıl dəstəsini dizi üstünə qoydu. Bir az keçmiş aparıcı səhnəyə gəlib Səidə Rüstəmzadənin ifasında yeni mahnının səslənəcəyini elan etdi.

Namiq həyəcan içində idi. Görəsən necə oxuyaçaq? Mənim burası gəlişimi biləcəkmi? Eh, hardan bilsin. Ancaq bu gün necə olsa da onunla görüşməliyəm. Həyat insanları həmişə dəyişdirir. Heç o vaxt mən də düz eləmədim. Gərək əməlli-başlı danışaydım. Ötən illərdə də bir parça məktub da yazmamışam. Yox, Səidə inadkarlıq etsə də üzə düşmüdü. Rayonda da öz ixtisası üzrə işləyə bilərdi. Məgər rayon adamlarına oxumuş, savadlı mədəniyyət işçisi lazımlı deyildimi? Bütün işlərdə günahkar özüməm. Yaxşı deyiblər ki, "özü yrixılan ağlamaz".

Səidə müsiqinin müşaiyəti ilə oxumağa başladı. Namiq elə ilk sözdən ayılan kimi oldu. Bu onun şeirlərinə bəstələnmiş mahnı idi. Ürəyi sevinclə doldu. Nə gözəl təsadüf! Sevdiyi bir qızın dilindən öz ürək sözlərini eşitməkdən böyük səadət nə ola bilər? Namiq bilmirdi ki, nə etsin. Az qalırdı, qalxıb salonda çığırsın və desin ki, bu şeirin müəllifi mənəm. Onu oxuyan isə sevgilimdir. Yaxşı bəs Səidə onun şeiri ni hardan almışdı?

O, bir neçə ay bundan qabaq rayona ezamiyyətə gələn bəstəkar dostu ilə olan səhbəti xatırladı...

Onun bütün fikri səhnədə idi. Gözlərinin önündə tovuz quşuna bənzəyən Səidə durmuşdu. Musiqi öz ecazkarlığı ilə sanki onu tilsimləmişdi. Xəyal Namiqi qanadlarında ilk dəfə tanışlıq günlərinə apardı...

...Namiq universitetin, Səidə isə İncəsənət insti-

*Eldar Əli oğlu Əhmədov (Eldar Qarqarçay)
1954-cü ildə anadan olmuşdur. Ali təhsilli hidro texnika mühəndisidir. 7 kitabın müəllifidir.*

tutunun axırıncı kursunda oxuyurdular. Onlar mərkəzi kitabxanada tanış olmuşdular. Namiq universiteti bitirdikdən sonra təyinatını kəndlərinə aldı. O, universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdi. Professor və müəllim heyəti, onun universitetdə qalıb aspiranturaya girməsini məsləhət bildilər. Namiq bu təklifi qəbul etmədi. Kənddə dil-ədəbiyyat müəlliminə ehtiyac vardı. Doğulub boy-a-başa çatdığı kənd ona hər şeydən əziz gəlirdi. Kənddə, anasının yanında olmaq Namiqin arzusuydu. Gəlinkən saçlarını ağartmış anası ona həm də atalıq etmişdi. O, bilirdi ki, şəhərdə qalası olsa anası yenə kənddən ayrılmayacaq. Namiq fikrini Səidəyə demişdi. Səidənin isə cavabı qısa olmuşdu: "Mən istedadımı korlaya bilmərəm, gedirsən get, o kənd, o da sən..." Qəlbdən sevdiyi, həyatı onsuz təsəvvür etmədiyi bir adamın bu cavabı Namiqə bərk toxunmuşdu.

İndi o vaxtdan bir neçə il keçirdi. Səidə istedadlı müğənni kimi tanınındı. Namiqin isə bu yaxınlarda ilk şeirlər kitabı işıq üzü görmüşdü. Namiqin şəhərə gəlişinin səbəbi bir neçə gənc şairlə keçiriləcək poeziya gecəsində iştirak etmək idi. Qəzətdə bildiriş oxuduqdan sonra axşam qatarıyla şəhərə gəlmişdi. Filarmoniyanın qarşısından ötərkən Səidənin şəkili olan böyük afişəni görəndə çox sevindi. Konsert bu axşam olacaqdı.

Salonda qəfil qopan uğultu Namiqi şirin xatirə-

lərdən ayırdı. O, nə baş verdiyini birdən-birə anlamadı, səhnəyə diqqətlə baxdı. Səidə əlində mikrofon susmuşdu. O, Namiqə baxırdı. Baxışlar ani olaraq qovuşdu. Namiqin qəlbində xoş bir duyğu yarandı. Deməli, məni görüb. Heç düz eləmədim. Gərək heç gəlməyəydim. Tamaşaçılar ayaqlarını yerə döyürek, onun oxumasını tələb edirdilər. Səidə isə quruyub qalmışdı. Aparıcı yaranmış bu vəziyyətdən çıxmak üçün növbəti müğənninin ifasında xalq mahnısının səslənəcəyini elan etdi. Səidənin qoluna giriib səhnədən apardılar. Salonu alqış sədaları bürüdü. Bütün bunlar bir anın içərisində baş vermişdi. Namiq özünü ələ alaraq səhnəyə tərəf getdi. Nə baş verdiyini aparıcıdan xəbər aldı.

-Qorxulu heç bir şey yoxdur. Səidə xanım nədənsə bir balaca həyəcanlanmışdı, ötüb keçdi.

Namiq rahat nəfəs aldı. Dönüb getmək istəyərkən əlindəki gül dəstəsini Səidə üçün gətirdiyini xatırladı. O, aparıcı qadına müraciətlə:

-Xahiş edirəm, bu gülləri Səidə xanımı çatdırarsınız, - dedi.

Aparıcı gülümşünüb

-Baş üstə, - dedi. - Bu, lap yerinə düşdü. Bəs kim tərəfindən...

-Özü biləcək...

Səidənin səsi onun qulağında təkrar-təkrar səslənirdi. Sureti isə gözləri önündən getmirdi. Onun gözlərində bir eşqin qıqlıcmıları yanındı. Namiq fikrini dağıtmaq üçün Sahil parkına endi. Elə bil sinəsindən ağır bir daş asılmışdı. Bir sakit güşə axtarırdı üreyini boşaltmaq üçün. Açı bir qəhər onu boğurdu. Bir boş skamya tapıb əyləşdi. Xəzərdən sərin mehəsirdi. Məcnun söyüdün sallanan budaqları arabır Namiqin başına, ciyninə toxunur onu fikirlərindən ayırdı.

O, söyüdün sallanan budağından tutdu. Elə bil bədəninə bir hərarət, güc gəldi. Məcnun söyüd pərişan-pərişan yırğalanırdı, sanki, Namiqə təsəlli verirdi. Namiqin istər-istəməz söyüdü barsız adlandıranlara açığı tutdu. "Söyüdlər də insan kimidir. Hər şəyi duyurlar", - deyə düşündü. Namiq ətrafa baxdı. Burada hər şey ona nəyisə xatırladırdı. Necə olmuşdu ki, məhz bura, həmişə onunla görüşdüyü yerə gəlib çıxmışdı.

Bu həmin tək söyüd idi. Skamyani isə rəngləmişdilər. Namiq fikirli olduğu üçün əvvəlcə tanımadı. Sövq-təbii olaraq gəlib həmişə Səidə ilə görüşdükləri yerə çıxmışdı. Onlar ayrılandan sonra birinci

dəfə idi ki, Namiq bura gəlmışdı. Hansı hissin təsiri iləsə qalxıb köhnə dostu ilə görüşməş kimi, ilk eşqinin şahidi tek söyüdün gövdəsini qucaqladı. Körəlib için-için ağladı...

Çiyninə qəfil toxunan əlin təmasından diksindi. Arxaya çevrildi... bu... o, idı...

"Bu nədir, mən yuxumu görürəm? Bəlkə xəyaldır", - deyə fikirləşdi. Namiq durduğu yerdəcə quruyüb qalmışdı. Nə edəcəyini bilmirdi. Səidənin əlin-də gül var idi. İndi o, bütün varlığı ilə Namiqin qarşısında idi.

-Səidə!

-Namiq!

Onlar həsrətkeşlər kimi qucaqlaşdırılar. Namiq onu köksünə sixib dönə-dönə gözlərindən öpdü, müqəddəs saydıgı gözlərindən. Daha heç bir qüvvə onları ayıra bilməzdi. Namiq piçilti ilə:

-İndi mənimlə kəndə gedərsənmi, Səidə?

-Səninlə dünyanın lap o başına da gedərəm, əzizim. - baxışlar yenidən qovuşdu, - bu nədir Səidə, sən ağlayırsan?

-Mən? Yox-yox, elə-belə. Namiq, sevincdən...

Səidənin gözləri dəyişməmişdi, yenə də sevinclə, ümidi dolu idi.

Gözlərindəki körpə məsumluğu hələ də itməmişdi. Sevincdən axan bu göz yaşları bahar yağışı kimi təmiz idi.

Səidə əlindəki gül dəstəsini Namiqə uzadaraq:

-İlk kitabının çıxmazı münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm, - dedi.

-Çox sağ ol.

-Sən də çox sağ ol.

Yaranmış sükütu pozdu.

-Niyə laylanı çalmadın, Səidə?

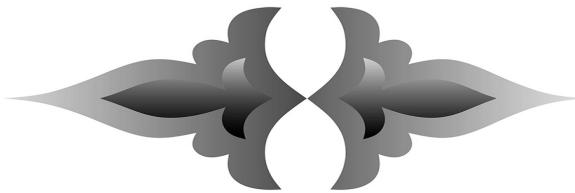
Səidə onun hansı simə vurdugunu anladı.

-Nə bilim, özümdən asılı olmadı. Bilirdim ki, hardasa, nə vaxtsa biz görüşəcəyik, yenidən arzularımıza qovuşacaqıq. Amma filarmoniyada görüşəcəyimiz heç yatsam da yuxuma gəlməzdi.

Onlar təzədən skamyaya əyləşdilər.

Tək söyüd ağacı da saçlarını gənclərin üstünə əymışdı. Sanki, o da dil açıb deyirdi: "Məni unutmayın, cavanlar!"

Sərin mehin təsiri ilə söyüdün yarpaqları bir-birinə toxunaraq zümrümə edirdi. Onlar tək deyildilər. Səidə ilə Namiq bəxtəvərcəsinə gülümşürdülər. Söyüdün həzin nəgməsi sanki, Səidənin oxunmamış mahnisini ifa edir, tamamlayırdı...

BAKİR ƏLİ MİSİROĞLU

TİRDƏ

(hekayə)

Kinoteatrdan bir az aralidakı tirdən müxtəlif ritmli, ayrı-ayrı dillərdə səslənən mahni sədaları gəlirdi. Növbəti seansa bilet alanlar film başlayanađək yağışın altında islanmaqdansa mahniya qulaq asa-asə vaxtı öldürməyi üstün tutur, ala-bəzək şəkillər çəkilmış tire girib dəmirdən kəsilmiş heyvan, quş fi-qurlarını, üstündə nömrələnmiş kağız olan hədəfləri nişan alaraq başlarını qatırlırlar.

Hədəf-fiqların arasında bir fiqur da vardı: başı çalmalı, dişi ilə xəncər tutmuş, qorxunc sıfətli adam fiquru. Əvəllər bu fiqur hədəflərin arasında yox idi. Onu təzə satıcı, üzü həmişə təmiz qırxılı, gödək saçlı oğlan düzəldirmişdi. Amma indiyə kimi güllə atanlardan heç biri bu fiquru nişan almırı.

Satıcı oğlanın işdə günü çox darixdirci keçirdi. Gün ərzində işlətdiyi sözlər kimə neçə patron lazımlığını soruşub öyrənmək, eyni kasetləri çevir tati - vur tati, maqnitafona qoyub qulaq asmaqdı. O, müştərilərə səhbətə girmək, onlarla danışmaq istəyirdi. Amma bacarmırdı deyə manatlara, qopiklərə verdiyi xirdəca patronların yalancı barit qoxusu gəlməyən atəşləri onu cincəndirirdi.

O, yerindən qalxıb hər iki ilə oturduğu köhnə kreslo-nun tutacaqlarına dirənərək dedi:

-Kim "düşməni" gözündən vursa on patron məndə!

Kağız qutudan balaca patronları çımdıklayıb siqaret qutusun üstünə qoydu. Güllə atanlardan heç kim onun dediyinə məhəl qoymadan hara gəldi, necə gəldi guruldatmaqdə davam edirdilər. Patronu qurtaranlar tüfəngi saymaziana ya piştaxtanın üstünə qoyur, ya da növbə gözləyənlərin birinə vərib çıxırdılar.

Kimsə satıcı oğlana yanaşın yenidən patron götürdü:

-Hansıdır sənin "düşmənin?" - özündən razı halda soruşdu.

Satıcı ele onun özü yaşda olan göyçək oğlana rəğbətlə baxıb dedi:

-Qiraqdakı başı əmmaməli.

Buna bəndmiş kimi atəş başladı. Hami "düşmən"i güllə-yə tutmuşdu, amma heç kim onu gözündən vura bilmədi. "Düşmən" tez-tez titrəyir, elə bil nişan alanlara yanıq verirdi. Bayaqkı oğlan hirsini saxlaya bilmədi:

-Düz iki dəfə başından vurdum sənin "düşmən"ini! Birin-

*Bakir Əli oğlu Əhmədov (Bakir Əli Misiroğlu)
1962-ci ildə anadan olmuşdur. M. Qorki adına
Ədəbiyyat İnstитutunun nəşr şöbəsini bitirmiş-
dir. San-Peterburqda yaşayır. "Ömür çıçayı" ki-
tabının müəllifidir:*

də lap çalması ilə gözünün arasından tutuzdurdum. Bəlkə də lap gözündən... nə bilmək olar, burdan görünmür ki.

-Gözündən vuran olsa "düşmən" aşib firlanmalıdır.

-Boş şeydi! Oğulsan özün vur, qoy firlansın.

-Tüfəngini mənə ver! - deyə satıcı üzünü ona yaxın olan oğlana tutdu.

Oğlan onun dediyinə ehəmiyyət verməyib, tələsmədən sonuncu patronu xəzinəyə qoydu və tətiyi çəkdi, sonra onu gözləyən gülümsər qızın qoluna girib tiri tərk etdi.

-Sənin tüfənglərinin heç biri ilə düz-əməlli nişan almaq olmur, - deyə başqa birisi tüfəngi dəyişdi.

Satıcı oğlan dözmədi:

-İstdiyin tüfəngi mənə ver.

-Mən niyə verirəm? Əl-ayağın yoxdu? Götürsənə!

Satıcı oğlan kreslodan qalxıb qoltuq ağaclarına söykəndi. Ehtiyatla arakəsməni keçdi. Tüfənglərdən birini götürdü və elə həmin an atəş səsi gəldi. "Düşmən" baş-ayaq olub bir neçə dəfə dövrə vurdu. Oğlan hələ yaxşı vərdiş etmədiyindən qoltuq ağaclarına dirənə-dirənə yeriyib fiquru düzəltdi. Tirin balaca salonu o qədər işiqli olmasa da, fiqurlardan yaxşı divar işıqlan-dırılmışdı ki, onları seçmək asan olsun. Müştərilər qəribə bir maraqla və təəssüflə şalvarın boş ayaqlarını süzürdülər.

Satıcı oğlan bu dəfə deyinən oğlanın atəş açdığı tüfənglə atəş açdı və düşmən yenə firlanırdı. Sonra o ağır addımlarla yenidən baş-ayaq qalmış fiqura tərəf getməyə başladı.

-Dəymə, qardaş, qoy qalsın. Onsuz da heç kim vura bilmir.

Satıcı oğlan heç nə demədi. Fiquru düzəldib yerinə qaytdı. Kaset qutarmışdı. Sakit atəş səsindən başqa heç nə eşidilmirdi.

Güllə atanlardan heç biri "düşmən"i nişan almırı...

YAZI DÜZÜMÜ

1. Redaktor güşəsi

- "Yola davam"	1
----------------	---

2. Publisistika

- Aynur XƏLİLOVA - "Çün Nəsimidir bu gün əyyami-eşqin sərvəri"	7
- Vərəga ALMASOV, Həsən HÜSEYNİ - "Nəsimidən Nəsimlər" (Nəsimi inikasında şəxsiyyət bütövlüyü)	11
- Əli BƏY AZƏRİ - "Məhəmməd Əli poeziyası - saf yaylaq havası"	15
- Şahməmməd DAĞLAROĞLU - "İnsanın surətində rəhmanın heyranıyam..."	28
- Əli BƏY AZƏRİ - "Nəsimi ili"nin baş mövzulu əsəri - Şiringül Musayevanın "Mən Nəsimiyəm" romanı	33
- Şahməmməd DAĞLAROĞLU - "Özünü şagird sayan müəllim" (müsahibə)	50
- Vaqif OSMANOV - "Bu günümüzün "Leyli və Məcnun" dastarı"	66
- Əbülfət MƏDƏTOĞLU - "Açı xatirə də şirin dadarmış"	71
- Rəna MİRZƏLİYEVA - "İsmayıllı torpağının sadə, səmimi oğlu - DAĞLAROĞLU, elin şair oğlu" (son - əvvəli ötən saylarda)	92
- Fərhad ƏSGƏROV (RAMİZOĞLU) - "Əğər faydalı təkliflər həyata keçsə..."	105
- Budaq TƏHMƏZ - "Qələmin ucunda şirinləşən sözlər"	108
- Günay ƏLƏKBƏROVA - "Bir könüldən min könüle"	118
- Minaxanım NURİYEVA TƏKƏLİ - "Adı özünə, sözünə və şeirinə yaraşan şair"	124

3. Poeziya

- Firuzə MƏMMƏDLİ - "İllərin", "Görüş", "Yolayıcı", "Hər gün ümidiimdən durnalar köçür", "Nə vardi" (şeirlər)	2
- Məhəmməd ƏLİ - "Danışır", "Məni", "Ümid azalıb sabaha", "Vətən", "Təzədən bir də ölümmü", "Belələri də var", "Başqa yol seçəmmədim", "Ümid işığı sönüb", "Möcüzə", "Yalan deyil", "Ədalət oləcək", "İkili standart", "Satqınlıq qorxusu", Rübəi (şeirlər)	18
- Ələddin ƏZİMLİ - "Ağ geyimli budaqlar", "İki an", "Telefon danışığından", "Parkda", "İnam", "Yağışlı gecə", "Şeir", "Qürbət", "Səbir", "Buludlar", "Saxta nəgmə", "Eşq", "Qapısız ev" (şeirlər)	26
- Budaq TƏHMƏZ - "Gəmiqayaya salam" (poema)	30
- Məzahir İSGƏNDƏR - "Ağladığın gün olacaq", "Oyan, ey türk balası", "Görmədim", "Mənim", "Oğuz eli talandı", "Təlatümədəyəm", "İnsanlığı itirmə", "Bu yazını əl siləmməz", "Tanrı yolu buyudumu?", "İstəmirəm", "Soruşun", "Qoxla məni", "Gərək", "Yolum ulu yolunu", "O ad mənəm", "Elə öp ki..." (şeirlər)	45
- Hafiz ƏLİMƏRDANLI - "Qocalmışam əgər", "İllərin istəyi kömək etməkdir", "Şair şairdirse", "Qəlbim axtarır", "Sevincedən pay verin", "O günlər artıq ötüb", "Səni daim yaşadər", "Rübailər", "Anamın nağılları" (şeirlər)	53
- Xalıq AZADİ - "Gəlmədi", "Dağlar inciyib", "Deyirlər şair qocalmır", "İstəyirəm", "Göylər guruldaya yenə", "Arxadan gələn səs", "Bir az", "Gözəlin", "Gözəl" (şeirlər)	61
- Gülvirə ŞARIPOVA - "Sən məni dan çağrı yoxla, əzizim", "Könül etirafı", "Nəsiminin 650 illiyinə", "Gəncliyi andım", "Səni candan sevirem mən", "Anamın xatirosına", "Qısqanlıq", "Kəpənək", "Qərar", "Məhəbbət", "Səni sevirəm" (Özbəkcədən tərcümə Ş.Dağlaroğluundur)(şeirlər)	83
- Rafiq AKİF - "Qocalıq", "Bilirsənmi", "Heyif ki", "Bu dünyanın adamı deyiləm", "Sən", "Yalqyzaq", "Darixıram sənin üçün", "Sevə bilməz" (şeirlər)	69
- Tamam QARAYEVA - "Evim yaxın yerdədi Şəhidlər", "Yazılır", "Əsgər", "Bağlayan", "Ay Allah, nə boyda dərdim var mənim", "Götürəcəm", "Çıxsın o", "Gecələr", "Qayıt dedi, qayıtdım", "A kəndim", "Quşların ağası Bayquş", "Tezdən-tez gələn", "Şeir yazacağam nəvələrimə" (şeirlər)	101
- İbrahim YUSİFOĞLU - "Bənövşə çiçəkli badam ağacı", "Mənim dərdim dərdləşməli dərd deyil", "Ağlama", "Çətin olacaqdı bu payız sənə", "Barışma" (şeirlər)	110
- Ülvi SƏMAZƏN - "Ağlama, qadın", "Sailə", "Xatirələr deyirəm" (şeirlər)	116
- Ömər SƏMƏDOV - "Bu şəhər sənsiz", "Təkliyə yol aldım, gəlib çatarsan", "Ürək" (şeirlər)	121
- Aynur DƏRYA - "Gəzirəm", "Sənsizlik", "Dərd" (şeirlər)	123

3. Nəşr

- Yaşar SÜLEYMANLI - "Şəhərin ən məşhur pişiyi" (hekayə)	4
- Camal ZEYNALOĞLU - "Ölüm doğmaliyi", "Əlil sevgili" (hekayələr)	21
- Şiringül MUSAYEVA - "Bu nə sevda?" (povest)	36
- Qafar CƏFƏRLİ - "Son nəfəsde", "Bir ömür sevgi" (hekayələr)	57
- Əlif MƏHƏRRƏMLİ - "Yaddan çıxmış hədiyyə" (hekayə)	64
- Güler ELDARQIZI - "Burulğan" (romandan bir parça - əvvəli - ardı var)	72
- Rəşid BƏRGÜŞADLI - "Hər iki üzü yalan dünya" (novella)	112
- Pərvanə BAYRAMQIZI - "Bakıkart" (novella)	114
- Turac HİLAL - "Qürurum" (hekayə)	122
- Eldar QARQARÇAY - "Tək söyüdün nəğməsi" (hekayə)	127
- Bakır Əli MİŞİROĞLU - "Tirdə" (hekayə)	129